

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

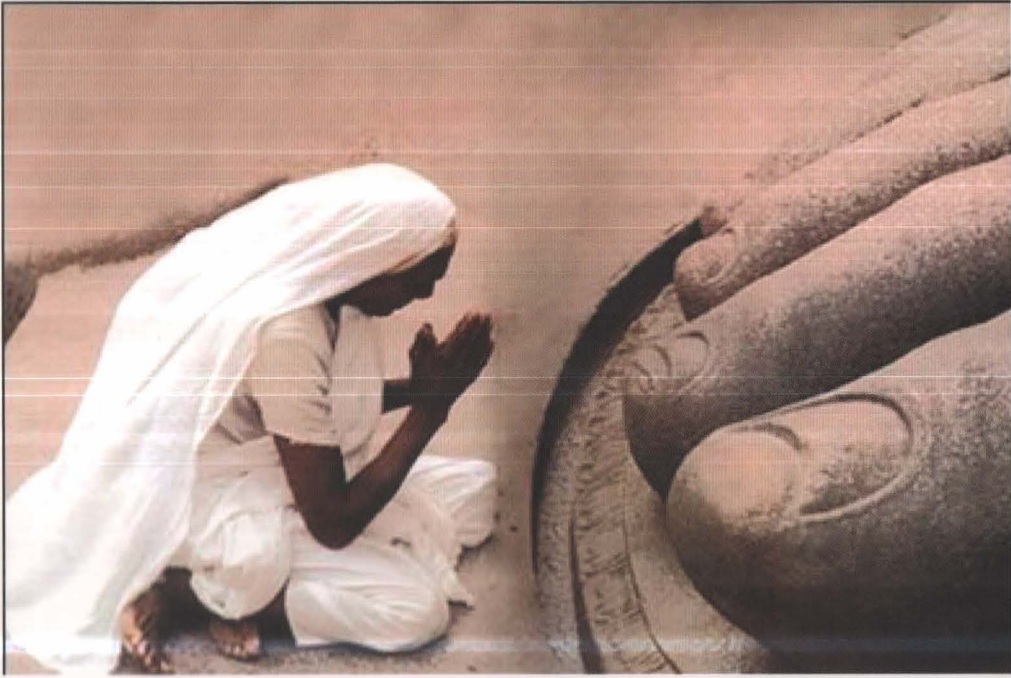
<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Mehmet EROL

TEVHİD DİNİ KARŞISINDA
ŞEYTANIN DİNİ

TASAVVUF

Mehmet EROL TEVHİD DİNİ KARŞISINDA ŞEYTANIN DİNİ TASAVVUF

MEHMET EROL

TEVHİD DİNİ KARŞISINDA
ŞEYTANIN DİNİ
TASAVVUF

Kocasinan Merkez Mah. Eski Edirne Yolu
Cad. No: 72-4/A Bahçelievler-İstanbul
Tel: 0212 250 92 36

anti-tasavvuf yayınları
Dini Tefekkür Dizisi—1

1. Baskı Kasım, 2015
İstanbul

ISBN: 978-605-83932-0-2
Yayın Sertifika No: 12491

Teknik Hazırlık : Mehmet Kaya
Basım Yeri : Berdan Matbaası - Sadık Daşdöğen
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok
No: 215/216 Topkapı, Zeytinburnu- İstanbul
Tel : (0212) 613 12 11

İ Ç İ N D E K İ L E R

TAKDİM	7
Din İçinde Din Nasıl Gelişti	9
Halk İnançları ve Sufilik	9
Tarikat Ruhani Bir Anarşi	10
Beşeri Sıfatların Yerini İlahi Sıfatların Alması	11
“Eğer Ruhani Yapı Olmasaydı, Kâinat Paramparça Olurdu” İddiası	12
Mürid’in Mürşidinin Elinde “Gassal Elinde Meyyit Gibi” Olması	12
Fena ve Beka Hurafesi	14
Tasavvuf Dini İle İlgili Kitapların Yazılması	15
Hız. Muhammed’in Aslının Nur Olduğu Doktrini	15
Yine Tustiriyeye Atfedilen; “Allah Muhammedi Kendi Nurundan Yarattı” Yalanı	16
Tam Anlamıyla Vahdet-i Vücut Nazariyesi	16
Mevlana’nın Çobanın Şahsında Allah’a İftiras	17
Kerametler Atfederek Velinin ve Ona Ait Tarikatın İtibarını Artırmak	18
Cahiliyeyi Tanımada Belli Başlı Kavramlar	20
Sanem / Vesen	20
Erbâb	25
İnâse	28
Endâd	32
Tagut	35
Cibit/Cibis	39

Evliya	43
Zulüm	44
Cehil-Zulüm İlişkisi	44
Cehil / Fısk İlişkisi	50
Nakşilik ve Tarikatta Olmanın İlkeleri	55
Mutlak İtaat ve Rabıta	55
Şeyhin Kerametlerine İnanmak	64
Gayba Taş Atanlar	65
İslâm'da "Vasıtasız" Dua	77
"Veli" Kavramı ve Tasavvufta "Evliya"nın Etkinlikleri	83
Tasavvufa Göre Veli Kavramı	83
Tasavvufta Evliyanın Etkinlikleri	86
Keramet	86
Zikir Ehli	92
Masumiyet: Hatasız Olmak	93
Şeyh Kendisine Rabıta Yapılacak Mertebededir	95
Şeyh Allah'ı Görendir	96
Kur'an'da Velayet	99
Velayet Kavramı	99
Şeytanı Dost Tutmak	106
Gayb'dan Haber Verme İddiası ve Kahinlik	108
Gerçekte "Nefs" Nedir?	114
Fıtrattaki Nefs	115
Müslüman Nefse Hakaret Edebilir mi ?	118
Gerçek Nefs Cihadı; Kuran'la	120
Tasavvufta Cenneti Küçümsemek	127
Zalimler Ceza Görmesin Mi?	135
Tasavvuf İnancıyla Mücadele	145
Tasavvufla Mücadelenin Kudsiyeti	161
Modern Putperestlik; Tasavvuf Dininde Şeyh-i Rabıta Sapıklığı	182
Seyyidlik Efsanesi	183
Sufinin Hayata "Sır"lı Bakışı	195
Şeyhler Rabıta İstiyor	208
"Akledin" İyi Düşünün, Ya Da Hiç Düşünmeyin	211

biyografi

MEHMET EROL (1943—2015)

1 931 YILINDA, Malatya, Doğanşehir ilçesi Polat köyünde doğdu. 1943 yılında ilkokulu bitirdi.

Malatya Akçadağ ilçesi Karapınar Köy Enstitüsü'nden 1949 yılında mezun oldu. Aynı yıl öğretmen olarak Kahramanmaraş Elbistan Orta Ören Köyü'ne öğretmen olarak tayin edildi.

Köy enstitüsünde o günkü sol fikirlerle yetiştirilmişti.

1 951-1952 öğretim yılı içerisinde Doğanşehir Sürgü Nahiyesi, Kurucuova Köyü'nde öğretmenliğe devam ederken İslam'la ilgisi yoktu.. Nedense o günlerde kendi ifadesiyle "*kainat ayetlerini*" düşünmeye başlıyordu..

İlk ilgileri tarikatlere oldu. Sadece nazari değildi bu ilgi. Yoğun bir şekilde görevler aldı. Aşamalar kaydetti. Yılları hem tarikatların, hem de tasavvuf kültürünün incelemesi ile geçti. Yoğun ve samimi gayretleri onu Kur'an'la karşılaştırdı.

Kendi dilinden şöyle devam ediyor:

*“Sene 1969’da Kur’an-ı **Hakim ve Meâl-i Kerim** adlı kitab elime geçti... Samimi olarak ahiretim kazanmak ve günahlarımın affedilmesi için gayret gösteriyordum. Cenab-ı Hak benim bu samimiyetimle beni kendi kitabıyla tanıştırdı. Rabbime hamd olsun! Bana hidayet etti ve beni kendi kitabı ile selamete çıkardı. 1970 sonunda 1951 ile 1971 arasındaki geçirdiğim günlere tevbe ettim; Kur’an-ı Kerim’deki İslâm’a yönelmiş oldum. Artık Kur’an-ı Kerim’in son kitap, Hz. Muhammed’in son nebi ve resul olduğuna iman ettim.*

Kur’an’ı Kerim’in haber vermediği.. sözlerin istismarından kurtulup hidayet kitabı Kur’an’da karar kıldım.” Böyle özetliyordu tevhide yönelişini...

Ömrünü şirkle mücadeleye adanmış bir tevhid yigidi idi, **Mehmet EROL** Hoca..

Köy enstitüsü solculuğundan tasavvufa, oradan Kur’an’a varan yolculuk tam bir iman gayreti idi.

2015 yılında vefat etti. Yaptığı dökümanter çalışmalarla tasavvuf ve tarikatler konusundaki çalışmaları bilgi hazinesi mesabesinde idi.

Ona selam olsun.

Bu kitap onun bu fedakâr çabalarından derlenmiştir.

Tevhid Dini’ne hizmet yolunda Rabbimizin takdirine nail olması dileklerimizle...

TAKDİM...

Anadolu'da dinin adı **İslam**. Ya içeriği?

Çoğu kimse kendine “müslümanım” derken, İslam dininin kitabı **Kur'an**, müslüman olduğunu söyleyenler için ne diyor acaba?

Üzerinde yaşadığımız coğrafya, sadece pek çok kavmin gelip geçtiği bir yer değil, aynı zamanda çok farklı inançların izler bıraktığı bir yer..

Pek çok öğeleri ile bu topraklarda dinin adı **tasavvuf**... Allah'ın “*Sizin için tamamladım*” dediği nimetine/dinine neler ilave ediyor acaba? Yoksa **tasavvuf** “*ayrı bir din*” mi?

Anadolu insanının inanç denizinde şirkten yana her ne varsa, bunların hemen hemen tamamı tasavvuf ırmaklarından akıp geliyor olmasın!..

Hatta biraz daha ileri bir tespit olarak; tüm temel kabul-leri ve usulleri ile **Tasavvuf** “*Tevhid Dini Karşısında Şeytanın Dini*” mi acaba?

Bu olabilir mi?

Şimdi buyurunuz bu, oldukça ürkütücü ve bir o kadar da iddialı olan kanaatin ne derece doğru olduğunu çok muhterem ve merhum **Mehmet Erol Hoca**'nın kitap haline getirdiğimiz dökümanlarından takip edelim...

Vefat edeli bir yıl olmadı. **Tasavvuf** konusunda yaptığı araştırma ve derlemeler o kadar fazla ve o kadar derin ki.. Onlarca kitap olur.

Hayatına Köy Enstitülerinde öğretmenlik eğitimi ile başlayan ve aldığı eğitimle kendi ifadesiyle: *“Önce komünist oldum. Sonra tasavvufçu-tarikatçı, daha sonra da Kur'an ile tanıştım, müslüman oldum”* dediği TV programında tam bir tevhid fedaisi olduğunu gösteriyordu..

Büyük hizmetti, yaptıkları...

Onun çalışmalarını kitaplaştırarak, vefatından sonra da hizmetinin sürmesine vesile olduğumuz için şükürler olsun!..

“DİN İÇİNDE DİN” NASIL GELİŞTİ?

Halk İnançları ve Sufilik

Sûfilik, nazariyesi ve tatbikatlarıyla nasıl ilk müslümanlar arasında görülen zühd hayatından ve vâ'izlerin faaliyetlerinden ilham aldığı söylene de, bu doğru değildir. İlk müslümanların ilerleyen zamanlarda kardeş savaşları olarak adlandırabileceğimiz **Cemel** ve **Sıffin** savaşları gibi savaşlardan fazlasıyla rahatsız olan bazı vicdanlı müslümanlar, bu akıtılan müslüman kanına ellerini bulaştırmamak, bu savaşlara alet olmamak için kendilerini adeta bir köye, kasabaya; uzlete çekip uzak durmayı yeğlemişler. Ancak akan kanı durduramadıkları için en azından bu şekilde protesto etme yoluna gitmişler; ki bunlara **murciye akımı** da deniyor. Halk inançları da V./XI. yüzyıldan itibaren bütün İslâm dünyasında hayret verici bir hızla tarikatlar istikâmetinde bir gelişme gösterdi ki, bu, doğrudan doğruya tasavvufî okulların nazariyeleriyle ilgilidir.

Tasavvufi idealin ilk gelişmesi, ifade edilişi ve bu ideale ait geniş tatbikat usûlleri, sınırlı ve kapalı bir müridler topluluğunun başında bulunan münferit sûfilerce ortaya konmuştur. Farklı nazariyelere sahip olan bu tasavvufi gruplara kolayca '*tasavvufi okullar*' adı verilebilir. Beşinci onbirinci yüzyılda yaşayan sûfî Ali el-Hucvirî (Lahor'daki türbesine halk büyük bir sevgi ve hürmet göstermektedir) *Keşf el-Mahcûb* adlı eserinde bu okulların belli-başlı görüşlerini kaydetmiştir.

"Tarikat Ruhani Bir Anarşi"

Sûfilik, kendine özgü sade bir dindarlık ve aşk çağırışı ile uzun süre yetinmeye daha fazla devam edemezdi. O, saygıdeğer Sünnî müslümanlar arasında kendi genel görüş açısına yeterli sayıda taraftar kazanır kazanmaz, kendi metodolojisi olan '*ruhanî yol*'u ve Allah'a gitmede yardımcı olan kendi '*ruhanî yolculuğu*'nu geliştirmeye koyuldu. Sûfiliğin bu şekilde hareket etmesine ulemânın sûfiler hakkındaki kanatleri de hız vermiş olabilir. Ulemâyâ göre eğer sûfî iddiaların doğrulukları kabul edilirse rûhânî bir anarşinin yolu açılmış olacaktır; çünkü bu bâtınî hayatı düzenlemek, kontrol etmek ve onun nasıl bir gelişme göstereceğini tahmin etmek imkânsız olacaktır.

Sûfilerin, ruhanî gelişmenin 'makamlar'ını tasnif eden kişi olarak kabul ettikleri **Zü'n-Nûn el-Mısırî** (ölm. 245/859), Bağdad'da 240/854 yılında zındıklıkla itham edilmişti. Ayrıca sûfilerin, kendi dînî tecrübelerini standart bir duruma getirmek ve mümkün olduğu ölçüde objektifleştirmek için bir tenkid ve kontrol metodu geliştirmeleri gerekiyordu.

Sûfilik Din İçinde Din Haline Geldi

Üçüncü/dokuzuncu yüzyılın ortalarında Bağdad'da ve diğer yerlerde sûfilik, halka açıkça öğretilmeye başlandı. Onun, halk kitlelerini büyük bir coşkunlukla kendisine çekmesini, çeşitli dînî,

içtimaî ve siyâsî etkenleri dikkate alarak açıklamak gerekir.

Herşeyden önce sûfilik, mensuplarını Allah ile doğrudan teması geçirdiğini öne sürmekteydi. Bu görüşü ulemâ reddetti. Ancak bu idealin cazibesi o kadar güçlüydü ki, sûfilik, zamanla tam anlamıyla kendisine ait düşünce yapısı, tatbikat ve teşkilâtıyla '*din içinde din*' haline geldi.

Sûfilik, idealinin gerçekleşmesi için derli-toplu ve somut bir metod sunmakta ve buna göre mürid, beşerî tabiatından sıyrılıp ilâhî bir hâle kavuşuncaya kadar 'makam'dan 'makam'a iletilmekteydi. Samimî olarak açıklanan yüksek ideallerine ve ahlâk kurallarına rağmen, tasavvufî hareketin halk seviyesindeki önderleri, meslek hâline gelmiş ve müesseseseleşmiş bir 'Allah'a varma' anlayışının zarurî olarak ihtiva ettiği ahlâkî tehlikeler karşısında günden güne daha az hassasiyet göstermeye başladılar. Fakat tasavvufun cazibesi o kadar dayanılmaz idi ki, ulemânın uyarıcı sesi gittikçe etkisini yitirdi ve nihayet Sünnî İslâm VIII/XIV. yüzyıldan sonra teslim oldu.

Beşeri Sıfatların Yerini İlâhi Sıfatların Alması

Her ne kadar tasavvufî yolculuğun 'makamlar' nazariyesi, Kur'ân'dan alınıp İslam gibi süslenen, dînî/ahlâkî terimlerle ifade edilmiş ise de (ki çok kere tevbe, zühd, sabır, şükür, tevekkül ve rıza gibi terimleri ihtiva etmektedir) o, aynı zamanda sûfinin yaşadığı bir psikolojik ve gnostik 'haller' (**ahvâl**) nazariyesi de geliştirmiştir.

Üçüncü/dokuzuncu yüzyılın ortalarına doğru bu gelişme kesin bir şekil kazanarak '**Fena Nazariyesi**' (*beşeri sıfatların yerini ilâhî sıfatların alması*) ile son buldu. Bu nazariye, geleneksel olarak ünlü Sûfî Ebû Yezîd Bistâmî (ölm. 260/874) adı ile ilişkili görülmüştür. Bu sûfinin vecd hâlinde iken "*Hamd, benim içindir*", "*Ben ne kadar uluyum*", "*Ben Hakk'ım*" ve "*Benim alemim Hz. Muhammed'inkinden daha büyüktür*" gibi sözler sarfettiği söylenmektedir.

“Eğer Ruhani Yapı Olmasaydı, Kâinat Paramparça Olurdu” İddiası

Velilik nazariyesi, beraberinde bir de ‘koruyucu’ veliler hiyerarşisi nazariyesini ortaya çıkardı ki, bu nazariye büyük bir ihtimalle **Şia’nın İmâmet** görüşünün sûflikteki benzeridir.

Bu öğreti, III/IX. yüzyılda ortaya çıkmasına rağmen, ancak daha sonraki yüzyılda tasavvufun kesin bir nazariyesi hâline geldi. Bu nazariyeye göre dünya, bütünlüğünü, görünmeyen ve çeşitli mertebelerde bulunan velîlerin varlığına borçludur. Bu mertebeler merdivenin birbiri ardından gelen basamaklarını, Vârisler’ (yahut ‘bedel’ çoğulu (**ebdâl**), ‘kazıklar’ (evtâd), ‘sütunlar’ (amâ'id) vs. oluşturmakta, en son basamakta ise çevresinde bütün kâinatın döndüğü ‘kutup’ (**kutb**) bulunmaktadır. Eğer bu ruhanî yapı olmasa idi, kâinat paramparça olurdu.

Oysa Allah böyle buyuruyor; “Şüphesiz Allah, gökleri ve yeri, yok olup gitmesinler diye tutuyor. Andolsun, eğer onlar yok olur giderlerse, O’ndan başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz O, halîmdir, çok bağışlayandır.” —**Fâtır/41**

Tasavvufî velîler düzeninde özel bir yer de **Hıdır** (‘yeşil’ anlamına gelir) denen ve görünmeyen bir varlığa verilmektedir. Zümrüdüankâ kuşu gibi gençliğini her zaman yeniden kazanan ve ölümsüz olan Hıdır’ın asıl görevi, yolunu şaşırırlara (maddeten ve manen) yardımcı olmaktır.

Birçok büyük sûfî, Hıdır’a tâbi olduğunu ve insanlara yol göstermek için gerekli olan ruhanî yetkiyi O’ndan aldığını söylemektedir. (*Sünnîlere göre Hıdır; Kur’ân’da zikredilen, -XVIII, 65- Allah tarafından kendisine özel bir bilgi verilen ve Hz. Musa’ya yol gösteren Tanrı Kulu’dur*).

Mürîd’in Mürşidinin Elinde “Gassal Elinde Meyyit Gibi” Olması

Gözle görülmeyen âlem için bu kadar bilgi yeter. Görünen dünyada ise sûflerin, daha doğrusu kendilerine velilik verilmiş

olanların, kerametler gösterdiklerine yahut veliliğin nişaneleri olan bazı ilâhî lütuf ve keremlere mazhar olduklarına inanılmaktadır.

Velîlerce gösterilen kerametlerle, peygamberlerin gösterdikleri mucizeler arasındaki farkı bütün incelikleriyle belirtmek için özel nazariyeler ortaya atılmış ve bu yolla arada bir rekabetin ve çatışmanın olmadığı gösterilmeye çalışılmıştır.

Mesele bu şekilde ortaya konunca Sünnîlik, böyle bir nazariyeyi kendi sistemi içine almada bir sakınca görmemiştir. Fakat IV/X. ve V/XI. yüzyıllardan itibaren Sünnî İslâm'ın ruhuna tam anlamıyla zıt olan yeni bir nazariye ortaya çıktı.

Sûfîlik, kendi sistemine bir şekil kazandırma yoluna gidince bu yeni doktrin, sûfîlik müessesesinin ilk akidesi hâline geldi. Bu itibarla tasavvufun sadece Sünnî İslâm'a değil, ilk sûfî uygulamaya da ters düşmesi oldukça dikkat çekicidir. İlk üç asırda sûfîlik yolunda yürüyenler, çarpıcı bir ruh bağımsızlığına, verimlilik ve yapıcılığa sahip oldukları halde, daha sonraları amansız bir disiplin ve Şeyhin ruhanî diktatörlüğüne sorgusuz-sualsiz mutlak bir boyun eğme anlayışı baş gösterdi.

Üçüncü/dokuzuncu yüzyılda **Cüneyd-i Bağdadî**, müridin Allah karşısında bir kukla gibi davranmasını tavsiye ediyordu; oysa daha sonra müridin, mürşidin elinde "cenazenin, yıkayıcısının elinde durduğu gibi" durması gerektiği söylenmekte idi.

Bu arada tasavvufu Sünnî İslâm arasındaki uçurumu kapatmak ve tasavvufu makûl bir sınır içinde tutmak amacıyla daha III/IX. yüzyılda sûfîlik içinde bir takım çabaların gösterildiği görülmektedir.

Muhasibî'nin durumunu daha önce incelemiştik, ondan sonra el-Harrâz (ölm. 286/899) ve ilk sûfî hareketinin büyük tenkidci ruhu ve Sünnî Tasavvufun formülleştiricisi **Cüneyd-i Bağdadî** (ölm. 298/911) gelmektedir ki; bu ikincinin, **Muhasibî**'nin öğrencisi olduğu söylenmektedir. Bu hareketin sonucunu ve Sün-nî Tasavvufun gelişmesini biraz sonra ele alacağız.

Üçüncü/dokuzuncu yüzyılda büyük temsilcilerinden birinin,

yani **Hallaç** diye adlandırılan **Huseyn İbn Mansûr**'un öldürülmesiyle tasavvufun ödediği bedele dokunarak, bu kısma son vereceğiz.

Cüneyd'in öğrencisi olan fakat daha sonra onun meclisinden kovulan **Hallaç**, "*Ene'l-Hakk*" diyerek kendisinin Tanrı olduğunu söylemek ve büyü yaparak halkı aldatmakla suçlanmış, önde gelen Bağdad kadılarının fetvasıyla ölüme mahkûm edilmiştir. O, halkın gözü önünde kamçılanmış, organları kesilmiş, başı gövdesinden koparılmış ve yakılmıştır. Her ne kadar bizzat sûfilerin kendileri daha sonraları hem **Hallâç**'ın suçsuz, hem de onun muhaliflerinin mazur olduğunu göstermek için birtakım açıklamalara girişmişlerse de, bu olay İslâm dünyasında hiç bir zaman unutulmamıştır. **Hallaç** adı, yalnız sûfiler arasında değil, bütün İslâm dünyasında halk edebiyatında bir masal kahramanı hâline gelmiştir.

Fena ve Beka Hurafesi

Mistik şuuru Hz. Peygamberin şeriatı ile kaynaştırmayı amaçlayan **sûfî islâhat** bereketinin kaynağı, bizzat sûfilîğin içinde olup III/DC. yüzyılın son yarısında **el-Harrâz** ve **Cüneyd** gibi kişilerin faaliyetleri ile başlamıştır. Harrâz, Bistâmî'nin **Fena** nazariyesini düzeltmek ve genişletmek için **Beka** kavramı'nı ortaya attı. Konuyla ilgili kaynakların yetersizliğinden dolayı Harrâz'ın sözkonusu bu kavramla tam olarak neyi kastettiğini söylemek kolay değildir. Genel olarak onun bu kavramla olumlu bir hususa işaret ettiği söylenmektedir. Şöyle ki, Fena, (beşerî noksanlıkları) yok ettiği halde Beka sayesinde insan Tanrı'da veya Tanrı'yla yaşamaya devam etmektedir. Harrâz'ın az sayıda mevcut olan bir kaç ifadesinden kesin olarak anlaşıldığına göre Beka, Allah'ın insana kendi benliğini bulabilmesi için bahşettiği ruhanî bir tekâmüldür.

Dördüncü/Onuncu yüzyıla doğru bu nazariyenin mutasavviflerce kabul edildiği görülmekte olup bu konuda el-Kelâbâdî (ölm. 385/995), bir sûfî otoriteden (muhtemelen Hallâc'dan) şunu ikti-

bas etmektedir: “**Beka**”, Allah’ın peygamberlere (velîlerden ayrı olarak) bahşettiği bir sulh ve sükûnet makamıdır. Vecd haliyle ilgili gelişmelerin ortaya çıkardığı hâller ne olursa olsunlar bunlar, peygamberleri Allah’ın kendilerine vermiş olduğu görevleri yerine getirmekten alıkoymazlar.

Tasavvuf Dini İle İlgili Kitapların Yazılması

Bütün bu yaklaşma olayının güçlü bir aracısı da III/IX. ve IV/X. yüzyıllarda hem tasavvufun amacına hizmet etmek, hem de onu Sünnî çerçeveye yerleştirmek için ortaya atılan yeni hadîslerdir. Dördüncü/onuncu yüzyılın son çeyreğinde Serrâc (ölm. 377/987)’ın **Kitabü’l-Lumâ’sı** ve **Kelâbâdî**’nin (ölm. 385/995) **Kitâbu’t-Ta’arrufu** gibi birtakım eserler kaleme alınarak Sünnîlikle tutarlı olan, hattâ onu destekleyen bir düşünce yapısına sahip ılımlı bir tasavvuf anlayışının gayesine hizmet edildi. Bu faaliyetleri, sûfilikle Sünnî kelâmı birleştirmede bir belge durumunda olan **Kuşeyri** (ölm. 465/1073)’nin ünlü *Risâle*’si takip etti. (438/1047’de)

Hz. Muhammed’in Aslının Nur Olduğu Doktrini

Bu Gnostik-Manikeist fikirlerin Sûfliğe girişinin (III/IX. yüzyılın sonlarında) ilk örneklerinden biri Hz. Muhammed’in Aslî Nur olduğunu ihtiva eden nazariyedir. “Ontolojik hakikatin Allah’dan sonra gelen unsuru” demek olan Nur, **İbnü’l-Ara-bî**’nin (VH/XIII. yüzyılda) fikirleri sayesinde sûfliğin ana doktrini haline geldi. İleride görüleceği gibi, **İbnü’l-Arabî**, bizzat ‘Allah’ı Nur olarak kabul etti.

Adem dâhil bütün peygamberleri gölgede bırakan Hz. Muhammed’in ‘*Aslî Nur*’ olduğu nazariyesi ile birlikte geniş ölçüde Sünnilerce de kabul edilen şu meşhur hadîs ortaya çıktı/uyduruldu: “*Adem, daha su ile toprak arasında iken ben peygamberdim*”. Sünnîlik, bu hadîsin ihtiva ettiği metafizik hususları kabul etmemekle beraber, onu, Hz. Muhammed’in diğer pey-

gamberler yanındaki mevkiini dile getiren güzel bir ifâde olarak gördü:

“Allah göklerin ve yerin nurudur.” —(Nur/35)

Yine Tusterî’ye Atfedilen; “Allah Muhammedi Kendi Nurundan Yarattı” Yalanı

Yine Tusterî’ye atfedilen, fakat muhtemelen bu nazariyenin daha sonra Tusterî’nin izinden gidenler tarafından geliştirilmiş hâlini temsil eden bir ifadede şunları okumaktayız:

“Allah, Muhammed’in Nûr’unu kendi Nûr’undan yarattı; onu kendi elleriyle şekillendirip ortaya koydu. Bu Nur, Allah’ın huzurunda yüzbin sene kaldı. Bu süre içinde Allah, gece gündüz yetmişbin defa bu Nûr’u düşündü. Daha sonra da aynı Nûr’dan bütün varlıkları yarattı”.

Bu felsefî yöneliş, nazarî sûfliliği güçlü cazibesine kaptıran Yeni-Eflâtuncu sudur nazariyesinin de mezc edilmesi ile hız kazandı. Bütün bu fikirler, IV/X. yüzyılın sonlarında kendilerine **İhvânu’s-Safâ** adını veren İsmâîlî bir grubun kaleme aldığı ansiklopedik eserlerde formüle edildi. Beşinci/onbirinci yüzyılda geniş ölçüde yaygınlaşan ve daha sonraki İsmâîlî Bâtınîliğin kaynaklarından biri olan bu dînî-felsefî eserler, yâni **Resâilu İhvânî’s-Safâ**, ruhun mutlak **Varlık’a** yükselmesini veya ‘dönmesini’ ve bu **Varlık** içinde eriyip gitmesini gaye edinen **Yeni-Eflâtuncu** görüşü, ma’rifet peşinde koşanların dikkatlerine sundu.

Tam Anlamıyla Vahdet-i Vücut Nazariyesi

Tam anlamı ile Vahdet-i Vucûd’cu bir sistem, dîne ne kadar önem verdiğini, ne kadar dikkatli ve basiretli olduğunu söylerse söylesin, mahiyeti gereği, ahlâkî standartların objektif geçerliğini ciddiye alamaz. **“Herşey O’dur”** (farsça, heme üst) bunun kaçınılmaz sonucu idi. İranlı sûfî şâir (IX/XV. yüzyıl) **Câmî** şöyle der:

Arkadaş, dost, yoldaş
Hepsi O,
Dilencinin yırtık - sökük elbisesindeki de,
Krallara lââyık sırmalı kaftanlardaki de.
Hep O;
Çeşitliliğin sergilenişinde veya birliğin gizliliğinde
Vallahi hep O!
Tallahi hep O !

Mevlana'nın Çobanın Şahsında Allah'a İftirası

Sûfilîğin daha yüksek manevî seviyede 'kalbe hitâb etmesi'nin yanısıra, yarı ihtidâ etmişlerin, hattâ yalnız ismen müslüman olan yığınların inanış ve fiilleri karşısında rahatsız edici bir uzlaşma-ya yönelmiş olduğu görülmektedir. Tâ başından beri içinde saklı duran ahlâkî kayıtsızlık yüzünden sûfilik, yeni ihtida etmişlerin eski dînlerinden -Afrika'daki **Animizm**'den tutunuz da, Hindistan'daki **Panteizm**'e varıncaya kadar- getirdikleri rengârenk dînî tutum ve davranışların yerleşmesine ses çıkarmamıştır.

Tipik bir sûfî hadîse göre, Hz. Peygamber, şöyle buyurmuştur:

Yüce Allah, "Ben, kullarım beni nasıl düşünüyorsa öyleyim."

"Buna göre Allah sûbhân değil mi, eksikliklerden uzak? / münezzehten değil midir?"

Birçok büyük sûfî, son derece yaygın olan bu hadîsi ilginç yorumlara tâbi tutmuştur. **İbnü'l-Arabî**, bu hadîste birçok tasavvufî (teosofik) mânâlar bulmuş ve dînî hakikatin izafiliği üzerinde ısrar etmiştir. **Rûmî**, bunu '*Çobanın Duası*' adlı şiirinde gayet canlı olarak şöyle tasvir eder:

"Musa yolda yürürken bir çobanı, şu sözleri haykırırken görür:

—Ey istediğini seçen Rabbim! Neredesin?

—Sana hizmet edeyim, ayakkabılarının söküğünü dikeyim ve saçını tarayayım?

—Elbiseni dikip, bitlerini öldüreyim, sana süt getireyim, ey mabudum...

—Küçücük elini öpüp, ayaklarını yıkayıp, uyku vakti gelince küçük odanı süpüreyim.”

Bu aptalca söylenen sözleri duyunca, Musa şöyle, dedi:

—“Ey adam, konuştuğun kimdir? Bu ne gevezelik! Bu ne küfür, bu ne deli saçması. Ağzına bir miktar pamuk tıkasana!

Doğrusu, bir aptalın dostluğu, düşmanlıktır; Yüce Allah’ın o çeşit hizmetlere ihtiyacı yoktur.”

Çoban hırkasını yırttı, âh çekti ve başını alarak uzaklara gitti. Tam o sırada Musa’ya vahiy geldi:

“Kulumu Ben’den ayırdın; sen birleştiren bir peygamber olarak mı gönderildin, yoksa ayıran olarak mı? Ben, herkese bir ibâdet etme şekli nasib ettim; herkese bir başka ifade etme tarzı verdim.”

Kerametler Atfederek Velinin ve Ona Ait Tarikatın İtibarını Artırmak

Velilere keramet atfedilmesi, sûfilik tarihinin son derece dikkat çekici bir bölümünü oluşturmaktadır. Şurası bir gerçektir ki, bu kerametlerin çoğu belli bir velînin veya onun adına nisbet edilen bir tarikatın itibarını artırmak için şuurlu olarak imâl edilmiştir; yani uydurulmuştur. Fakat önemli bir husus daha var: Şeyhin mutlak otoritesi ne kadar uzun süre uygulanmak imkânı bulmuşsa, müridlerin pasifliği, telkîn ve tesîr altında kalmaları da o ölçüde büyük olmuştur.

Birçok durumlarda müridler, şeyhleri tarafından reddedilen birçok kerameti onlara atfetmekteydiler. Bu da gösteriyor ki, yaşayan şeyhten bir önceki şeyhe kerametler atfetme eğilimi daha da kuvvetliydi.

Bu çeşit keramet atfetmelere, yaşayan şeyh çok kere göz yummaktaydı; çünkü her ne kadar o, bizzat keramet sahibi olduğunu iddia etmiyorduyse da, kendisinin uzak ve yakın şeyhi olan birinde keramet görülüyor, dolayısıyla şeyhin sayesinde kendisine daha yeni kerametlerin atfı yeterli ölçüde inandırıcı oluyordu.

Son derece dindar ve iyiliksever oluşu ve va'azlarında gösterdiği samimiyet ile dikkati çeken **Abdülkadir Gıylânî**'nin durumunda olduğu gibi, keramet atfının, şüphesiz başka sebepleri de vardır.”

(*) İslam-Prof. Dr. Fazlur Rahman, Çev. Prof. Mehmet Dağ, Prof. Mehmet Aydın, Selçuk yay., 4. Baskı, s. 188- 222

Cahiliye'yi Tanımda Belli Başlı Kavramlar

Hicaz bölgesinde, müşriklerin hayatında Allah tasavvurunun çeşitli dinlerden -özellikle de Hristiyanlıktan- kaldığını iddia eden bazı müsteşrikler de var. Unutulmamalıdır ki, müşrik Mekke toplumu içerisinde, çok tanrıcı olmaktan ziyâde, tevhidi düşüncüyü-taşıyan ve kendilerine 'Hanifler' adı verilen muvahhid müminler yaşıyordu. **Kuss b. Saide, Rahib Bahira...** bunlardan olup tek anlamda Allah'a iman ediyorlar ve câhiliye toplumunun pisliklerinden kendilerini korumaya çalışıyorlardı.

Burada müşriklerin şeriklerine yani, şirk âmillerine göz atacak olursak, inanç hayatında câhiliye konusunda kapsamlı bir fikir elde etmiş oluruz. Bunlar:

I- Sanem / Vesen

Tahtadan, bakırdan ve gümüşten insan şeklinde oyularak yapılan ve kendilerini Allah'a yaklaştırmayı maksadıyla yapılan puta 'sanem' denir. Sanemin çoğulu **أَصْنَامٌ asnâm**'dır. Kur'an'da **sanem** beş defa geçmektedir. Bu putlar heykel şeklinde olursa, bunlara 'el-**asnâm**' denir. Bunların belli birer şekilleri vardır ki, adı geçen putları tavaf etmeğe 'ed-Devâr' âdı verilir.

Bu konuda Kur'an'dan bir kaç misâl şöyledir:

"İbrahim, babası Azer'e: Putları (sanem) tanrı olarak mı benimsiyorsunuz? Doğrusu ben, seni ve milletimi açık bir sapıklık içinde görüyorum" demişti.

Bazı İslâm âlimleri, sanemi, 'Allah'tan başka kendisine tapılan her şey' olarak tanımlamışlar ve Allah'ı anmaktan alıkoyan meşguliyetlere de **sanem** adını vermişlerdir.

Saneme tapmak, bütün putperest milletlerin temel karakteri olarak tebarüz etmiştir. Hz. Musa (a.s.)'ın içinde yaşadığı toplum, Allah'ın kendilerini ilâhi bir lütuf olarak denizden geçirip kurtardıktan sonra, saneme tapan bir millete rastladıklarında: *"Ey Musa! Onların tanrıları gibi bize de bir tanrı yap"* dediler. Musa:

“Doğrusu, siz câhil (bilgisiz) bir milletsiniz” buyurdu.

Putlar, bazan da ‘**temâsil**’ terimi ile de ifade edilmiştir. **Temâsil**, **tağut**’un heykeli ve tasvirleriydi. Sanemler daha çok, resimli ve nakışlı taşlardan oluşuyordu **Muhammed İbn İshâk**’a göre, asnam’ın en büyüğü, **kureyşin** sanemi idi. Ona ‘**hubel**’ denilir; Ka’be’nin avlusunda, zemzem kuyusunun üzerinde bulunurdu. Ka’be’deki hediye ve eşyalar, açıktan orada teşhir edilirdi. Mekke’de halkın tapındığı çok sayıda sanem bulunmakla beraber, bu sanemler civar kabilelerde de mevcuttu.

Sabit b. Dahhak (r.a.)’den rivayet olunduğuna göre; Asr-ı Saadet’te bir zat (Yelemlem yakınında bulunan) Büvâne (denen yer)’de bir deve kurban etmeği nezretti. Resulullah (S)’a gelerek: “Ben Büvane’de bir deve kurban etmeği nezrettim” dedi. Resulullah (S) ona: “*Orada câhiliyyet devrinden kalma kendisine tapılan sanem var mı?*” dedi. Sahabi: “*Hayır, yok*” dedi.

Resulullah’ın bu sözlerinde, ‘sanem’ sözcüğünün geçmiş olması, sanırım konuyu daha iyi anlamamıza yardımcı olur.

Vesen’e gelince; **vesen**’in çoğulu **أَوْثَانٌ evsan**’dır. O, kendisine tapılan bir taştı. Kur’an’da: ‘*Pis evsanlardan kaçının*’. ‘*Siz Allah’ı bırakıp bir takım putlara (evsan) mı tapıyorsunuz?*’

İbrahim şöyle demişti: “*Dünya hayatında Allah’ı bırakıp, aranızda putları (evsan) muhabbet vesilesi kıldınız*”.

Vesenlerin, sanemlerden ayrıldığı nokta, ‘**taştan**’ yapılmış olmalarıydı. Bunların çevresinde de câhiliye Arapları ‘**ed-Devâr**’ adını verdikleri tavaflarını (bir çeşit ta’zim ve hürmetlerini) yerine getirirlerdi.

Birgün Hristiyan olan **Adıyy b. Hatem**, boynunda asılı altından yapılmış, bir salip (haç işaretiyle Resulullah’ın huzuruna geldiğinde, Resulullah (S) ona: “*Boynundaki şu veseni at*” buyurarak haç işaretini vesen olarak nitelendirmesi ilgi çekicidir.

Kur’an’da gerek sanem ve gerekse evsan; yani, Allah’tan başka mabud mertebesinde tapınılan bütün varlıklar için şöyle buyrulmuştur:

وَمَنْ أَضَلَّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ
وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ.

“Allah’ı bırakıp da kıyamet gününe kadar cevap veremeyecek şeylere yalvarandan daha sapık kim vardır? *Çünkü, yal-vardıkları şeyler, yalvarışlarından habersizdirler*” —Ahkâf /5

Bu âyette C. Hak, işitmeyen ve görmeyen putlara çağırandan daha sapık ve daha câhil kim vardır? Bir zararı defedemeyen, nasıl bir faydayı celbetsin? Bütün bu güçlerden yoksun olan bir varlık, insanların çağrılarına da cevap vermekten âciz kalacaktır, buyurarak insanoğlunun, sadece kendisine teabbüdde bulunmasını istiyor.

Yukarıdaki metnini yazdığımız âyetin sonlarına doğru olan, kısmındaki birinci (هُمْ) “hum” zamiri ‘sanemler’ için; ikinci (هُمْ) “hum” zamiri ise, ‘tapanlar’ için kullanılmıştır. Böylece Kur’an, putlara tapmanın anlamsız bir çaba olduğunu açıkça göstermiş oluyor.

Burada şu konuya değinmekte fayda vardır. Müşrik Araplar da ağaca tapınma geleneği yaygındı. Zira sanemler, ağaçtan da yapılırdı. Onda ulûhiyet gücünün varlığına inanma gibi, güçlü bir eğilim taşıyorlardı. **El-Uzza** putu bir hurma ağacıydı, Gatafanlılar ona taparlardı ve üzerine de bir ev yapmışlardı. Yine, Araplar, Necran’daki kutlu hurma ağacına taparlar ve ona, yıldan yıla olan bir bayramda süslü elbiseler giydirebilirlerdi.

Tarihte ‘**Rıdvan Bey’atı**’ diyen geçen olayla ilgili ilginç bir gelişme baş göstermişti. **Tarık bin Abdurrahman** anlatıyor:

“*Hacca giderken bir yol uğrağında bir topluluğun namaz kıldıklarını gördüm. Burası ‘ne mescididir?’ diye sorunca, Resulullah’ın Beyatü’r-Rıdvan-ı akdettiği, ‘şecere mescididir’ dediler*”.

Zamanla müslüman ahali bu ağacın altını kutsal mekâna çevirdiler. Müslüman halk arasında, orada namaz kılmanın büyük sevaba nail olacağı düşüncesi yaygınlık kazanmaya başladı. Bu-

nunla da kalmayıp ‘**Hudeybiye Ağacı**’, bereket istenmek üzere hacılar tarafından da ziyaret edilirdi. İşte böyle kutsama imajı gelişip boy atmaya başlayınca, bu ağaç Halife Hz. Ömer (r.a.) tarafından kestirildi. Çünkü O, bu ağaca ileride **Lât** ve **Uzza**’ya olduğu gibi tapılmasından korkuyordu. Hz. Ömer’in bu davranışı, bir kötü bid’at ve itikadi bozukluğun neşvü nema bulmasını önlemek ve Allah Resul’ünün tebliğ ettiği İslâmın safiyetine gölge düşürülmemek için, Peygamberi bir zihniyetin gereği olarak değerlendirilmiştir.

Siyer ve **Megazi** yazarlarının ifadesine göre, artık o mekân böylece unutulmuş oldu. Allah’ın bir rahmet eseri ki, bilenlerce bile o yer, tanınmaz oldu. Elbetteki bunda büyük hayırlar meydana geldi. Şayet bu ağaç kesilmemiş ve o yer unutulmamış olsaydı, belki de üzerine bir kubbe ya da türbe yapılacak, çeşitli iklim ve ülkelerden yolcular orayı ziyaret maksadıyla seferlere çıkacaklardı.

Halbuki Hz. Peygamber (S): “*Üç mescid hâriç, mescidlerde ibadet etmek için yola çıkılmaz; benim mescidim, mescid-i haram ve mes-cid-i aksa*” buyurarak bundan ümmetini sakındırmıştır.

Geçmiş ümmetlerin tarihinde de örnekleri görülmüştür ki, tarihi ve şerefli olayların cereyanına sahne olan mekân ve varlıklara ta’zim ve ibadet edile gelmiştir. Hz. Ömer’in bu övgüye değer cesur davranışı olmasaydı, belki ileride bu ağaca islâmî açıdan az gelişmiş insanlar tarafından ibadet edilecek, nezih islâm itikadı büyük darbeler yiyecekti. Nitekim yaşadığımız günlük hayatta bunun sayısız örneklerini görmekteyiz. Köklü islâmî bilgilerden yoksun olan bazı müslümanların, islâm büyüklerinin türbe ve mezarları ziyaret edilmeden Hacca gidilirse, hac ibadeti kabul olmaz düşüncesi, bozuk bir itikadi sapma olarak gelişme göstermektedir.

Tarihte, bazı câhil kimseler tarafından müslüman önderlere ait türbe ve kabirlerin aşırı bir ihtiram sonucu sanem haline getirildiğini görüyoruz. Önceleri aralarından ayrılan, kabre koyduk-

ları sevdiklerinin bir hatırası olarak ve onlara faydalı olabilmek gayesiyle yapılan mezar ziyaretleriyle ilgili, zamanla pekçok bâtil ve hurafe şeyler meydana gelmiş, insanlar -şeytanın da yardımıyla- gün gelmiş, Allah'ı unutup mezarlara tapar olmuşlardır. Bunun için Resulullah (S), *"kabrin kireçlenmesini, üzerine bina yapılmasını yasakladı"*.

Kur'an'da zikrolunduğuna göre, yeryüzünde Allah'a şirk koştan toplumlardan birisi de Hz. Nuh (a.s.)'ın toplumdur. Nuh toplumu, saneme tapınmayı yasallaştıran ya da bu bid'atı ilk efa kurumlaştıran toplum olmaları açısından önemli bir yere haizdir. Nuh toplumunun putculuğunun şerik yönünden en çarpıcı yanı, putlaştırılmış insanların hayatlarında reel anlamda bir Firavun ve Nemrut gibi ilâhlık iddiasında bulunmuş insanlar olmadıklarıydı. Kur'an'da isim olarak anılan bu putlar (**Vedd, Suva, Yeğus, Yeuk ve Nesr**) '*salih ricalin*', Nuh toplumu tarafından müfrit bir teveccüh ve gizli bir güç aramaları nedeniyle beşerüstü varlıklar olarak telâkki edilmelerinden kaynaklanıyordu. Onların kabirlerini ölümlemlerinden sonra türbe ve mescid haline dönüştürdüler. Bunlara uyanlar, bunların adına heykeller diktiler ve bu heykellere sahiplerinin isimlerini verdiler. Sonradan bilen kalmayınca, cehaletle bu heykellere tapıldı.

Yani, bu sâlih insanlar, belirli bir tarihi safhadan sonra puta dönüştürülerek müşrik bir toplumun oluşumu sağlanmış oluyordu. Resulullah (S), mezarlarda işlenen çirkin âdetlerden ümmetini sakındırmış ve *"Hıristiyan Habeşliler içlerinden sâlih bir kişi öldü mü, onun mezarı üzerine bir mescit inşa etti ve içine de o resimleri işlediler. Kıyamet gününde yaratıkların en şerhileri onlardır"* buyurarak, mezarların üzerine bina yapımının caiz olmadığını göstermiştir.

İnsanlık tarihi boyunca tüm putperest toplumlarda bu câhili gelenek sürmüştür. Bunun adı ister sanem, isterse evsan olsun, değil mi ki, Allah'tan başkasına tapınmak demektir? Öyleyse Allah'tan başkasına tapınılan ve Allah derecesinde bir statüye

tabi kılınan herşey bâtıldır. Çünkü bunlar, zarar ve fayda verme gücüne sahip değillerdir. Allah (c.c.) bizden muvahhid mümin olmayı, *‘dini yalnız Allah’a has kılarak O’na kulluk etmeyi’* istemektedir. —Zümer/3,11

2- Erbâb

رَبِّ **Rabb**’ın çoğulu رَبَّابٌ **erbâb**’tır. Aslında Rabb kelimesi, terbiyeden gelir. Terbiye ise, birşeyi kemâline ulaştırıncaya kadar bir halden diğer bir hâle çevirerek inşâ etmektir. Yine Rabb kelimesi; yaratma, büyütüp yetiştirme, terbiye et-me, yağmur indirip rızık verme, sahip ve mâlik olma, görüp gözetme, tedbir etme, nimet verme, ululuk ve efendilik anlamlarını bünyesinde toplayan, şefkat, merhamet ve sevgi neticesinde tezahür eden bir vasıftır.

Kur’an’da ilk inen âyetleri incelediğimiz zaman en çok kullanılan kavramlardan birisi **‘Rabb’** ismidir. Kur’an adeta, müşrik Arapların C. Hakk’ı tanıdıkları ve ikrar ettikleri “rububiyet” sıfatlarından onlara yaklaşarak üzerlerinde bunca hakkı bulunan Allah’ı bırakıp da, hiç hakkı bulunmayan hayali şeylere tapmanın manasız ve haksızlığına dikkatleri çekerek vicdanları intibaha davet eder.

Rabb kelimesi, fail için müstear olan bir mastardır.

Kur’an nazil olduğu sırada bu kelime Arapçada *itaat olunan efendi, herhangi bir durumu düzelten kimse, birşeyin mâliki* anlamlarına geliyordu. İslâm’da ise, *benzeri olmayan efendi, verdiği nimetleriyle yaratıkların durumunu düzelten, yaratma ve emretmenin sahibi* anlamına kullanılıyordu. Böylece islâm Rabb vasfını, putlara alem olmaktan kurtarmış oldu.

Rabb kelimesinin mutlak ve marife olarak kullanılması yalnızca Allah içindir. O, herşeyin Rabbi ve Mâlikidir. Bütün yaratıklar üzerinde rububiyet onun içindir. Allah’tan başkası için Rabb kullanılamaz. Ancak, herhangi bir isme-muzaf olarak, insanlar için

de kullanılabilir. Rabb, fiil sıfatlarındandır. Allah ise, zat isimlerindendir. Zat isimleri, sıfatı fiiliyeden daha usundur. Rabb kavramı, Allah lâfza-i celâlinden sonra en çok kullanılan isimlerden birisi olmuştur (970 defa). İlk vahiyden itibaren **Rabb** kelimesi Kur'an'da en çok **Rabbuke**, **Rabbuhum** şeklinde zamirlere, ya da **Rabbu's-Semâvât-ı ve'l-ard'ı**, **Rabbu'l-Âlemîn**, **Rabbu'l-Arş** gibi muzaf olarak kullanılmıştır.

Kur'an'ın ilk muhatapları olan müşrik Araplar, Allah'ı bir mefhum olarak biliyordu:

“Dikkat edin, hâlis din Allah'ındır. O'nu bırakıp da putlardan dostlar edinenler; onlara, bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz” derler. “Doğrusu Allah ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Allah şüphesiz yalancı ve inkarcı kimseyi doğru yola erdirmez”. —**Zümer/3**)

“Andolsun ki, çevrenizde bulunan birçok kasabaları yok etmişizdir. Belki doğru yola dönerler, diye âyetleri türlü türlü anlatmışızdır. O zamanlar, Allah'ı bırakıp da O'na yakınlık peyda etmek için edindikleri tanrılar, kendilerine yardım etmeli değil miydi? Ama tanrıları onlardan uzaklaştılar. Bu, onların yalanı ve uydu-rup durdukları şeydir.” —(**Âhkâf /27**)

Bu âyetler açıkça gösteriyor ki, câhiliye çağında tanrılar arasında Allah denen ve bütün tanrılardan üstün olan bir tanrı tanınırdı. İşte tanrı anlamında müşrik Araplar, ‘**Rabb**’ kelimesini kullanıyorlardı. Hatta Kureyş Suresi içerisindeki; “*Bu evin Rabbi*” cümlesi, Mekke'lilerin orada kendilerini Allah'a tapıyor olarak kabul ettiklerini isbât ediyor. Yalnız şu var ki, onların nezdinde Allah, “tek Rabb” değildir. Onun yanında birçok Rablar ve tapınaklar vardı.

Rabb kelimesinin çoğulu olan ‘**erbab**’, Kur'an'da dört yerde geçmiş olup ve Allah'tan başka tazim olunan, tanrılaştırılan varlıklar için kullanılmıştır. Mekkî âyetlerden birisinde şöyle geçer:

“Ey mahpus arkadaşlarım! Ayrı ayrı bir sürü uydurma rabler mi daha iyidir, yoksa herşeyden üstün tek Allah mı?”. —**Yusuf / 39**

Hiçbir peygamber ümmetini Allah'tan başka, ne bir Nebi'ye, ne cine, ne bir meleğe ibadet etmelerini emretmiştir. Bütün peygamberlerin ortak çağrısı, Allah'a iman ve O'na ibadet etmek olmuştur. Bu gerçek Kur'an'da açık bir şekilde yer almıştır. *"Size melekleri, peygamberleri erbâb olarak benimsemenizi emretmesi de yaraşmaz. Siz müslüman olduktan sonra, size inkâr etmeyi mi emredecek?" —Âl-i İmrân / 79-80*

Yahudi ve Hristiyan din adamları (ahbar ve ruhban) Allah'ın kendilerine aralarında hükmetmeleri için gönderdiği **Tevrat** ve **İncil**'i, kendi heva ve arzuları doğrultusunda tahrif ve tahvile gittiler. Her toplumda bu tür Allah'ın âyetlerini üç-beş müstekbir zümrenin uzun emelleri için keyifleri doğrultusunda pazarlayanlar eksik olmamıştır. Bu durum sadece ehl-i kitap için geçerli değildir.

Bir defasında Peygamber Efendimiz (S), Necran'lıları islâm'a davet ederken, ahbardan bir gurup din adamı bir araya gelerek: *Ey Muhammed Hristiyan ahalinin Meryem oğlu İsa'ya tapındıkları gibi sana tapınmamızı mı istiyorsun?* demişlerdi. Bunun üzerine Allah Resul'ü (S): *"Allah'tan başkasına tapmaktan ve Allah'tan başkasına tapmayı emretmekten Allah'a sığınırız"* buyurmuştu.

Yahudi din adamlarına '**ahbar**', hristiyan din adamlarına '**ruhban**' denir. Onlar, Allah'ın otoritesine tecavüz ettiler. Allah'ın hakkı olan **ulûhiyyet** ve **rubûbiyyeti** kendileri için gasb-ederek Allah'ın hükümlerine muhalif, insanlar için hükümler koydular. Allah(c.c.)'ın helâl kıldığı şeyleri haram; haram kıldığı şeyleri helâl kıldılar. Kavimleri de onların kıldığı (koyduğu) hükümlere tabi olarak, din adamlarını 'Rabb' kabul etmiş oldular. Bundan dolayı Allah-u Teâla şu âyetiyle yahudi ve hristiyanları kınadı:

"Onlar Allah'ı bırakıp hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu Mesih'i erbâb olarak kabul ettiler."

Adıyy b. Hatem, Peygamberimizin İslâm'a daveti kendisine ulaşınca Şam'a kaçmıştı. Çünkü o, câ'hiliye döneminde Hristiyan

olmuştur. Bir ara Adıyy b. Hatem Medine'ye geldiğinde, Resulullah, **Tevbe suresinin 31. âyetini** kendisine okumuştur. Bunun üzerine Adıyy: *"Biz onlara tapmıyoruz ki"* dedi. Resulullah Efendimiz bu âyetten muradın ne olduğunu ona şöyle açıkladı: *"Onların, Allah'ın indirdiği hükümlere aykırı hükümler koymaları; sizin de onların koymuş olduğu bu hükümlere tabi olmanızdır."* Anlıyoruz ki, Allah'tan başka, O'nun hükümleriyle çatışan, hüküm koyan kimselere **'erbâb'** deniyor.

Kur'an müşrikler hakkında da; *"Yoksa, Allah'ın dinde izin vermediği birşeyi onlara meşru kılacak şerikleri mi vardır?"* buyuruyor. —**Şûrâ/21**

Yani onlar, Allah'ın senin için koyduğu sağlam dine tabi olmazlar. Aksine cin ve insan, şeytanların kendileri için şariat kıldıkları şeylere uyarlar. Bazı şeyleri haram kılmak, **Bahire, Şaibe, Vesile** ve **Ham** gibi... Yahut, leşi, kan yemeyi, kumar, v.s. dalâlet ve cehaletleri helâl kılmak gibi.

Kur'an, rubûbiyyetin sadece Allah'a mahsus olduğunu vurgular. Rabb ismiyle O'na dua etmemiz öğretilir. *"Âlemlerin Rabb'i Allah'a hamd olsun."* —**Mü'min/65** âyetinde olduğu gibi..

3- İnâse

إِنْسَ Inâs kelimesi أَنْثَى unsâ'nın çoğulu olarak gelmiştir. Bu kelime Türkçede tanrıça anlamına geldiği gibi, cansız (câmid) eşyaya da denir. Tanrıça (inâs), câhiliye döneminde müşrik Arapların kadın şeklindeki tanrılarına verilen isimlerdi. Şirk ehlinin temasil dedikleri kadın tasvirleri de aynı kapsama girer. İnâs kavramını müfessirler, sirk ehlinin önlerinde secdeye kapandığı cansız dişi (kadın) varlıkların isimleri olarak nitelendirmişlerdir. Câhiliyede ilâh ittihaz edilen mabutların çoğu kadın adı taşırdı. **Lât, Uzza** ve **Menât** hep dişi varlıkların isimleridir. Burada asıl inase'den maksat; insanların şehvetlerini putlaştırmalarıdır. Bu kimseler Kur'an'da, *"şehvetlerine uyanlar"* ve *"şehvet*

sarhoşları”dır diye zikredilir. Kur’an müşriklerin, inaseleri mabuci ittihaz edinmelerini şöyle anlatır: “*Onlar Allah’ı bırakıp tanrıça (inase)lara taparlar.*” — *Nisâ/117*

Allah’a şirk koşanlar, Allah’ı bırakarak inâse dua ederler, dişilere çağırır, dişillere teabbüd ederler, onların en çok perestiş ettikleri, gönül verip yalvardıkları, ya da nâmına davet ettikleri mabutları dişiller olur. Bunların nazarında ilâh mefhumu, mabud tasavvuru, herşeyden önce bir kadın hayalidir.

Müşrik Araplar, Allah’ın meleklerini de dişi (ünsâ) varlıklar olarak isimlendirerek, melekler Allah’ın kızlarıdır, diyorlardı. —

Nahl/57

Şirk ehlinin temasil dedikleri kadın tasvirleri de aynı kapsama girer. İnâs kavramını müfessirler, sirk ehlinin önlerinde secdeye kapandığı cansız dişi (kadın) varlıkların isimleri olarak nitelendirmişlerdir. Câhiliyede ilâh ittihaz edilen mabutların çoğu, kadın acılı taşırdı. Lât, Uzza ve Menât hep dişi varlıkların isimleridir. Burada asıl İnase’den maksat; insanların şehvetlerini putlaştırmalarıdır. Bu kimseler Kur’an’da, “*şehvetlerine uyanlar*” ve “*şehvet sarhoşları*”dır, diye zikredilir. Kur’an müşriklerin, inaseleri mabuci ittihaz edinmelerini şöyle anlatır: “*Onlar Allah’ı bırakıp tanrıça (inase)lara taparlar.*” Allah’a şirk koşanlar, Allah’ı bırakarak inâse dua ederler, dişilere çağırır, dişillere teabbüd ederler, onların en çok perestiş ettikleri, gönül verip yalvardıkları, ya da nâmına davet ettikleri mabutları dişiller olur. Bunların nazarında ilâh mefhumu, mabud tasavvuru herşeyden önce bir kadın hayalidir.

Müşrik Araplar, Allah’ın meleklerini de dişi (ünsâ) varlıklar olarak isimlendirerek; “*Melekler Allah’ın kızlarıdır*”, diyorlardı. Câhiliye döneminde Arap müşriklerinin Lât, Uzza ve Menât gibi inâse isimleriyle müsemma birçok putları vardır ki, **el-Lât, ellâhin müennesi, el-Uzza, el-azizin müennesidir.** Denilmiştir ki, her kabilenin taptığı özel sanemleri vardı. Bunlara fülân oğullarının kadınları derlerdi. Putların adları da, kadın adı idi. Câhiliye döneminde sanemlerin kahr ekseriyeti, Kabe’nin içinde ve ci-

varında bulunurdu. Bu putları her türlü tecavüze karşı koruyan, onların bakım ve temizlikleriyle meşgul olan özel ücretli bakıcıları vardı. Adı geçen putları ziyaret ve perestiş, Mekke devletine önemli oranda sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bir canlılık kazandırıyordu. Bütün bu putlar, Mekke'nin fetih günü müslümanlar tarafından kırılacak ve Kabe şirk unsurlarından bütünüy-le arındırılacaktı.

Câhiliye tarihinde kara bir sayfa teşkil eden kadının konumuna saygısızlık, onu bir şehvet unsuru, onu bir ticari meta olarak idealize etme, sadece, müşrik Araplara özgü bir ahlâk anlayışı değildir. Roma, Yunan ve Mısır câhili uygarlıklarından kalan, ayrıca, Kenan diyarında Sâmiler tarafından yapılan bereket ve rüzgar tanrısı **Baal** ve daha birçok arkeolojik kazılar neticesinde elde edilen, tanrıça adı verilen heykelcik ve tasvirler gösteriyor ki; kadına taabbüd, topyekûn putperest milletlerin ortak karakterleri arasındadır. Şehvet uğruna ilâhlaştırılan inâseye tapılmakla kalmamış, onun adına üryan heykeller yontulmuş ve resimler çizilmiştir. Bunlara güneş, ay, rüzgar tanrıçaları adı verilerek tabiatın yöneticileri olarak takdim edilmişlerdir. Çağımızda Pablo Picasso gibi ressamların görsel sanat etkinlikleri arasında yer alan üryan kadın tabloları, yine birçok materyalist ve ateist yazarın şiir, öykü, oyun, roman ve hatta tiyatro eserlerinde cinselliğe yer vermeleri, sanayi tröstlerinin reklam endüstrisinde teşhir etmeleri bunlarla benzerlik arzetmektedir.

Genelde müşrik ruhunun gaye-i mabudu kadındır. Onun nazarında taabbüdün en büyük misali **tabbüdü nisvan** (cult de femme)'dir. Mekke'li müşriklerin, melekleri Allah'ın kızları olarak nitelendirmeleri, kadın temsillerini dişi tanrıçalar olarak tasvir etmeleri, şeytanın iğva ve vesvesesiyle olmuştur. Çünkü "*şeytan, sürekli fahşâyı emreder.*" Şeytan çoğu defa insanları kadın tuzağıyla alt eder. Tarih şahittir ki, nice sâlih zatlar, nice makam ve mevkii sahibi devlet adamları, kadın tuzağına âlet olmuşlardır. Câhiliye şairlerinin ilhamlarını şeytan, kadın ve cinlerden almala-

rı aynı olayın değişik görüntüsüdür. Mısır zindanlarında Hz. Yusuf (a.s.)'m kadınla olan imtihanı unutulmamalıdır.

İslâm, tevhid akidesine dayanır. İslâm, canlı varlıkların suretlerini yapmayı yasaklamıştır. Hz. Peygamber (S); *“Şu suretleri yaparlar yok mu? İşte onlara kıyamet gününde: Haydi, yaptığınız suretlere can veriniz, diye azap olunacaklardır.”* buyurmuştur. Şirk, mânâ ve muhtevası itibariyle de çoğulcu bir yapıyı simgeler. Dolayısıyla, suret yapmanın temelinde bu tehlike yatmaktadır. Bütün bu nedenlerden dolayı Peygamber Efendimiz (S), resimli eşya kullanmayı hoş görmemiş ve hatta Hz. Aişe'nin astığı resimli bir duvar perdesini kaldırtmıştır.

Özellikle câhiliye döneminde; sanem, temâsil ve tasvirlerle teabbüd ediliyordu. Bu teabbüd somut bir şekilde cereyan ettiği gibi, soyut bir şekilde de cereyan ediyordu. İslâm'ın insan tasvirine karşı hoşgörüsünün olmayışının asıl nedeni, tasvir ustası (ressam, heykeltıraş...) ortaya koymaya çalıştığı san'âtına tüm heyecan, düşünce ve hayâlinde yaşattığı canlılığı aksettirmek ister. Bu onun için oldukça doğaldır. Ne var ki, bu çaba sürerken çoğu defa insan, Allah'la özdeşleşmeye kalkışabilir. Neticede, kendisini müşrik bir atmosfer içerisinde bulabilir. Bütün bu açmazları hesaba katan müslüman âlimler, sanatçılar; tezhip, hat, minyatür, süsleme ve ciltçilik gibi san'at dallarına ağırlık vermişler, hayli de başarılı ürünler ortaya koymuşlar, İslâm medeniyet, kültür ve san'atına büyük hizmet etmişlerdir. İslâm ulemâsı, tevhidin bir alt yapı olarak gönüllerde kökleşmesinden sonra, tasvirin değişik tarzları hususunda içtihat'ta bulunmuşlardır. Meselâ, ağaç, dağ, taş gibi manzaralarla taammü'l-hılka olmayan vesikalık fotoğraf gibi zîhayat (cansız) resimlerin caiz olduğu görüşünde ittifak etmişlerdir.

İlk dönemlerde şirke kaynaklık eden Mekke, şirkin egemenliği ve tarassudu altında idi. Haliyle temâsil, tasvir san'atı, resimli eşya üretimi, gözde san'at ve ekonomik etkinlikler arasında geliyordu. Bilindiği gibi İslâm, şirkî hayatı çepeçevre teori ve prati-

ğiyle ilga etmiştir. Resim san'atın ki canlı sûretleri -asıl sakıncalı yanı, zamanla toplumun bunlara ta'zim ve taabbüdde bulunarak, kendilerini Allah'a yaklaştıracak birer âmil olarak görmelerine yol açabilir, endişesidir.

4- Endâd

نِدْدٌ Endâd kavramı نِدْدٌ niddle'nin çoğuludur. Denklik, benzer, ortak ve emsal anlamlarına gelir. Bundan dolayı tevhid ulemâsı لَيْسَ إِلَهُ نِدٍّ وَلَا ضِدٍّ Leysallahü niddün velâ zıddün sözünü buna misal olarak getirirler. Tefsir bilginleri ise, 'endâd' kavramını lügavî anlamda şu şekilde yorumlamışlardır: **Zemahşeri** (Ö. 538/1143), endad, misâl, benzer, demek olup, akıl hocalarına karşı gelene 'nid' derlerdi. **Ibn Cerir** (Ö. 310/923): "Bana ortak mı konuşuyorsunuz?" sözünü 'niddün' anlamı olarak nitelerken, **Ebn Âliye** (Ö. 93/711) de, 'denk ve ortak' manası vermiştir. İstılahta ise 'endâd' kavramı; inançta, amelde ve sevgide herhangi bir şeyi Allah'a denk tutmak demektir. —*Bakara/165*

Bu kavram Mekkî âyetlerde câhiliye insanının daha geniş boyutlu, bâtlı tanrı figürlerini yansıtmaya açısından ilgi çekicidir. Putperestliğin daha kaba tezahürlerini reddeden bir muhteva hâkimdir. Adeta onların hayat anlayışlarını belirleyen kendilerine özgü inanç biçimlerinin bir odak noktası olarak ön plâna çıkar. 'Nid' Kur'an'î bir ifade olup, Allah'a karşı koşulan tüm ortaklara verilen genel bir adlandırmadır. Nidler, müşrik Arapların zihninde, günlük hayatlarıyla özdeşleşmiş olan ve kendilerini Allah'a yaklaştırdığına inandıkları putlar akla geliyordu. Bu put, insanoğlunun kendi hevâ ve hevesine göre karikatürize edilmiş hafî (gizli şirk cinsinden olan sevgi gibi), ya da celfî (hubel, üzza, menât) varlıklar şeklinde tezahür ediyordu. Bu husus Kur'an'da çeşitli âyetlerde sözkonusu edilmektedir.

İnsanlardan kimileri, bir zarar ya da bir fayda dokundu mu, bunun müsebbibini, faili mutlak olan Allah'a değil de, fâni varlık-

lara bağlarlar. Hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine değil de, kendilerinde metafizik özelliklerin varlığına inandıkları güçlerden kaynaklandığına, onlara karşı yapılan itaat ve isyan neticesinde meydana geldiğine itikaden bağlanırlar. Meselâ, çocuğu olmayan bir kimsenin çeşitli ağaçlara, mezarlara, türbelere çabut, gelin teli bağlaması ve kurban kesmesi gibi bâtlı itikadlar...

Müfessirler, özellikle, *“Allah’a bile bile es koşmayın”*—*Bakara/22* âyetinde geçen ‘endâd’ sözcüğünün anlamını ‘gizli şirk’ olarak da yorumlamışlardır. Gizli şirk, müşriklerin somut anlamda putlarına (hubel, isaf, naile..) amelen teabbüd şeklinde olanı değil, -bu şirkî celidir- itikaden Allah'ın işine müdahale edici şekilde bir takım unsurları (ins, cin, şeytan, melek, sevgi) Allah'la birlikte, “denk, emsal, ortak” kabul etmeleridir. Bütün bu itikadi yıkım, ancak, güçlü bir tevhidi akide kazandırılmakla imha edilebilir. İslâm'da sahih bir akide olmadan, amellerin hiçbir değeri yoktur. Kur'an, tevhidi, ortaya koyabilmek için, tevhidi bozucu ameller üzerinde hassasiyetle durur. Tevhidi tüm detaylarıyla kavrayamayan ve onu; teorik ve pratik alanda yürürlüğe koyamayan insanlar, tevhidi yapıyı zedeleyici amellerden uzak kalamazlar. İslâm ulemâsı gizli şirki, *şirku 'l-esbab* (sebepleri Allah'a ortak kılma) anlamında yorumlamışlardır. İlk sahabî müfessirlerden İb Abbas, (Ö. 68/687-688) rivayetinde şöyle demektedir:

‘Endâd öyle gizli bir şirk çeşididir ki, bu gizlilik, gecenin karanlığında kaypak siyah taş üzerinde yürüyen karıncanın ayak seslerinden daha gizlidir. Bir kimsenin; ‘Ey falan, Allah hakkı için, hayatımı sana borçluyum’ gibi tabirler kullanması, ‘eğer şu köpek olmasaydı, dün bize hırsız gelmişti’, ‘ördek evde olmasaydı, hırsızlar gelirdi’ şeklindeki konuşması, arkadaşınca; ‘Allah ve sen isterseniz bu iş olur’, ‘Allah’la falan adam olmasaydı işimiz olmayacaktı’ gibi sözler söylemesi ve bunları kalben tasdik etmesi, gizli şirkin bir çeşididir.

Ayrıca yine yukarıda zikrettiğimiz âyette geçen ‘endâd’ kavramında, birisini, bir takım olayların cereyan edişinde (yağmurun

yağması, rızık endişesi, Allah'tan korkar gibi fani güçlerden korkma, Allah'ı sever gibi başka güçleri o oranda sevmeye) Allah'a değil, sebeplere bağlama inancı beyan edilmektedir. Bu daha önce değindiğimiz bir sapma olan, sebepleri Allah'a ortak kılma itikadıdır. Sahabeden Abdullah İbn Mes'ud (r.a.)'den rivayet edilmiştir: "Ya Resulallah! Allah katında en büyük günah nedir?" diye sordum. Buyurdu ki: "Allah'a ortak, denk (nid) kılmaktır. Seni yaratan ancak O'dur". İslâm itikadında, özellikle ulûhiyet ve rububiyet noktalarında Allah'a emsal ve nazireler koşturmak en büyük şirktir.

Kur'an'da, medenî âyetlerde geçen 'endâd' kavramının biraz daha tedricilik geçirdiği görülmektedir. Mekki âyetlerde olduğu gibi <nid> anlatılırken endâdlar kaba hatlarıyla çizilmekten ziyâde, şirkin daha ince ve gizli şekli mahkum edilerek "ortaklarınız, Allah'tan başka tapılanlar ve ilâhlarınız" gibi ifadeler kullanılmaktadır. Bu hususa Kur'an şöyle değinir: *"insanlar arasında, Allah'ı bırakıp O'na koştukları eşleri (endâd) tanrı olarak benimseyenler ve onları (endâd), Allah'ı severcesine sevenler vardır"* —

Bakara / 165

Gerçek şudur ki, bir insanın herhangi bir insana karşı beslediği ifrat derecesinde sevgi, onu putlaştırmaya götürebilir. Bu âyet açıktır ki, ulûhiyetin en büyük hususiyetlerinden birisi, muhabbettir, sevmektir. Bundan dolayıdır ki, Kuran ve İslâm istilâhında insan daha çok 'kul' vasfıyla anılır. Kulluk, kendisine kul olunan varlığa karşı beslenen, en ileri sevgi derecesini ifade eder. عَبْدُ abd kelimesinin bu anlamı, cahiliye devri Araplarında da mevcut idi Bunun en açık misâli, cahiliye insanının Abdülmenât, Abdüluzza gibi isimler taşıdığının bilinmesidir. Risâlet en üstün mertebe olduğu halde, Resulullah (S), kulluğu ile övünürdü .

Mezkur âyet'ten de anlıyoruz ki, Allah'tan başka herhangi bir varlığı, Allah'ı severcesine seven, onun emir ve yasaklarına uymak gibi bu sevginin gereklerini yerine getiren kimse, Allah'tan başka 'nid'ler, nazireler edinmiş demektir. Bu muhabbet niddir, yoksa Hâlikîyyet ve Rububîyyet de nid değildir.

Öte taraftan Kur'an'ın reddettiği bu nid kavramı, taştan, tah-tadan ve çamurdan yapılmış putlardan daha geniş bir manaya şa-mil olduğu ve mana içerisine ister dini hüviyeti olsun, ister olma-sın, reis, lider konumunda olan ve halk üzerinde etkisi bulunan insanlar da girer. Halbuki, Allah'tan başka varlıkları ilah kabul ederek, Allah'ın emirlerini reddedip reislerine ve onları remze-den işaretlere bel bağlamak, onlara tazim ederek boyun eğmek, müminlerin Allah'a besledikleri sevgi cinsinden bir sevgiyle onla-rı sevmektir. Müminlerin Allah'a sevgi ve bağlılıkları, müşriklerin liderlerine ve onların remzi olan putlarına bağlılıklarından daha çok fazladır. Endâd, emsal kavramlarına, 'enbiya'yı, 'evliya'yı mu-habbette Allah derecesine çıkaranlar da buna dahildir.

Topyekün cahilliyyenin tüm devrelerinde, Allah'la eş statüye; inançta, fiiliyatta, sevgide, duyguda tabi kılınan bütün şahıs-lar (reis, evliya, enbiya, kadın, çocuk, şöhretpereestlik) ve sem-boller (remz, totem, tasvir, apolet) endad ve emsaldır. Demek oluyor ki, aşırı derecede sevgi de şirk çeşitlerindenidir. Bir varlığı tanrılaştırmamanın en yaygın sebeplerinden birisi de; Allah statü-sünde ona bir sevgi beslemektir.

5- Tağut

الطَّاغُوتُ Tağut, iştikak itibariyle tuğyanla alâkalıdır. **Tuğyan** ise, Allah'ı Tealâ'ya isyan etmektir. Aynı zamanda tuğyan, tağu-tun fiiliyatıdır. Bundan dolayı haddi aşan ve Allah'tan başka ta-pılan herşeye, '**tağut**' denir. Bunun insan olması, taş olması ve sanem olması farketmez. Tağut, ismi hâs olması yönüyle, müf-ret ve cemî olarak da gelmektedir. Tağut, mânâ itibariyle, haddi aşan herşeyden ibaret olduğu için; büyücüye, kâhinlere ve hayır (islâm) yolundan alıkoyanlara da tağut adı verilmiştir. Meselâ, bir kimseyi Allah'a kulluktan alıkoyan ne ise, işte o tâğuttur.

Kur'an'da, imanın kabule şayan olabilmesi için müminlerden, önce tağut'u inkâr etmeleri, ona ibadet etmekten kaçınarak tek Allah'a kullukta bulunmaları, Allah'ı velî (dost) edinmeleri ve ha-

yatın bütün bölümlerinde Allah'ın hükmünü tercih edip, tağutun hükümlerini inkâr etmeleri en açık bir şekilde istenmiştir.

Tağut, mücerred varlıklar olduğu gibi, müşahhas varlıklar da olabiliyor. Bu konuda Allah'u Teâla şöyle buyurur: *“Ey Muhammedi Sana indirilen Kur'an'a ve senden önce indirilenlere inandıklarını iddia edenleri görmüyor musun? Tağutların önünde muhakeme olunmalarını isterler. Oysa onları tanımamakla emrolunmuşlardı”*. —Nisâ / 60

Müfessirler, bu âyette geçen 'tağut' isminden maksadın, müşrik Mekke toplumunun önderlerinden **Ka'b b. Eşref** olduğunu söylerler.

İlk dönem şirkin tasalludu altında kalan Mekke'de, kendilerine perestis edilen putlar, asıl tağut değil, tağutların temsilcileridir. Gerçekte tağut **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** *La ilahe illallah* buyruğuna başkaldırmış, azgın şêdit sapıklardır. Câhiliye döneminde evsân'a (tağut'ların temsilcileri) tapan kimse, onunla (tağut'un hükümleriyle) muhâkeme olur ve ondan yardım isterdi. Ünlü İslâm bilgini **Muhammed İbn Cebir**, (Ö. 310/923) Tağut'u şöyle tanımlar: *“Allah'a karşı tuğyankâr olup zor kullanarak, ya da gönül rızasıyla perestîş edilip mabud tutulan gerek insan, gerek şeytan, gerek vesen, gerek sanem ve gerek sair herhangi birşey demektir”*. Tağut'un şeytan olması, şeytanın bütün şer ve kötülüklerin temel kaynağı olmasından dolayıdır.

Câhiliye devrinde yaygın bir tarzda, **tağut** adı verilen tapınaklar da vardı. Bu evlere **“mukaddes evler”** de denir ve putlar bu evlerde koruma altına alınırdı.

Özel ilâhlar sisteminin geçerli olduğu Hicaz'da, sanemler kadar da tağutların bulunduğu haber verilir. Her kabile fertleri kendi tağutlarının çevresini Kabe'yi tavaf eder gibi hürmetle tavaf ederlerdi.

Tağutların bekçisi ve hizmetçileri bulunurdu. Bunlar, tağutları bekler, gelen hediyeleri alır, adanan kurbanları keser ve önlerinde kur'a okları çekerlerdi. Anlaşıldığı kadarıyla tağut, yeryüzünde

fesadın baştemsalcisi şahıslardır. Bir **Ebu Cehil**, bir **Ka'b b. Eşref**, bir **Firavun**, bir **Nemrut** tağuttular.

Denilir ki, Firavun rububiyetini iddia edip: “*Sizin en yüce Rabbiniz benim*” dediğinde Allah’u Teala Hz. Musa (a.s.)’a: طَغَىٰ فِرْعَوْنُ إِلَىٰ ذُكْبَإِ Fravun’a git, doğrusu O, azmıştır”, buyurdu. Buradaki tuğyanın kaynağı tekebbür (büyüklenme)’dir. Yani, Allah’a karşı çıkmıştır. Kur’an’da, Allah’u Teala, Ebu Cehil hakkında ise; لَآ إِلَٰهَ إِلَّا الْإِنْسَانُ لَيَطْغَىٰ

“*Ama insanoğlu azgınlık eder*” buyurur. — *Alak/6*

Burada لَيَطْغَىٰ kelimesinde geçen ‘**lam harfi**’, onun tuğyanını kuvvetlendirmiş oldu. Bu ‘**lam harfinin**’ ziyâdesinden maksat nedir? Deriz ki, burada iki görüş vardır:

Birincisi, Allah (c.c.), Hz. Musa’ya, “*Fravun’a git, doğrusu O, azmıştır*” buyurdu. — *Tâhâ /24*

Bu olay, Hz. Musa’nın Firavun’la karşılaşmadan, delillerini ona arzetmeden ve Firavun ise, rububiyetini iddia etmeden önce meydana gelmişti. Burada Firavun, reddin en kötüsü ile reddedildiği zaman’, Allah’u Teala bu âyeti Resul’ü Muhammed (S) için bir teselli olarak zikretti.

İkincisi, **Firavun** tüm otorite ve gücüne rağmen Hz. Musa’ya, O’nu öldürme ve bu denli eziyet vermeye girişmediği halde, tam aksine **Ebu Cehil**, onun kadar otorite ve mevki sahibi olmadığı halde, Resulullah’ı öldürme ve O’na eziyet etmeye girişti. Ebu Cehil’in düşmanlığı o safhaya varmıştı ki, ölürken bile: “*Benden Muhammed’e ulaştırın ki, ölüyorum ama, şu anda benden O’na daha kindar bir kimse yoktur*” diyordu. Onun için Resulullah (S); “*Her ümmetin bir Firavunu vardır. Bu ümmetin Firavunu da Ebu Cehil’dir*” buyurmuşlardır. Demek ki, ‘**lam harfinin**’ tuğyan kelimesine ziyâde edilmesi, Ebu Cehil’in, İslâm düşmanlığının Firavun tağutundan daha şiddetli olduğunu göstermek için kullanılmıştır.

Çoğu defa hükümdarlar ve onların etrafında bulunan yöne-

tici kadrolar da, peygamberlerin çağrılarına karşı itaat değil, isyanla karşılık vermişlerdir. Bu yönetici kadro (mele')'lar, Allah'a kul olmayı, diğer kullar gibi, aynı eşdeğerde muamele görmeyi kibirlerine yediremeyen aristokrat insanlardı. Kur'an'da, Firavun, Nemrut, bunların tipik örneklerini temsil ederler.

Câhiliyede Mekke senatosu yöneticilerinden **Ebu Cehil, Velid b. Muğire** ve **As b. Vâil**, Hz. Muhammed (S)'in davetine karşı çıkan zulüm otoriteleri olmuşlardır. İşte böylece Allah'a karşı vicdanlarının derinliklerinde kibir duyguları taşıyarak büyüklük taslamak da bir nev'î cahillik türüdür.

Câhiliye döneminde dikilen tağut (put)lar; el-Lât, el-Uzza ve el-Menât birer temsilden ibaretti. Bu mezkur tağutların putlarına sağlıklarında yapılan ihtiram ve taabbüd, ölümle-rinden sonra da temsillerine aynen yapılıyordu. Tağut bütün kötülüklere sembol olmuş olan şeytana ad olduğu gibi, insanın hevâ ve tutkularına esareti sebebiyle, insan ve cin şeytanlarına da denmiştir. Çünkü, insan ve cin şeytanlarının gayesi, kulları, Allah yolundan alıkoymak ve kendi bâtlı yollarına her ne pahasına olursa olsun kanalize edebilmektir. Bundan dolayı, bütün Nebi ve Resullerin insanlığa çağırısı; *"Allah'a kulluk edin, Tağut'a kulluk etmeyin"* olmuştur. Yarın "kıyamet günü"nde insanlar bir araya toplanacak. Allah (c.c.), "her kim, her neye tapıyorsa, onun ardına düşsün" buyuracak. Artık kimi güneşin, kimi ayın, kimileri de tağut'ların ardına düşüp gidecek.

İnsanlığın önünde iki yol vardır: Ya Allah'ın yolu, ya da tağut'un yolu izlenecektir. Üçüncü bir yol, muhaldır. Bu kıyamet gününe kadar sürecek Hâk-Bâtlı mücadelesinin adıdır. C. Hak, yeryüzünün fesada uğramaması için, salih kulların arza varis olmasını istiyor. Yoksa âlem fesada uğrar. **Ebu Aliye** (Ö. 93/71): *"Yeryüzünde fesad çıkarmayınız"* âyetini, yeryüzünde bozgunculuk yapmayınız. Onların yeryüzünde anarşi, kargaşa çıkarmalarından maksat; Allah'a isyan etmeleri (O'nun ahkâmıyla amel etmemeleri) sebebiyle olur. Arz ve semânın sulhu salâhı O'na itaatla (emirlerine

boyun eğmekle) gerçekleşir, şeklinde açıklamıştır.

Çevresi inkarcı küfür akımlarıyla kuşatılmış bir mümin, inkar anaforunda da kalsa, imanının sahih olması bir takım prensiplere bağlı kalmasıyla gerçekleşir. O da, irade problemidir. Allah'ın külli iradesine karşılık, inkarcı akımların ürettiği iradelerin inkârıdır. Çünkü, yeryüzünde birden fazla ilâh olacak olursa, istikrar bozulur. Netice hayata hükmeden bunalım, ruhi sıkıntı ve problemler olur.

Câhiliye dünya görüşünün amentüsü, tağut'a imanla başlar. İslâmî dünya görüşünün amentüsü ise, Allah'a imanla başlar. Tağut dostlarını, 'nur'dan 'zulmat'a çıkarır. Allah (c.c.), iman edenlerin dostu olup, onları 'zulmat'tan 'nur'a çıkarır. Âyette geçen 'nur' kelimesini C. Hak tekil, 'zulmat' kelimesini çoğul olarak getirmiştir. (Tevhid'le şirkin filolojik yapısı gibi.) 'Hak' tektir. Allah'ın dosdoğru yolu (sırat el-mustakîm)'dur. Bâtıl ise, tam aksine pek çoktur. Kur'an'da geçen birçok âyette, 'Hak' tekil, 'Bâtılsa' çoğul olarak gelmiştir. Allah'tan gayri tapılan herşey bâtıldır.

6-Cibit/Cibis

Cibit ve (الْجَبْسُ) c'ibis, kendisinde hiçbir iyilik bulunmayan kirli sudan ibarettir. Denilmiştir ki, bu kelimedeki (o) te harfi, çok yıkanmadan mübalağa edildiğine dikkati çekmek için (س) sin harfine bedel olarak kullanılmıştır. Allah'tan başkasına tapılan herşeye büyücü, kâhin, sihirbaz, sihir, şeytan ve tağut'a **cibit** denir. **Ka'b b. Eşref**, müneccimlik ve büyücülükle uğraştığı için 'cibit'lerdendi. Kur'an'da: "Kendilerine Kitap'tan bir pay verilenleri görmedin mi? Onlar cibit ve tağut'a inanıyorlar" ve inkâr edenlere: "*Bunlar, inananlardan daha doğru yoldadır, diyorlar*" diye buyrulur.

İslâm ıslahına göre cibit kavramı, büyücülük, münec-cimlik, gelecekten haber verme, kehânet gibi anlamlara şâ-mildir. Bir noktada cibit, bütün bâtil inanç ve hurafelerle eş anlamlıdır. Zira,

Resulullah (S)’ın şu sözleri bunu açık ve net olarak doğrular: “*Ci-bit, kuşu huylamak, kuşu uğursuz saymak ve çakılları yere vurup hat çizmektir.*”

Câhiliye devrinde müşriklerin ilâh ittihaz ettikleri, kendilerinin de yüce bir yaptırım gücünün varlığına inandıkları hâkim güçler vardı. Bunlardan birisi de ‘**Amr b. Lu-hayy**’ idi.

Mesleği, kâhinlikti. Cinlerden Abû Şınnaine isimli bir dostu vardı. Bir kimse yel, girmesinden veya baş ağrısından hasta olsa kâhine başvurduğunda; kâhin onu efsunla, yani okuyup üfleyerek tedavi ederdi. Müşkil bir iş hakkında fikri sorulsa, remil atarak veya bir ipe düğüm çalıp üzerine üfürerek görüşlerini açıklardı. Özellikle bu durum câhiliye kadınları arasında ipi düğümleyip bir çeşit efsunlar söyleyerek üzerine üflemek şeklinde şüyu bulmuştu. Hatta Kur’an’da Resulullah (S) Efendimize;

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ

“*Düğümlere nefes eden büyücülerin şerrinden*” Allah’a sığınması söylenmiştir.

Kâhin, müşrik Arapların bilinmezden haber vericisi, falcısıdır. İbranice **kohen** ve Aramca **kâhen** ile aynıdır. Bütün önemli olan resmî ve hususî işler için kâhinin görüşleri alınırdı. Kâhin bakıcılığı sırasında örtünürdü. Bunun için o, “*zii’l-hımar*” (örtülü adam) lakabını almıştır.

Hz. Peygamber (S)’e ilk vahiy geldiği zaman evlerine döndüklerinde: “Beni örtünüz, beni örtünüz” buyurduğu rivayet edilir. Peygamberin bu davranışından yola çıkan müşrikler, O’nu kâhinlerle eş tutmaya kalkışarak, kendisini kâhin; Kur’an’ı da kâhin sözü diye nitelendirmişlerdi. Allah’u Teala: “*O, kâhin sözü değildir, ne az düşünüyorsunuz*” buyurarak, onların câhili tanımlamalarını reddetmişti.

Halk arasında kâhinler, arraflar ve büyücülerin kutsal kuvvetlerle temasları olduğundan kendilerinden çekinilirdi. Cinler

putlara girer, kâhinlere gizli şeyler söylerdi. Putların içerisinde olan bu cin'e **hatîf** (gizliden seslenen) denir ve her işte kâhin hakem kabul edilirdi. Kâhinin cin'i eski Arap putçuluğunda sık sık "**ra'iy**" diye adlandırılırdı. Hz. Muhammed (S)'in vefatından sonra Benû Hanife kabilesini Yemame'de Medine'li müslümanlara karşı ayaklandıran yalancı Peygamber **Museylime**'nin de, böyle bir "**ra'iy**"i olduğu söylenir.

Câhiliye toplumunun en çok tanıdığı ve hatta kamuoyunu etkileyip yönlendiren iki gözde sınıf vardı: Şâirler ve sihirbazlar. Cibtlik mesleğiyle uğraşanlarda olduğu gibi, '*her şairin de bîr şeytanı vardı.*' Şairler, ıssız vadilerde dolaşarak şeytanlardan ilham alma suretiyle şiirler söylerlerdi. Câhiliyede **Ukkaz**, **Meccene** ve **Zülmecaz** adlı çarşılarda panayırılar; yani uluslararası fuarlar kurulur, şair ve sihirbazlar birbirleriyle müsabaka edebilmek için bütün hünerlerini gösterirlerdi. Kültür ve san'at faaliyetleri arasında yer alan bu gelenek, her yıl düzenli bir şekilde icra edilirdi.

İşte böyle bir toplumda, Peygamber Efendimiz (S), risâlet vazifesiyle yükümlü kılınınca, toplum katmanlarında şiddetli bir sarsıntı oldu. Câhili değerlerine fanatik bir tarzda bağlı kalan profan toplum, şiddetli bir reaksiyon gösterdi. O'nun etrafında halkın çember oluşturmamasını engellemek için psikolojik suçlama pozisyonuna girdiler. Ne diyeceklerdi? Buldular. O, sâhirdir. O, şâirdir. O, mecnundur. O, kâhindir. Ama O'nun söyledikleri ne sâhir, ne şâir ve ne de kâhin sözüne benziyordu.

Bütün bu suçlamalar neye dayanarak yapılıyordu?

İyi biliyorlardı ki, gaibden haber aldığını söyleyen kâhin; şeytanlardan ve cinlerden ilham alanlara, mecnun; toplumun üzerinde kandırıcı ve saptırıcı hükümleriyle rab'leşen güç, 'tağut' idi. Yani, müşrikler, câhiliye toplumunun yönetici kadrosuyla bir çağrışım yapıyorlardı. Ama Kur'an onların bu tutarsız tezlerini çürütüyor ve Kur'an'ın "Allah sözü" olduğunu, yine O'nun, ne Resulullah'ın ve ne de bir başkasının sözü olmadığını açıkça ilân ediyordu:

“O (Kur’an) şerefli bir elçinin getirdiği sözdür. O, şair sözü değildir, kâhin sözü de değildir. Âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir” —Hakka / 41-43

Kur’an onları o kadar etkiliyordu ki, ileri gelen tağut’lar bile, O’nu dinlemekten kendilerini alıkoyamıyorlardı. Bir ara onlar, ilâhi vahyî şeytan ve cinlerden ilham alan ğavûn (azgın) şairlerin şiirlerine benzetmişlerdi. Bunun için müşrikler, *“mecnun bir şair yüzünden ilâhlarımızı mı bırakalım?”* diyorlardı.

“Hayır o, gerçeği (Hakk’ı) getirmiş ve peygamberleri doğrulamıştır” —Âffât-37

Risâletin tarihinde hiç değişmeyen bir gelenek (tradition) vardır. O da, her Resul, bir önceki Resul’ün geleneğine (risâlet) tastik ediyor, tekzip etmiyordu. Hak Peygamberin özelliklerinden birisi de, musaddik (tasdik edici) olmasıdır.

İslâm hiçbir zaman edebi san’atlara karşı duyarsız kalmamıştır. Kur’an, şairleri eleştirir. Şair oldukları için değil. Toplumun temel değer yargılarını ifsad ettikleri için eleştirir. Bir de cahiliye toplumunda “şair” olumsuz bir anlam da taşırdı. Şair demek, mecnun ve kâhin demektir.

Günümüzde, itikâdi açıdan büyük bir sapma içerisinde bulunan bazı insanlar, “gazete ve dergi” köşelerinde falcılık sütunları açarak, bir de; *“söyle falın, çıksın halin”* deyişini yaygınlaştırmaları esef vericidir.

“İnsanlara sihri öğreten şeytanlardır”. Kur’an’ın ifadesine göre şeytanlar çift cinsiyetlidir. Bu şeytanların insan ve cin olması sonucu değiştirmez. İyi bilinmelidir ki: *“Toplumları helâka götüren yedi şeyden birincisi; Allah’a şirk koşturmak, ikincisi; sihirdir”*. Ne yazık ki, halk arasında cibitlik sanatını öğretici, *“Şemsü’l-Meârif, Yıldıznâme, Kenzü’l-Hafi, Tılsımât”* gibi, efsun ve sihir kitaplarına rastlamak mümkündür.

İslâm dininin reddettiği bu bid’at ve hurafeleri, günümüzde bazı çevrelerin İslâm’a yamamaya kalkmaları ne büyük talihsiz-

liktir. Hele işin vehâmetinden habersiz bazı müslümanlar, halâ, müşkil problemlerinin çözümü için türbe ve tekkelere bez bağlayıp mum yakmakta, arraflara ve büyücülere başvurmakta, ip ve bezlere düğüm atan sihirbazlara gitmekte, şans oyunları ile yapılan çekilişlerden medet ummakta, baykuşun ötüşüne gözyaşı dökmekteler...

İslâm'ın hükmüne göre; *"Gaybdan haber vermek, müneccim ve falcıların sözüne inanmak küfürdür."* Hz. Peygamber (S); *"Her kim, bir arraf'a veya kâhin'e gelir de, onun söylediklerini tasdik ederse, bana indirilene küfretmiş (inanmamış) olur,"* buyurur.

Cibitlerin şerrinden korunmak için ne yapmak gerekir?

Müfessir Ibn Kesir, (Ö. 703/774) bu konuda şöyle diyor: *"Bana göre büyü (sihri) gidermek için en faydalı metod; Allah'ü Teala'nın Resul'üne indirdiği 'Muavvizât'ı (Felâk ve Nâs Sureleri) okumaktır. Hadis-i Şerifte, "Allah'a sığınan hiç kimse, iki sığınma duası (muavvizât) gibi etkili bir dua ile Allah'a sığınamaz"* buyrulmuştur. Keza, **Âyete'l-Kürsi**'yi de okumak faydalıdır. Çünkü, *"Âyete'l-Kürsi, şeytanı kaçıtır kovar."*

7- Evliya

Velâ ve tevali, ikisi arasında kendilerinden olmayan bir başkasını meydana getirmemektir. Mekân, niyet, din, sadaka, yardım ve itikâdi yönüyle yakınlık (kurbiyet) ifade eder. Denilmiştir ki, kesre ile gelen vilâyetle, fetha ile gelen velayet; dilâletle delâlet gibidir. Gerçeği, **tevelle'l-emr**'dir. Vilâyet, yardım; velayet, emirlik belirtir. **Veli** ve **mevlâ** kelimelerinden her birisi; fail, muvâlî; mef'ul, muvala anlamlarında kullanılmıştır. Mümin için Allah'ın velisi denilir. Ama, Mevlâsı denmez. Allah (c.c.), mü'minlerin velisi ve mevlâsıdır.

Allah'ü Teala şöyle buyurur: *"Allah, iman edenlerin velisidir."*

Evliya kelimesi, 'veli'nin çoğulu olarak gelmiştir. Veli ise, Allah'ın dostu ve yakını demektir. Velayet, velinin bulunduğu makamı ifade eder. Bu mânâdan başka Arapçada bu kelime, çok

geniş anlamlar taşır. Kur'an, insanların, sahte ilâhlar hakkındaki çeşitli inanç ve davranışları ortaya koymalarını; "Allah'tan başka veliler edinmekle suçlar."

Allah'tan başkalarını evliya edinenler: *"Onlara, sırf bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz"* diyorlar. Aynı zamanda bu evliya adı verilen varlıkları, **'şefaathçiler'** olarak kabul ediyor; *"İhtiyacımız olduğunda şefaath etmelerinden dolayı tapıyoruz"* denilerek —Yunus/18, nedenlerini açıklıyorlardı. Kur'an, bu konudan bahsetmekle beraber, şefaatin açıkça neden ve hedefini belirtmiyor. Müşrikler, ölüm ve ötesi hayata inanmadıklarına göre, şefaathlerinin maksadı, muhtemelen, dünyada gelebilecek belâ ve musibetlere karşı idi.

ZULÜM

Cehil-Zulüm ilişkisi (s.102-115)

الظلمة **Zulmet**, ışıksızlık demektir.

Bu anlamda Kur'an'dan değişik misâller şöyledir: *"Allah ışıklarını yok edince, onları karanlıklar içerisinde görmez bir halde bırakmıştır". "Karanlıklar üstünde karanlık". —Bakara/17*

"Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlık ve aydınlığı var eden Allah'a mahsustur".

Bazan da zulmet lâfzı ile; cehl, şirk ve fık kastedilir. Bütün bunlar, **"nur"** kelimesinin ifade ettiği anlamın karşıtı (ilan fiilleridir. Kur'an'dan bir kaç misâl vermemiz mümkündür:

"Allah iman edenlerin dostudur, onları karanlıktan aydınlığa çıkarır. Tağut inkar edenlerin dostudur. Onları aydınlıktan karanlığa çıkarır." "Bizim âyetlerimizi yalanlayanlar, karanlıklar içinde kalmış sağır ve dilsizlerdir." —Bakara/257

ظَلَمَ Zulüm, dilbilimcilere ve bilginlerin çoğuna göre, bir şeyi veya işi kendine bağlı olarak yerinde ve zamanında yapmayarak o şeye -fazla ve eksik- kendisine ayrılan konumun dışında bir konum vermektir. Buna göre kendi zamanına uygun olmadan gerçekleştirilen bir eyleme misâl olarak: *“Zamansız su verdiğimde, su kabına zulmetmiş olurum”* denir.

Zamanla sağılan bir süte de **“zalim”** denir. Yine; *“Kazılması gerekmeyen yeri kazarsam o yere zulmetmiş olurum.”* Böyle yere **“mazlume”** (zulme uğramış), buradan kazılarak çıkarılmış toprağa da **“zalim”** (zulme uğramış) denir. Yine, belli bir dairenin dışına taşılırsa, dışa taşma -az da olsa- bu harekete **“zulüm”** denir. Buna göre büyük ‘günahlar’a (günahı kebâire) da, küçük ‘günahlar’a (günahı sağâir) da **“zulüm”** denir. Bu yüzden Hz. Âdem (a.s.), haddi aştığı zaman ona zalim dendiği gibi, İblis’e de zalim denmiştir. Oysa bu iki günah arasında çok büyük bir fark vardır. Zulmün özünde **“cevr”** olup, sınıra tecavüz etmektir. İslâm alimleri zulmü üç kısma ayırmışlardır:

a) İnsan ile Allah Arasındaki İlişkilerde Zülüm:

Zulmün bu türünün en büyüğü; küfür, şirk ve nifaktır. Küfür, şirk ve nifakın en büyük zulüm oldukları değişik âyetlerde bildirilmiştir:

“Muhakkak ki şirk, en büyük zulümdür”. —Lokman/13

İnsanların Rabbi ve Meliki olan Allah (c.c.)’m hakkına tecavüze cür’et edilmiştir. Şirkin bu çeşidine, **‘şirku’l-istiklâl’** denilir. Birbirinden bağımsız ve ayrı ayrı işleri gören iki ilâhın varlığını kabul etmektir. Mecusilerin ‘iyilik’ tanrısı ve ‘kötülük’ tanrısı diye yaptıkları ayırım bunun en güzel örneğidir.

Kur’an’a göre mü’minlerin emin bir atmosfer içerisinde bulunmalarının en büyük sebebi; *“İmanlarına haksızlık (zulüm) karıştırmamış olmalarıdır”*. İbn Abbas ve tefsir ehlinden bir topluluk bu âyete: *“Onlar imanlarına şirki karıştırmadılar”* anlamını vermişlerdir. Çünkü Allah Tebareke ve Teala, ölüleri diriltici,

nimetleriyle kulları rızıklandırıcı, ortağı ve benzeri olmayan tek ilâhtır. Bir başkası O'na ortak koşulduğu zaman işte bu, en büyük zulüm olur.

Bundan dolayı, *“Allah’ın laneti, zalimler üzerinedir”*.

İnsanların büyük bir kısmı, kitleler halinde hareket ettiklerinden dolayı, karar verebilecek ve kendi iradesini kullanabilecek güçte değildirler. Çoğu kez kendilerine öncülük edenlerin kurbanı olurlar. İslâm dini ise, insanı sürü halindeki hayatından kurtarıp, iradesine göre yaşayabilme gücü verir.

İnsan, insanın yaptığı zulüme ortak olamaz. Zulmün meydana gelebilmesinin şartlarına engel olurlar. Bu yoldaki bilgisizlikleri hiçbir zaman mazeret olarak görmezler.

“Rablerini inkâr edenler, Allah’ın huzuruna çıkarlar. Zayıflar, büyüklük taslayanlara şöyle derler: ‘Biz size uymuştuk, Allah’ın azabının bir kısmını bizden uzaklaştırır mısınız?’

Büyüklük taslayanlar da şöyle cevap verirler: *“Eğer Allah bizi doğru yola ulaştırmış olsaydı, biz de size doğru yolu gösterirdik. Artık sızlansak da sabretsek de farketmez. Çünkü bizim kaçacak bir yerimiz yoktur”*. —İbrahim/21

(Hükümleri verilip) de iş bitince şeytan: *“Doğrusu Allah size, gerçeği söz vermişti. Ben de söz verdim. Ama, yalancı çıktım. Esasen sizi zorlayacak bir gücüm de yoktu. Sizi çağırdım, siz de geldiniz. O halde beni değil, kendinizi kınayın. Artık ben sizi kurtaramam, siz de beni kurtaramazsınız. Beni Allah’a ortak etmenizi daha önce kabul etmemiştim. Çünkü zâlimlere elbette acıklı bir azap vardır”*. —İbrahim/21

Zalimler, Allah’ın hükümlerine karşı isyan etmeleri sebebiyle, hem kendileri saparlar ve hem de toplumları saptırırlar. Bunların tiyolojileri Kur’an’da şöyle tasvir edilir:

“Rabbine andolsun ki, biz onları mutlaka uydurdukları şeytanlarla birlikte hasredeceğiz, sonra cehennemin yanında da diz çöktürerek hazır bulunduracağız. Sonra her toplumdaki

Rahman'a en çok kimin baş kaldırdığını ortaya koyacağız. Cehenneme girmeye lâyık olanları biz biliriz. Sizden (müşriklerden) cehenneme uğramayacak yoktur. Bu Rabb'inin yapmayı üzerine aldığı kesinleşmiş bir hükümdür. Sonra biz, Allah'a karşı gelmekten sakınmış olanları kurtarır, zalimleri de orada dizüstü çökmüş olarak bırakırız". —Meryem/66-71

"Müslüman olmağa çağırılmışken Allah'a karşı yalan uydu-randan daha zâlim kim olabilir? Allah zalim olan topluluğu doğru yola erdirmez" —Saff/7

"Gerçekte Allah hiçbir kula zulmetmez. Herkes kendi nefesine zulmeder. Yani, kendi zulmünü kendisi hazırlar. —Enfal/51

b) İnsanın Diğer İnsanlarla Olan İlişkilerinde Zulüm:

İnsanlar birbirleriyle olan ferdi ilişkilerinde, cezayı gerektirecek bir davranışta bulunmaları halinde, İslâm, yapılan bir fiilin cinsinden bir ceza ile cezalandırır. Ama, zulme uğrayan insanın, cezalandırılacak suçluyu bağışlaması bir fazilet olarak kabul edilir. Bu kulların hukuku olan hususlar için geçerlidir. Kur'an'da Allah'ü Teala şöyle buyurur:

"Kötülüğün cezası, yine aynı cinsten bir kötülüktür. Ama kim afeder ve barışırsa, onun karşılığı Allah'a aittir. Şüphesiz ki Allah, zalimleri sevmez".

"Kim kendisine yapılan zulümden sonra hakkını alırsa, işte onların aleyhine bir hüküm yoktur".

"İnsanlara zulmedenlere, yeryüzünde haksız yere Allah'ın emirlerine isyan edenlere (karşı gelmeğe) bir yol vardır, işte can yakıcı azap bunlaradır".

Yine, **İsra Suresi** âyet 33'te geçen "zulüm" kelimesi, insanlar arasında cereyan eden haksızlıklardan meydana gelen fiillerden dolaydır. Çünkü insana zulmetmek, tek boyutlu bir olay olmayıp, çok boyutludur. İslâm, insanın akıl, can, mal, iffet ve din emniye-

tini sağlamak için gelmiştir. Bütün bu emniyetler de insana has haklardandır. Bu haklardan birine tecavüzse, zulümdür. İslâm'da insanın insana tahakkümü yoktur. Allah'ın insana hükmetmesi vardır. Allah'a teslim olmuş, her insan hürdür. Dolayısıyla, ahirette en küçük bir haksızlığın bile hesabı sorulacağına göre, bir müslümanın haksızlık yapması düşünülemez.

c) İnsan ile Kendisi Arasındaki İlişkilerde Zulüm:

İnsanın kendisine zulmetmesi, sadece bedenine zarar vermesi değildir. İnsanın yüklendiği emanetin, dahası sorumluluğunun şuurunda olmamasıdır. Sunî olarak hazırlanan tüm zulüm zindanlarından kurtulmak kolaydır, ama insanın kendi zindanından kurtulması o kadar kolay değildir. Fakat bu zindandan da kurtulmadan insan mutlak hürriyetini elde etmiş sayılmaz. Allah'ı tanımamak, insanın kendisine yaptığı zulümlerden başlıcasıdır. Zira Allah, hiçbir zaman insana zulmetmez. İnsan kendi zulmünü kendisi hazırlar. Şu âyetlerde geçen “zulüm” kavramından insan ile kendisi arasındaki ilişkilerdeki “zulüm” kastedilmiştir:

“Sonra biz Kitab'ı, kullarımızdan seçtiğimiz kimselere miras bırakmışızdır. Onlardan kimi kendine zulmeder, kimi ortada davranır, kimi de Allah'ın izniyle iyiliklere koşar; işte büyük lütuf budur.” —Fâtır/32

Bu âyette kendilerine Kitap verilen insanlar üç kısma ayrılmıştır:

/- Kendi kendine zulüm yapanlar: Bu, ya insanın kaldıramayacağı derecede kendisini ibadete vererek aşırıya kaçması sebebiyle olur. Meselâ, Peygamberimize mahsus olan visal orucu tutmak, her gün gece sabahlara kadar ‘ibadet edeceğim’ diye çoluk çocuğu terketmek gibi... Ya da Allah'ın haram kılmış olduğu; içki, kumar, zina, hırsızlık gibi fiilleri işlemek suretiyle cehenneme yönelmesi şeklinde olur.

//- Orta bir yol tutanlar: Haramlardan terkedilmesi gerekenleri terkedenler, güçleri oranında Allah'ın kendilerine farz kıldığı

dini vazifelerini yerine getiren kimseler.

///-Hayırlarda aşırı gidenler: Mekruh, mubah ve tüm muharremâu terkederek Allah yolunda salih amellerini artıranlar. Yani, ihsan yolunu seçen kimselerdir.

İnsan, kendi arasında gördüğü zulüm zindanından ancak, Allah'ın dinine kayıtsız şartsız, ivazsız, garazsız teslim olması sayesinde kurtulabilir. Yoksa, küfür, şirk ve cehalet dalgaları içerisinde boğulup gider.

Peygamberler insanlığın ilâhi paratonerleridir. En büyük belâları, acıları ve ızdırapları onlar tatmışlardır. Ateşe koşan insanların eteklerinden tutmaya çalışırlar.

Kur'an'da: *"Biz her peygamberi ancak, Allah'ın izniyle itaat olunması için gönderdik. Onlar kendilerine yazık ettiklerinde, sana gelip Allah'tan mağfiret dileyeydi, Allah'ın tevbeleri daima kabul ve merhamet eden olduğunu görürlerdi"*, buyrulur. — Nisâ/64

İnsanların kendi kendilerine zulmetmeleri, Allah'ın emrine, velev ki; tek bir konuda bile olsa, karşı gelmekle olur. Hz. Âdem ve Hz. Havva'ya: *"Şu ağaca yaklaşmayınız, yoksa zâlimlerden olursunuz"* — Bâkara/35— diye buyrulması Allah'ın bir emridir.

Burada ağaca yaklaşmanın vereceği zararlar belirtilmemiştir. Sözkonusu olan Allah'ın iradesidir.

Anlatılan zulümlerin her üç çeşidi de nefse zulümdür. Bu konuda Kur'an'da birçok örnek anlatılır. Ne var ki biz, cehil ve zulüm arasında ne gibi bir ilişki var, onu ortaya koymaya çalışacağız.

İnsan diğer varlıklardan farklı bir konumda yaratılmış ve özel bir duruma sahiptir. Bundan dolayı, dağların ve taşların yüklenmekten kaçındığı bir **"büyük emaneti"** yüklenmiştir. Bu emaneti yerine getirebilme yetenek ve gücü de kendisine verilmiştir.

"Biz emaneti göklere, yere ve dağlara arzettik, yüklenmeğe yanaşmadılar, ondan korktular. Sonunda onu insan yükledi, insan gerçekten zâlim ve çok bilgisiz (cehul) bulunuyor". — Ahzâb/72

Bu âyette zulüm; yani çok zulmedici, cehul; çok bilgisizce hareket edici olarak söz ediliyor.

İnsana tevdi edilen «**emanet**» nedir?

Bu emanet, Allah'ın insana yüklediği ve sorumlu tuttuğu tüm farzlardır.

Öyleyse insan, Allah'ın emanetine sahip çıkmadığı ve onu korumadığı zaman **zâlim**; bilgisini yeterli görüp, onu sürekli takviye etme yoluna gitmediği zaman da çok **câhildir**. Cehlinin kurbanı olan insan, kendisine zulmetmiş olacağından endirekt değil, cehil ile zulüm arasında direkt bir bağlantı vardır. Zulüm ve cehalet, insanın zayıf konumunu da belirtmesi açısından dikkat çekicidir.

Cehil / Fısk İlişkisi:

فَسَاقٍ Feseka, kabuklu birşeyin kabuğundan çıktığı hale; **fâsık** ise ism-i fail vezninde, “İslâm'ın hududlarının dışına çıkmağa”, **fısk** ise, fâsık kimsenin Allah'a karşı isyan ve günahkârlıkla dolu amellerine denir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'den bazı âyetler şöyledir:

“Meleklerle Âdem'e secde edin demiştik. İblis'ten başka hepsi secde etmişti. O, cinlerden idi. Rabb'inin buyruğu dışına çıktı. — Tâ-Hâ/116

Âyetten açıkça anlaşıldığına göre **fısk**, Allah'ın emirlerinin dışına çıkmak, O'na itaat etmekten yüz çevirmektir.

Allah'ın yarattığı fıtratın gereklerinin yerine getirilmesi ve aklın sorumlu tuttuğu iman esaslarının tasdiki konularından kul hali kalınca da “**fasık**” teriminin kullanıldığını görüyoruz. Aslında kâfirin konumu da böyledir. Böyle bir bireyin ruh hali Kur'an'da şöyle çizilir:

“Ey Muhammed! De ki: ‘Gökten ve yerden size rızık veren kimdir? Diriyi ölüden çıkaran, ölüyü de diriden çıkaran kimdir? Her işi düzenleyen kimdir?’ ‘Onlar: “Allah’tır” diyecekler. “O halde O'na karşı gelmekten sakınmaz mısınız?” —Yunus/31

“İşte gerçek Rabb’iniz Allah budur. Gerçeğin dışında sadece sapıklık vardır. Öyleyse nasıl olup da döndürülüyorsunuz? Böylece, fâsık olanların, inanmayacaklarına dair Rabb’inin söylediği söz gerçekleşti”. —Yunus/33

Allah’u Teala, verdiği sayısız nimetleri örten ve kendisine itaattan çıkan kimseleri **“fasık”** olarak tanımlar. Kur’an’a göre fasık kimselerin vasıfları şunlardır:

“İnanan kimse, fasık kimseye benzer mi? Bunlar bir olmazlar.” “Zira inananların varacağı yer cennet konakları, fasık ehlinin varacağı yer ateştir. Çünkü onlar; Allah’ın âyetlerini inkâr ederek, Peygambere inanmaktan yüz çevirir, Allah’ın hükümleriyle hükmetmezler.”

Yine Kur’an, fasık toplumlardan haber verir. Meselâ, Lut (a.s.)’m kavmi, firavun, toplumu ve erkânı, ayrıca Nuh toplumu fasık birer toplumdular. Allah’ı ve O’nun elçilerini tanımıyor ve itaat etmiyorlardı. Hepsi de şeytan hizbini oluşturunuyordu. Bu örneklerdeki **fısk**, küfür kapsamına girmektedir. Yoksa bir kimse Allah’ın haram kıldığını işlese, ama helâl görmese mü’min kabul edilir. Günahların sonucuna da katlanır. Çünkü, amel imandan bir cüz değildir, iman ayırdır, amel ayırdır.

Fasık fert ve toplumların amelleri elbette Allah’a karşı bir isyan niteliği taşıyacak ve inananlar bu amellere karşı uyanık olmaya çağrılacaktı. Kur’an’a göre bu **“fısk ameller”** nelerdir?

“Leş, kan, domuz eti, Allah’tan başkası adına kesilenler canları çıkmadan önce kesmemişseniz, boğulmuş, bir yerine vurularak öldürülmüş, düşüp yuvarlanmış, başka bir hayvan tarafından susulmuş, yırtıcı hayvan tarafından yenmiş olanları- dikili taşlar üzerine boğazlananlar ile fal oklarıyla kısmet aramak. Allah’ın adı anılmadan kesilen hayvanların etini yemenin her birisi birer fısk alameti ve cahiliye amelleridir. Allah (c.c.) bunları müminlere haram kılmıştır.” —Mâide/3

Böylece fıskı tanıdıktan sonra; cehil ve fısk arasında ne gibi bir

ilişki var? Bunu kavramaya çalışalım.

Bilindiği gibi İslâm dini, müminlere haberleri tahkik ederek araştırmayı farz kılmıştır. Çünkü fasık bir adamın haberi, adalet ve doğruluğu mevsuk olmadığı için güvenilir değildir. Böyle bir kimse haber yayacak ve getirecek olursa, haberin sıhhatinin araştırılması gerekir. Bu konuda C. Hak şöyle buyurur:

“Ey iman edenler! Eğer bir fasık size bir haber getirirse, onu tahkik edin. (Yoksa) bilmeyerek bir kavme sataşırsınız da, yaptığınıza pişman olursunuz.” —Hucurât/6

Bir kavme sataşmak, işin hakikatının câhili olmaktan ileri gelir. Bu cehalet neticesinde yapılacak iş, elbette haksızlık ve Allah'ın hükümlerinin hilâfına bir davranış sergilenmiş olacağından sonu pişmanlıkla noktalanacaktır. Bunun için, cehil ve fık arasında yakın bir ilişki vardır.

İslâm'da: *“Fasık olduğu katî olarak tesbit edilen kimsenin haberleri geçersizdir, kabul edilmez. Çünkü haber bir emanettir. Fık ise; haberin iptalinin geçersiz olmasının bir delilidir.” —Hucurât/6*

Yine yukarıdaki âyette geçen *“tahkik edin”* emri; *“fasığın şehadetinin kabul edilmemesi”*nin bir delilidir. Çünkü şahitlik bildiğini haber vermekten ibarettir. Fasık olan kimsenin şahitliği kabul edilmediği gibi, diğer konulardaki haberleri de kabul edilmez.

Rivayet olunduğuna göre **Hucurat Suresi'nin** bu 6. âyeti, Mustalikoğullarına zekat memuru olarak gönderilen Muaytoğlu Velid hakkında nazil olmuştur. Muayt oğlu Velid, Mustalikoğullarının İslâm'dan irtidat ettiklerine dair bir haberle Medine'ye dönmüştür. Allah Resul'ü (S), Halid b. Velid'i haberi yerinde tahkik etmek için o beldeye göndermiş ve haberin asılsız olduğu tahkik sonucu anlaşılarak rapor edilmiştir.

Her asırda İslâm davetçilerine karşı kullanılan silahlarda bir değişiklik olmamıştır. Bunların başında itham ve iftiralar gelir. Asrımızda özellikle teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte itham

ve iftiraların iletişim araçları (telekomünikasyon) ve basın yayın organları aracılığıyla taşınması oldukça kolaylaşmıştır. Bu açıdan olaya bakacak olursak, davetçiler oldukça uyanık olmalıdırlar. Bilinmelidir ki, sadece davet vazifesiyle enbiya sorumlu değildir. *‘Bu davet, ayrıca, ulema ve onlara tabi olan kimselerin de üzerine vaciptir. Bütün mü’minler ve müslüman halklar sorumludur’.*

Kur’an-ı Kerim, müslümanları fasık haber karsısında tavrı almaya çağırıyor. Çağımızda sürdürülen yoğun propaganda savaşında haber unsuru oldukça önem arz ediyor. Allah’a isyan eden ve İslâm’a karşı savaş açan inkarcı düşünce ve felsefi akımların yaydıkları haberlerin tarafsız olduğunu kim kabul edebilir?

Mü’minler, kulağa gelen her haberi tahkik etmek mecburiyetindedir. Çünkü kötü söz ve yazıların yayılması haramdır. İslâm iyiliği emretmekte ve kötülükten insanları nehyetmektedir.

Bu konuda Kur’an’ın kesin tavrı şöyledir: *“Bilmediğin bir şeyin ardına düşme. Kulak, göz ve gönül... Bunların hepsi ondan (o yaptığı) kötü işten) sorumludur. —İsra/36*

Bu âyetin anlamı, mesajı, herhangi bir bilgiyi delillere dayalı olarak algılamaktır.

(*) Yrd.Doç.Dr. Ramazan Altıntaş, Cahiliye Ribat Yay., Konya 1996, S.18-55.

NAKŞİLİK VE TARİKATA MÜRİD OLMANIN İLKELERİ

Bu bir sohbetti. Bu sohbette Nakşilik tarikatına intisap etmenin, bir şeyhe mürid olmanın ne demek olduğu ve bunun ilkeleri anlatılıyordu... İçten ve dıştan itirazlara sebep olan sohbet Nakşibendiliğin tanıtımı ile başladı.

1. Mutlak İtaat ve Rabıta

“Nakşilik, 1318-1319 yıllarında Türkistan’da yaşayan Muhammed Bahaüddin tarafından kurulmuştur.

Makşibend, Farsça ‘nakış yapan’ anlamına gelmekte. ‘Kalbi işledi’; kalbin üzerine süsler yaptığı için bu adı almış, kurucusunun isminin sonuna da Hakşibend kelimesi eklenmiştir.

Muhammed Bahaüddin’in kendisinden çok önce yaşayan **Abdulhalik Gücdivani** tarafından yetiştirildiği kabul edilir. Şeyh Nakşibend, Buhara yakınlarında bugün, Kasr-ı Ârif-in adı verilen köyde doğmuş ve aynı köyde vefat etmiştir.

Kendilerinden sonra, halifeleri olan **Alaüddin Attar**, **Muhammed Parsa** ve **Yakup Çarhî** bu âli davayı yürütmüşler ve yaymışlardır.

Efendim, Nakşilik Anadolu'ya 15. asrın sonlarında intikal etmiştir. Şu hiç unutulmamalı: Nakşiliğin bugün de yaygın ve güçlü oluşunun en önemli nedeni, “**şeyhe bağlılık**” unsurudur. Bu husus tarikatımızda çok önemlidir.

Tarikat, «yol» demektir. Baş rehber şeyhimizdir. Tarikata giren kimse, şeyhin buyruklarını hiç tartışmasız yerine getirir. Bu eğitim ne zaman tamam olur, buna şeyh karar verir. Çünkü, bu şeyh de tarikat kurucusuna uzanan, sağlam, kesiksiz devam eden bir zincirin halkasıdır. Kendinden bir önceki şeyhin “el vermesi” ile bu yüce göreve gelir.

Nakşilik, ilk kez 1481 yılında, Simav'lı Molla Abdullah İlahi tarafından bize getirildi. Nakşilikte «**hafi zikir**» yani kendi içinden Allah'ı anmak ilkesi esastır. Bu Hz. Peygamber (s) tarafından Ebu Bekir'e öğretildi. Buna, “**Hatm-ı Hoceğan**” adı verilir. Bunu ihvanlarımızla yaparız.

Nakşilikte her şey kesindir. Duaların, ayetlerin kaçır kere, nasıl söylenecekleri bilinir. Zikirler yapılırken, başa bir örtü alınıp kibleye dönülerek ifa edilir.”

Deyince, Beşir'in içi sıkılır gibi oldu. Her şey çok karmaşık diye içinden geçirdi. Hele **Şeyh'e “mutlak bağlılık”** yargısı yüreğini müthiş tırmaladı. Duygularını bastırmaya çalışarak dikkatini yeniden topladı.

Adam, hep aynı tekdüze, tek notalı bir melodi gibi konuşmasını sürdürüyordu. Nedense o an köyünde, at üstünde harman sürüşlerini ve hiç usanmadan öten ağustos böceklerinin sesini anımsadı. Kimi zaman, harman yerinde dönenip duran atı durdurur, yakın ağaçlarda öten bu böcekleri taşlardı. Ninesi, “Ah benim, aklievvel oğlum; Beşir'im: Onlar da lazım. Yoksa bu dağların ıssızlığı çekilir miydi? Bunca ıssızlıktan çatlayıp ölmek mi? Ah benim kurban olduğum Allah'ım, onun işine karışılır mı? Biz

çatlayıp ölmeyelim, diye bu böcekler öte öte çatlayıp ölüyorlar. Ha, benim aklıevvelim, herkes kendi işine!” der, ince, zayıf bedenini kucaklar, atın üstüne koyardı. Beşir bir anda nedense bunları hatırlayıvermişti.

Adam:

“Efendim, bizde ‘rabıta’ çok önemlidir. *Rabıta, müridin şeyhini ister diri, ister ölü daima, hatırında tutmasıdır.* Onu düşünmesi ve sürekli gözünün önünde bulundurmasıdır. Yani canlandırmasıdır.”

Deyince Beşir, yine gayr-i ihtiyari Yasemin’i hatırladı. Yasemin, yatağından yarı doğrulmuş bütün mahsunluğuyla, adeta yan yana akan, iki yeşil hüznün ırmağı gibi bakıyordu...

Bu, sonsuz, yeşil ırmaklarda akıp giden baygın ve ölü, beyaz yünlü, küçük-büyük koyunlar, kıyıları vurarak, dallara, taşlara takılarak akıp gidiyordu.

Adam, önündeki yarıdolu çaydan, dudakları kıpır kıpır bir yudum daha aldıktan sonra:

“Zikir için تنها bir yer seçilir. Üç ihlas, bir fatiha okunur. Daha sonra, Şeyh Muhammed Bahaüddin, Şah-ı Nakşibend ve Gavs-ı Azam Abdülkadir Geylani hazretlerine hediye edilir.

Akabinde onların ruhaniyetlerinden şu istihdamda bulunulur. **“Beni de yolunuz ve tarikatınız bağlılarından ve mü’minlerinden ve hesabı görülmüşlerinden ve nısbeti yerine getirilmişlerinden sayınız”** denilir.

Tabii ki, ruhaniyetinden istihdamda bulunanlar sadece bunlar değildir. Ahmet Farukî Serhendi, Mevlana Halid Bağdadî ve diğerleri de...

Görüldüğü gibi bu yola yeni sülük edenlerin ilk adımları böyle başlar. **Rabıta yapılacak şeyh, vaktin imamı ve halifesidir.** Bu zatlar çok uzun zamanlarda bir gelir. Nazarları, kalp marazlarını def eder. Tevecühleri ise, manevi illetleri yok eder.”

Dediğinde de yeniden aklına Yasemin geldi. Acı çekişi,

çaresizliği, gözünün önünde canlanıverdi. İçinden, «Adamlar hep süpermen mi ne?» diye söylendi.

Adam, hep aynı ritimle:

«Rabita, salikin şeyhi ile hemhal olmasıdır. Onun ahlakı ile ahlaklanması, yani; kısaca şeyhte yok olmasıdır (**fena fiş şeyh**). Allah'ta yok olmanın (**fena fillah**) yolu şeyhde yok olmaktan geçer.

Rabita, **tezekkür-ü mevt** denilen, ölümü düşünmek ve kendini ölmüş, teneşirde uzanmış, hatta mezarda yatıyor kabul etmektir. İşte mezarda iken mürşid, pir ve Allah ile aranızdaki vesile ve vasıta olan zatı aklınıza getirip O'nu, o an yanınızda ve karşınızda farzedip 'yüce alnına' yani 'iki kaşı ortasına' gözlerinizi dikip keskin bir aşk iradesiyle; 'vesileye yapışınız' ayeti mucibince, o zatın ulu simasını kalbinizin hayal hazinesinde durduracaksınız.”

Dediğinde adeta, Beşir'in içinde birşeyler göçer gibi oldu. Bir an tansiyonunun düşebileceğini düşündü. Hamdi Bey'e baktı. Herkes gibi o da önüne, bir noktaya bakıyordu. Hiç kimse çayını sonuna kadar içmemiş, bir kendi içip bitirmişti. “Çok tuhaf, çok egzotik ve de eksantirik bir yer” diye içinden geçirdi. Yasemin'i hatırlayınca adama yeniden dikkat kesildi.

“Rabita üç kısımdır: Birincisi; pirin yüzünü sadece hayalinde canlandırmak, tasarlamaktır. Bu tür rabita, zikrin başlangıcında lâzımdır. İkincisi; pirin suretini kalbinde tasavvur etmektir. Bu suret, zikir esnasında ihtiyarsızca zuhur ederse, onu kalbinde durduracak ve zikre devam edeceksin. Üçüncüsü ise; pirin kıyafet ve heyetine aynen bürünerek, kendini mürşit şeklinde görmektir. Artık sen yoksun pir vardır. Bu kısım rabita ibadetlere mahsustur. Sözgelimi; Kur'an dinler ve okurken, vaaz ve ders dinlerken, namaz kılarken, kendini mürşidin kıyafet ve heyetinde hayal edeceksin. Namazda kıyam, oturma ve kıraat fi'illerini icra eden sanki şeyhdir,

kendin değilsindir. İşte, bu rabıtaya telebbüsü; yani kılığa bürünme rabıtası denilmekte.

Görüldüğü gibi **mürıt, mürşide mutlak anlamda teslim olacaktır.** Çünkü, Allah'da yok olmanın yolu, şeyhde yok olmaktır.

Rabıta yapılacak şeyhin hayatta, ya da ölmüş olması hiç önemli değildir. Hatta şu kadarcığını söyleyelim: **Şeyh öldükten sonra, dirisinden daha fazla rabıtaya cevap vermektedir.** Çünkü, şeyhin ruhaniyeti zaman ve mekanla kayıtlı değildir. Nerede olursan ol, şeyhi rabıta ettiğinde feyzini hemen yanı başında bulursun.

Ebûl Masan eş Şazeli Hazretleri şöyle buyururlar; ‘Evliyadan bazıları vardır ki, sadık müride, vefatından sonra, hayatta oluşundan daha fazla menfaat eriştirir ve ruhaniyetleri vasıtasıyla ilahi emirleri takip ve tatbik ettiği olur. İsterse o veli kabrinde meyyid olsun. Böylelerinin irşadı tıpkı güneşin nuruna benzer. Kast ve iradeye bağlı olmaksızın bütün aleme feyz dağıtırlar. Hele bir de kast ve iradesi eklenecek olursa...”

Dediğinde, Beşir, hayret ve şaşkınlıkla; “Adamlar ölünce daha mı güçleniyorlar ne?” diye düşünmeden edemedi. İçi içine sığmıyordu. “Sanki, ölmüyorlar gibi” dedi? Ama “ölürse” dediğine göre ölmüştür. Ölmek, cansız olmak mı? Yani resmen ölmek mi? Bütün hayat belirtilerinin bitmesi mi? Hiç görme ümidi olmayan bir göze, doktorlar artık; “ölmüştür” demezler mi? Ama ruhaniyet de ne? Onlar, nasıl görürler? “Hayret!” dedi. “Çok tuhaf şeyler” dedi. “Ölü-diri, bunlar hep ikilem”, dedi. Sayıklar gibi, içine bir karartı çöktüverdi. Ardı ardına beynine üşüşen soruları koymak istedi, ne ki, kovamadı.

Adam, hep aynı yiv üzerindeymiş gibi:

“Efendim, velilere yaşarken gösterilen hürmetin, ölüyen de aynen gösterilmesi gerekir. **Bir velinin kabri ziyaret edilirken ziyaretçiyi tanır ve selâmını alır.** Onunla beraber veli de Allah'ı zikreder. Bir veli vefat edince, diğer evliyalardan

ve peygamberlerin ruhları onun üstüne namaza dururlar. Şu hiç unutulmamalı; aman sakın ola ki veli öldükten sonra tasarrufu inkâr edilmeye. Öyle bir şeye yeltenmekten Allah’a sığınmalı.”

Dedi ve devam etti:

“Rabita; Allah korkusu noktasına ulaşabilmede ilk adımdır. Allah’ı seveni seveceksin ki, o sevgiden peygamber sevgisine geçebilesin;. Önce peygamber sevgisi kalbi dolduracak, sonra Allah sevgisi... İşte bütün mesele.”

Deyip yutkundü ve:

“Mürşit, araya girmeden, peygamber sevgisinden işe başlansa olmaz mı? Olmaz! İstisnası yok mu? Var. Bunlara ‘üveysi’ denir. Veysel Karani Hazretleri bunlardan. Bu mübarek direkt Peygamberle temas edebildi.Yani işe oradan başlayabildi. Ama bu çok zor. İnsan, duyu organlarıyla, gördüğü, duyduğu, algıladığı şeye karşı daha hassas olur. Bu nedenle mürşitten başlamalı. Mürşidi gören kişi etkilenir, vücudunun her tarafını bir ürperti sarar. Böylece kalbe bir itminan gelir. Fakat kalbi ölmüş, taşlaşmış kişiye mürşidin sözleri, nefesi tesir etmez. Etkisini göstermez.”

Dedikten sonra, utanarak önündeki soğumuş çay bardığından, ardı ardına birkaç yudum alıp mendiliyle ağzını kuruladı ve hafifçe başını kaldırıp Ahmet’e baktı. Ahmet’in yüzü al al olup bir iki yutkunduktan sonra, besmele çekip “Asr” suresini okuyup bitirince, yaşlı adam kibarca yerinden kalkıp müsaade isteyerek ayrıldı.

2. Mürşid’in Hizmete Devam Adabı (s.81)

Sohbet, şimdi müridin mürşidine nasıl hizmet edeceği prensibinden devam ediyordu:

“Mürît, abdestli olacak, bütün günahlardan 101 defa istiğfar edecek. Fatiha ve İhlas-ı Şerif okuyup mürşidin ruhaniyetine hediye edecek. Bunları yola çıkmadan, sabah namazından önce yapacak. Yol esnasında, kalbini mürşidinin kalbine raptı-zapt edecek. İhlas ve muhabbet üzerine olmasına çok dikkat edecek. Mürşidin ruhaniyetinin kendisiyle hep beraber olduğuna imanı tam olacak. Çünkü, ruhaniyet için yakınlık ve uzaklık, madde ve müddet yoktur.

Mürşidin gözünden düşmemeye çalışacak. Çünkü, mürşidin gözünden düşmek, yedi kat gökten düşmekten daha beterdir.

Ve de şeyhini emsalsiz bilecek. ‘Şeyhim olmasa beni Rab’bime isal edecek yeryüzünde hiç kimse bulunmaz’, diyecek. Ehlullah’a itiraz eden kimselerin muhakkak küfür üzere ölecekleri gerçeğini hiç unutmayacaktır.”

2. Mürşidi ile Konuşma Üdabı (s.82)

“Mürît mürşit ile konuşacağı zaman, evvela usul-i veç-hile izin isteyecek. Huzurunda hoşla gitmeyecek şeylerden sakınacak. Sesini gayet yavaş ve hafif olarak çıkartacak. Yüksek sesle katiyen konuşmayacak.

Mürşidin, sözünü kalp ve lisaniyla tasdik edip gerek lafzen ve gerek kalben; ‘neden, niçin, hayır, öyle değil, böyledir’ gibi sözlerle mukabele etmeyecek. Zira, er-bab-ı tahkik, mürşidine bu gibi mukabelede bulunan müritlerin ebediyen felah bulmayacağını bildirmişlerdir. Onun için mürşidin işlediği işten ve sebab-i hikmetinden sual etmek, edebe muhaliftir. Mürit olan kimsenin, mürşidine inanması ve ondan sadır olan efâlin hepsini tasdik eylemesi vaciptir. Ve mürit, yapacağı her işte mürşidinden izin isteyecektir. Bunda bereket vardır. Cenaze yıkayana ceset nasıl teslim olursa, öylece teslim olacaktır. Kendi ihtiyarını ve isteğini terk eyleyecektir ve mürşidinden hiçbir hal ve malını saklamayacaktır. Velhasıl mürşidine sultanlara lâıyk bir tazim ile tazim eyleyecektir. Bu

edepleri bilenlerden sorup öğrenecektir. Vesselam.

Ve daha doğrusu şu ki, Hak Teâlâ'nın kendisini sanki mürşidine hizmet için halk ettiğine itikad eyleyecektir."

2. Mürşide mal ve hizmet edebi (s.83)

"Allah, kendine verdiği cemi mal ve evlat, âlem-i ezel'de, mürşidinin ruhaniyeti bereketine olduğuna kesinkes itikat edecektir. Her ne kadar bu âlemde sonradan zuhur etti ise de bunların hepsi mürşidinin olup, kendisi onun memlukü (kölesi)dür. Yediği ve giydiği mürşidinin kereminden ve zell-i inayetinden olduğunu bilmesi gerekir.

Keza, mürşidin uykusunun kendisinin gece sabaha kadar ibadetinden, yemesinin ise kendi orucundan efdal olduğuna iman etmelidir."

2. Müridin itikadı (s.84-86)

"Müridin itikadı şu veçhile olmalıdır: 'Mürşidim beni kabul ederse, indallah yani Allah'ı Teâlâ'nın yanında kabul olunurum ve eğer Hak Te'âlâ'nın dergâhından kovulsam, mürşidim beni kabul eylemekten gayri bana kurtuluş yoktur.' diye iman edecektir.

Mürşidi ziyarette hiçbir kast olmaya. Keramet görmek gibi. Hele imtihan kastedenlerin melunluğu ve de helâka uğrayacakları **İbn-i Hâcer-i Mekki'nin, Fetavâ Hatimesi'nde** meşkûrdur.

Padişahlar huzuruna bile vasıtasız girmek müşkil olunca, Cenab-ı Hakk'ın huzuruna varmak için vesile bizzarûre lâzımdır. **İhya-ı Ulum'un** *namaz* bahsinde, *namaz* kılan kimse, kalbine efendimiz (s) hazretlerinin şemâlini getirip 'O'na hitaben huşu ile demek lazım,' olduğunu bildirmiştir ki, bu da **Nebi(a)**ye *rabita* demektir.

Hazret-i İbn-i Abbas, aynaya baktığı zaman kendini değil, peygamberi görmesi *rabita*dır. Buna da **'Rabita da Fena'** denir. Her hal ve zamanda onun gözünün önünden peygambe-

rin şemalinin ayrılmaması, onda kendini yok (fani) etmesiyle olmaktadır.

Mevlâna diye anılan Celâleddin-i Rumi Hazretleri de; ‘Rabîta, şeyhin suretini, Tarikat-ı Âliyyece, malum ve muayyen vech üzere hıfz etmekten ibarettir’, demişlerdir.

Zira bu kendisini, Allah’a teveccühden âciz bilip, mürşidin vesile-i teveccüh eyleye, netice husulüne daha yakındır.

Bunlar, “**Risâle-i Hailideye-Adabı Zikir Risalesi**”nde muhafaza edilmektedir.”

Diye bitirdiğinde, kağıdı eline alıp yere, halının üzerine uzandı. Yorulmuş, kafası karmakarışık olmuştu. Bir süre gözlerini kapayıp hiçbir şey düşünmeden öylece durakalmıştı.

Neden sonra gözlerini açıp tavana boş gözlerle epey daha bakıp inlercesine: “Tanrım, çok çaresizim, çok!” dedi. “Bana yardım et!” dedi. Durdu. Sayıklar gibi:

“Ölünün, ölü yıkayıcısına teslim olduğu gibi, teslim olmak! Ne demek bu? Eşyalaşmak, intihar!.. Aman Allah’ım! Ben bunları nasıl yaparım? Dayanamam. Bunlar bana göre değil!” diye mırıldandıktan sonra, düşünmemeye, aklına gelenleri kovmaya çalıştı. Yapamadı. Islık çaldı olmadı... Şarkı mırıldanacak oldu, olmadı!

Kalktı, bir soğuk duş aldı. Dışarı çıktı. Aklına Hamdi Bey geldi. Vazgeçti, “Huzur bulalım derken!.. Neyse, neyse...” diye söylen-di. Aklına Yasemin geldi. Kalktı. Oraya doğru yürüdü. “Herşey yolunda gitseydi, acaba nasıl olurdu? Hamdi Bey’e bu kadar yakın durur muydum?” dedi.

Hamdi Bey dürüst adamdı. Mahallede hiç erik çalmamıştı. Hiç söverek konuşmamıştı. Mahallenin kadınlarına hiç kötü gözlerle bakmamıştı. Irmağa yüzmeye gittiklerinde mastürbasyon yapanlara: “Siz elinizle zina yapıyorsunuz, kendinize yazık ediyorsunuz. Hepiniz birer zavallisiniz. Soytarılar!” demişti. Herkes gülmüştü. Hamdi Bey, orayı terk ederken bütün mahallenin çocukları, ellerini ağızlarına götürüp “düüüt Hoca!” diye bağırıp gülmüşlerdi. Ardından; “Anam avradım olsun, kız gibi oğlan, yahu” demiş-

lerdi. Bir de, o zaman, mahallenin en büyüklerinden Çıplakayak Salih: “Konuşmayın lan zevzekler! Oğlan, peygamber gibi adam” demişti.

Düşler içinde yavaş yavaş yürüyordu. Durdu. Bir süre olduğu yerde düşünüp geri döndü: ‘Amaan, n’olacaksa olsun. Zaten adamlar; ‘Acele etme, sabırlı ol!’ demiyorlar mıydı? Herhalde bir bildikleri vardı. Öyle olmalı!.. Evet öyle olmalı.’ dedi.

2. Şeyhin Kerametlerine İnanmak

Sohbet, Bâyezid-i Bestami üzerinden tarikatlarda ‘şeyhin kerametlerine iman prensibi’nde idik:

“Bâyezid Bestami Hazretleri için, annesi; ‘karnımdayken, ne *zaman* şüpheli bir şey yesem, beni teperdi. Ta ki, o lokmayı ağzımdan çıkarıp atıncaya kadar’ der.

Bâyezid Hazretleri, oniki senede Kâbe’ye varır. Her adımda iki rekât *namaz* kılarlar. O yıl Kâbe’ye lâıyk değilim, diye geri dönerler. İkinci yıl yine ziyaret ederler. Mekke’den sonra Hemadan’a gelirler. Uşûr çiçeği tohumu alırlar. Bistam’a gelince, tohum içinde bir karınca görür. O karıncayı yerinden ayırdım diye yeniden Hemadan’a götürüp aldığı yere bırakırlar.

Kırk yıl mücavir yaşarlar. Namaz kıldığı donu ayrı, abdest aldığı donu ayırıydı. Kırk yıl hiç bir yere yaslanmadılar. ‘Ademoğlunun yediğini yemedim, gönül gözcüsü oldum’ derdiler. Her kim, “Allah” dese, üç defa ağzını yıkardı. Ondan sonra zikrederdi. Bazan Allah’ı andıktan sonra, Allah’ın heybetinden kan işerlerdi.

Bir gün müritleriyle bir sokaktan geçerken, karşıdan bir it geldi. Yoldan kenara çekilip ite yol verdiler.

Bunu gören müritleri: “Bu ne haldir?” diye sordular.

O da: “Ol it karşıdan geldi, bana hâl diliyle; Ey Bâyezid, bende ne eksiklik ola ki; bana ezel aleminde it derisi giydirildi ve sende ne artıklık vardır ki; sana, sultanü’l ariflik hil’katı

giydirdi?” dedi. Bu endişe sırrıma yol buldu, yolu ona ısmarladım’ buyururlar.”

Dedikten sonra, Suat Bey ağlamaya başladı. Bir süre okumaya devam edemedi. Hıçkırıklarıyla uyanan müritlerden bazıları da ağlamaya başladı.

O sırada Beşir: “İtten korktum da yol verdim, dese daha insani, daha mantıklı olurdu” diye içinden geçirdi.

Gayba Taş Atanlar

Zihinler çok zorlanmıştı. Dayanılacak gibi değildi. Artık zihinlerde oluşan dayanılmaz itirazları seslendirme vaktiydi.

Akşam yemeğini Alişan Beylerde yedikten sonra, salona geçtiler. Her köşede çerçeve içine yerleştirilmiş ilginç ve düşündürücü karikatürler vardı. Beşir, uzun uzun baktıktan sonra, Alişan Bey’e kimin çizdiğini sorunca, O da öğrencilerinin olduğunu söyledi. O an içinde Alişan Bey’e ilişkin güzel duygular yekiniyordu.

Alişan Bey, sürekli kendini yenileyebilen, hoşgörölü, özgürlükçü, düzenin kurbanı sorunlu öğrencilerle çok kolay iletişim kurabilen ve öğretmen olmanın hazzını dolu dolu yaşayıp soluyan hoş bir insandı.

Beşir, Alişan Bey’in konuşması için öğretmen olmasından da yararlanarak, eğitimin ne işe yaradığını sordu.

Alişan Bey de, bütün bir doğallığı, içtenliği ve de espiritüel kişiliğiyle: “Eğitim, ne işe mi yarar? Eğer, eğitim, yaşamın bütün ince yanlarını, olağanüstü güzelliklerini, acısını, sevincini; yani her birşeyini anlamamızda bize yardımcı oluyorsa, birşeye yarıyor demektir” dedi ve ekledi:

“Ama, ilgileri daralmış, körelmiş, bıkkın ve ahmak kişiler üretiyorsa, çekiver kuyruğunu gitsin! Yaa... o kadar kolay mı?

Hadi çek te görelim, demezler mi, adama? İmiğini sıkıp gözünü belirtmezler mi?

Öyleyse akıllı olmak lazım. Nedir akıl? Kuşkusuz akıl, özgürlük

içinde, hiçbir korkuya kapılmadan, belirli bir kalıba girmeden, gerçek olanı, doğru olanı bulmayı sağlayan yetenektir. Korkuya kapılan insan, aklını kullanamaz. Kafaya giren istekler, tutkular, dolaylı bir biçimde, akıllıca düşünüp doğru yargılara varmaya engel olur.”

Zeki Bey atılarak: “Yani korkunun olduğu yerde, akıl işlemez mi demek istiyorsun?”

“Ha... Öyle. Yaşam çok güzel birşey. Ama insan soyu onu çekilmez hale getiriyor. Öyleyse insana düşen, içten içe, alttan alta, isyan etmek! Neye karşı? Kurumlaşmış dine, geleneğe, kokuşmuş alışkanlıklara karşı. Böylece kendi çabanızla doğru olanı yakalayabilir ve de yeni şeyler keşfedebilirsiniz.

Hepimiz, aynı kaynaktan geliyoruz. Hata yapabiliriz. Olsun! Böylece o konuda fikir edinmiş oluruz. Eski bir özdeyiş var: «Hiç hata yapmayanlar, hiçbir şey yapmayanlardır,» diye. Yani ölüler. Daha iyi yapmayı nasıl farkederez? Hata yaparak. Demek ki insan, hata yapmaktan korkmamalı. «Kur'an'ı okursam hata yaparım. Öyleyse okumamalıyım...» Şu mantığa bakın! Bu vahim, klinik vakıa, nasıl başarılıdı? Hayret doğrusu!

Düşüncenin üstünlüğünü görebilenler, özgür olmayı başarabilirler. Kendini reddedenler, aslında hayatı reddedenlerdir. «Biz acizler, biz fukaralar,» diyorlar. Güya bunu mütevazilik adına söylüyorlar. ‘Hiç’im diyorsan ‘hiç’sin. Zaten başka birşey olamazsın ki!

İnsanın bilinçli olarak düşündüğü herşey, bilinç altını etkiler. Kendini nasıl tanımlarsan, sonunda öyle olmaya meyledersin. Düşünülen şey *zaman* içinde, bilinç altında kalıplaşır ve derken davranışa dönüşür. ‘Işık gök gürültüsünden, düşünce de eylemden önce gelir,’ denilmiş.

İnsan, hep isyan üzre olmalı. Kendine giydirilenlere razı olmamalı. Kendi istiyorsa giymeli. İşte o zaman neyin doğru, neyin gerçek olduğunu bulabilir. Yoksa, çevresine uyum sağlayarak, sürekli bir geleneği izleyenler bunu yapamazlar. Ancak haya-

tı sorgulayarak, gözlemleyerek, severek bu başarılabilir. Ama korkarsanız başaramazsınız. İşte burda, eğitimin işlevi ortaya çıkmakta.

Korkusuz, başkaldıran insan, önünde-sonunda öğrenmenin, sevmenin ne demek olduğunu anlar.

Birşey öğreneceksek, yaşayarak öğreniriz. Öyle özel öğretmenlere falan da pek gerek yok. Biz özgürce bakmasını bilirsek, kuru bir yaprak, uçan bir kuş, güzel bir koku, yuvarlanan bir göz-yası; herşey bize birşeyler öğretir.

Bunun için bir rehber gerektir. Hayatın kendisi bir mürşittir. Herkes de zaten sürekli öğrencidir.

Öyleyse, zihnimizi serbest bırakalım ki, yeni düşüncelerle tanışabilsin. Önyargıların, korku ve kör inançların çelmelediği zihin, umutsuz zihindir.

Genellikle din kullanılarak bunlar kotarılmakta. Gerçek dindarlık adına bu cinayetler işlenmekte. Nedir gerçek dindarlık? Önce, neyin dindarlık olmadığına bakalım: Bunu kirli bir pence-reyi temizlemeye benzetebiliriz. Bir kez cam iyice temizlenince, dışarıyı net olarak görülebilir. Onun için Allah, önce ‘La îlâh!’ demiştir.

Şu büyüklerimiz denilen adamlar, dindarlık olmayan şeylere müthiş yakalanmışlar. Bu yapay şeylerin içine bir iyice yerleşmişler. Hiçbir şeyi düşünmeye tahammülleri yok. Hemen rahatları kaçırmakta. Bir kez alışmışlar. Keyiflerine dokunulsun istemiyorlar. Tutundukları şey dinsel özden yoksunmuş. Olsun. Umurlarında mı?

Bize durmadan dinin ne olduğunu söyleyip durdular. Ama birileri çıkıp, neyin din olmadığını söylemedi. Söylerler mi?”

Yaşar, güler ve dikkatleri tazelemek için: “Yapma yahu! Biz yıllardır söylüyoruz. Bu koca şehirde, bu koca şehrin din sorumlusu; ‘bize katli vaciptir’ fetvası vermedi mi? Nerdeyse infaz ediyorlardı. Sonunda nasıl olduysa oldu, tazir cezasıyla kurtulduk. Burda o günlerin yaşayan şahitleri bile var,” deyince Alişan Bey

iki elini birden yukarı kaldırıp:

“Sonra senin icabına bakarız, şimdi sen benim hızımı kesme!” dedi. (Hepsi de güldüler.) Bizim öğrenciler, bana, ‘Hocam, siz çok komiksiniz, ama anlattıklarınız çok ciddi şeyler,’ diyorlar. Bazen de: ‘Hocam, konuşurken çok sevimli oluyorsunuz, hep konuşun n’olur, diyorlar.”

Yaşar, yine devreye girerek: “Hep kızlar mı?” deyince Alişan Bey başını, n’oluyoruz? anlamında sallayıp: “Yahu dayı, kızların söylediğini nereden biliyorsun?” diye sordu.

Yaşar, gülerek: “Herkes bilir, çünkü sen söylerken kız taklidi yapıyorsun da,” dedi.

Alişan Bey: “Hadi otur yerine, sözlüden geçtin” deyince, hepsi yeniden güldüler.

Alişan Bey devamla: “Arkadaşlar, önce neyin din olmadığını fark etmeliyiz. İşte o zaman hiçbir din adamı, ya da kitap bizi kandıramaz. Hiçbir korku, bizde körü körüne inanıp izleyeceğimiz bir yanılsama yaratamaz. Bunun için de günlük hayattan; olduğun yerden yola çıkacaksın.

... Evet, ne demiştik. Dinsel törenler din değildir, neden? Çünkü, dinsel töreni yaparken, daha önceden hazırlanmış bir kalıp tekrar edilir. Bundan özel bir haz da alınabilir. Olsun. Başkaları da sigaradan, içkiden zevk duyabilir. Şimdi şöyle bir düşünelim. Din bu mudur? Bu törenlerde hiç anlamadığınızı, nedenini bilmediğiniz şeyler yapıyorsunuz, niye yapıyorsunuz? Babanız, dedeniz de yaptığı için mi? Evet! Evet, hadi itiraf edin. Yapmasanız, atalarınızdan azar işitir, belki de (gülerek) çarpılırsınız. Şimdi doğru oturup, doğru konuşalım. Bu yaptıklarınız din midir?

Şimdi, şöyle güzelce bir düşünelim. Hiçbir şeyden korkmadan itiraf edelim. Şu kutsal kitaptan, herhangi bir kitabı incelediğiniz gibi hiç incelediğiniz olmuş mudur? Genellikle hayır. Neden? Korkuyorsunuz! (Gülerek) Korkaklaaar! Neyden korkuyorsunuz? Allah’tan mı? Ama Allah’ın kendisi ‘Bilmediğin şeyin ardına düşme’ demiyor mu?” —İsra/36

Öyleyse, Rahman olandan, Rahim olandan, Gafur olandan hiç korkulur mu? İnsan, dostundan korkar mı? Bakın kafamızdaki Allah, bizi yoktan var eden Allah değil. Adeta bir put, tabu. Olmaz! O Allah ki, bizim sırdaşımız, velimiz... Öyle ki, bazı hainlerin yüzünden, O'na yalnız da yaklaşip söyleşemiyoruz. Ne yapıyoruz? Yanımıza o hainlerden birini alarak, O'na içimizi açıyoruz. Ne komik değil mi? Bu çok vahşi ve kara bir mizansen. Hadi gel de kızma!

Yavrum, diyorum (öğrencilerini kast ediyor) benim yanıma gelirken, yalnız gel! Ama dinlemiyor. Uyarılarıma rağmen, yanına birini katıp gelip kapıma dayanıyor ve: 'Hocam bu dostunun gül hatırı için, yüzüsuyu hürmetine bana şu konuda yardım et.' O dostum diye söylediği herife bakıyorum, pis pis bana bakıyor, içim birden kalkıyor ve diyorum ki: 'Sen benim dostum musun?' Şaşıyor. Bön bön bana bakıp: 'Hee, herkes öyle diyor.' Kızıyorum. "Aptal!.. Sen de akıl denen şey yok mu? Herkes seninle kafa buluyor. Niye onlara olanı olduğu gibi söyleyip, bu (öğrencimi göstererek) manyağın önüne düşüp taa buralara kadar gelip beni meşgul ediyorsunuz.» diye bağırıp her ikisini de kovuyorum."

Bunun üzerine oturup bunlara anlayacakları dilden bir kitap hazırlıyorum ve diyorum ki; 'Bu kitaba çalışanlar korkmasın, kimseyi de rahatsız etmesin. Böyle diyorum.

Hepsi, "tamam" diyor. Ama bir kaç dolandırıcı: "Alişan Bey'in kitabını biz okuduk. Siz anlayamazsınız. Biz bunu, (benim kitabı) iyice anlaşılır hale getirdik. Hoca da görüp onayladı" diyorlar. Yalan söylüyorlar, vallahi onaylamadım.

Aaa... sene sonunda sorumlu tuttuğum kitaptan sorduğum soruların cevapların hepsi yanlış. Bunlar durumlarını öğrenince kendilerini ayartanlara lanetler okuyorlar. Benden yeniden süre istiyorlar. Diyorum; 'Ulan ahmaklar! Okul tatil oldu. Ne süresi?' Bunlar birbirlerini suçlayarak, kavgaya tutuşuyorlar. Derken, polis bunları gelip götürüyor.

Uzatmayalım ve biz konumuza dönelim: İnsan kendini bil-

meli. Yansız olmalı. Ayna gibi yalın olmalı. Zekâ, niye donuklaşır? Başkasına benzemeye çalıştığından. Gelenekler hep öykündürür. Geçmişin baskısı zorlar. Böylece zihin boyun eğince kendini daha güvenli hisseder. Hani iyice oyulmuş, yağlanmış yivler içindeki mil gibi.

Bu rahatlık en çok belli yaştaki insanlarda görülür. Kafalarını hiçbir şeye yormak istemezler. Keyiflerini bozacak şeylere hiç tahammülleri yoktur. Durgun olmak işlerine yarar. Ölüm durgunluğu gibi. Yoksa, ‘cenazenin, ölü yıkayıcısına teslim olduğu gibi, öyle teslim olmak mümkün mü?’ Ölü gibi teslim olmak, iradeyi ilga etmeyi gerektirir. Bu en büyük insanlık suçudur. Al bir insanın kulağını kes, kolunu kes, hapsed! Ama iradesini yok etme. Nasıl büyülüyorlar? Büyülenenler de nasıl büyüleniyorlar? Hayret bir şey!

Pekala. İnsanın buralar da işi ne? Tabi ki, güvenlik! Ait olma duygusu. Zihin hep bir model arar ya, buldu mu da; ‘oh, ne rahat!’ eder.

Bunu sürekli kılmak için de bir ‘önder’e bağlanır. Tek istediği güvendir. Çocukların büyük kahramanlara özenmesi gibi. Bu çocuklar için bir yere kadar, normal! Ama büyükler için insanın zihnindeki özgünlüğü, bu durum yok eder. Sonunda zihin yaratıcılığını yitirir. Neden? Açık. Çünkü zihin kendinden önce hazırlamış olan kalıba uydurulur da ondan.

Niye toplum uyanık, keskin zekâlı, isyancı kimseleri onaylamıyor? Tabii ki, yerleşik anlayışa, hazır modellere uymuyor da ondan.

Yürüye yürüye geldik işin püf noktasına. O da şu: Kendimizi tanımak için, bir yol göstericiye sür git gerek var mı? Yok! Eğer bir rehberin denetimi altında, size yol göstererek, sizi yürekendirerek, yaptığınız şeyleri onaylayarak yaşıyorsanız, bunun anlamı, sizin destek aradığınızdır. Kendi kendinize yetmediğinizdir. Bir gün bu destekten uzak kalırsanız, tek başınıza yolunuzu bulamayacağınızdır. Birine bağlanmanın anlamı içinizdeki korkudur.

Bunun için mi rehber?

Öyleyse hadi düşünelim, adam olmanın hakkını verelim: Bir ölünün götürülüşü, iki kişinin kavgası, kölelerin efendisinin önünde iki büklüm oluşu, secdeye varması, bunların hepsi insana birşey öğretmekte, yol göstermekte. Kuru bir yaprak, ölü bir kuş. Herşey... Ama herşey!

Birine hep öğretmeniniz gözüyle bakarsanız, o zaman siz sili-nip, yok olup gitmez misiniz? Sonunda bu öğretmen sizin korkulu rüyanız olup çıkmaz mı? Bunun için insan kimsenin izdeşi olma-malı. Tek bir öğretmene bağlanıp kalmamalı. Hayatı ırmaktan, çiçeklerden, ağaçlardan, taşlardan, ağır yükler altında inleyen hamallardan, sancılı bir kadından, yalınayak bir çocuktan; yani kendinizi izleyerek öğrenmelisiniz. Bunun güzelliği de burada ya! Kur'an, mümini sürekli doğruyu arayan olarak nitelemeyebilir mi?

Tek tipte düşünen, bu yönde davranışlar geliştiren, başka düşünce kalıplarını pek zorlamayan, adeta 'robot birey' yaratmayı amaç edinen anlayışlar, daha çok totaliter yönetimlerde görülmez mi?

Daha ne diyeyim? Ha, daha ne diyeyim?"

Yaşar, her zamanki gülüşü ile: "Artık çaylarımızı söyle, diye-lim" deyince, hepsi de güldüler.

Alişan Bey, kalkarken: "Yahu Yaşar, senin zihninin aşırı uyanık-mış. Sana sadece laf yetmiyor," deyip kapıya doğru yürüdü. He-men ardından Yaşar: 'Mide ve beyin! Denge! Hocam, denge!' deyince, Alişan Bey de kapıdan geri dönüp: "Heykeli dikilecek adamsın. Velhasıl." dedi.

Çaylar içilip, yarenlikler yapıldıktan sonra Yaşar, herkesi şöy-le bir bakışlarıyla tarayıp: "Arkadaşlar, bundan böyle benim, Ali Bey'in ve de Zeki Hoca'mın evinde her hafta, dönüşümlü olarak sohbet etmek istiyoruz, dileyen katılabilir. Hiçbir önşartımız yok" dedikten sonra: "Şimdi ben bu gece, şu 'Hızır' meselesi üzerinde ilk sözü kendime vermek istiyorum" deyince, Alişan Bey:

“Hadi bakalım, çarpılıp-marşılmadan. Şaka!.. Şaka!..” dedikten sonra Yaşar Bey:

“Kur’an’da ayet metinlerinde ‘Hızır’ sözcüğüne rastlanmaz. Kul sözcüğü geçer. Ama niye umursanmaz, göreceğiz.

Araştırmacılara göre bu ‘Hızır’ sözcüğünün üç kaynağı vardır: *Gilgamiş Destanı*, *İskender Efsanesi* ve de *Yahudi Efsanesi*’dir.

Hızır, eski bir bitki tanrısının İslamileştirilmiş şeklidir. Bahar bayramlarının taşıdığı addan dolayı bu kült oluşmuştur, denilmekte.

Yeşil anlamına gelen bu isme Şiilik’de üstün bir yer verilip kut-sanır da. Bunlara göre Onikinci İmam, beyazlık denizinin ortasında, Yeşil Ada’da ikamet etmektedir.

Tasavvuf çevreleri de bir veli olarak niteleyip ölümsüzlüğüne inanırlar. Oysa, **Enbiya/34**’de: “Biz senden önce de hiç bir insana ölümsüzlük vermedik” buyrulur.

Güya Hz. Ali’nin cenaze merasimine katıldığı, Ehl-i Beyt’e baş-sağlığı dilediği, Hz. Hüseyin öldürüldüğünde ardından ağıt yaktığı falan da söylenir.

Muhiddin-i Arabi, birçok kez konuştuğunu, nerden biliyorsa; **Gazali** de ehl-i keşfin Hızır’ı çıplak gözle görebileceğini söyler. **Rabbani** de Hızır’la konuştuğunu söyler.

Hemen her mutasavvıf dolaylı da olsa Hızır’a, Hz. Musa’dan daha üstün bir yer verirler. Ah! Bunlar...

Güya **Ahmet Yesevi**’yi de ta çocukluktan yetiştiren Hızır’dır. Zerdüştlük’ten, Hristiyanlığa, Budizm’dan Yahudiliğe, eski Yunan dinlerinden Şamanizme kadar hepsinde ortak bir kültür. Bu kültürten Kur’an hiç bahsetmez. Bu kuruntuya hayat verip yaşatan sufi zûmresidir. Kur’an’da, ne Hızır, ne mehdi, ne de tasavvufun biçimlendirdiği ‘Veli’ vardır. Yalnız İslam vardır. Evet, yalnız İslam.”

Efendim, bu Hızır kültürünün ardında yatan emellerin ne olduğu sohbetlerimizde sosyal, siyasal, ekonomik gerekçeleriyle sık sık söz edeceğiz.

Ben burada önemli bir kavrama daha işaret edip, daha sonra

gerek görürseniz, konuyu tartışmaya açarız; o da; “Mehdi” meselesi.

Mehdi, hidayet görmüş, hidayet edilmiş anlamındadır. Fakat daha sonraları, kıyamet alametlerinden olarak, dünyanın fesada gittiği, haksızlıkların çoğaldığı, Allaha ibadetlerin azaldığı bir zamanda çıkıp, insanları mutlu edecek bir önder motifine ad olmuştur.

Bu anlayış İslam ümmetini yıkıp çökerten çok öldürücü bir hastalıktır. Tefsir kitaplarına bakıldığında bu tür israiliyatlarla dolup taştağını görürüz.

Yavaş yavaş zayıflayan İslam toplumlarında, sorunlarla mücadele yerine, bunlara sarılan âlimler halkı avutmuşlardır. Adeta bu tasavvurlar Kafdağı masallarını andırırlar.

Çelişkiye bakın ki, Resul’ler döneminde bile adaletle dolurulamayan dünya, bunların gelişiyile esenliğe çıkacak? Ne zaman halk yaşadıklarını sorgulayacak olsa, “**salih zat**” imajıyla susturulmuş ve de hep bir beklemeye durdurulmuştur. Bir başka söyleyişle, **mehdi fikri, Müslümanları mukallitliğe ve avamillğe mahkûm edip sosyal bir baskı unsuru olmuştur.**

Aslında müslümanların hayatlarını garantiye alan kurtarıcıları oldukça çoktur. Her yüzyılda gelen **mücedditler**, İsa’nın gelişi. *Üçler, yediler, kırklar, abdallar, kutuplar, kutb’ul aktaplar, karamet sahibi veliler, gavslar, şeyhler, seyyidler, hıızrlar*, v.s. Ama nedense bunların varlığı ortada hiç görülüyor. Neredesiniz ey godotlar, süpermenler? Neredesiniz?

Allah’ın kitabında bu safsatalara yer verilmez. Aksine, hep çalışmak, düşünmek öğütlenir. Örneğin; “**Ey bürünüp sarılan kalk uyar**” denilir ve; “**Yeryüzünde fitne kalmayincaya, din salt Allah’ın oluncaya kadar savaşın**” buyrulur.

Ellerinizi açıp mehdinizi, hıızırınızı, kutuplarınızı, şeyhlerinizi bekleyin, onlara bel bağlayın denmez. Ya ne denir? Herbiriniz, efendi olun, mehdi olun, şeyh olun. Kendinizi değiştirin, adam olun, uydu, sürü olmayın denir. Böyle denir.

Bu **Hızır** meselesiyle ne elde edilmek istenir? Bunlar uzun mesele. Ama biz burda “**gayb**” konusuna da şöyle bir temas edip daha sonra da işin sosyal boyutlarına bakalım, diyorum.

Bu gayb konusunun yanlış anlaşılması, ya da istismar edilmesi fikri -seviyesi düşük toplumlarda kutsal ve manevi kişilerin çoğalmasına, çok, sayı da put üretilmesine vesile olmuştur.

Çünkü, kerametleri kendilerinden, ya da körkütük hayranlarından menkul, tasarruf ve kudret olanları, Allah’ınkiyle aynileşen birçok beşerüstü-beşer’in türetilmesinde bu gaybı bilme, kalplerdekini bilme iddiası oldukça önemli bir öge olarak önümüzde durmakta.

Gaybi ihbarların bir kısmı mazi ve hal haberleri olmasına karşın büyük çoğunluğu gelecekle ilgilidir.

Gaybi haberlerin çıkış nedenlerini şöyle özetleyebiliriz: Müşriklerin düşünce seviyelerinin çok düşük olduğunu, Kur’an bize haber vermektedir. Bir türlü, peygamberin de kendileri gibi beşer olduğunu kabullenemiyorlar ve de hep olağanüstü tasarruflar talep ediyorlar.

Sözgelimi, Müslümanlar Bedr’e giderken, bir bedevi: “*Sen mi Allah’ın elçisisin?*” diye sorunca; «evet» cevabını alıyor. Bunun üzerine: “*O halde devemin karnındaki nedir?*” diye imtihan ediyor. Bu sırada bir sahabe: “Buraya gel, o soruyu bana sor” diyerek azarlayıp kovuyor” deyince...

Kırk yaşlarında, bıyıkları yarı ak, dikkatle dinleyen Halil Usta:

— Hocam, şu gayb nedir? Bir tanımını yapsanız. Mümkünse? dedi.

Yaşar: ‘Hay... Hay’ dedikten sonra:

“Vasıtalı ve vasıtasız, duyu organlarımızla ulaşamadığımız ve ilmimizle ihata edemediğimiz her şeye **gayb** denir. **Gayb** sahasının zıddıysa ‘**müşahade**’ sahasıdır.

Gaybı, mutlak gayb ve izafi; yani basit gayb diye tasnif edebiliriz.

Mutlak gayb, beşer imkân ve kabiliyetleriyle dünyada hiçbir

zaman ihata edilemeyen saha. Allah'ın zatının ve meleklerin mahiyeti gibi. Kıyamet, hesap, cennet-cehennem ahvali buna örnek verilebilir.

Bir de **izafi gayb** vardır. Zaman, mekan, imkan ve kabiliyet farklarından dolayı bir kısım insanlar için ulaşılmazken, diğerleri için ihata edilebilen sahadır. Yakın zamanlara kadar, çok uzakta olan, huzurda bulunmayan birinin alet yardımıyla (televizyon) gayb olmaktan çıkarılması gibi.

Kur'an'da geçen «**gayb**», az önce tanımladığımız her iki gaybı da içermekte. Meselâ:

‘De ki... Eğer gaybı bilseydim (daha) çok hayır elde eder ve bana kötülük de dokunmazdı.’ —7/188

‘Ey babamız, oğlun hırsızlık yaptı. (Gerçi) Biz ancak bildiğimize şahitlik ettik, gaybı bilenler değildik. (Yani işin iç yüzünü bilmiyoruz.—12/81) Ayette izafi gaybtan söz edilmekte.

Gaybı ancak Allah bilir. ‘De ki: Göklerde ve yerde Allah’tan başka kimse gaybı bilmez’.—27/65)

Yine: ‘De ki: Gaybı (bilmek) Allah’a mahsustur’. —10/20)

Ve: ‘Gaybın anahtarı O’nun yanındadır. Onları, O’ndan başkası bilmez.’ —6/59) denilmektedir.

Gaybın mutlak sahibi ve âlimi olan Allah’ın dilediğinde, dilediğine gaybı bildirmesi aklen mümkündür. Ancak, bunun vuku bulmuş olduğu ve kimlere gaybın bildirildiği ya da bildirilebileceği ancak nassla bilinebilecek bir konudur.

‘... Allah sizi gaybe vakıf (muttali) kılacak değildir. Fakat Allah, resullerinden dilediğini seçer, (onlara gaybı bildirir).’ —3/179)

Yine: ‘O gaybı bilendir; kimseyi gaybına vakıf (muttali) kılmaz, ancak razı olduğu resulleri (vakıf kılar)’ —72/26-27) denilir.

Ayetlerde görüldüğü üzere Allah, resullerinin dışında hiç kimseye gaybı bildirmeyeceğini açık-seçik bildirmekte.

Kur'an, mutlak gaybın yegâne kaynağıdır. Bunun dışında hiçbir beşeri kaynak bize ölçü olamaz.

Allah; 'Çevrenizde bedevilerden ve Medine halkından nifak üzerinde direnen münafıklar vardır. Sen onları bilemezsin, onları biz biliriz,' —**Tevbe/101**) buyurmaktadır.

Bu konu üzerine daha çok şey söylenebilir. Ancak biz bu gece bu kadarla yetinelim.” dedikten sonra, gecenin sabaha devindiği saatlere kadar, konuya ilişkin konuşup tartıştılar.

(*) Tarikat Gerçeği - **Ekmel Ali Okur**, *Toplumsal Dönüş Yayınları*, İst. 1997, S.60-65

İSLAM'DA “VASITASIZ” DUA

İnsan aciz, yardıma ihtiyacı var. İnanan biri yardımını Allah'tan isteyecek. Bu yardım isteği, Allah'ın eşyaya koyduğu yasalar çerçevesinde gerçekleşecek.

Tasavvufta, tarikatlarda olduğu gibi Allah'tan yardım istemek için araya bir vasita koymak gerekir mi? Bunun için dinin asıl kaynağı olan Kur'an'a bakmalıyız.

İnsan-tanrı-tabiat ilişkilerinde temel bir unsur teşkil eden **dua**, diğer dinlerde olduğu gibi İslâm dininde de büyük bir yer tutar.

İslâm'da **dua** konusunu incelerken bu dinin kutsal kaynağı olan Kur'an'ı mihver edineceğiz.

Kur'an duanın kaynağını Allah ve insanı kuşatan şartlara bağlamaktadır. Kur'an'da **esma-i hüсна** tabir edilen ve Allah'ın sıfatları ile kul ve evren ilişkilerini anlatan lafızlarla belirlenen Tanrı inancı, insanın neredeyse bitmek bilmeyen istekleri ve bunun karşısında imkânlarının sınırlılığı; öte yandan, kendisini kuşatan akla hayale sığmayan kötü ihtimallere mukabil, güçsüzlüğü gereği kulun Allah'a iman, hürmet, sevgi ve itaat, yardım isteme, sığınma, af dileme gibi dua örnekleri sunmasının kaynağını teşkil eder.

Dua, Kur'an'da Allah'ı tanıma, ona iman ve ibadet etme, hürmet, itaat ve sevgi ifadesi, yaklaşma vasıtası, sığınma ve yardım talebinde bulunma gibi anlamlar ifade eder.

Yüce Allah, Kur'an'da kullarının kendisine dua etmelerini, zatından başka hiçbir şeyden yardım istememelerini emretmiştir. — **Fatiha/5**

İnsanların dua etmelerinin, onların özelliklerinin gereği olduğu bildirilen Kur'an'da, duanın sadece insana özgü bir davranış olmadığı, aksine melek, cin, şeytan ve hatta evrendeki her bir şeyin Allah'a şu veya bu şekilde dua ettiği ifade edilmektedir. Duası olmayacak olsa insanın herhangi bir değerinden bahsedilemeyeceğini bildiren Kur'an-ı Kerim, dua ile başlamakta, dua ile bitmektedir.

Cenab-ı Allah, Kur'an'da, kendisine dua edilmemesini yermiş, zatından başkasına dua edilmesinin ise şirk olduğunu bildirmiş ve şiddetle menetmiştir. — **Ahkâf-5**

Ayrıca, Kur'an-ı Kerim'de günde beş vakit ve cuma günleri, cenaze için, bayramlarda kılınması emredilen namaza dua anlamına gelen “**salat**” adının verilmesi, duanın İslam dinindeki önemine son derece açık bir delil teşkil eder.

Kur'an'ın insana öğrettiği dua, başta Allah'ı; her şeyi bilen, yerli yerinde, en güzel bir şekilde yapıp idare eden, yegâne olan, yarattıklarını çaresizliğe, ümitsizliğe terk etmeyen, ihtiyaçlarını karşılayan, tevbe, niyaz ve dualarını kabul eden biri olarak tanıyıp iman etmeyi ihtiva eder. Allah'a hamd ve senadan tazime, hacdan, namaz, zikir, dünyevî herhangi bir şey için dua ve niyaza kadar varan her türlü ibadet, duanın kapsamına girmektedir. Bunların duadan, duanın da bunlardan ayrı olmaları mümkün değildir.

Kur'an'da duanın, sahipleri bakımından **kavlî**, **fiilî**, **itikadi** ve **hâleye**, dua edilen kişi bakımından ise, kişisel, genel şahsın kendisi ve başkası için yapılan, bizzat kendisi açısından da makbul olan ve olmayana, leyhte ve aleyhte olana ayrıldığı görülmektedir.

Burada başkası için yapılan duaya, ölmüş insanlar için yapılan duayı da ilâve etmeliyiz. Bu şıkta inanmayanlar için uhrevî dua edilmesinin yasaklanmış olduğunu görüyoruz.

Kur'an'ın belirleyip açıklık getirdiği konulardan biri de, duanın ne şekilde yapılması gerektiği meselesidir. Kur'an-ı Kerim, her şeyden önce duanın ihlasla; bir yandan Allah'ın kabul edeceğine inanarak, öte yandan şöyle veya böyle herhangi bir şekilde yapılan duanın kabul edileceğine garanti gözüyle bakmayarak yapılması gerektiği bildirilir.

Dua ederken dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de sıhatli bir iman gereği olarak ister dünyevî, isterse uhrevî olsun, istek ve ihtiyaçların yalnızca Allah'a arz edilmesi, bağımsız veya araçlarla O'ndan başkasına sunulmaması, aksi hâlde bunun bir şirk, ve hüsrân olacağının ifade edilmiş olmasıdır.

Kur'an-ı Kerim yukarıdaki şartlar içinde insanın kendisi, yakınları ve diğer insanlar için, dünyevî veya uhrevî her türlü iyilik ve güzelliği elde etmek, yahut da herhangi bir kötülükten korunmak için dua edilebileceğini bildirir, öğütler ve bu konuda tarihten örnekler zikreder.

Kur'an'ın, duanın şekli ile ilgili olarak temas ettiği hususlardan biri de onun zaman, mekân ve hâlidir. Sabah-akşam, gece-gündüz, şehirlerde, Kabe'de, bunalım hâlinde, ayakta, oturarak, yatarak, secdede; hulasa sürekli ve her halükârda ancak şuurlu ve duyarlı olarak dua edilmesini öğretmesidir.

Kur'an-ı Kerim'de, Allah'tan başka hiçbir kimsenin dualara cevap vermesinin söz konusu olmadığı, Allah'ın ise kendisine yapılan dualara karşılığını verip kabul ettiği bildirilmektedir. Ancak bazı ayetlerde, kabulün ilâhî iradeye bağlanmış olması, bu kabulün yapılan her duanın otomatik ve zorunlu olarak kabul edileceği anlamında olmadığını göstermektedir. Bunun böyle olması da son derece tabiidir. Zira Allah'ın herhangi bir şekilde zorunlu ve gayri ihtiyarî olarak bir şey yapması düşünülemez. Kaldı ki, hayattaki müşahedelerimiz de her duanın kabul olunmadığını göstermektedir.

Bu arada duanın kabulü, bazen istenilen şeyin bizzat kendisinin verilmesi şeklinde olduğu gibi, bazen de Hz. Meryem'in annesinin Allah'tan bir erkek evlat isteyip de ona, kendisi için daha hayırlı olan bir kız evlat verilmesi örneğinde görüldüğü üzere daha iyisinin lûtfedilmesi tarzında olur.

Öte yandan Allah, sadece müminlerin değil, kendisine inanan ve karşı gelenlerin de dünyevî isteklerini yerine getirir. Meselâ; Allah'a şirk koşan biri, tevbe ile iman edip bağışlanmak dilerse, kabul olunur. Ancak, Allah'a sahih bir şekilde iman etmeyen bir kimseye, ister kendisinin, isterse inanmış bir başka kimsenin yapacağı uhrevî dua kabul olunmaz.

Dünyevî isteklere gelince, Allah bu noktada mümin-kâfir ayırımı yapmaksızın, kâinatın bütünlüğü içinde, ilâhî planına uygun olarak dilerse herkesin duasını kabul edebilir. Nitekim, İblis'in insanları hak yoldan saptırmak için kendisine fırsat vermesi yolundaki duasını kabul etmiştir. —A'râf-14,15

Duanın kabulü konusunda ifade edilmesi gereken hususlardan bir de bu kabulün tarzıdır. Yüce Allah, kulunun dünyevî dualarını kabul ederken, burada bazen o kulun veya başkalarının yaptığı herhangi bir sebebi zikretmeden, hatta bazen bir nevi mucize tarzında bir uygulama yapmakta; bazen de duanın kabulü için birtakım işlerin yapılmasını istemekte, sonuçların daha önce yapılacak işlere bağlı olarak elde edileceğini umumî hâlinde buyurmaktadır. Meselâ; uhrevî bağışlanma ve cennet dileğinde bulunanlara bu dünyada iken yapacakları iyi amellerin zayi edilmeyeceği ve onların karşılığı olarak kendilerine istedikleri hususların verileceğini ifade etmektedir. Ayrıca denizi geçmek isteyen Hz. Musa'dan asasını denize, taşa vurmasını, ve kavmi için su istemek durumunda kalan ve ancak bu şekilde dileğini yerine getireceğini bildirmekte; müptelâ olduğu hastalıkların şifa bulması için dua eden Hz. Eyyub'a, ayağını yere vurması, oradan çıkacak olan su ile yıkanması ve bu şekilde dertlerinden kurtulacağı öğretilmektedir.

Baştan sona bir hidayet kaynağı olan Kur'an'da, Allah'a nasıl dua edileceği hususunda kula yol gösterilir; muhteva, amaç, biçim ve şekil gibi hususlar bakımından örnekler verilir.

Kur'an dua ile başlar, dua ile biter. Başta **Fatiha**, **Felak** ve **Nas** sureleri, "**Rabbena âtina**" ve "**Rabbenağfirli**" ayetleri olmak üzere Yüce Allah, Kur'an'ın tümünde kullarını dua konusunda eğitir, yönlendirir, sevgi, saygı, güzellik, mutluluk, diğergamhk, yüce değere ulaşma ideali gibi olgunluklara sahip olmayı amaçlamasını sağlar.

(*) Kaynak: Din ve Düşünce Açısından Dua - Adil Bebek, Rağbet yayınları, İst-1998, **S.46-52**

Kur'an'ın öğretisine ve emrine rağmen araya vasıta koyma ile ilgili hiçbir delil bulunamaz. Bir ayetteki “*vesile*” kelimesini tüm İslam alimleri “*salih amel*” diye belirtirken, takikatçıların vesileyi “*şeyh*” olarak almalarının bir delili de yoktur.

Böyle olmasına rağmen “**duada vasıtayı kaldırmak**”, tarikatın hatta tasavvufun temelden sarsılması demektir. Bunu asla yapamazlar. Sadece bizim kendilerinden istediklerimiz de Allah'tan alıp bize verecekler derler. Bunun ise Kur'ani bir dayanağı yoktur.

Dayandıkları tek argüman, “**bizim kendilerini vasıta yaptıklarımız Allah'ın velileri; yani dostlarıdır. Allah onların hatırını kırmaz!**”

O zaman bir önemli kavram daha ortaya çıkıyor: “Veli”, çoğulu ile “Evliya.”

İşin dindeki gerçeğini anlayabilmek için bu kavramın Kur'an'daki yerine bakmak gerekir.

“VELİ” KAVRAMI VE TASAVVUFTA “EVLIYA”NIN ETKİNLİKLERİ

Tarikatın temel kavramlarından biri “evliya”, “veli”nin yani dost kelimesinin çoğulu. Tarikat pratikleri bu kavram üzere bina edilir. En yukarıda en büyük veli ve her şey ona göre!

Böyle olunca tarikatların nasıl bir dini mahiyet arz ettiğini kavramak için önce veli kavramının Kur’an’daki yerine bakalalım.

Tasavvufa Göre Veli Kavramı

Veli: En çok bu kelimenin üzerinde tartışma yapılmıştır, batınîler arasında. Bu kelimeye, bütün üstünlüklerin, İslâmi makamların keyfiyeti yüklenmiştir. Sanki, Nebi ve Resul kelimesiyle özdeş hale getirilmiştir ve hatta nübuvetin de, risaletin de üstüne çıkarılmıştır, bu kelimeye yüklenilen mâna. Meşhur «*Allah Resulünün velâyeti nübuvetinin üstündedir*» tekerlemesi, en yumuşak bir sözdür. Allah Resulüne atfen rivayet edilen bir sözde: «*Benim ümmetimin velileri, İsrailoğullarından gelen peygamberlerle denktir*» denmektedir ve bu söz söylenmiş olduğu kabul edilse bile, sadece ve sadece İsrailoğullarından gelen nebiler için

söylenmiştir ve doğru olarak kabul etmek Yahudilerin Rabbinlerine karşı bir silahtır. Onların karşısında aşağılık duygusuna kapılmamızı önleyen bir espri taşımaktadır. Tabii ki, veliye Kur'anî mâna yüklenip öyle kabul edildiği takdirde.

Nedir Kur'an'da veli kelimesinin karşılığı?

Bu sorunun cevabı bir çok ayette bildirilmektedir. Daha doğrusu, vasıf bildirilmekte ve bu vasıfların da veli kullarda olduğu söylenmektedir. Bu vasıfların başında yol göstericilik, öncülük gelmektedir. Bildiğimiz velinin Allah dilindeki karşılığıdır.

Nasıl tanımlanmaktadır bu vasıflar?

“Onlar korkmazlar. Onlar bir kere azmettiler mi, bir daha geri dönmezler. Onları hiç bir şart yıldırmaz. Onları umutsuzluk içinde göremezsiniz. Onları her belâya karşı eylemde sabırla devam eder halde görürsünüz. Onları memnuniyetsizlik hali içinde görmezsiniz; çünkü onlar hiç bir zaman Allah'dan umut kesmezler.”

Bunlar ve bunlara benzer tanımlamalar yapmıştır, yüce Allah veli kulları için. Allah bunlara yakınlardan yapacağını da bildirmiştir. Gerçekten de, Allah'a itaat yoluyla yakınlaşanlardır bunlar...

Fakat bazılarının zannettiği gibi, her sözü, dostu olan Allah'ın indinde itibar bulacağı şeklindeyse, o zaman, **Halilullah** sıfatlı **Hz. İbrahim** bile, bu anlamda dostu olmamıştır yüce Allah'ın. Çünkü, bize ayetin anlattığına göre, kendisine verilen devleti, zürriyeti için de istemiştir yüce Allah'dan. Fakat, yüce Allah; «Onlar neyi hakedecekse onları bulacaktır» diyerek, en aziz kullarından birinin sözünü yerine getirmemiştir. O kul ki, dört büyük Nebî ve Resulden biridir. (Diğer üçü, Musa, İsa ve Hz. Muhammed aleyhisselâm'lardır.)

Şimdi, velinin, Allah katında her isteğinin karşılanacağına ve yerine getirileceğine inanmak nereden kaynaklanmaktadır?

Elbette ki ayetlerden değil! Gizli ayetlerden, başka yollardan gelen özel ayetlerden...

Halbuki, Kur'an'a baktığımızda görölmektedir ki, veli bilinen mü'min kulun bir halidir. Müminden başka bir şey değildir. Gerçekten de kullukta idrake ulaşmış, kararlarını; yani imanını bir çok konuda tahkike vardırmış kuldur.

Çünkü mümin, Allah hizbi olarak, şeytan hizbiyle savaşaacaktır. Bunu yapabilmesi için de, hiç bir şeyden yılmayan, memnuniyetsizlik haline düşmeyen, korku nedir tanımayan, azimle yoluna devam eden, inanmış insan olması gerekmektedir. Böyle bir iman da ancak tahkikle elde edilebilir. «İçinizden bir grup, insanlara iyiliği emrederler, kötülüklerden de kaçındırırlar» emrini yerine getirebilmek için, hiç bir şeyden korkmayacak iman lâzımdır. Allah'ı bilerek, tanıyarak korkan, O'ndan başkasından korkmaz.

Veli, iddia edildiği gibi gizli birtakım güçlere sahip kişi değildir. Allah'ın sebeplerine sarılan, o sebepleri Kur'an'ın doğrultusunda kullanan seçkin mümin kuldur. Sadece kul. Allah'ın kendisine vermiş olduğu akletme melekelerini en iyi biçimde kullanan, bu melekeleri sahibinin emrine veren, mümin kuldur veli...

Tasavvufta Evliyanın Etkinlikleri

1. Keramet

Kur'an'da keramet ne anlama gelmektedir?

Nebi ve Resullere yüce Allah bu yüce ilâhî makamları desteklemek için mucizeler bahşetmiştir. Çünkü, nübuve ve risalet makamına inanıp inanmamak bir iman sorunudur. Yani, inanıldığı zaman **mümin**, inanılmadığı zaman da **kâfir** eder kişiyi bu konu. Onun için risalet ve nübuve makamı, yüce Allah tarafından mucizelerle desteklenmiştir. Zira insanoğlu, önder kabul edip arkasından gidebileceği kişide, herkeste bulunmayan birtakım güçler ve fevkalâdelikler görmek ister çoğunlukla. Özellikle de sade insan, müşahhası aşarak doğrudan mücerrede ulaşamayan, aracısız olarak soyutu bulamayan basit insanların ihtiyacıdır mucizeler.

Nitekim, büyücülük ve sihrin revaçta olduğu bir devir olan Hz. Musa ve İsa zamanlarında, fevkalâdeliklerle donatılmıştı bu iki Resul. Bu fevkalâdeliklerden örnekler Kur'an'da, yer almıştır. Bunları gören insanlar o an şok olmuşlar ve inanmışlardır. Fakat bu inanç bizce devamlı olmamaktadır. Kendisine inanılan kişinin baki dünyaya göçüşüyle birlikte unutulmakta, sadece bir esatir olarak yaşamakta, asla insanlara hayatları için bir yön vermemektedir. Anlık inancın unsurlarındandır mucizeler. Kalıcı etkileri pek yoktur, özellikle de, elit insanlar, seçkin kullar böyle sebeplere muhtaç değildirler inanmak için.

Yeri gelmişken, inanç konusunu daha müşahhas olarak ele almaya çalışalım.

«Her doğan İslâm fıtratı üzere doğar. Sonra çevresine göre şekil alır. Anası, babası Hristiyanısa Hristiyan, Yahudiye Yahu-di, Mecusi ise Mecusi ve Putperestse putperest olur.»

Yukardaki ilâhî ifadelere bakacak olursak, her insan doğarken kendisine verilen tabiatla, doğruları, güzellikleri, gerçekleri ka-

bul edici kabiliyettedir. Fakat bu kabiliyet çevre şartlarına göre biçimlenmekte ve değişime uğramaktadır. Yani, çarpıklıklar sonradan oluşan şeylerdir. Sebeplere bağlıdır, insanın kişiliği. Böyle yaratılmıştır çünkü.

Bu yaratılışından dolayı iyiliğe veya kötülüğe muhatap olarak suç işler, yahut sevap kazanır. İlâhî adalete de bu vasfından ötürü muhataptır. Hesaba çekilmenin altında yatan gerekçe de, çevre şartlarından etkilenip değişime uğramasıdır. “Muhakkak ki biz insanı, doğruları, güzelleri kabul edici vasıfta yaratık. Ama sonradan o, bu vasfını reddetti ve kendisi için aşağılıkları seçti. Andolsun, insanı en güzel biçimde yaratırız. Sonra onu aşağıların aşağısına indiririz”. —**Tîn-4-5**) mealindeki ayet de bu gerçeği vurgulamaktadır.

Demek ki insan imanı, da küfrü de kendisi seçmektedir. Onun için de yaratana karşı sorumlu olmaktadır. Eğer seçim hakkı olmasaydı, ilâhî adalet önünde hesap verici olmazdı insan.

İmanı seçmek nasıl oluyordu?

İman bir karar olduğuna göre, bu kararı nasıl veriyor, neleri kullanıyordu insan? Konuya ayetlerin ışığında bakıldığında zaman görülen odur ki, esere bakıp müessirine varılıyordu. Yaratılanı inceleyerek, yaratan bulunuyordu. Sebeplere bakıp müsebbip keşfediliyordu.

Kur'an «îkra» diye başlamıştı. Okumak, ama her şeyi okumak, bütün yaratıkları okumak. Çünkü, araştırmak okumadan geçerd. Hatta araştırmamanın bizzat kendisi idi okumak. Anlaşıyor ki, evvelâ inanmak yok, tahkik var. Neye, nasıl inanacağını araştırmak var. Bütün bu araştırmalardan sonra imana varmak ve mümin olmak var.

İnanç bir doğma değildir İslâm'da. Elbette ki halkın imanından bahsetmiyoruz. Rasih olanların, veli olanların, müdrik olanların, tezekkür sahibi olanların, tefekkür sahibi olanların, özet olarak müminlerin imanından bahsediyoruz.

Herkes bir veya daha çok sebebe sarılarak imana gider. Resulün şahsında İslama inanan o büyük insanlar da, daha önce söylediğimiz gibi çeşitli sebeplere bağlı olarak inandılar. İnanç, yine daha evvelce de söylediğimiz gibi, öyle kendiliğinden birtakım gizli yollardan gelen bir nimet değildir. Maliyeti oldukça fazladır. Zaten bu maliyet fazlalığı sebebiyle, mükâfatı da o oranda büyüktür. «**Hiç bilenle bilmeyen bir olur mu?**» Gerçekten de bir olmaz. Bir olmadığı da gerçeklere bakıldığı zaman apaçık bir biçimde görülür.

Sebeplere sarılınarak varılan sonuçtur iman. Sebeplere sarılmadan varılan nokta, iman değil, ilzamdır, taraf olmadır ve taraf olma birtakım değişik şartlarda değişen bir olgudur.

Hz. İbrahim'in, ayı, yıldızı, güneşi düşünerek vardığı iman ise sağlamdır, kararlıdır, müstakimdir.

Allah Resulü'nün Hira'da yaptığı tezekkür ve tefekkür de, sonuçta kalbinden, içinde yaşadığı toplumdan aldığı kötü etkileri silip atan bir noktaya gelmiş ve silinen ve temizlenen o gönle ayetler indirilmiştir.

Ayetlere bakıldığında, dağlar, denizler, gök, yer, ağaçlar, kuşlar, su üstünde yüzen gemiler, su içinde yaşayan balıklar, suyun altında insan için enerji ve ısı kaynağı olan nimetlerin işaret edilmesi ve daha bunlara benzer tabiat olayları, insanı düşündürmek ve sağlam kararaandırmak için zikredilmiştir. Müspet ilmin kaynağı da bu espride yatmaktadır. Bu konuya pozitif ilimler ve teknoloji bölümünde değineceğiz.

Herkes, 'sebeplere bağlı olarak imana varır' derken, dostluklar ve menfaatler de bu sebeplerin içindedir. Bunlarla imana adım atan kişi, yavaş yavaş imanını pekiştirir ve inancın doruğuna varabilir. Kimi de daha aşağılarda kalır. Bu, sebepleri algılamının şiddetinden, yahut düşüklüğünden ileri gelen bir durumdur.

İşte veli kul, çevreyi doğru algılamada çok ileri gitmiş olan müslümandır. Kur'an, bir çok merhaleden geçerek olgunlaştığı için, müstakimdir, yıkılmazdır. Böyle bir kararın sahibini de elbette hiç bir şey yıldırmaz, geri çevirmez.

Böyle biri için mucize, Allah'ın yaratıkları üzerindeki harikalarıdır. Başka türlü mucizeye ihtiyacı yoktur. Zaten fevkalâdelikler içinde yaşamaktadır ve bunları da bilmektedir. Hz. Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali ve diğer büyük müminler, Allah Resulü'ne mucizeler gösterdiği için inanmamışlardır. Sadece ve sadece içinde yaşadıkları hayatın, daha mükemmel olacağını görmüşler; Resul vasıtasıyla gönderilen ayetleri yaşadıkları taktirde daha üstün bir hayata ulaşacaklarını idrak etmişler ve onun için yıkılmaz bir inancın sahibi olarak abideleşmişlerdir.

Onun için mucize isteyenler inanamamışlar ve helâk olmuşlardır.

«Onlara istedikleri mucizeleri göstermiş olsan da, sana inanmazlar. İçlerinden seni dinleyenler vardır; fakat biz onu anlamalarına engel olmak için kalplerinin üstüne kılıflar, kulaklarının içine de ağırlık koyduk. Onlar her mucizeyi görseler de yine ona inanmazlar. Hatta sana geldiklerinde, seninle tartışırılar. O kâfirler: “Bu, eskilerin masallarından başka bir şey değildir” derler. Çünkü onlar inanmak için değil, seni zor durumda bırakmak için istiyorlar mûcizeleri.» —En'âm-25)

Bu yüzden, yüce Allah'ın Resulü, «**En büyük ve anlamlı mucize Kur'an'dır**» buyurarak, gerçek müminlerin neye bağlanacağını bildirmiştir.

Mucizeler, yani her insanın yapamayacağı, yapmaya muktedir olmadığı istisnai gösteriler, sadece nübuvet makamına ait bir olaydır dedik. Başkaları yapamaz mı? Elbette yapar. Ama onlarınki, maksat taşımadığı için hokkabazlıktır. Maksat taşımadığı için dedik; çünkü nübüvvetten başka hiç bir makam, iman şartlarından değildir. Bir insan, bir başka insanın üstün olduğunu kabul eder veya etmez. Prensiplere sadık kaldıkça, imanından herhangi bir şey eksilmez. Bir imamı, bir önderi kabul edip etmemekte hürdür insan. Sadece bir gerçek önderi, imamı kabul etmemek, insanın basiretsizliğini kor ortaya ve basiretsizlik de bir kusurdur sadece, isabetsizliktir. Önemlidir ama, küfre sebep

değildir. Onun için, keramet ismi altında, mucizeyi çarpıtmak, insanları prensiplere değil de, kişilere bağlamak anlamına gelir ki; bu da büyük bir suç teşkil eder.

Mucize, keramet adı altında hokkabazlığa dönüştükten sonra, bakın kişiler hakkında (menakiblerde okuduklarımıza göre) neler söylenmiştir:

“Şeyh hazretleri, bir pişmiş tam deveyi bir hamlede yedi ve hazmışerif eyledi.”

Yahut: “Pilavın üzerindeki tavuğu yeyip bitirdikten sonra, yeniden diriltti.”

Veya: “Taa Konya’dan, Cebelitarık’da batan bir geminin içinden, yerinden kalkmadan kendi müridini **çekip yanına aldı.**”

Bunlara benzer o kadar çok menakib vardır ki, kitaplar doldurmaktadır. Tayyi mekânı, tasavvuri değil, bedenî olarak gerçekleştirdiğini iddia etmek, zamandan bedensel olarak soyutlanmak hep bu mucize muadili keramet adı altında yapılmaktadır. Gaybı bilmek de kerametten sayılmaktadır. Halbuki, «gaybı ben de bilmem.» De ki: “Ben size, ‘Allah’ın hazineleri benim yanımdadır’ demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size ‘ben bir meleğim’ de demiyorum. Ben, sadece bana vahyolunana uyarım.” De ki: “Kör ile gören hiç bir olur mu? Hâlâ düşünmüyor musunuz?” — En’âm 50)

Diyan bir Resulün yolunda olunduğu iddia edilmektedir. Yani, kısaca, öldürmek, diriltmek, gaybı bilmek gibi sadece Allah’a ait vasıfları kullarda görmek keramet olmuştur.

İmam Gazali ne kadar güzel söylemiş ve açıklamıştır konuyu: «Çiftinin çubuğunun başındaki bir köylü, fevkalâdelikler, kerametler yaptığını duyduğu kişilerin arkasından koşar. Fakat eline geçen sadece çiftini çubuğunu kaybetmek olur.»

Halbuki, Kur’an’daki keramet hiç de bu anlamda değildir. Nereden bakılırsa bakılsın, kendinden vermek, karşılıksız cömertlik anlamına gelmektedir. ‘Allah kerimdir’ sözü de, O’nun hep kendinden veren oluşu anlamına gelmektedir. Kendinde olanı cö-

mertçe veren, karşılıksız veren kişidir kerim olan. Yani Müslümanın sıfatlarından keramet. Hem de tabii sıfatlarından. Çünkü, müslüman cömert olur.

a) İlham

İlham: Bir nevi vahiy anlamı verilmiştir bu kelimeye. Aracısız olarak vahiy anlamında kullanılmıştır ilham. O kadar ki, bir namlı mutasavvuf, ilhamın yerine, inzal kelimesini kullanmıştır, yazdığı kitabın mukaddimesinde.

Halbuki ilham, insanın bir konuyu tefekkür ederken, zorlandığı anda devreye giren bir olgudur. Tabii bir haldir ilham. Ve insanın kendi doğal vasıfları içinde var olan bir haldir. Daha başka bir şey değil. Fakat, direkt Allah'dan alınan bir haber anlamına alındığı için, bazı kitaplar neredeyse Kur'an gibi sayılır olmuştur. Hatta, yanılmazlık izafe edilmistir.

Bütün bu anlamları ile ilham, evliyanın vasfı olarak inanılır.

b) Mükâşefe ile gaybi bilmek

Mükâşefe: Mükâşefe de, gaybı bilmek anlamı kazanmıştır zamanla. Ve de bu vasfı birtakım insanlara maledilerek büyütöl-müş ve tabulaştırılmıştır.

Halbuki mükâşefe de en olağan şeylerdendir. Çünkü olanları, olagelmiş olanları değerlendirerek, olacak olanları, olabilemele-ri mümkün olanları, bulmaya çalışmaktır keşif. Mutlak değildir ama, mutlaka yakın keşifler yapılabilir. Çünkü, olmakta olan, olacak olanın bir işaretidir. Asla gaybı bilmek, yahut keşfetmek değildir. Çarşamba günü olanlara bakarak, perşembe'de neler olabileceğini çıkarmaya çalışmaktır. Eğer çarşamba'da olanlar iyi değerlendirilmişse, perşembe günü için yapılan tahminler mümkün-dür ki; çıkar, çıkabilir. Tabii, bunu yapabilmek için de, bilgi sa-hibi olunması lâzımdır. Bir başka deyimle, her fert kendi bilgisi oranında, bilgisi içine giren konularda mükâşifdir. Fevkalâdelik

değildir, insanın doğasında vardır ve her insanda belli oranda bulunmaktadır.

Zikir Ehli

Müslümanın Kur'an ve sünnete uyan her hali zikirdir.

Zikir: Zikr de saptırılmıştır. Yüce Allah'ın, sıfatlarını, yahut da, özel isminin zamirlerini kerelerce dille tekrarlamak olarak alınmıştır. Halbuki Allah'ın dinini, dininin kurallarını anmak, anlatmak, zikretmek anlamındadır, Kur'an'da zikir.

«**Bilmediklerinizi zikir ehlerinden sorunuz.**» Yahut, «**Onlar otururken, ayakta iken, yatarken Allah'ı zikrederler.**» gibi ayetler, zikrin mâna ve mahiyetini bize açıklamaktadır. Ve görülmektedir ki, zikr o iştir ki, o faaliyettir ki, insanda bilgi meydana getirir. Bilgi meydana getiren zikr de elbette ki, Allah'ın zatını, yahut zat isminin zamirlerini veya sıfatlarını dile getirmek değil, ayetlerini, yaratıklarının vasıflarını tanımak ve tanıtmak gibi faaliyetlerdir. Elbette herkes kendi bildiğini bir toplulukta zikredecektir ki, diğer kişiler bilgi sahibi olsunlar. Kişi, her bildiğini, bulduğu doğruyu bir diğerine aktarır ve bilgi alışverişi yaparsa, bilgi genelin malı olur ve herkes o bilgiden istifade ederek görevlerini yerine getirmede başarılı olur. Yoksa herhangi bir ismi, sıfatı yahut da zamiri seslendirmekle, insanda bir bilgi meydana gelmez.

Zikrin bu şekilde anlamlandırılması, İslâmın sultadan çekilmesinden ve müslümanların içe kapanmasından hemen sonra olmuştur. İçe kapanan ve bir eylem yapamayan insan, ister istemez yapmak istediği şeylerin dedikodusunu yapar. Güçsüzlüğün sonucudur bu durum. Gerçek hayatta güçsüz olan kişi, gücün hayalini kurar ve böylece teselli bulur. Evet, çok büyük bir kuvvet veren, çünkü insana bilgi taşıyan bir mânası olan zikr, sadece kendi içine kapanık insanların teselli kaynağı olmuş ve insanlar «Hu, hu» diyerek cenneti bulacağını sanmıştır.

Daha önce de söylediğimiz gibi, açık ayetler olan eşyayı tanı-

ma çalışması ve elde edilen, sünnetullahın hikmetlerini birbirine aktarma işidir zikir. Bir başka deyimle, eşyayı tetkik edip, Allah'ın istediği doğrultuda kullanılmasını sağlayacak faaliyetlerin sözcüğüdür zikir. «Söylersen hakkı, doğruyu söyle, yoksa sükût et.» emri de, bu espriyi dile getirmektedir. Doğruyu bulmak ve bulunan doğruyu nakletmek eylemidir zikir.

Yoksa şeyhin yapacağı ya da, şeyhte yok olmak üzere yapılması gereken bir iş ve kelimelerin belli sayılarda tekrarı değildir.

Masumiyet: Hatasız Olmak

Hiçbir Müslüman Hatasız Olamaz

Masumiyet: Önce siyasi olarak Hz. Ali ve onun ahvadında, yani Ehl-i-Beyt'te varsayılan bu vasıf, daha sonraları velayet makamı için kullanılmıştır. Hatasızlık, yanılmazlık vasfı yüklenilmiştir bu kelimeye. Bir başka deyişle bu vasıf, istenilen kişilere belli amaçlarla maledilmiştir. Sadece Allah'ın Resulü'nde var olan bu vasıf, elbette ki, beşeri yanıyla değil, ilâhi destek gördüğü için var idi. Bir bakıma beşerî yanıyla hata ettiği zaman, Allah ayet indirerek yanlışını düzeltiyor ve onu hatasız hale getiriyordu. Böylece sadece ayetler masumiyet vasfı taşımış oluyordu dolayısıyla.

Çünkü yüce Allah, hatasızlık vasfında kendisiyle ortak olabilecek kişi kabul etmiyordu. *Kim* olursa olsun, bir beşer olarak hata işlemelik yoktur. İnsan hata işler, hatasını anladığı zaman Allah'a yönelir; af diler ve böylece hatasının kendisine getireceği cezalardan kurtulur. Tevbe onun için, kulluğun en büyük vasıflarından biridir.

Allah dilenmemizi istiyor kendinden. Dilenmek ihtiyacı da hata sonucu oluşan bir haldir. Yüce Allah, hatasızlıkta kendine ortak kabul etmediği halde, bazı insanların masumiyetini kabul etmek, şirktir elbette ki! Bir bakıma Allah'ın yaratıkları için tespit etmiş olduğu karakteri beğenmemektir hâşâ. Tıpkı keramet

anlayışında olduğu gibi. Balık yüzer, kuş uçar, insan yürür, ateş yakar, su yıkar... Böyle yaratılmıştır, çünkü eksiksiz yaratıcı tarafından, insanın vasıtasız olarak uçacağını düşünmek, yaratılışa karşı isyandır. Yaratanın verdiği kabiliyet ve vasfı beğenmemektir. Halbuki yürümek vasfı ile yaratılmış insanın, en büyük kerameti, kendisine verilen bu kaabiliyeti en iyi ve faydalı bir biçimde kullanmaktır.

Masumiyet de böyledir. Yüce Allah, insanı hata edici olarak halletmiştir. Zaten hata edici olarak yaratmasaydı, günah ve sevap diye iki ayrı hal çıkmazdı ortaya. Hep söyledik, yine de söyleyeceğiz: İnsan ihtiyacı olan bir yaratıktır, ihtiyacı olanın da mutlaka zaafı vardır. «İlâhî görevi, dağlara, taşlara, denizlere, göklere yükledik, taşıyamadı. Fakat cahil ve zalim insan kabul etti.» Derken yüce Allah, bunu ifade buyurmuştur bir bakıma... Cahilliği ihtiyaçlarından doğmaktadır. Çünkü, insanı ihtiyaçları bencil yapar ve bu bencillikle de düşünmeden sorumluluk alır.

Masumiyet, insanı putlaştırır, ister istemez. Bir başka deyişle tanrılaştırır. İnsanların bazılarının tanrı olduğu bir dünyada, insan iradesi yok olup gider. Çünkü, tanrılar kendilerine ortak olacak kişileri kabul etmez ve olabilecek olanları, olma istidadı taşıyanları baskı ile yok etmeye çalışır. Böylece insanın düşünme yetenekleri sınırlanmış ve verimliliği kaybolmuş olur.

Bu masumiyet telâkkisi o kadar işlemiştir ki Şark insanının ruhuna, hâlâ atılamamıştır; bu inançsızlık çağında bile. Hemen her inanç hizbi, kendi hizbinin büyüğüne yanılmaz olarak bakmakta ve bu bakış, her hizbi birbirine düşman etmektedir.

Masumiyetin, yani hatasızlığın olmadığı yüce Allah bir nebisinin şahsında göstermiştir bizlere. Hz. Davud ile ilgili bir kıssa vardır Kur'an'da: Hz. Davut, cins ve çok güzel, aynı zamanda da oldukça çok sayıda atlarını çayıra salmış, kendisi de onları seyredecek bir mevkiye oturmuş zevkle seyrediyor. O kadar büyük bir zevkle ki, kulluk görevlerini unutuyor seyrederken. Vecd içinde atlarını seyrederken, birden yüce Allah atları gözünün önünden

yok ediveriyor. Atlarının yok oluverdiğini gören Hz. Davut oturduğu yerde, atların kaybindan içine düştüğü şok ile yerinde bir 'ölü' gibi kesiliyor evvelâ; sonra «Atlarım» diye yerinden fırlıyor, aramaya koşuyor deliler gibi... Sağa, sola koşup bulamayınca, bitap düşüp kalıyor yerinde. İlk heyecan geçip yorulunca, olanları biraz daha salim olarak düşünüyor ve o zaman doğruyu buluyor. Yani Allah'ı hatırlıyor. «Ben ne yaptım?» diyerek hayıflanıyor: «Bu güzelim atları bana vereni, Allah'ı unuttum, atlardan başka bir şeyi görmedim. Afet beni Allah'ım. Gafletimden sana sığınırım.» Bu tevbe ve pişmanlık haline girer girmez yüce Allah atlarını kendisine iade ediyor.

Yüce Allah bize, insanın zaafı olduğunu, hem de bir Nebi'nin şahsında gösterir. Önemli olan, zaafsızlık arkasında koşmak değil, zaaflla birlikte yaşamayı öğrenmektir. O zaaflla hatalar yapacaksın, hatanı anlayacak, geri döneceksin ve Allah'tan af dileneceksin.

Görülüyor ki, yüce Allah bizden zaafsızlık ve masumiyet istemiyor. Zaten buna da imkân vermiyor, yaratırken vermiş olduğu tabla. Sadece hatalarımızı anlayıp geri dönmemizi, pişman olmamızı ve kendisine sığınmamızı istiyor...

Allah Resulü dışında, masum yoktur. O da beşerî yanıyla değil, sadece Allah'ın vahiy göndermesiyle bu vasfı kazanmıştır.

Hz. Ebu Bekir, bu gerçeği devlet başkanı olduğunda vermiş olduğu ilk hutbesinde ne güzel ifade etmiştir:

“İçinizden en hayırlınız olmadığım halde, beni başınıza geçirdiniz. Şayet benden Allah Resulü'nün yaptıklarını beklerseniz, ben onun gibi yapamam. Çünkü ben de sizler gibi alelâde bir insanım. Halbuki, Allah'ın Resulü'ne vahiy geliyordu. Ben böyle bir destekten mahrumum.”

Bilmem ki, espriyi anlatabildik mi?

Şeyh Kendisine Rabıta Yapılacak Mertebededir

Şayet rabıta, kendisine öncü olarak seçilen insanın dediklerine, ettiklerine yönelik bir hal olsaydı, böyle bir rabıta anlayışı,

yerinde olurdu. Fakat, rabita öncülerin şahsına, şekline, fiziğine yapılmış olduğu için, gerçeklere götürücü vasfı ortadan kalkmıştır.

Bir nevi yüce Allah gibi, kendisini gözleyen ve gören bir mürşit anlayışı getirmiştir, bu rabita. Elbette ki bu durum, kişinin öncüsünü tanrı yerine; yani zaafsızlık makamına oturtmasına sebep olan bir haldir.

Bu rabita öyle bir hale gelmiştir ki, kişiler namazda bile mürşidinin karşısında tecessüm ettirmiş ve namazını tecessüm ettirdiği mürşidine karşı yapmış olmaktadır. Yani, mürşidine secde etmiştir, Allah'ı devreden çıkarıp. Bu hal hâlâ devam edip gitmektedir. Büyükler, mürşitler kendine secde etmekte, bağlıları da kendine secde eden şeyhe; aynı şeyi yapmaktadır..

Şeyh Allah'ı Görendir

Rüyet: «Allah'ı dünya gözüyle görmeyen, ahirette de göremez» denilerek, Allah'ı cisim gibi kabul etmek telâkkisi doğmuştur. Yahut görülebilen, dünya gözüyle açık seçik nazar edilebilen bir nesneye benzetilmiştir yüce Allah... Böylece, bazı kimselerin O'nu gördükleri ve bu sebeple yüceldikleri anlamı çıkmış ve mutlak itaat, gassal önündeki meyyitin durumu gibi bir bağlılık konusu çıkmıştır ortaya.

Tabii ki, Allah'ı dünya gözleriyle ayan beyan gören kişi, Allah'ın gördüğü şeyleri de ayan beyan görür demektir. Böyle bir kimse de ilâhi kudretlerin bulunduğu inanmak işten bile değildir.

Her an Allah'la halvet olan, O'nunla karşılıklı konuşan bir insan elbette ki, Allah'ın bildiklerine aynen vakıf olur. Ve böylesi bir insan için Kur'an ayetleri gerekli değildir. Çünkü, her istediğini, istediği an o vahyin sahibi olan Allah'tan almaktadır. O halde Kur'an'a ne ihtiyacı olur o kişinin.

Bir tarikat şeyhinin: «Musa göremez, tür ve seçerde bizi bilah. Biz ol şule-i sima-i tecellâda nihanız.» diyerek, durumu, kendi konumunu dile getirmiştir.

Böylesi bir telâkkinin kendisini rab yerine koymasından tabii ne olabilir ki. Halbuki, yüce Allah kulu ve Resulü Musa'ya **"Beni görmeye tahammül edemezsin"**. Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tur'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca: **"Rabbim! Bana kendini göster; seni göreyim!"** dedi. (Rabbi): **"Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak; eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!"** buyurdu.

Rabb'i o dağa tecelli edince onu paramparça etti. Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: **"Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim. —Araf/143)**

Demiş ve insanın bu dünya gözü ile görmesinin imkansızlığını beyan buyurmuştur.

(*) *Hak ve Batıl Savaşının Tarihi Serüveni*, İsmail Kazdal, ihya yayınları, İst. 1987S. 184-198

KUR'ÂN'DA VELAYET

Velayet Kavramı

Velayet kavramının Arap dili ve edebiyatında ne anlama geldiğini geniş biçimde incelememiz, bu kelimeden türetilen diğer lafızları iyice bellememiz; onunla ilgili ayetleri ve onlara düşen Kur'an'ın gölgesini kavramamız yerinde olacaktır.

Velâhu, yelihi, velyen fiili: Bir şeye yaklaşmayı ifade eder.

Veliyehu, yelihi velyen fiili: İdare etmek, düzenlemek, işini üzerine almak demektir. Yardım etti. Onu sevdi, ismi faili vali, çoğulu **vulât** gelir.

“Tevellâ” fiili: İş ve şahıslarla gelirse, bir şeye, bir kimseye bağlı kalmak, yardım etmek, sevmek demek olur.

Veli edindi: Üzerine aldı ve yerine getirdi olur.

el-Velâye: Yakınlık, akrabalık yardım etme,

el-Vilaye: imaret, Sultanlık, Vilayet, Valilik.

el-Veliy: Bir şeye yakın olan; bir işi üzerine alıp icrasını yüklenen, birinin dostu, sevgilisi, yardımcısı, antlaşma yapılan kimse. Akraba, komşu, sözleşilen kimse. Uyan, azad eden, itaat eden. Çoğulu **evliya** gelir.

Veliyyul-ahd: Kralın vârisi.

Veliyyul-yetim: Yetimin işlerini üstlenen.

Veliyyul-mer’e: Kadını nikahlama yetkisi olan. Çoğulu **evliya**-dır.

Velâ: Yakınlık, yardım, muhabbet, sevgi, akrabalık, mâlik olma. Muhabbet ve yardım bağılılığını, yakınlık ve dostluk bağılılığını gerektirir. Çünkü o duygu iman, muhabbettir. Gayret, çalışma ve yardımdır. İlimdir ve yakınlıktır.

Veli kavramının anlamlarını öğrendik. Yakınlık yardım, muhabbet, sevgi, akrabalık, mâlik uma, ahd ve mîsâk; Allah’a karşı esas alındığında bu antlaşma ve sözleşmeden diğer ahd ve mîsakların tamamı meydana gelir. Dünya hayatındaki her iman, eylem bu esasa bina edilir. Anne babaya iyilik, iman kardeşliği, dinlemek ve itaat etmek, bey’at... vs. Bunların hepsi ve müminin hayatında yer alan her and ve mîsâk, sürekli biçimde Allah’la yapılan ahd ve mîsâk’tan kaynaklanır.

Aynı şekilde velâ, Alemlerin Rabbi Allah’a karşı esas alınır. Yaratılmış kulun Rabbine, Efendisi’ne Mevlası ve Velisine karşı mükemmel bir ibadette bulunması ona bağlıdır. Tam, mükemmel mutlak, velâdan ve Alemlerin Rabbi olan Allah’a karşı samimi, ihlaslı ibadetten her çeşit velâ doğar; müminle diğer insanlar arasında. Eğer kul yaratılışına karşı samimi bir velâ sahibiyse, imanı ameli ve çalışmasıyla bunu ispatlıyorsa, dünya hayatında imanından, eyleminden, kaynaklanan her dünyevi velâsı da gerçekçi ve samimi olacaktır. Rabbine ve yaratıcısına karşı velâsı bozuk olan bir müminin iman zayıflığı, amel zayıflığı, ya da çelişkili hayatı nedeniyle, diğer insanlarla alâkaları da zedelenir. Her velâsı sarsılır ve bozulur.

Rabbani metod, kulun Rabbine ve yaratıcısına karşı, Alemlerin Rabbine karşı gösterdiği samimi velâyı sağlamlaştıır. Şimdi bazı ayet-i kerîmelerin gölgesinde yaşayalım ki; Allah Teâlâ’nın yardıma mevlâ, gerçek mevlâ, kendisine güvenmemiz, dayanmamız gereken mevlâ olduğunu görelim. Allah’tan başka evliyalar edinmek caiz değildir. Onlara uymak da caiz değildir. Her âyetle beraber kavranılan, aydınlatan biçimi ahenkli hale getiren gölge-

ler vardır. Orada velâ, velayeti, mevlâ ve evliyaı göreceğiz:

“Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim mevlamız (sahibimiz, efendimiz)’sin. Kâfirler toplumuna karşı yardım eyle.” —Bakara-286

Sen benim Mevlâmsın. Sen bizim efendimiz, rabbimiz, malikimizsin. Sen yardım eden bir sahipsın. Sensin nimet veren. Bizi kâfirlere karşı zafere ulaştıracak yalnız sensin! Bizi affeden, bize mağfiret eden, merhamet eden yalnız sensin. Sen bizim Mevlâmızısın.

Ayetlerde şöyle buyuruluyor:

“De ki: Allah bizim için ne yazmış (ne takdir etmiş) ise, ancak bize o ulaşır, bizim sahibimiz odur. İnananlar Allah’a dayansınlar.” —Tevbe-51

“Hayır Mevlânız Allah’tır, (O’na itaat edin) yardımcılarının iyisi O’dur.” —Âl-i İmrân-150

“Sonra (insanlar) gerçek tanrıları olan Allah’a döndürülüp götürülürler. Doğrusu, hüküm yalnız O’nundur. O hesap görenlerin en çabuğudur.” —Enâm-62

“Eğer dönerlerse bilin ki, Allah sizin sahibinizdir. O ne güzel sahip, ne güzel yardımcıdır.” —Enfâl-40

“İşte orada her can, geçmişte yaptıklarını dener. Yaptıklarının yararını ve zararını görür. Gerçek sahipleri olan Allah’a döndürülürler ve uydurdukları şeyler kendilerinden kaybolup gider.” —Yûnus-30

“...Haydi namazı kılın, zekâtı verin ve Allah’a sarılın; sahibiniz O’dur. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır.” —Hac-78

“Allah, size yeminlerinizi (keffaretle) çözmeyi meşru kılmıştır. Allah sizin sahibinizdir. O (size uygun olanı) bilendir, (her şeyi) hikmetle yönetendir.” —Tâhrim-2

Dünyada ve ahirette mevlâ Allah'ın ta kendisidir. Velâ kavramının içeriği ve kapsamlılığı o kadar geniştir ki, bir ölçüde herşeyi tazammun eder, hakimiyet ve hesaba çekilmeye kadar varır. Öte yandan namaz, zekât ve Allah'ın indirdiklerine bağlılık gibi ibadetlerle ilgilenir. Allah mevlâ'nın ta kendisidir. Kulları için hüküm koyan, herşeyi bilen ve hikmet sahibi olan O'dur. Yeminlere bağlı kalmayı, müminlere farz kılan O'dur. Bu kesin vurguya rağmen daha önce verdiğimiz ayetlerde olduğu gibi ayrıca, Allah'tan başka velîler edinmemek için kesin yasaklar koymuştur.

"Allah'tan başka velileredinip onlara bağlananlar, (kendisine) bir ev edinen örümceğe benzerler. Evlerin en çürüğü örümcek evidir, keşke bilselerdi. (Yani örümceğin girdiği ev ne kadar zayıf ve güvensizse, o kâfirlerin bel bağlayıp tutundukları; himayelerine sığındıkları tanrılar da öyle zayıftır. Ama ne yazık ki, bu kadar açık bir gerçeği anlamıyorlar)." —Ankebût-41

"Ondan başka velîler edinenleri Allah kollamaktadır. Sen onların üzerinde vekil değilsin." —Şûrâ-6

"Yoksa, Allah'tan başka velîler mi edindiler? Velî yalnız Allah'tır. Ölülerini O diriltir. O, her şeye kadirdir." —Şûrâ-9

"İyi bil ki, halis din yalnız Allah'ındır. Ondan başka velîler edinenler: 'Biz bunlara, sırf bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye tapıyoruz' diyenler (e gelince); Şüphesiz ki Allah, onlar arasında ayrılığa düştükleri şeyde hükmünü verecektir. Allah, yalancı, nankör olan kimseyi doğru yola iletmez." —Zümer-3

"Ötelerinden de cehennem (onları beklemektedir). Ne (dünyada) kazandıkları, ve ne de Allah'tan başka edindikleri velîler, onlardan hiç birşey savamaz. Onlar için büyük bir azab vardır." —Câsiye-10

"Çünkü onlar, Allah'tan (gelecek) hiçbir şeyi senden savamazlar. Zâlimler birbirlerinin dostlarıdır. Allah da (günahlardan) korunanların dostudur." —Câsiye-19

“Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olan kimseleri dost edinmeyin. Onlar, size gelen gerçeği inkar ettikleri, Rabb’iniz Allah’a inandığınızdan dolayı Resulü’nün ve sizi (yurdunuzdan sürüp) çıkardıkları halde, siz onlara sevgi (belirtecek mektup) ulaştırıyorsunuz. Eğer benim yolumda savaşmak ve benim rızamı kazanmak için çıktınızsa, içinde onlara sevgi (mi) gizliyorsunuz? Oysa ben, sizin gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz herşeyi bilirim. Sizden kim bunu yaparsa, doğru yoldan sapmış olur.” —Mümteherine-1

“Elif, lam, mim, sâd. (Ey insanlar!) Rabb’inizden size indirilene uyun! Ve O’ndan başka dostlara uymayın! Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz!” —A’râf-3

Ayet-i kerîmeler tabloyu daha fazla canlandırmak ve açıklamak için aynı konuyu devam ederler:

“Kâfirlerin evliyası tağûtlardır. Allah ise muttakilerin velîsidir” olgusunu benimsetmeye çalışırlar. “O şeytan sizi kendi dostlarından korkutuyor, eğer inanmış iseniz, onlardan korkmayın, benden korkun.” —Âl-i İmrân 175

“O’nun velîleri sadece muttakiler (günahlardan korunan) dır.” —Enfâl-34

“... Kâfirlerin dostları da tağuttur.” —Bakara-257

“... Şeytanlar, dostlarına sizinle, mücadele etmeleri için fısıldar (telkinde bulunur) lar.” —En’âm / 121

«...Biz şeytanları, inanmayanların dostları yaptık.” —A’râf-27

Gerçek vilâyet müminleri himaye eder ve onları güvene kavuşturur. Onun kalbinden korku ve ürkekliği hem dünyada, hem ahirette söküp atar.

“İyi bil ki, Allah’ın velilerine (sevdiklerine) korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir. Onlar ki, inandılar ve korundular. Dünya hayatında da, ahirette de müjde onlara. Allah’ın kelimeleri de-

ğışmez (O’nun verdiği söz, mutlaka yerine getirilir.) İşte bu büyük kurtuluştur.” —Yûnus-62-64

“Rabbimiz Allah’tır deyip, sonra doğru olanların üzerine melekler iner. Korkmayın, üzülmeyin size söz verilen cennetle sevinin (derler). Biz dünya hayatında da, ahirette de sizin dostlarınızız. Orada sizin canlarınızın çektiği her şey var. Orada size istediğiniz her şey var. (Bütün bunlar), O bağışlayan, O esirgeyen (Allah)’dan bir ağırlama olarak size lûtfedilmiştir.” —Fussilet-30-32

Allah’tan başka evliya edinenler çok şeyi yitirmişlerdir. Aydınlığı yitirmişlerdir; karanlıktadırlar. Hidayet ve yardımı elden kaçırmışlardır. Güç ve kuvveti kaybetmişlerdir. Zayıflığa iltica edenlerdir onlar.

“Evlerin en zayıfı, kuşkusuz örümcek evidir.” Onlar yalana, kötülüğe düşmüşler, zalimlerden olmuşlardır. Onlar kendi düşmanlarından ve Allah düşmanlarından dostlar edinmişlerdir. Onlara sevgiyle koşmuşlar, doğru yoldan sapmışlardır. Allah’ın dışında edindikleri evliyanın çıkardığı hüküm ve kanunlara uyarak Allah’ın hükümlerine muhalif düşmüşlerdir. Onlar cedele ve gösterişe dalan kimselerdir. Daha nice sıfatları vardır ki, hepsi de mümin insanın özelliklerine aykırı şeylerdir.

Peki bazı kimselerin Allah’ın dışında evliya edildiği bu veliler kimlerdir? İnsanların kendi mutlak velâlarını toptan teslim ettiği zulüm, cahillik ve düşmanlık olarak uluhiyet makamına çıkardıkları bu veliler kimdir?

İnsanların Allah’ı bırakarak kendilerine ibadet ettiği Allah’tan başkasına beslenmesi caiz olmayan muhabbeti besledikleri, Allah’tan başka hiç bir kimseye lâıyk olmayan bir korku ile korktukları, Alemlerin Rabbi olan Allah’a mahsus dinleme ve itaatte bulundukları kimlerdir? Bu evliya ve velîler kimdir?

İnsanlar arasında sevgi ve muhabbet meşru ve caiz olan bir olgudur. Fakat Allah ve Resulü’nün sevgisi bambaşka bir şeydir. O öyle üstün, öyle yüce bir sevgidir ki, hiçbir sevginin onun üstüne

çıkması düşünülemez. Bu sevgi, bu düzeyde ancak Allah'a karşı beslenebilir. İnsanların birbirini sevmesi ise, beşeri ölçüler dahilinde kalır. Allah'a imandan, Allah ve Rasûlü'ne beslenen sevgiden kaynaklanır. Allah'a verilen ahd ve misakdan ona verilen velâdan beslenir.

Aynı şekilde insanların hayatında korkma gerçeği; Allah'ın yolu tarafından gösterilen hidayet ölçüsü ve beşeri hududlar dahilinde kalır. Allah'a iman, velâ, ahd ve mîsaktan kaynaklanan bir korkudur bu. Bunun yanı sıra bey'at, dinleme ve itaat etme müminlerin hayatında mümin cemaatta, mümin ümmette hep Allah yolunun aydınlığı üzere gerçekleşecek eylemlerdir. Bunlar da Allah'a ve Resûlü'ne imandan ahd ve mîsak, velâ, bey'at, dinleme ve itaat etme olgusundan oluşur, sadır olur. Bu imânî kaideler müminin hayatında ve beşeri ortamda, birer eylem olarak ortaya çıkacaktır. Aralarında kardeşlik, samimi duygular, sevgi karşılıklı nasihat, bey'at, dinleme ve itaat etme bağları oluşacaktır. Tüm bu imanî kurallar, hep beşeri ölçülerinde varlığını sürdürür. İman havasında ve Allah'a kulluk gölgesinde varlığını sürdürürken imandan sadır olur; Allah'ın yolundan kaynak alır.

Âlemlerin Rabbi Allah'a verilen velâ, bey'at, ahd ve mîsak olgularına bağlı kalır. Allah'a, Resulü'ne verilen ahd ve mîsakla beraber olur. Allah'a ve Resulü'ne teslim edilen bey'atı dinleme ve itaat etme, Allah'a karşı samimi bir velâ ile ahenk ve bütünlük içinde olur. Bunların hiçbirinde Allah, Allah Resulü ile insanlara verilenler karıştırılmaz, çeliştirilmez, yanlışlık, hata şaibesi verilmez. Aralarında tam bir bütünlük, gösterişin etkileyemeyeceği bir doğruluk, hiç bir men ve eziyetin bozamayacağı bir gayret vardır. Bu kaideler dedikodunun, felsefe ve cedelleşmelerin koparamayacağı bir sevgidir. Heva ve heveslerin gaflet içindeki menfaatlerin, bazı sloganlar ve dış etkenlerin ardına gizlenen cahilliğin saptıramayacağı sağlıklı bir metottur.

Peki yeryüzünü fesad ve bozgunculukla dolduran bu veliler kimlerdir? Şurada, burada yeryüzünde fesad çıkaran insanlar

arasındaki yakınlık ve merhamet bağlarını koparan bir ordu kuran bu insanlar kimlerdir?

İnsanlara sevdirdilmiş çeşitli sancaklar ve sloganların gölgesinde, insanların arasında dolaşan, onlara yaklaşan bu evliya kimdir acaba? Bâtlı süsleyerek hak olarak göstermeye çalışan, cahilleri, hastaları, zayıfları, münafıkları ve müşrikleri aldatan ve onları Allah'ın dışındaki evliyanın peşine takanlar hangileridir?

Bunun içindir ki Allah'ın sözü, tafsilatlı, kesin ve net olarak gerçeği ifade etmiştir:

“(Ey insanlar), Rabbinizden size indirilene uyun ve ondan başka dostlara uymayın. Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz.” —Arâf-3

Şeytanı Dost Tutmak

Her fitnenin başı odur. Her heva, hevesin ardında o vardır. Tüm zulümlerin ve düşmanların muharriki de odur:

“O şeytan, sizi kendi dostlarından korkutuyor, eğer inanmış iseniz, onlardan korkmayın, benden korkun...” —Âl-i İmrân 175

“Allah inananların dostudur. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Kâfirlerin dostları da tâğuttur. (O da) onları aydınlıktan karanlığa çıkarır. Onlar ateş halkıdır. Orada ebedi kalacaklardır.” —Bakara-257

“Kesilirken üzerine Allah'ın adı anılmayan (hayvan)lardan yemeyin! Çünkü o (nu yemek) yoldan çıkmadır. Şeytanlar, dostlarına sizinle mücadele etmeleri için fısıldar (telkinde bulunur)lar. Eğer onlara uyarsanız, şüphesiz siz de ortak koşanlar (gibi olursunuz.)” — En'âm / 121

“Ey Adem oğulları! Şeytan ananızın, babanızın çirkin yerlerini onlara göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de (şaşırtıp) bir belaya düşürmesin! Çünkü o ve kabilesi sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Biz şeytanları inanmayanların dostları yaptık.” — A'râf-27

“Meleklerle, Ademe secde edin! demiştik. Secde ettiler, yalnız iblis (etmedi.) O cinlerdendi. Rabb’inin emrinden (dışarı) çıktı. Şimdi siz, (kibir ve gurura kapılmak suretiyle) beni bırakıp, onu ve onun neslini dostlar mı ediniyorsunuz? Oysa onlar, sizin düşmanınızdır. Zalimler için ne kötü değişmedir. (bu) Dost olan Allah’ı bırakıp düşman olan şeytanı ve zürriyetini dost tutmak demektir.” —Kehf-50

(*) Müslümanların Kaynaşması, A.Ali Rıza En-Nahvi, Selamet Yay., İst. 1987, s. 87- 98

GAYB'dan Haber Verme İddiası ve Kahinlik

Tasavvufi yapılanmalarda “*gaybı bilme*” iddiası çok önemlidir. Bu bir anlamda kahinliktir. Gaybı bildiğine inanılan kimselerin aslında İslam açısından ne yerde olduklarını şu bilgilerle kimse tereddüt etmeden kabul eder. Ancak “*kahin*” kelimesinin yerine “*şeyh*” kelimesini koyarsanız, bu bilgilerin tamamına itiraz ederler.

Gelecekte haber verenler ister *şeyh*, ister *kâhin* olsun, büyüden pek farklı değildir. *Kâhin*, *yalan olarak*, *gaybı bildiğini*, *geleceği bilip ondan haber verdiğini iddia eder*.

Halk arasında cahil insanlarla, imanı zayıf müslümanlar, cinayet ve hırsızlık olaylarını sordukları gibi, geleceğe ait işleri ve gelecekte başlarına gelecek olan şeyleri sormak için de onlara giderler.

İbnü'l-Kayyim el-Cevziye şöyle der:

“Kâhinler şeytanın elçileridir. Çünkü, müşrikler önemli işlerinde onlara koşar ve onlara başvururlar. Onlar da tasdik ederler. Davalarını onlara arzeder ve verdikleri karardan hoşnut olurlar.

Müşrikler, *kâhinlerin* gaybı bildiklerine ve başkalarının bilemediği şeyleri haber verdiklerine inanırlar. Onlar müşrikler nezdinde peygamberler gibi kabul görürler. *Şeytan*, *onları kendi partisi olan müşriklere* göndermiş ve onları dosdoğru olan peygamberlere benzetmeye çalışmıştır ki; taraftarları onları kabul etsin! Allah'ın elçileri ile şeytanın elçileri arasında tezat vardır. Bunun için Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Kim kâhine gider de onun söylediklerini doğrularsa, Muhammed (s.a.v.)’in üzerine indirileni inkâr etmiş olur.”

İnsanlar iki kısımdır: Kâhinlerin taraftarları, peygamberlerin taraftarları. Bir kulun hem o taraftan, hem de öteki taraftan olması mümkün değildir. Aksine kâhine yaklaştığı kadar peygam-

berden uzaklaşır. Peygamberi yalanladığı kadar da kâhini tasdik eder.

Kâhinler tâğûtturlar. Şeytan onlara gelir ve bazı konularda ona bilgiler aktarır veya onlar kendileri zekâtlen ve tecrübeyle genel bilgiler verirler. İhtiyaç sahibi ise akıllı hep ihtiyacında olduğu, imanı da zayıf bulunduğu için kâhinin söylediği sözü doğru, isabetli görür ve tasdik eder. Dolayısıyla da Muhammed Mustafa (s.a.v.)'e indirileni inkâr etmiş olur.

Cabir b. Abdullah (R.a.) şöyle der:

“Tâğûtlar kâhinlerdir. Şeytan, her bir dini konusunda, onların yanına gelir.”

Geçmişte kâhinler, insanların anlaşmazlıklarında ve bütün durumlarında, müracaat yeri idiler. İnsanlar üzerinde büyük otoriteleri vardı. İslâm onların saltanatını yıktı, şöhretlerini söndürdü ve onları hayat yolundan uzaklaştırdı. Ancak vicdanlarda imanlar zayıflayıp dinin hayattan uzaklaştığı ve halk Allah'tan ilgiyi kestiği andan itibaren, yıldızları tekrar parlamaya başladı. Bu kâhinler, falcılar, bir çok yerde ortaya çıktılar. İnsanlar birçok önemli işlerinde onlara başvuruyorlar. Birbirini hırsızlıkla bile suçlayan kâhinlerin, doğru veya yalan söyledikleri konusunda insanlar zaman zaman anlaşmazlığa düşüyor, bayağı karşılıklı atışıyor, dövüşüyorlar. Veya birbirini beğenmeyip çekiştiriyorlar.

Asrımızda kâhinleri devletler koruyor, onlara müessese kurma özgürlüğü veriyor ve isteklerine yardımcı oluyor. Bir başkanları bulunuyor, bu başkan dilediğini tayin ediyor, dilediğini müesseseden ayırıyor.

Paris'te merkez açmış bir kâhinle ilgili gazetelerde büyük bir ilân okumuştum. İlânda dünyanın çeşitli yerlerindeki temsilcilerinin fotoğrafları, adları ve adresleri vardı. Bu fotoğraf sahiplerinden başkasını, müessesesi ile ilgili olmadığını bildirdikten sonra cesaretle şunları yazıyordu:

“Haber verdiğimiz şeylerin doğruluğu ortaya çıkmadan, müşterilerimizden bir şey talep etmiyoruz.”

Bundan daha tuhafı, dünya gazeteleri bu çeşit kişilerle ilgili, her sene haberler yayınlıyor ve dünyanın gidişatıyla ilgili olarak onların söylediklerini bildiriyorlar. Bunların bir kısmı, çalışmalarını devlet adamları ve yazarlar gibi ileri gelenlerin istikballeriyle ilgili haberler vermeye ayırıyorlar.

Bunlardan meşhur olanlar var. Halk Avrupa’da ve Amerika’da bunlara guruplar halinde başvuruyorlar. Birçok kişi bunların etrafında kalabalık taraftarlar oluşturunyorlar.

Bu olanların sebebi batılınların dini kaybetmeleri, müslümanlardaki din duygusunun da zayıflamasıdır. Ruhların boşalması ve vicdanların çalışmaz hale gelmesi neticesinde, insanlar çözüm bu kişilerin yanında bulacaklarını zanneder hale gelmişlerdir.

İslâm, vehimle iş yapmayı reddetmiş, gabytan haber verdiğini iddia eden kâhinler ve falcılar da dahil, bütün deccallara savaş açmıştır.

Gayb sadece Allah Teâlâ’ya mahsustur. Gayb konusunda ne bir peygamber, ne de bir veli, hatta ne de Peygamber Cenab-ı Hakk’a ortak olamaz. Cenab-ı Hak şerefli kitabı Kur’an’da şöyle buyurur:

“De ki: Göklerde ve yerde, Allah’tan başka kimse gaybı (görünmeyeni, Allah’ın gizli ilmini) bilmez. Ne zaman dirileceklerini de bilmezler.” —En-Neml: 65

Görüldüğü gibi sübhan olan Allah, kendinden başkasının gaybı bilemeyeceğini ifade ediyor. İşte Allah’ın peygamberi Hz. Muhammet (s.a.v.) Kur’an’da Rabbi’nin emrini şöyle ilân ediyor:

“De ki: Ben kendime, Allah’ın dilediğinden başka ne bir fayda, ne de bir zarar verme gücüne sahip değilim. Eğer gaybı bilseydim, elbette çok hayır (mal ve menfaat) elde ederdim ve bana kötülük dokunmazdı. Ben sadece inanan bir kavim için bir uyanıcı, bir müjdeleyiciyim.” —El-A’râf: 188

Son şanlı Nebi, Allah katındaki makamına ve Allah’ın O’nu övmesine rağmen, gaybı bilmediğini Kur’an diliyle ikrar ediyor:

“De ki: Ben size, ‘Allah’ın hazineleri benim yanımdadır’ demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size ‘ben bir meleğim’ de demiyorum. Ben, sadece bana vahyolunana uyarım.”

“De ki: Kör ile gören hiç bir olur mu? Hâlâ düşünmüyor musunuz?” —(Enam/50

Cinler bile gaybı bilmezler. Cenabı Hak onların Süleyman aleyhisselâmla kıssalarını haber vermektedir.

Hz.Süleyman, onları devamlı zor işlere koşmuş, asasına dayanmış olarak vefat ettikten sonra bile, onun öldüğünü bilemedikleri için, ağır ve zor işi yapmaya devam etmişlerdir. Cenab-ı Hak bunu şöyle bildirir:

“Eğer cinler gaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azab içinde kalmazlardı.” —Sebe: 14

Kâhinlerden birisiyle ilgili ibret verici bir olay okumuştuk:

“Yahudi kâhinlerinden birisi, Harun Reşid’e gelerek bir seneden fazla yaşamıyacağını haber verir. Harun Reşid, buna çok kederlenir. Meclisinde bulunanlardan birisi:

“—Size ne oluyor da kederleniyorsunuz, ey mü’minlerin emiri?” diye sorar. Harun Reşid:

“—Şu kâhin bana ömrümün bir seneden fazla sürmeyeceğini haber verdi,” der. Adam:

“—Ona sor, kendisi ne kadar yaşayacakmış?” der.

Harun Reşid, Yahudi kâhine sorar. O, uzun süre yaşayacağını söyler. Adam halifeye, yalancılığını ortaya çıkarmak için, kâhini öldürtmesini işaret eder. Harun Reşid, emreder ve kâhin hemen öldürülür. Harun Reşid de, ondan sonra uzun seneler yaşar. Bu suretle Cenab-ı Hak onun fitnesini ortadan kaldırır.”

Modern çağın kâhin ve falcıları çok çeşitli yalanlarla aldatıyorlar. Meselâ; kişinin talihi ve geleceğinin nasıl olacağını söylerler. Bu konuda yıldızlara ve burçlara dayandıklarını söylerler. Bu yalandır, iftiradır, uydurmadır. Sözde söyledikleri şeyler burçların doğusuyla oluyormuş, halbuki onların doğrusuyla hiçbir şey

meydana gelmez, insanın kaderi ile ilgili olarak. Bir burçta doğan şahsın hayatında mutlu olacağını söylerler, halbuki o şahs hayatında insanların en mutsuzu olabilir.

Kâhinlerle benzerlerinin söylediklerini doğrulayanlar, yaratıklardan bazılarının kader örtüsünü açabildiklerini, gayba ait sırları bilebildiğini söylemiş olurlar ki; bu, Muhammed (s.a.v.)'e indirileni inkâr etmek olduğu gibi, şüphe edilemeyen Hakk'ı reddetmek ve Kur'an'ın açık açık bildirdiği şeyleri yalanlamak manâsına da gelir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de:

"De ki: Ben size, Allahın hazineleri yanımdadır, demiyorum. Gaybı da bilmem size, ben meleşim de demiyorum. Ben, sadece bana vahyedi-lene uyuyorum." —El-Enam: 50

"Kıyamet saatinin bilgisi Allah'ın yanındadır. Yağmuru o yağdırır, rahimlerde olanı O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilmez ve hiç kimse hangi yerde öleceğini bilmez. Her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan, yalnız Allah'tır." —Lukmân: 34

İşaretlerde ibret ve kalbi uyanık, duyulan sağlam kişiler için öğütler vardır. İslâm'da kâhinlik, falcılık, münecimlik, sihirbazlık, büyücülük olmadığı gibi, bu kabil kişilere inanıp onları tasdik etmek de yoktur. Onlarla mücadele etmemiz, onlardan nefret ettirip soğutmamız, onları kabul etmeyip, kabul ettirmememiz, onları aşağılayıp küçümsememiz gerekir. Zaten dünyada, ahirette onlara küçültücü azab vardır.

Bu kabil insanlar, sapıklıklar ve küfre çağırırlar. Elinde otorite bulunanların, gaybı bildiğini iddia eden kâhin avuç falına, fincan falına bakar. Remil atan ve benzeri işleri yapanları yakalamaları, ümmeti Muhammedi, onların küfür ve şirklerinin tehlikesinden korumaları gerekir.

Doğru gazetecilerin, imanlı yazarların bu kabil kişilere savaş açmaları, onlara saldırmaları, onların kötülüğünü açıklamaları ve yalanlarını, batıl inançlarını gözler önüne sermeleri gerekir.

Ruh çağırma da, kâhinlik ve falcılık da, büyücülük de birer yalancılıktan, hakka hakikate karşı iftiracılıktan başka bir şey değildir. Bunların hedefi Muhammed ümmetinin ve bütün insanların kafalarını bulandırıp onları sapıklığa itmektir. Aklı başında olanların bunlara engel olmaları, şer ve fesatlarını kökünden kurutmaları en büyük görevlerdendir.

(*) *Tağut*, Ahmed El-Kettan, Muhammed Ez-Zeyn, Esra yayınları, 2.Baskı, Konya-1989, s. 208-214.

—Şimdi bu bilgileri tasavvuf düşüncesine uygulayın bakalım nasıl bir tepki ile karşılaşırsınız?—

GERÇEKTE “NEFS” NEDİR?

Tasavvuf, insanın nefsini insana düşman olarak görür. Buna göre insan, kendi kendinin düşmanıdır. Durum böyle olunca yaratılış amacına yönelmesi gereken kişi, o amacı unutup kendisi ile uğraşmak zorunda kalır.

“Nefs” yani insanın “kendi”si gerçekten düşman mıdır?

Kur’anî bakışla nefsi nasıl değerlendirmeliyiz?

Yaratılış amacına uygun misyonumuzu yerine getirmek için doğru bir “nefs” algımız nasıl olmalı?

Kaynaklarımıza bakarsak; Nefs, insanın bizzat kendisi, kendi ruhudur. «**Nefs, bir şeyin kendisi denilen zat ve hakikattir.**» Ve bu gerçek her varlıkta böyledir. Kur’an’da Allah Resulü diliyle, yaratıcının da kendisine mahsus öz nefsinden bahsedilmesi, bizzat bir resulüne; «*Ben seni nefsim için seçtim*» diye yaratıcı ifadesinin bulunması bu hakikati gösterir.

Nefsin, kalb manasına gelmekte olduğu da kaydediliyor. Nefs, insanın kendisi, canı, aslı, cevheridir. Bundan dolayı olsa gerek, «kana nefis manası vererek» bazı fikhî meseleleri inceleyen ilim adamlarının varlığını görürüz. Gerçekten de nefs, «insanın şahsiyetini meydana getiren (zatı) özüdür. Ve İslâm gibi büyük ve yegâne haklı davayı yüklenecek güçte yaratılmıştır. Mükerreremdir, «masum ve muhterem»dir.

“Nefsiniz için hayır yapın”, “nefsinizi takvaya yüceltmek için infak edin” buyuran emri ilâhiden gaflet etmeyin. —**Teğâbun-16**

Çünkü, «onu (nefsi) tertemiz yapan muhakkak umduğuna ermiş, onu alabildiğine örten (değer vermeyerek karartan) da elbette ziyana uğramıştır.» —**Şems-9-10**

Bundan dolayı, fitratına ihanet etmediği müddetçe her insanın nefsi, en güzel yaratılmıştır. Ve onun için en baş ibadet

olan fikri yanından eksik etmeyen zikir, nefisle yapılandır. Ve her nefis kazancına bağlıdır.

Bizzati nefsi «düzenleyen» yaratıcısının bildirdiği gibi, nefis kötülüğe düşme tehlikesiyle de karşı karşıya olduğu halde, takvaya talip olacak bir tercih hakkıyla şereflenmiştir. Bu şerefe şükretmek, vücubiyetine imanla «*itmihane ermiş nefis*» o kadar mes'ut'tur ki, artık o, yaratıcısından razı olarak huzurdadır. Bu huzurlu kul Allah'ından; onun kendisine layık gördüğü fıtrattan ve imtihanındaki takdirlerden razı ve Allah da o nefsin itminasında razı olduğu halde saadete davet olunmaktadır ki, —**Fecr-27-30**) bu vechile nefsin kendisini tertemiz yapmasının mükâfatı olarak «muhakkak umduğuna ermiştir.»

Fıtrattaki Nefs

Bu kadar şerefli bir fıtratla yaratılarak en büyük saadete namzet kılınan nefis, elbetteki ayıplanamaz; yani kınanamazdı. Kınanamazdı da ne kelime! Bir ünlü fıkıh alimi söz konusu her nefse, kendi nefsi kişiliğine saygı göstermesinin ve nefsinin en önde beslemesinin ona saygının «vacip» olduğunu dahi kaydediyor, kitabında.

Bir Meal-i Kerim'de "... izzet-i bulunmayan" yani, anladığımıza göre, kendine verilen izzete şükredemeyen, aşağılık duygusuna kapılmış her nefis, çirkin, kaba, «çok günahkârlarla beraber gösterilerek» ('tanıma' onları!) buyruluyor.

İşte Allah Resulü'nün, yukarıdaki meallerden anlamaya çalıştığımız beyyineleri bizzat tebliğ etmiştir: «Kimse nefsim pis oldu demesin», ayıplamasın diye müminleri sakındırması ve üstelik iyilik yapmaya «önce kendi nefsinden başla» diye emretmesi mânânın gerçeğine iyice eğilmeyi, bizlere düşündürüyor.

Cenab-ı Hak, insanın nefsindeki ayetlerden haber vererek muhterem kıldığı nefsinin (aşağılık görerek onu yüceltmeyi) bilmeyenlerden, başkasının tevhid dininden yüz çeviremeyeceğini

vahyetmiştir. Bu ilâhî mesaj ve hudutlara dikkat etmeden, bütün bu tebliğleri nasıl anlarız?

İslâm fıkhnına göre, «bir kimse ne kendisine, ne de başkasına zarar verebilir.» Onun için bir müminin kendi nefsinı «Allah'tan başkasına karşı alçaltması helâl değildir.»

Nesefî'nin ilgili ayetlerin tefsiri dolayısıyla, «*nefislerini zelil kılıp, fasıkların onlara karşı cür'etkârca davranmalarına karşı*» çıkmalarını söz konusu ederek, konumuza eğilmiş olduğunu görüyoruz. Elbette, müfessirin ifadesiyle, «*emaneti ilâhiye olan nefse hiyanet*» etmek zulmün ta kendisi oluyordu. Çünkü, «*nefsi alçaltmak*», küfür ve belli haramlardan sonra gelen, kibir gibi günahlar arasında görülmüştür. Her «*müslüman kişi, nefsinin ihtiyaçlarını (helâlından)*» karşılamakla mükelleftir; «*nefsini tezkiye ederek temiz tutmakla yükümlüdür.*» «*Güzel ahlâkla kalbin ve nefsin donatılması gerekmektedir.*»

İnsan Müslümansa Nefsine Kıyamaz

Düşünürsek görürüz ki; bir kimse, diğer bir kimseyi haksız yere öldürürse, büyük bir günah işlemiş olur. Dünya ve ahiret cezası çok ağırdır. Fakat bir kimse, bizzat kendi nefsinı öldürürse müntehir olur; ki onun cezası ebediyette daha da ağırlaşır.

«*Kendinizi tehlikeye atmayın.*»—**Bakara-195**

«*... nefsinizi öldürmeyin.*» —**Enâm-151**

Şüphesiz ki, eziyet de etmeyin. Değil nefsi eziyetlere lâayık görmek, tam aksine, onun meşru ihtiyaçlarını temin ederek, hayatiyetini muhafaza etmektir iş!.. Nefsin korunması İslâm'da asli vazifeler arasında zikredilir. «*Din, nefis, akıl, ırz, mal,*» gibi temel haklar insanın vazgeçemeyeceğı vazifelerindendir. Hatta, nefsi korumak, dini korumaktan hemen sonra ikinci sırada yerini alır.

Böyleyken, «*nefsi öldürmek*»ten bahsetmek, hele hele, «ölmeden önce ölünüz» ve Cenab-ı Hakk'ın kerim kitabında, kâfirlerle yapılan Kur'anî mücahedeye «büyük» dediğı; böylesi

büyük bir cihadın, bilenler için çok hayırlı olduğunu ilan ettiği halde, insanlara iman yolunu açmak demek olan cihadı küçük göstermek, hele hele bunu, Allah Resulü'ne bağlayarak iddia etmek, nasıl bir dikkatsizliğin eseri olabilir?

Güya Allah yolunda yapılan bir cihad'dan dönerken, yapılan bir büyük işi sağır görerek, «küçük cihaddan büyük cihada döndük», «cihadın en büyüğü nefse karşı olanıdır» gibi sözleri Allah Resulü'ne mal ederek, delillendirerek söylemek, değişik manalarla da olsa, insanı hadis uydurmuş olmanın vebalinden kurtarır mı? Diğer insanları da yanıltmış olmanın günahına nasıl göz yumulur?

Yüce Allah, kendi kendileriyle; kendi nefisleriyle değil, adil yolun açık tutulması için cihad edenlerin derecelerinin «çok büyük» olduğunu haber veriyor. Bundan habersizlerin, nefislerini düşman görerek, onunla cihad etmenin büyük olduğunun iddia edilmesinin bir delilini göremiyoruz.

(*) *Tenkid Ve Tetkiklerde Metod* - M.Said Çekmegil, Sanih Kütüphanesi yay., 2.Baskı.

Müslüman Nefse Hakaret Edebilir mi ? (s.183-190)

Çocukluk çağlarımızdan beri duyarız: «İnsanın en büyük düşmanı nefsidir» diye.

Onun için «herkes kendi nefsiyle savaşmalıdır.» Hatta bu işe «büyük cihad» denirdi.

Hatipler kürsüde, hocalar minberde, *yazarlar* kitap ve makalelerinde, büyük bir ekseriyetle nefsin, en büyük düşman olduğunu telkin edegelmişlerdir. Bu kontrolsüz telkinler, tecrübesiz dimağlarımızda öylesine yer etmiş olmalı ki; değil bu söylentilerin kritiğini yapmak, hatalı olabileceğini hatırlamıza bile getirmemiştik. Hatta aynı nakaratlara, az da olsa, bizler de katılmış oluyorduk.

Gençlik başlangıcı bir sürü kitabımda insanın «büyük düşmanı nefsin elinde» oyuncak olduğunu ben de yazmıştım, maalesef. «Benim nefsim firavundan aşağıdır, ah şu köpek nefsim» diyenlere hiç bir zaman katıldığımızı hatırlamıyor isek de, böyle konuşan kimseleri müttaki sandığımız zamanlar olmadı, diyemeyiz.

Ancak yakın zamanlarda, bir vaizin: «Bir de baktım ki, benim nefsim keçi olmuş; bunu camide cemaatıma da anlattım,» deyişine gülebiliştik..

Sünnet-i Resulullah üzerinde araştırmalarımı sürdürürken, karşıma çıkan bir Hadis-i Şerif, tanıyabildiğimiz İslâm aleminde yaygın hale gelen bu nevi yanılmaların nedenleri üzerine eğilmemize vesile oldu. Selât ve selâm O'na, âl'ine ve ashabına olsun!.. Allah Resulü çok müessir bir şekilde dikkatlerimizi çekerek:

«Sizin biriniz, sakın nefsim habis (pis) oldu demesin», «Mümin kişiye, kendini alçaltmak yakışmaz» diye ümmetine pek önemli ikazlarda bulunuyordu. Ayrıca, insanın kendi nefsinin koruması, aksi halde Peygamber çocuğu olsa bile, kişi kendi nefsinin takvaya yüceltmeğe çalışmıyorsa, uğraması muhtemel olan azaptan kurtulamaz olduğu, ayrı bir hadiste haber veriliyor.

Allah Resulü'nün böylesine tenbihleriyle karşılaştıktan sonra,

kendi nefislerine alabildiğine hakaret eden, aşağılayanları düşündüm ve her fırsatta bu konu üzerinde tettebbua koyuldum. Nefs’le ilgili Kur’an-ı Hakim’de ne var diye baştan sona kadar gücümce bir daha baktım. Orada da, «**Allah’ın muhterem kıldığı nefsi öldürmeyin**» —En’âm-151) mealindeki yaratıcımızın emrini ve yine o Kitab-ı Kerim’de, kişinin kendi nefsine zulmetmesinin kınanmış olduğunu «**nefsini aşağılık yapan (beyinsiz)den başka**» kimsenin doğru yoldan çıkmayacağını haber verildiğini; ve «**nefsinizi ayıplamayın, (kendi kendinizi kınamayın)**» mealindeki ilâhî tenbihlere muttali oldum. Üstelik; «**Gerek nefsinizi, gerek ailenizi (...kınanacak kötü akıbetten) koruyun**» —Tahrim-6) mealindeki Allah emrini gördüm. Ayrıca «**nefsini heva**» ve boş heveslerden alıkoyarak, hakir duruma düşmekten muhafaza edenleri müjdelenmiş olarak buldum.

Bir de gördüm ki, Aziz ve Celil olan Rabbimiz, bizzat kendi «**nefislerine hainlik etmiş kimseler**»i sevmediğini ve böylelerinin kayırılmamasını emrediyor. «**Kim bir kötülük eder veya günah işleyerek nefsine zulmeder de, sonra Allah’tan af dilerse, Allah’ı gafûr ve rahîm bulur.**» —Nisa, 4/110

(*) *Tenkid Ve Tetkiklerde Metod* - M.Said Çekmegil, Sanih Kütüphanesi yay., 2. Baskı.

Gerçek Nefs Cihadı; Kuran’la (s.109-115)

Nefs algısı gerçekte tasavvufun dediği şekilde olmadığı gibi, nefis terbiyesi de tarikatların dediği gibi olamaz. İnsanı kendi nef-sine düşman yaparak nefsi terbiye edemezsiniz. Nefsin hakikati-ni anlamak için Kur’an’a bakmamız gerektiği gibi, nefis terbiyesini de, ancak Kur’an ile yapacağımız muhakkaktır. Kur’an’sız nefis ter-biyesi asla olamaz. Kur’an ile nefis terbiyesinin nasıl olacağını ise yine Kur’an’dan anlayabiliriz.

Günümüz insanların en belirgin özellikleri kendilerine düş-künlükleri, heva ve arzularını yerine getirmede birbirleriyle yarış-malarıdır. Maddi ve manevi isteklerinin mutlaka karşılanması ve bunun önündeki engellerin yok edilmesi gerektiğini düşünürler.

Kişiler ve olaylar hakkındaki yargılarım bu esasa göre verilir, toplumsal ve siyasal görüşlerim bu esasa göre şekillenir.

Toplulukların bu yöne sevk edilmesinde modern psikoloji il-minin bazı konularının da belli bir payı olmuştur. Böylece eğitim alanında, çocuksu rehberlik döneminin yayılması ile her türlü ar-zunun, hiçbir engel ve korku tanımadan yaşama damgasını vur-ması dönemi başlamış oldu. Dinler, bu hiçbir şeyi umursamadan yoluna devam eden gidişat karşısında etkili olamadı.

Bu yeni yaşam tarzına uygun hale gelmesi için terbiye ve ah-lak ölçüleri değiştirildi ve ters yüz edildi. Bu genel çöküşün se-bepleri hususunda uzun uzun konuşacak değiliz. Maksudımız sadece hakkın sınırlarını yenilemek ve insanları orada durmaya sevk etmektir.

Dinin mantığı ve vahyin yol göstericiliği doğrultusunda güzeli güzelleştirmek ve çirkinini çirkinleştirmek, sonra nefisleri güzele ısındırmak, çirkinden kaçındırmak, olgunluğun ve Allah’ın rızası-nı kazanmanın, sadece güzel olana sarılmaktan geçtiğini göster-mek istiyoruz.

Nefislerin islahını sağlayan şeylerin başı, zor gelse dahi Allah’ın farz kıldığı ibadetleri yerine getirmektir. Mesela; namazı

ele alalım. Namaz, gece ve gündüz boyunca sürekliliği ve tertibi olan bir ibadettir. O öyle bir ameldir ki, onu yerine getirmek için her özre galip gelmek ve her meşguliyeti terk etmek gerekir.

Bu ise oyun, eğlence peşinde koşanlar ve hayat aşıklarına ağır gelen bir şeydir. Belli aralıklarla namaz kılınması gereği, onları dalmakta oldukları oyun ve eğlenceden veya iştiyakla yaptıkları işten koparacaktır.

Bu nedenle Allahu Teala namazı nitelerken şöyle buyurdu:

“Sabır ve namaz ile Allah’tan yardım isteyin. Şüphesiz o (sabır ve namaz), Allah’a saygıdan kalbi ürperenler dışında herkese zor ve ağır gelen bir görevdir. Onlar, kesinlikle Rablerine kavuşacaklarını ve O’na döneceklerini düşünen ve bunu kabul eden kimselerdir.” —Bakara 45-46

Belli vakitleri olan bu namazları kılmak için nefisle mücadele etmek, istenilen kemale ulaşmada sağlam bir esastır. Aynı şekilde İslam’ın emrettiği diğer tüm ibadetler de bunun gibidir. Tüm bu itaatler istenilen kemale ulaşmada birer basamak, ruh yüceliği ve Allah’ın rızasını kazanma yolunda birer merhaledir.

İnsan nefsinin terbiye ve tezkiyeye olan ihtiyacı, aklın terbiye ve kültüre olan ihtiyacından daha şiddetlidir.

Çağımızda eğitim-öğretim aşamalarını düzenlerken, bireyle-
rin aydın bir akla sahip olması ve ona güzel idrak ve doğru yargı-
da bulunma yeteneği kazandıracak genel kültür edinmesinin on
ila yirmi yaş arasında olması gerektiğine inanıyoruz.

Nefsin terbiye edilmesi, şehvetlerinin kontrol altına alınması, fazilet ve şeref sevgisi kazanması için eğitilmesi, bundan daha az bir vakit gerektirdiği mi sanılmaktadır?

Faziletleri şerlere galip getirmek uzun bir nefis cihadı gerektirmektedir.

Nefis, hayrı sevip ondan lezzet alan ve şerden nefret eden bir dereceye ulaşmış ise; bu, daha uzun bir merhaleye girildiğini gösterir ki, bu merhalede verilen mücadele kemale doğru seyreder.

Bu durumda kişi ayeti kerimede kendilerinden bahsedilen kimselerdendir: ***“Fakat Allah size imanđ sevdirmiş ve onu gönül-lerinize sindirmiştir. K fr , fışkı ve isyanı da size çirkin göstermiştir. İşte doğru yolda olanlar bunlardır. Bu, Allah’tan bir lütuf ve nimettir. Allah alimdir, hakimdir.”*** —Hucurat 7-8

Çoğu kez şuna şahit olmaktayız ki, bazı insanlar, nefislerini o kadar çok ifsat ediyorlar ki, hakka uymak bir yana, onu göre-
yecek bir hal alıyorlar. Böylece çöplüklerden artık toplayan kim-
selerin,   p kokularına alışmaları gibi bunlar da, batıl ve cehale-
tin pis kokularını misk sanıyorlar.

İşte bu hal, vicdan ve ahlakı öldürmekte ve bu kişileri sabahı
olmayan bir geceye mahkum etmektedir.

İnsan bu kimselerin bu hallerini gördükçe sürekli şöyle dua
edesi geliyor: ***“Allah’ım! Bize hakkı, hak olarak göster ve hakka
uymayı nasip et. Batılı da bani olarak göster ve bizi ondan ka ın-
makla rızıklandır.”***

Kontrol altına alınması gereken birçok şehvetler vardır. Bun-
lar bir kişide aynı ölçüde bulunmazlar. Fakat herkesin hayatında
bunlardan belli bir ölçüde bulunmaktadır.

Nefis sevgisi, kadın sevgisi, mal sevgisi ve meşhur olma sevgi-
si gibi arzular vardır. Her insan belli bir miktarda bu arzulara sa-
hiptir. Mesela  yle kimseler vardır ki, kendi nefsine olan sevgisi
yüzünden kendisinden başka kimseyi gözleri görmez, her şeyde
enaniyet duygusu ile hareket eder.

Diğer yandan bir başkası mal ve zenginlik sevdasıyla yanıp tu-
tuşmaktadır. Gece ve gündüzünü mal toplamakla geçirir. Mala
mal olduğu için açıktır ve asla gerekli yerlere infak etmez.

Diğer yandan, bir diğerinin mala ihtiya ı olmasına rağmen
elindeki malı isim yapmak, şöhret olmak için harcadığını görür-
s n z. İsim yapmak, herkes tarafından tanınmak ve saygı g r-
mek için yapmayacağı hiç bir şey yoktur.

Bir başkası ise kadınların peşinden öyle koşar ki, suya asla
kanmak bilmeyen susuz gibidir.

İnsan hayatının devamı ve gelişimi bu arzuların aslına dayanır. Fakat, bu arzular normalin ötesinde bir taşkınlık hali aldığı zaman yeryüzünde fesat, ahlaksızlık ve anarşi meydana gelir. Namuslar yitilir ve kanlar dökülür.

İnsanın içtiği az bir suyun, onun susuzluğunu giderdiği ve terini kestiği görülmüyor mu? Çok su ise nefesini keserek ve midesini şişirerek onu boğar ve ruhunu alır.

Beşikten mezara kadar uzanan uzun hayat çizgisi boyunca insan, sahil bir kalp ve aydın bir basireti gerektiren değişik olaylarla karşılaşmaktadır. Nefsin rızık endişeleri ve insanların fitneleri ile çatışması, muhtelif vesveselere muhatap olması, çeşitli zorluklarla mücadele, hayrı gerçekleştirmek ve şerri önlemek için güç toplama gereği; işte tüm bunlar sürekli bir cihadı gerektirmektedir.

İnsan nefsi arzularını kontrol altına alamadığı, rehavet ve endişelerine kapılmaksızın, ciddi ve istikrarlı bir şekilde dosdoğru yolda yürümediği sürece bu cihatta başarılı olamaz.

Allah yarattığı kullarının en hayırlısını bile nefsi heva ve arzulara uymaktan kaçındırdı ve buna uymanın Allah'tan uzaklaşmak ve haktan kopma anlamına geldiğini beyan etti.

Cenabı Hakkın Davud (as)'a hitabına bakınız: ***“Ey Davud! Biz seni yeryüzünde halife yaptık. O halde insanlar arasında adaletle hükmet. Hevâ ve hevese uyma, sonra bu seni Allah'ın yolundan saptırır. Doğrusu, Allah'ın yolundan sapanlara hesap gününü unutmalarına karşılık, çetin bir azap vardır.”*** —Sad 26

Peygamberi Muhammed (sav)'e de şöyle hitap ediyor: ***“Sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan, andolsun ki, Allah'tan sana ne bir dost, ne de bir yardımcı vardır.”*** —Bakara 120

“Sonra da seni, din konusunda bir şeriat sahibi kıldık. Sen ona uy; bilmeyenlerin isteklerine uyma.” —Casiye 18

“Artık aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet; sana gelen

gerçeği bırakıp da onların arzularına uyma.” —Maide49

Kafirler kötülük ve bilgisizliği arzuları tarafından kendilerine güzel gösterilen kimseler olarak nitelendirilmiştir: **“Gel gör ki; haksızlık edenler, bilgisizce kötü arzularına uydular. Allah’ın saptırdığını kim doğru yola eristirebilir? Onlar için herhangi bir yardımcı yoktur.” —RUM 29**

Hatta birçok insan, arzularını kalplerine egemen kılmakta, söz, eylem ve yargılarını arzularının kontrolüne vermektedirler. Böylece her şeye bu açıdan bakmaktadırlar. Yani onlar harici hayatı hakikati üzere değil, özel düşünceleri doğrultusunda görmektedirler. Aynen mavi bir gözlük ile bakıp dünyayı mavi olarak görmek gibi! **“Kötü duygularını kendisine tanı edinen kimseyi gördün mü? Sen (Resulüm!) ona koruyucu olabilir misin? Yoksa sen, onların çoğunun gerçekten (söz) dinleyeceğini yahut düşüneneğini mi sanıyorsun? Hayır, onlar hayvanlar gibidir, hatta onlar yolca daha da sapıktırlar.” —Furkan 43-44**

Behimiyet (hayvanilik) birçok kimse tarafından bilinen bir gidişattır. Bu dünya rezilliği ve ahiret azabının en yakın ve kestirme yoludur.

Bu mezhebin tabileri sadece rahat sevgisi, lezzet isteği, gelip geçici tutkular peşinde koşmak, taşkın şehvetleri ile beraber coşmak, akıldan uzak görüşleri ifade etmek, adaletten yoksun yargılarda bulunmak, acil ve ucuz olanı, değerli fakat sonra olana tercih gibi arzularla hareket ederler.

Kur’an bu tarz gidişatın sonunu açıkça beyan etmiştir: **“Artık kim azmışsa ve dünya hayatını ahirete tercih etmişse, şüphesiz cehennem (onun için) tek barınaktır. Rabbinin makamından korkan ve nefsinin kötü arzulardan uzaklaştırmış kimse için, şüphesiz cennet (onun) yegâne barınağıdır. —Naziat 37-41**

Cihadın doğruluğu, öncelikle gösterilen çaba açısından değil, niyet ve gaye açısından değerlendirilmelidir.

Hırsız, soyacağı evin sakinlerinin uyumasını beklemek için

gecesini uykusuz geçirir. Polis memuru da, aldığı belli bir ücret karşılığı güvenliği sağlamak üzere gecelerini uykusuz geçirir. Teheccüd için rahat yatağını ve tatlı uykusunu terk eden bir kimse ise, bunu ancak Rabbine teslimiyet ve safiyetle ibadet etmek, huşu ve reca ile ayetlerini tefekkür etmek, dünyada ettiklerinin hasadını ahirette toplamak ümidiyle yapar.

“Korkuyla ve umutla Rab’lerine yalvarmak üzere (ibadet ettikleri için) vücutları yataklardan uzak kalır ve kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcarlar. Yaptıklarına karşılık olarak, onlar için ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez.” —Secde 16-17

Bu üç insan da gecelerini uykusuz geçirmektedir, fakat aralarında büyük fark vardır.

İlk şahıs bir suçludur ve yaptığı işten dolayı cezalandırılmayı haketmiştir.

İkinci insan, para karşılığı görevini yapan bir memurdur. Ücreti biraz geciktirildiği taktirde görevini gereği gibi yapmaz.

Üçüncü kişi ise, gayba ve görünen şeylere inanan bir mümin-dir. Ne yaptığını ve niçin yaptığını bilir.

Bu örnekten hareketle; nefisle yapılan her cihadın ve insanlارın katlandıkları her sıkıntının, Allah’ın koyduğu sınırlar dahilinde sağlıklı bir biçimde eda edilen bir cihat olmadıkça, doğru bir istikamette seyrettiğini söyleyemeyiz.

Hindu mistiklerin nefis mücadelesi yolunda giriştikleri riya-zetler ve uzun oruçlar herkesin malumudur. Şüphesiz bu, büyük bir azimet ve iradeye dayanarak bedeni ezmekten başka bir şey değildir. Bu büyük azim ve iradeye rağmen, onların bu yolunun övgü ve teşviki gerektiren bir yol olmadığını biliyoruz.

Bunlardan birinin kendisini aylarca toprağa gömdüğünü duysak, bu tür hikayeleri hiçbir şekilde hoş karşılamayız. Böylesi bir davranış, bizce vücut gösterisi yapan sporcu gençlerin hareketlerine benzemektedir.

Birisi tokluk gösterisi yaparken, diğeri açlık gösterisi yapmak-

tadır. Her iki fırka da, bu ihtisas sahalarında tabii bir hazırlık yapmışlardır.

Her iki davranışın da İslam'ın öngördüğü nefis cihadıyla bir alakası yoktur.

Nice rahipler hayatın güzelliklerinden uzak, uzun yıllar geçirmektedirler. Nefsiyle böyle zor bir cihada girişen, onu hoşlanmadığı bir şeye sevk etmiştir.

Ancak Hak'tan sapmış olması, hiç bir şeye muhtaç olmayan ancak her şeyin kendisine muhtaç olduğu, doğmamış ve doğrulmamış olan Allah hakkındaki bilgisizliği, onların tüm bu çabalarının boşa gitmesine neden olmaktadır.

Hint miskinlerinin veya rahiplerin bu halleri yanlış nefis cihadına örnektir.

Nefis cihadının doğru olabilmesi için mutlaka Kur'an'ın koyduğu ölçülere uygun olması gerekir. Haramı terk ve vacibi yerine getirmek için verilen cihat makbuldür.

Makbul cihat nefsi aşırılıklarından arındırma ve Allah'ın dilediği hizaya sokmakla olur.

Makbul cihat, her hareketinde Allah'ın hükmü ve rızası gözetilen cihattır.

Allah ile bağları koparan her cihat, kesinlikle merduttur.

(*) *İslam'ın Manevi Boyutu* - Muhammed Gazali, Şûra Yay. İst. 1999.

TASAVVUFTA CENNETİ KÜÇÜMSEMEK

Tasavvufun Kur'an mesajı ile ters düşen önemli bir anlayışı da "*cennet istememe*" şeklinde ifade edilen söylemidir. Böyle bir inanış İslam'a uygun olabilir mi? Allah'ın mümin kulları için müjde olan "büyük nimet cennet" için "istemeyiz" söylemi mümince bir tavır ile oldukça ters bir durum olarak görünüyor.

Bu bölümde vahiyle nasıl ters düşüldüğünü anlatan izahları görelim:

1. Müslüman Cenneti istemeyebilir mi ? (s.156- 167)

İlmî yoldan İslâmı anlayarak yaşamak isteyenlerin, olanca gücüyle kaynaktan uzaklaşmamaya çalışması gereğini kabul etmek kolay görünüyor. Fakat tarihi aşarak gelen ve günümüzün avamî kesiminin genişçe bir bölümünde rahatça yer bulabilen sapmaların nedenlerine inmek, o kadar da kolay olmuyor.

İslâm aleminin mukallit kesiminde de, Hristiyan ve Yahudilerde olduğu gibi, bid'at ve hurafeler arasında görülmez hale gelen gerçeklerden uzaklaşmalar, ana kaynağımız olan Vahiy'den gün gün kopmaktan ileri gelmiş olduğunu görüp dururuz.

Günümüzde bu uzaklaşmalardan bir kısmını tesbit etmeye çalıştık. Onların yalnız bize kalmaması, kıymetli muhataplarımızın da üzerinde düşünebilmeleri için, yer yer gücümüzce, yaza-

rak ve konuşarak vermeye çalışıyoruz. Bu cümleden olarak; insanın kendine; kendi öz nefsinde hakaret etmesinin; onu düşman bilmesinin Vahye uymadığını, izaha çalışmıştık. Şimdi de insanların daimi saadetinin ebediyyen mekânı bulunan Cennet'in; bu mükâfat-ı ilahinin istenmemesi veya küçümsenmesinin Müslümanlığa uymayacağını, ayet ve hadislerle dayanarak izah denemelerine çalışacağız.

Bu konuda tarihimizin ilk sapması denilebilecek bir tesbitini, Hicrî 185 yıllarında, Yani Kur'an nüzulü tarihinin üzerinden daha bir buçuk asır geçmeden önce ölen bir hatunda buluyoruz. Devrimizin bazı müftü ve vaizlerine de ters düşmeyerek, kürsülerinde ve kitaplarında işledikleri bu sapma, eğer kayıtlar doğru ise; bir karıştırma ve katma ciddiyetsizliğine uğramış değillerse «*flüt üfleyicisi Râbia'el- Adeviy-ye*»'ye isnat edilir.

Güya bu hanımdan, yani «**Rabî'â**'dan bilgi almak isteyen **Sufyân Servî**'ye, O (hatun) şöyle cevap verdi:

“Kötü bir kul gibi ne cehennem korkusuyla ne cennet arzusuyla Allah'a ibadet etmedim. O'nu, O'na ait ve O'na yönelen bir aşkla ve sevgiyle sevdim” demiş.

Bunun için «cenneti yakmak» ve «cehennemi batırmak» istiyor, «kötü bir kul gibi» tabiri bilhassa unutulmasın!

Ebul-Hasen Hurkani'ye; «cennet ve cehennem... benim için hiç..» diye söyletmeler dikkatlerden kaçmasın. Böylesi acayip sözleri, imam **Cafer es-Sadık**'a isnat etmekten de çekinilmemiştir.

Bu ve buna benzer çıkışları, hem de Müslümanlık adına eğer ihanet değilse, herhangi bir sarhoşluğun demagojik bir fantazisi olduğunun farkına varılmadan günün bazı vaiz, müftü ve entelektüel edalı ideologlarında görmek mümkün. Hatta işin hakikatini bilenlerimizce yeterince tenkid yapılamadığı da gerçek...

Söz konusu mistiklerin, insanların ebedî yurdu olarak hazırlanan cennet ve cehennemi ifna edebilecekleri mizah konusu bir yana, cennetin mümin insanlara, can ve mal karşılığında verilen çok büyük bir mükâfat bulunduğunu ve sevinilecek; «*...en büyük*

saadet» olduğunu, İslâm aleminde yaşayanların çoğunluğuna kim unutturmuştur?

Unutturulmaktan da öte, bu tip sapmaların tenkidine bile tahammül edilmez olunmuş. Bir kitabımda, bu konudaki çok mütedil zannettiğim kritiklere Yüksek İlahiyat yapan bir fakültenin, müteşekkir kaldığım fertlerinden gelen sitemlere muhatap olunca, izahlarımı yetersiz bularak, biraz daha genişletmek ihtiyacını duymuştum.

Kur'an-ı Hakim'e bakınca, insanın iman ve ihsana bağlı ibadetlerinin neticesinin saadet olacağını Cenab-ı Hak'ın tebliğleriyle va'd etmiş olduğunu ve «... **Allah kadar ahbine vefa eden kimdir?**» diye va'dlarını teyid buyurduğunu görürüz.

Biz müminler olarak bu va'dî ilahiye lâıyk olmaya samimiyetle çalışırsak ve bu hal üzere imtihanımızı tamamlayabilirsek, Nasır-ı hakiki'nin yardımına uğrayacağımız vaadiyle sevinebiliriz. "Hakıykat, Rabbimiz Allah'dır", deyip de sonra doğruluğu iltizam (temel ilke) edenlerin üzerlerine: **"Korkmayın tasalanmayın, va'd olunduğunuz cennetle sevinin, diye diye melekler inecektir."**

Öyle ise cennet, müminlerin sevineceği yegâne ebedî olan yeridir. Biz, Katolik Cervantes'in Don Kişot'una silahtar yaptığı, saf bir köylü genci olan Sancho Pança'sına dedirttiği gibi: **(Allah'ı ne cennet kaygısı, ne de cehennem korkusuyla; işte böyle tam bir aşkla, yalnız kendisi için sevmek gerektiğini bir vaiz kürsüsünden (papazdan) işittim)** diye geçemeyiz.

Buna benzer duygulanışların Yahudî "mezmurları"nda da olduğu gösteriliyor. Ne olursa olsun; ister Yahudi, ister Nasrani... Biz böylesi bir mistikliğin üzerine çıkabilen müslümanlar olarak, ebedî saadeti müminlerine va'd eden yaratıcımıza muhabbetle hamd ve Resulüne selâm ve sevgilerimizle itaat ederek, cennetini ister, cehennemden korunmaya çalışırız.

Rabbi-Rahimimiz arzunun söyleşini beğendiğini ve böyle dua edenlerin kurtulmuş olacağını bildiriyor:

«Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyi hal ver, ahrette de iyi

hal ver, ve bizi o ateş azabından koru.» Çünkü cennetin iyi, cehennemin kötü olduğunu ve yine iyi yere iyilerin, kötü yere de kötülerin gideceğini, çok çok beyyinelerden öğrenmiş buluyoruz.

Cenneti İstememek Kur'an Dışı

Biz Müslümanlar, âşık Yunus Emre'ye atfedilen hakkında «Şeyhülislâm Ebussûd Efendi tarafından **«şenî'a küfr-i sarihtir.»** Yani açıkça utanılacak bir küfürdür, diye fetva verilen aslında Yunus'a ait olmadığı da kaydedilen bir şiirde, «Cennet cennet dedikleri bir kaç köşkle birkaç huri, isteyene versen anı...» diyen sekirli (şuursuzca) söyleyişlere iştirak etmekten sakınırsınız.

Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendinin dediği gibi:

«Bu mutasavvıfane ve şairane meslek nazarında cehennem azabından kurtulmak gibi, cennet nimetlerini kazanmak da ayıplanmaya değer bir gaye» olmuştur.

Halbuki Kur'an-ı Kerim'in cennet nimetlerini bildiren ayetlerinde; **«çalışanlar işte bu gibi saadetler (i cennet) için çalışsınlar.» —37/61**

Diğer bir yerde, **«Birbiriyle müsabaka edenler bu sahada müsabaka etsinler. » —83/26)** buyurmuştur...

Ve biz biliriz ki, cennet küçümsenemez ve birkaç huriden de ibaret değildir. O, imtihan olunan kullarına Gafur ve Rahim olan Allah'ın müjdelediği, va'dların yerine getirileceği yegâne mükâfat alemidir.

O cennet ki, Allah tarafından kitabında müminlerin canlarının ve mallarının bedeli olarak ilan edilmiştir. En güzel, en yüce mevkiler bu mübalaya'ya iştirak eden mücahitler içindir. Müslümanların ellerindeki **«... kılıçların gölgesi altındadır.»**

Onun için Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de: **«... iman edenler için hazırlanmış bulunan cennet için yarış yapıp, kazanın...»**

ki; müminler için yaratılmış «cennet»lerdir, onlar için var (edilmiştir.) En büyük saadet de budur. Bu da ancak «*Rabbine saygı gösterene mahsustur.*»

Öyle güzel ve öyle mes'ut neticeleri ihtiva eden cennetler ki:

«... Allah nezdinde en büyük davet de budur.» Ve: «İşte büyük kurtuluş (da yine) budur» diye müjdeliyor.

Elbette «... muhakkak ki, bu (naim cennetleri) büyük kurtuluşun ta kendisidir, (şüphesiz) artık çalışanlar da bunun gibi (ebedî bir nimet için) çalışmalıdır. —Şâffât/60-61

Ve muttakiler ise, müminlerin kendileri için hazırlanmış bulunan «cennete koşmalı»dır. Çünkü, «kurtulanlar ancak cennetkilerdir.»

«... yarışanlar bunun için yarışınlar.» Çünkü oradaki saadet ebedidir. Mükâfata lâayık olanlar, ancak «orada istediklerini bulurlar.» «Bu Allah'ın va'didir.»

Kur'an-ı Hakim, Hz. İbrahim aleyhisselamın, putperestlere karşı kullandığı çok orijinal bir diyalektiğinden bahsettikten sonra, güzel bir duasını veriyor:

«Rabbim! Beni, nimet yurdu olan cennete girenlerden kıl!» —Su'arâ / 85

... Diğer bir kayıтта ise, İslâm devletinin temelini Resulullah'la birlikte atan Medineliler, Resulullah'tan cennet müjdesini alınca, canlarını bu uğurda seve seve feda etmek üzere: «Öyleyse, elini ver dediler.» Sahabilerin, genç-ihtiyar demeden, cennet için nasıl can attıklarını görmek isteyenler, Asr-ı Saadetin tesbitlerine bakabilirler.

«Ahiret; cenneti ve cehennemiyile; saadet ve felâketiyle devamlı olarak onların önünde temsil edilmiş haldedir. Onların sözlerinden; cennete şiddetli bir özleyiş ve hasret duymakta, cehennemden büyük bir korku hissetmekte oldukları anlaşılır.»

Onlar, dünyada da zaferlere ulaşan bu aziz müminler, üstün

gayretlerini daima ahireti, daima cenneti ön plâna alarak «... *bir tek cennet*» için abid oldular.

Şu tenbihten gaflete düşmek, mümine asla yakışmaz. Buyruluyor ki: **«Müstağni olamayacağınız iki hasletten biri; daima Rabbinizden cenneti dilemeniz, diğeri ise cehennem azabından Allaha sığınmanızdır.»**

Diğer bir hadiste ise: **«Vechullah ile ancak cennet istenebilir.»** denmiştir. Hatta istemekten de öte, yukarıdaki ayet mealinde gördüğümüz gibi, cennet için yarış yapıp kazanmamız da emrediliyor. Çünkü, «en büyük saadet o'dur.»

Kur'an'ın diğer bir beyanında da: **«Allah selâm evine (cennete) çağırır...» «Eni göklerle yer kadar olan cennete koşuşun, ki o muttakiler için hazırlanmıştır» —Al-i-İmran 133)** diye bildiriliyor.

Ve yine Allah'ın, **«sen rahmetimsin»** dediği cennette, çirkin ve kötü sözler yoktur. Hep kelimelerin en güzelleri selâmlar vardır. **«Cennete hiçbir gözün asla görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hatta hiç bir insan kalbinin (muhayyile) en ufak bilgisi olmadığı şeyler (nimetler) vardır.»** buyruluyor.

Cenneti İstememek; Küfür!

Aklını kullananların, **«Rabbimizin bizi iyiler arasına katmasını umarken, neden Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım? (işte bu yüce tefekküre dayanan) sözlerinden dolayı Allah onlara cennetler verdi.»** Söz konusu olan bu cennet, görüldüğü gibi, müminler için, yani cenneti arzulayanlar içindir.

Peygamberimiz, Buharî'den nakledilen bir hadis-i şeriflerinde bakınız ne buyruluyor:

«Bütün ümmetim cennete girerler, yalnız istemeyenler müstesna.» Öyleyse, cenneti istememek büyük hata!..

«Cennet için çalışmadım» demek, bir hadiste bildirildiğine göre; cahiliye insanının, ebediyette, dünyalar kendisinin olsa da

yine de verip cennet istememenin azabından kurtulmak isteyeceği, fakat artık eline geçmeyeceği ifadesinin işaret ettiği sahteliktir. Merhum **Birgivi**'nin ifadesiyle küfürdür.

Akaid'deki hüküm ise şöyledir: «*Allah bana bu işten dolayı cennet verse, istemiyorum demek*» insanı küfre götürür. Çünkü, **Elmalılı Muhammed Hamdi**'nin dediği gibi: «İmanı matlub olan mukaddesat fiilen tahkir, tezyif, tehzil (zayıflatma) ve istihfaf iptale sa'y etmek eşna-ı (çirkin) küfü» olduğunda şüphe yok!..

Cenneti istemek de sevap olarak görülüyor. Çünkü bu dahi bir zikirdir. **En-Nedvî** eserinde bu görüşü şöyle özetlemiş: «*Adam ki; cennet veya cehennemî hatırlar ve bu hatırlayış onu masiyetten men ederse bu zikir, Allah'ın zatını anmanın ayıdır.*» diyor.

O halde yukarıda bahsi geçen Don Kişot'un arkadaşı gibi: «... *ne cennet kaygısı, ne cehennem korkusu.*» Ve: «*Cennet benim peşimdedir; cehennem benden korkmaktadır...*» gibi **Hurkanî**'ye maledilen sekri sözlerle mistik edalara bürünmenin bazı mukallitlere nerden geçtiği tetkike değer bir konudur.

Yalnız biz burada, ibadet için yaratılan insanoğlunun imanî amellerinin karşılığını ararken, müminin hakkının ebedî saadet olduğu hakikatıyla karşı karşıya geldik. Ve doğruları arz ettiğimize kanaat ettik.

Aslında doğruların ekmel tebliğcisi, **Buhari** ve **Müslim**'den nakledilen bereketli bildirilerinin birinde: «*Maksat cennete gitmektir,*» diye bu gerçeği özetlemiş bulunuyor.

Resul-î Ekrem'in şu duaları okumadan meclisten kalkması nadiren vaki olurdu: «*Allahıml bizi masiyetten alıkoyacak kadar haşyetinden bize hisse ver. Bizi cennetine ulaştıracak kadar tâat nasip et. Dünya musibetlerini kolay gösterecek kadar kuvvetli iman ver.*»

Kur'an-ı Hakim'in beyanlarıyla, «*Allah'ın rahmeti içinde...*» ebedî kalacak müttekiler için yaratılmış olan cennet, müminlerin iman ve iyi işlerinin karşılığı olarak verilen bu ebedî saadet

yurdu; «... *ne güzel dayanaktır.*» ve; «... çok güzeldir.» Allah'ın razı olduklarına ve Allah'tan razı olanlara hazırlanan cennet; «En büyük saadettir.»

Daha da büyük olan «Allah'ın rıdvânı'nın idrak edilebileceği ve «...terü tâze yüzlerin» «Rablerini görecek...» leri mekân olan cennet; Allah'a ve O'nun elçisiyle haber verdiği ahirete imanda sebat edip, «Allah ve Resulü'ne muhalefet edenlerle -babaları, oğulları, kardeşleri olsalar bile- dostluk» yapmayanlar ki, Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'ından...

Bu rıza ile mutmain bulunan yüce müslüman nefisler için; «... çok şerefli mükâfat» olarak hazırlanmıştır. Bu kadar yüce ve şerefli olan 'ikram-ı ilâhî' sahabiler gibi arkasından koşulacak «en büyük saadet» olduğu halde, nasıl olur da istenmekten müstağni kalınır; hele hele nasıl küçümsenir?

Ebu Davud'dan verilen bir haberde Resulullah buyurur ki:

«**Allah'ın yüzü hakkı için, ancak cennet isterir.**» Yaratıcımızın rızasının bahsettiği nimetleri «*hakkel yakin*» tadmak ve rıdvânını bizzat idrâk ederek mesut olmak, sanki cennetin dışında bir yerde bulunacağına vahyî delilleri varmış gibi; «...*isteyene ver sen anı...*» veya «... *ne cennet arzusu, ne cehennem korkusu...*» gibi sekran felsefeleriyle avunanlara yazık!..

İmanî ibadetlerimizin neticesi, rıza-i ilâhînin tecellisiyle ebedî mükâfat olarak tesbit edilince, dünya ve dünyadaki hayatımızın bizlere verilen bir fırsat olduğu daha iyi anlaşılır. O halde, dünyamıza çok çok dikkat ederek ve ana gayeden gaflete düşmemeye çalışarak; şayet beşer olarak düştüğümüz gaflet veya kötülükler olursa, hemen tevbe ile ibadete inkılâp ettirmeye cehd sarfederek; müslümanlığımızı ilân etmeliyiz. Evvelâ nefsimize, sonra da halka gücümüzce İslâm olduğumuzu açıkladıktan sonra, El-Hasib olan Rabbimizden cenneti ümid edebiliriz. Ümid edebiliriz diyorum, çünkü müttekî müminler olarak hüsnü zan ettiğimiz Allah'ın velileri de dahil olmak üzere -Allah Resulleri ve onların müjde verdikleri müstesna- hiçbir kimseye cenneti kazandıracak

rıza-i bari'ye uygun amellerin temadisinde garanti verilmiş olduğunu görmediğimiz için, Hafız-ı Hakikimize sığınarak ve daima rahmetinden ümitvar olarak imtihanlarımızı sürdürmeye çalışmanın gereğini unutmamanın vucubiyetini idrak ediyoruz.

Zalimler Ceza Görmesin Mi? (s.170-182)

Bir zalimi görürüz, diğer birini acımadan dövüyor... Döveni de, dövüleni de tanımadığımız ve kendi nefsimize elle tutulur, gözle görülür bir zararı da söz konusu olmadığı halde, bu manzara bizi rahatsız eder. Eğer gücümüz yetiyorsa, hemen müdahale ederek zulme uğrayanı zalimin elinden kurtarmaya çalışırız. Hatta gaddar'a isyanımız, bizi o kadar tahrik eder ki, bazen gücümüzü ve uğrayacağımız zararları bile hesap edemeden kendimizi maceranın içinde buluruz. Kuşları, kuzuları, gülleri ve çiçekleri ilgilendirmeyen haksızlıklar, fıtratını yaşamakta olan insanı rahat bırakmaz; üzer, tahrik eder.

Haksızlıklara muttali, (haberdar) olan insan, eğer zulmü önlemiyorsa; vicdan sızlamalarıyla ezile ezile zalime lanetler yağdırır içinden. Diğer yaratıklar da o kadar veya hiç görülmeyen, haksızlıklardan müteessir olma ve bu etkilenmeyi harekete geçiren âmil'in ne olduğuna bakarsak, onun insan fıtratına bahsedilmiş yüce bir merhamet duyarlılığı olduğunu müşahade ederiz. Günümüzde vicdan da denilen, insana şeref veren bu merhamet duygusu öyle zaman olur ki, artık haksızlıkları çok zalimane bulunca hemen intikam duygusu haline inkılâp eder, ki o zaman da öç almadan rahatlayamaz.

Ademoğlu bu halde iken, yer yer kontrolü de kaybedebilir, normal zamanlarda karıncayı dahi incitmekten içi sızlayan insan, bu durumda önüne çıkan zalimi, gücü yetiyorsa, olanca imkanlarıyla çiğnemekten çekinmez...

İnsan bu işte! Beşer fıtratını (doğuştanlığını) bozmamışsa, “haksız gördüğü işlere, zalimlere mutlaka müdahale etmek ister. **«Adam aldırma da geç, git»** diyemez. **«Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar, kaldırırım»** der. Veya benzerini söyler. Çünkü, zalim; sultan dahi olsa ona hakkı tavsiye etmek, onu adalete davet etmek, müslüman için büyük bir ibadettir. Bu iş, insan fıtratında bulunan güzel hasletin bir yönüyle mukaddesleşmesidir.

Şayet insan, haksızlıklara karşı çıkacak gücü kendisinde bulamaz, imkânları buna elvermezse, görüldüğü gibi için için ezilir durur; fıtratını yaşayamamanın ızdırabıyla fire vere vere mahzunlaşır. Ya da günün birçok insanı gibi bigâneleşir.

Yaratan, insanı işte böylesine özellikler taşıyan bir fıtratla kendisine muhatap edinerek şereflendirmiştir. Rabbi-Rahiym, yeryüzünde adil halifeler olma istidadiyle donattığı insanı, bu şerefle aziz kıldıktan sonra, temel meselelerinin halli konusunda onu kendi haline terk etmemiş, aynı zamanda, aslî vazifelerini huzurla yerine getirebilsinler diye, insanı meşgul edip duracak önemli endişelerine cevap da vermiştir. Meselâ; beşerî kaygıları en fazla işgal eden rızk meselesi değil midir? Yaratıcı, inananlarına, bütün canlıların rızkının kendisine ait olduğunu bildirerek insana sadece, **bu rızkı meşru ve şerefli yoldan talep etmekten** başka iş düşmediğini göstermiştir. Meselâ; insana gücünün yetmeyeceği mükellefiyetler çok endişe verir. Onu da insan büyük bir mesele etmesin diye, hiçbir nefse gücünün üstünde işler yükletilemeyeceğini haber vererek bir sünnetini daha açıklamıştır. Meselâ; insan başkalarının işledikleri suçlardan mes’ul tutulmayı asla tasvip etmez. Bunda da müsterih olsun diye, neticeyi hayatta kimse, kimsenin suçunun cezasını çekmeyeceğini bildirir.

İşte, bu cümleden olarak insanın haksızlığa razı olmasının elinden gelmeyeceği; dolayısıyla bu niteliğiyle de yaşamak mecburiyetinde olduğundan, haksızlığa tahammülsüzlük de ademoğlu için büyük bir problem teşkil eder. Muhlis insan gücü, kuvveti nisbetinde bu özelliğini dünyada dahi yaşamak, tatmin

olmak ihtiyacını kovamaz. Bunun için yaratıcı, kötülüklerin bertaraf edilmesini, zalimin cezalandırılmasını güçlü cemiyetlere vazife kılar. Ebediyette ise bütün işlerin karşılığının görüleceğini; iyilerin mükâfatının mutlaka verileceğini ve kötülüklerin de karşılığını adil olarak bulacağını haber vermiş, ve bunun böyle olduğunu bir başka tetkikimizde delillendirmeye çalışmıştık.

Kısaca, yarattığı insan fitratına rahmeten uygun teklifler koyarak cevap veren «Hakim-i mutlak», haksızlıkların karşılığını; bilhassa en büyük haksızlık olan zulmün küfürbazlığının cezasının, mutlaka çok acı bir karşılık olacağını da tekrar tekrar bildirmiş olduğu görülür. Ebediyetteki bu cezaevinin adının “cehennem” olduğunu da biliyoruz: Yakıcı bir azab...

Bir müslüman olarak mutlak merhametin ancak Rahim olan Allah’a mahsus olduğunun bilinmesi de gerekir. Aynı zamanda iyi insanlara merhameten, onların hak arzularını tatmin edecek olan, kötülüklerin cezalandırılması «**Adil-i mutlak**»ın rahmetinin tabiiliklerinden, «Sünnetullah»ın belirmesidir.

Bütün bu tabiiliklerin bir kısmı, bazı zaaflarla rahatsızlıklara uğramış insanlara dokunur görünmesi normaldir. Onların kendi kendilerini tanımadıkları ise ayrı bir derttir. Dikkat edilirse bunlar, cezalandırılmasını hoş karşılamadıkları bazı suçların bizzat kendilerine karşı işlenmiş olduğu zamanlarda nasıl şahlanırlar; nasıl şiddet taraftarı olurlar. Öyle ki, yaratıcının suçlar için vazettiği hükümleri bile az bulurlar; olanca hınçlarıyla ağır cezalar isterler. Görüleceği gibi, haksızlık kendilerine karşı olduğu zaman, tahrik sebeplerini bile düşünmeden, acımasız cezalar isteyen bu kendilerini merhametli zanneden zalimlerin psikolojisine bir tetkikimizde dokunmuştum. Derinlerine inersek, zaaflarını merhamet sanan bu haksızlar, müstehak olan zalim caniler için Allah’ın mahkûm kıldığı cezalılardan ziyade, kendilerinin de bu cezalara istihkak kesb ede ede yaşadıklarını hissetmelerinden rahatsızdırlar. Burada tevbye bile yanaşmayan, çoğu kez farkına varılmayan bozuk mizaçlar söz konusudur.

Eğer cehennemi cezalardan sızlanır görülenlerin, ebedî aleme imanları gerçekten kavi bulunsaydı, bunların yapacağı başlıca iş, hiç vakit geçirmeden kendi nefislerini, yakınlarını ve sevdiklerini ağır cezalara çarptıracak suçlar işlemekten alıkoymaya çalışanlarla bir safta bulunurlardı.

Aslında müminler, kötü kimselerin zalimane cinayetlerinin cezasız kalmasından rahatsız olurlar. Onun için iyiler, iyilik isteyenler müsterih (gönlü rahat) olsunlar diye, Rahman ve Rahim olan kesin adaletin Hakim-i mutlak-ı teminat veriyor ve buyuruyor ki: «*O küfre koşanlar seni mahzun etmesin... Allah onlara ahirette bir nasip vermemeyi irâde eder. Onlar için pek büyük bir azap vardır.*»

«*Hakikat şudur ki; kâfirler asla korktuklarından emin, umduklarına nail olamayacaklardır.*»

«*..Tevbe etmeyenler için cehennem azabı vardır.*»

Allah; «*... Onları temize çıkarmaz.*» «*... Allah Onları yargılayacak değildir..*» , «*...Kâfirler olarak ölen kimseler (yok mu?) Allah onları kat'iyen yargılamaz*», «*... Asla yargılayacak değildir.*»

«*Allah herkese kazandığının cezasını versin.*» «*Allah onlara ne diye azâb etmeyecek?*» «*Onlara Allah zulmetmedi. Fakat kendi kendilerine zulmediyorlar.*» «*... Onların kendileri zalimdiler.*»

Haber verilmişti: «*Kim fena (bir iş) ile gelirse yüzleri ateşe sürülür. Ya siz, yaptıklarınızdan başkasıyla mı mukabele edileceksiniz?*» Dinlerini bir oyuncak ve eğlence edinen, dertli bilgisi olmadığı halde, gayrı kitabî iddialara Allah'ın dini hakkında cede le girenler hesap vermeyecekler miydi; vermemeli miydi?

«*Şüphesiz münafıklar, cehennemine nâşağı tabakasındadırlar. Kabil değil, onları (kurtarmaya) bir yardım edici de bulamazsın.*» Çünkü onları, «*... muhakkak ki Allah kâfirleri rahmetinden kovmuş, onlara çılgın bir ateş, hazırlamıştır... bir yardımcı bulamayacaklardır.*» — **Ahzâb/64-65**

Ancak daha dünyayı terkedip ebediyete göçüp gitmeden önce samimiyetle tevbe edenler, rahmete lâîk olur. «... *Olur ki, Rabbiniz kötülüklerinizi örterse sizi altından ırmaklar akan cennetlere sokar...*» «... *Şüphesiz ki o, tevbeleri çok kabul edendir.*» — Hucurât /12

Yaptıkları büyük zulüm ve küfürbazlıklardan pişman olmadan; tevbe etmeden ölenlere Kur'an-ı Hakim bildiriyor ki: «*Zalimlere ne kazanıyor idiyse tadın*» denilecek. — Zümer/24

«*Onlara cehennem... biz zalimleri böyle cezalandırırız.*»

«... *Zalimlere öyle bir ateş hazırladık ki...*»

«... *Allaha karşı yalan uydurandan* (bir delilleri olmadan Allah adına fetva verenden)... *daha zâlim kimdir?*»

«... *Allaha karşı yalan uyduranlar hiç şüphesiz felah bulmayacaklardır.*» (Lokman/24, Enam/21-Yunus/69)

«... *Zalimler felah bulmaz.*» «...*Onların yardımcısı da yoktur.*»

«*Cehennemi katmere zindan yaptık.*» — İsra/8

«*O küfredenlere de ki; cehenneme sürükleneceksiniz.*»

«... *Onları muhakkak ki cehenneme atacağız.*» — Ali İmran/12

O kâfirler için hazırlanmıştır», «... *Onlar orada ebedî kalıcılardır.*»

Cenab-ı Hak tenbih buyuruyor: «*Ey iman edenler, gerek kendinizi, gerek ailenizi öyle bir ateşten koruyun ki; boş yere özür beyan etmeye kalkmayasınız.*» **Tahrîm / 6)**

Cürmi, «...*yapmakta devam ettiklerinizin cezasını çekeceksiniz.*» Zira cehennem «*günaha düşkün olanın*» «*suçu kendisini çepeçevre kuşatır...*» bulunanın, «*Fasık olanların barınacağı yerdir...*»

Görülüyor ki, merhametlilerin en merhametlisi, Rabb'imiz, iyilerle kötülerini bir tutmayı, iyilerin acımasız gaddar canilerden

intikamını alarak insanları sevindirmeyi murat etmiştir. Müminleri hoşnud etmek için ebediyette adaletini mutlaka icra edeceğini laf anlamaz, ikaz kabul etmez; kötülüklerinden pişmanlık duymaz; tevbesiz olarak hesap gününe çıkan kirli canilerin cezalandırılacağını Kur'an-ı Rahimden öğrenmiş bulunuyoruz.

Bu cezalıların bazı işleri, bazı düşünemeyen kimselerce veya dünyacılarca iyi görülse, iyilik kabul edilse bile, gerçekten de faydalı hizmetler de verseler, bu işlerin kendilerine ebediyette bir faydası olmayacağı, bir işe yaramayacağı, yararlı kılmak istese bile hiçbir yardımcısının bulunmayacağı ahiretteki pişmanlığın artık fayda vermeyeceği açık açık bildiriliyor.

Böyle iken bazı halk şairlerinin;

«*Sen temaşa kılasın hoş, ben yanam, haşa senden Ey Rab-bülenam!*» diye uzayıp giden **sayıklamalarını** edebiyat maskeleri altında müslümanların çocuklarına okutanların, en asgarî tabirle, din bilmezler olduğunu anlatmaz mı bizlere? «Cehennemden korktuğu» için Rabbine kulluk etmeyi, insanın bu fıtrî ve tabii halini kınamanın «mezmurlar»a geçen bir israiliyat olduğunu bir kimse bilmeyebilir. Fakat, akaid kitaplarında, ölümden sonraki hayatta müstahak zalimlere adil cezalar olacağına iman etmenin vucubiyet ifade ettiğini hiç mi bilmez bunlar?

Marifetmiş gibi sekr ifade eden sözleri Rabia hatuna; «**Rabiatül-Abide**» de diye kaydedilen, «**Atikin Azadlısı**» *Rabiatül Adeviyye hanıma* mal ederek: «*Ey Rabbim! Eğer sana cehennem korkusuyla ibadet ediyorsam, beni cehennem ateşinde yak!*» diyen şuursuz söylenişleri dua edinmenin **ne büyük küstahlık olduğunu** idrak edemez miyiz?

Kur'an-ı Mecid'de «*Ahiret (azabın)dan korkarak, Rabbinin rahmetini umarak*» yaşayan müminlerin övüldüğünü hiç mi görmediler, böylesi sözleri tenkidsiz savurup duranlar?

Vahiyle bildirilen «*Ahirette olacak şeyleri*» küçümsemenin hükmen küfür olduğunun kaydından hiç mi haberleri yok ki; işitilen bu ve benzeri sözleri ihtiyatla karşılayalar?

Bilhassa, hiç kimse «**diğərinin günahını çekmez**» mealindeki ayetleri okuyup anlayan ve cennet ile müjdelenmiş bulunan yüce sahabi, Resulullah'ın ilk halifesi, **Büyük Veli Hz. Ebu Bekir (R)**'e isnad edilen sözler dikkatimizi kamaştırıp duruyor. Aşağıda vereceğimiz bu akıl almaz zaaf dolu sözleri, İslâmı şuurla yaşayan büyük müminlere yakıştıranların tenkid edilmediği toplumları görünce; asırlarca Kitabullah'ı anlamamaya razı ola ola okuyup okutanların, insanları nereden nereye getirmiş olduklarının nedenlerini daha iyi anlayabiliriz.

Minberdeki hutbelerinde, kitaplarında, cami kürsülerinde, konferanslarında, makalelerinde: *“Hiç bir kritik endişeye düşmeden; üstelik avamî teveccühlerle mesrur görünen kimselere ki; bunların bir kısmı —müfti, vaiz, hatip, müellif olarak müstesnaların dışında her toplumda bulunabilirler— sorabilirsek de, desek ki:*

—Lütfen cevap verir misiniz kardeşim? Allah mı daha merhametlidir, kulları mı? Diye sorsak, hüsnüzan ederiz ki!..

Tekraren sorsak:

—Kimse, kimsenin yerine cehenneme gitmeyeceğini haber veren, Ayet-i Kerime'yi siz mi daha iyi anlarsınız, büyük sahabiler mi? Yine zannederiz ki:

—Ashap, Kur'anın emin mualliminden İslâmı bizzat tahsil etmişlerdir. Elbetteki onların fıkhi katkısız ve daha nettir, diyebileceklerdir.

—Yine, yukarıda meallerini verdiğimiz beyyinelerde görüldüğü gibi; cehennemi hak etmiş şaki ve acımasız işkence veren zalimlerin, mutlaka cezalarını çekeceklerini, Allah'ın rahmetinden kovulacak kadar kötü caniler olduğu haberine sen mi daha yakınsın, yoksa Resulullah'ın en yakın arkadaşı, ilk mümini mi?

— Şüphesiz ki O, **Sıddık-ı Azam** diyebilir.

— O halde, aklını yitirmeden, müthiş bir zaafı merhamet

zannedecek kadar dikkatsizleşmeden; hiçbir müslüman, zalimler için hazırlanan cehennemi ben doldurayım da hiçbir kimse orada ceza görmesin diyebilir mi? Bu ayete rağmen; O gün, cehenne- me: “*Doldun mu?*” deriz. O da: “*Daha var mı?*” der. —**Kâf / 30**

Elbette böylesine hissi; nekrî duygulanışları, düşünce ibade- tinden uzaklaşmayan müminlere hem de «*cennetin de hak, ce- hennemin de hak!*» olduğuna iman etmiş müslümana **böylesine zaafı yakıştıramayız**, diyeceğini umarız.

— Hz. Ebu Bekir (R)’in **böyle bir istekle takdim edilmesi; ona böylesine sekirli görülen bir sözün yakıştırılması günah değil midir?**

—Söylesene kardeşim, bu tip sözleri Allahın velilerine nasıl yakıştırıyorlar?

Seninle beraber biz de hayretten kendimizi alamıyoruz. Ta- rihte «*zındıklıkla itham edilmiş ve ölüme mahkûm olmuş*»lardan **Nuri** adlı birinin söylediği kaydedilen: «*Eğer cehennemi insan- larla doldurmak, senin amansız iradense, onu, sadece benimle doldurabilir ve onları cennete gönderebilirsin*» gibi sözlerle öze- nerek, bazı düşünemeyen kardeşlerimiz de, Resulullah’ın ilk ha- lifesi büyük Veli Hz. Ebubekir (R)’a haya, haşa neler dedirtiyorlar (aynen alıyoruz):

“Hz. Resulullah’ın hicraniyle ciğerleri parça parça olacak şekil- de yanan ve Allah’a: «*Ya Rabbi, yarın kıyamette benim vücudu- mu o derece büyüt ve sonra beni cehennemine at ki, onu yalnız ben dolurayım, başkasına yer kalmasın.*”

Yani Ebu Lehep’lerin, Ebu Cehil’lerin, Fir’avn misali zalim şaki- lerin; tüm acımasız canilerin bile yerine bir büyük sahabiye talip göstermek... Haşa bu talep sahibinin olamaz, olsa olsa dikkat- siz bir sekrânın duygulanması olabilir. Düşünülmüyor ki, bir de «*Resulullah’ın hicraniyle yanan*» dedikleri bir zatı muhteremi, birdenbire unutkanlaştırarak «*hicranıyla yandığı*» Allah Resulü-

nün ebediyette cennette olacağından, ona ancak orada kavuşacağından gaflete düşüyor. Yazık, bu iftirayı doğru zannedip nakleden kardeşlerimize!.. Belki de bu hususları en az bizim kadar bilen bazı müslümanlar, fikhî ölçülerle tenkidin bir ibadet olduğunu unutuyorlar; mütevatiren gelen vahiylerin dışında kalan her naklin kritiksiz benimsenmesi elbette fire verecekti.

Sünnet ailesinin akaidini yansıtan kayıtlarda, yukarıda örneklerini verdiğimiz sekirli çıkışların sapkınlık olduğu görülüyor. Bu özetler, Allah rızasının cenneti sağladığını, gazabının da cehenneme yolladığını anlatır.

Diğer müslüman bir müellifin tesbiti şöyle: *“Kim ki cennet veya cehennemi hatırlar ve bu hatırlayış onu masiyetten (günah-tan) men’ederse; bu zikr, Allah’ın zatını anmanın aynıdır.”*

Bütün bunlardan haberdar olmayan; ya da haberi olup da unutan, veya umursamayan kimselerin, örnekleri verilen sekirli söylentilerden sakınamamalarını anlayabiliriz. Ama «**Belh Prensi İbrahim B. Edhem’e** mal edilen: *«Ey Allah’ım, benim gözümde cennetin küçük bir sineğin kanadı değerinde olmadığını biliyorsun. Sen zikirle yardımına gelersen, aşkını bana verersen, sana itaatimi kolaylaştırırsan, cennet-i isteyene bağışlar.»*» deyişini düşünebilen müminlere yakıştırmaya yol bulamıyoruz. Cenab-ı Hak’ın ancak cennete idrâk edilebileceğinden gaflette onları ebedi saadet yurdu’nun «*bir sineğin kanadı değerinde olmadığını*», hem de Allah’ı şahit tuta tuta söylemenin vebalinin «**Şeyhülislâm fetvası**»nda nasıl bir küfür ifade ettiği malûm! Bu fetvaya ilmî bir itiraz da görülüyor.

O halde bu sekran söylentilere iltifat ediş, eğer ana kaynaklardan uzaklaşmaktan değilse; neden, nereden geliyor?

Özetlersek, cennet, yaratıp yaşatıcımız olan Rabbimizin müminlerine rahmeti; meali kerimdeki ifadesiyle:

«Muhakkak ki bu, büyük kurtuluşun ta kendisidir. (Artık) çalışanlar bunun için çalışsınlar.» —Sâffât /60-61

Cehennem ise, kötülükte ısrar eden, pişman olmadan tevbesiz ölüp giden zalim canilerin, Adl-i ilâhîyle karşılaşacağı yerdir. Müminler cehennem aklına geldikçe:

“Bizi o ateş azabından koru, der.”

Allah Resulü’nün yüce sünnetinde de duanın böyle olduğu Buhari’de kaydediliyor.

Bu kadar açıklıklara rağmen; insanın ölçüsüz laflarla avunup kalması, İslâm’ın ana kaynaklarından uzaklaşmasının âlemeti olmaz da ne olur?

Hz. Ömer (R)’a uydurma medhiyeler düzerken, Allah’a, Resulullah’a delilsiz sözler yakıştıran bilmezlerin, bu acıklı hali ölçsüzlüğe delil olmaz mı?

Lüzumsuz ve delilsiz sözlerde ısrar edenlere; etmek isteyenlere şu ayet mealiyle cevap verelim. O gereksiz mahud sözler:

«Sizin ağzınızdaki lâfınızdır. Allah, hakkı söyler ve yolu gösterir.»

«Hata ettiklerinizde bir günah yoktur. Fakat kalplerinizin te-ammüd (ünde=bilerek isteyerek) ettiğinde (vebal) vardır. Allah çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.» — Ahzâb / 5

(*) *Tenkid Ve Tetkiklerde Metod* - M.Said Çekmegil, Sanih Kütüphanesi yay., 2. Baskı.

TASAVVUF İNANCIYLA MÜCADELE

İslam alimleri sufi düşünceye ve akaidi sapmalara karşı şiddetli bir mücadele vermiş ve Kur'ani, peygamberi çizgiyi korumaya çalışmışlar.

Burada birçok İslam alimini görmek mümkün, ama bunların içinde hayatını ortaya koyarak, sufilerin etkisinde kalan yöneticilerin de hışmına uğrayan, akaidi sapmalara karşı mücadele vermesine rağmen sufi çevrelerce tekfir edilen **İbni Teymiye**'nin özel bir yeri var.

İbn-i Teymiyye'nin yaşadığı yüzyıl tasavvuf fikirleriyle meşhur olan bazı kişilerin ortaya çıkışıyla tanınır. Bunların çoğu aslında temeli eski felsefî akımlardan birine, ya da semavî olmayan eski dinlerde mevcut bulunan dinî bir düşünceye sıkı sıkıya bağlı bulunan ve fakat yeni bir görüş pozuna bürünerek ortaya çıkmışlardı.

İbn-i Teymiyye, şu üç düşünce ile meşgul olmuş, onlarla mücadele etmiş, bu sebeble bazı kimselerle ihtilâfa düşmüş ve pek çoklarının saldırısına hedef olmuştur:

1. Muhyiddin İbnu'l-Arabî'nin savunduğu *vahdet-i vücud fikrinin* son şekli olan **ittihad** fikri.

2. Kişinin kalbinin muhabbetullah (Allah sevgisi) ile dolduğu zaman itaat ve isyanın aynı manaya geldiğini iddia etmeleri,

3. Tarikatlarda, onun asrında görülen olağanüstü davranışlar.

Bu üç düşünceyi açıklığa kavuşturmak için **İbn-i Teymiyye**'nin zamanında mevcut olan meşhur tasavvuf görüşlerden bahsetmek, onları ileri süren kimseleri, o dönemde işgal ettikleri makamlarını, **İbn-i Teymiyye**'nin onlarla olan mücadelesinde ne gibi zorluklarla karşılaştığını, O'nun etrafında koparılan fırtınaları zikretmek istiyoruz.

İslâm Tasavvufunda İki Ayrı Kaynak

İslam tasavvufu adı altında sufi akım iki ayrı kaynaktan doğdu. Tasavvufun kendisinden doğduğu birinci kaynak bazı müslümanların dünyadan alakayı kesmeleri ve sırf ibadete yönelmeleridir.

Bu hareket ilk olarak Hz. Peygamber (S.A.V.) döneminde görülmeye başladı. Sahabeden bazıları geceleri uyumayıp namaz ve niyaz ile geçirmeye, bazıları sürekli oruç tutmaya, bazıları da hanımlarından uzak durmaya karar vermişlerdi.

Bunu haber alan Hz. Peygamber (S.A.V.) ashabını toplayarak şu konuşmayı yaptı:

«Bazılarına ne oluyor ki şöyle böyle konuşuyorlar. (Görüyorsunuz ki) ben oruç da tutuyor, yemek de yiyorum, (geceleri) namaz kıldığım gibi, uyku da uyuyorum. Kadınlarla evleniyorum. Sünnetimden ayrılan benden değildir.»

Hz. Resulûllah (S.A.V.) ashabını ruhbanlıktan menetmiş ve **«İslâm'da ruhbanlık cihad etmekten ibarettir»** buyurmuştur. **«Sünnetimden ayrılan benden değildir»** demiştir.

İkinci kaynak ise en etkilisiydi:

Resulûllah'ın (S.A.V.) refik-i alaya irtihalinden sonra eski dinlere mensup pek çok kimse İslâm'a girdi. Brahmanizm, Budizm gibi eski dinlerin bir kısmında, bedene eziyet vermenin ruhu temizleyeceği, güçlü ruhun sadece riyazat ile inceltilmiş ve terbiye

edilmiş olan bedende yaşayacağı, ruhun ancak bedenin isteklerinden kurtulduğu takdirde, Allah'ın (C.C.) huzuruna yükseleceği, bedeni ağırlıkların ruhun yücelere yükselmesine mani olduğu inancı vardı.

İşte bu dinlerden olan insanlar İslâm'a girince müslümanlar arasında dünya ve nimetlerinden elini çekmede aşırı giden, dünya ve cennet nimetlerinin bir kişide birleşemeyeceğini kabul eden, cennete giden yolun dünya nimetlerini tamamiyle terketmekten geçtiğine inanan **zahidler** çoğaldı.

Binaenaleyh tasavvuf bu tarz düşünen insanlar arasında kendisi için uygun bir zemin bulmuştur.

Müslüman halkı tasavvufa iten ikinci kaynak, bu ülkelere giren eski dinlere ait olan iki düşüncedir. Bu düşüncelerden birincisi, İrakîye filozoflarından geçen; **bilginin nefse psikolojik riyazat ve terbiye ile doğacağı düşüncesidir**.

İkinci düşünce ise, **Allah'ın insan nefislerine hululü düşüncesidir**. Bu düşünce ilk olarak müsülmanların hiristiyanklık karşılaşmasından sonra sadece zahiren müslüman olan kimseler arasında başlamış, daha sonra Sebeiye, Keysaniyye'nin bir kısmı, Karamita ve Batiniyye'nin bir kısmı arasında görülmüştür. Aynı düşünce daha sonra bazı sofiler arasında bir başka renkle ortaya çıkmıştır.

Bu düşüncelerden başka bir de '**Vahdet-i Vücut**' düşüncesi vardır ki, bu da Hind kaynaklı bir düşüncedir ve halen Hind düşüncesinde izine rastlanmaktadır.

Bu düşüncesinin özü, mevcut olan her şeyin büyük bir asılla, sabit bir birimle bağlantılı ve bitişik olup; eşyanın şekil, vasıf ve görüntüsü farklı da olsa, aslında hepsinin bir olduğu görüşüne dayanır. Buna göre hayvanlar, cansız varlıklar ve bitkiler aslında bir olan bir tek şeyin görüntüsünden başka bir şey değildir.

Bu düşünceler birbirine karıştı. Züh'd'de aşırıya kaçıştan Yunan felsefesi menşeli **İşrak** fikrine, hulul fikri kapısının açılmasına ve **Vahdet-i Vücut** fikrine geçildi.

Bu düşüncelerin karışmasından da müslümanlar arasında ortaya çıkan tasavvuf teşekkül etti.

Dördüncü ve beşinci asırlarda güçlenen tasavvuf **İbn-i Teymiyye**'nin yaşadığı yedinci ve sekizinci asırlarda yükselişinin zirvesine ulaştı.

Tasavvuf, bu unsurların farklı miktarda bir karışımından oluşuyordu. Kiminde işrak düşüncesi galip geliyor, kiminde ise hulul düşüncesi en belirgin tarafı teşkil ediyordu.

Bazılarında Vahdet-i Vücut en belirgin esas iken, bazıları da marifet ve keşif sıfatları hususunda peygamberin (S.A.V.) dahi ulaşamadığı dereceye ulaşan evliyaya bağlılığı, tek unsur olarak kabul ediyordu.

Batını Düşünce Akımı

Tasavvuf düşüncelerin kaynaklandığı bir başka düşüncenin daha olduğunu söyleyebiliriz.

Bu da nass ve hükümlerin zahir ve batınlarının olduğu fikridir. Tasavvuf bu fikri Batiniyye'den almıştır. Çünkü batıniler her nassın bir tevili olduğunu, her tevilin de bir batını bulunduğunu; tevil ve batın ilmini de ancak imamların bileceğini iddia ediyorlardı.

Öyle anlaşıyor ki, Mutasavvıflar diğer düşünceleri başkalarında aldıkları gibi, bu düşünceyi de Batiniyye'den almışlardı. Onlar bu manada şöyle diyorlardı:

“Bilesin ki, bizim yolumuzda taharet (temizlenme) bilinegelen temizlik; hades'ten temizlik manasına değildir. Çünkü hades insanın hakikatidir. Birşeyin kendi hakikati demek olan hades'ten temizlendiği zaman insanın kendisi yok olmuş olur ki, geride Allah'tan (C.C.) başka bir şey kalmayacağı için ibadetle yükümlü olacak bir kimse kalmaz. Onun için biz temizlik (taharet) denince, Allah'ın (C.C.) kulun bütün ibadetinde kulağı, gözü, ve bütün benliğine sinmiş olmasını, bedeninin insana fakat tasarruf ve idraklerinin Allah'a (C.C.) ait olmasını anlıyoruz.”

Zikretmiş olduğumuz bu fikirlerin bir araya gelmesiyle bilhas-sa H. 5. asırdan sonra yayılıp gelişen ve farklı menşelerden kay-naklanması hasebiyle çeşitli isimler alan İslâm tasavvufu ortaya çıkmış oldu.

Tasavvufta İlk Üç Ekol: İşrakilik, Hulul ve Vahdeti Vücut

Tasavvuf Ekollerinin İlki İşrakilik:

Bu ekolde felsefî düşünce, zühd ve diğer düşüncelerden daha ağır basmıştır. Aslında bütün tasavvufî düşüncelerde **işrakilik** bir esas olarak görülmektedir. Ne var ki, bazılarında sırf **işrakilik** esaslı bulunduğundan, **hulul** ve **vahdet-i vücud**'a yer verilmez-ken, bazılarında diğer iki husus da bulunmuştur.

Tasavvufî ekollerin ikincisi, ilâhî unsurun insan unsuruna hu-lul ettiği esasına dayanan **hululîyye**'dir.

Hallaç, bu esaslı bir şiirinde şöyle dile getirmiştir:

«Sen kalbimde yerleştin, dilim sana hitap etti.

Bazı sebeblerle bir araya geldik ve yine bazı sebeb-lerle ayrıldık.

*Eğer büyüklüğün seni gözle görmeye mani oluyorsa,
Vecd de içe almaktadır.»*

Bir başka şiirinde ise aynı manayı daha açık bir şekilde ifade etmektedir. Şöyle ki:

«Mahlukatına parlak lahutunun yüksek sırrını izhar eden,

Sonra mahlukata da yiyen içen bir varlık suretinde zuhur eder,

Ve mahlukatı onu başlı, gözlü olarak müşahede eden Allah ne kadar yücedir.»

Üçüncü Ekol Vahdet-i Vücut'çuluktur

Bu ekole göre bütün varlık aslında tek ve birdir. Gözle görülen çokluk ise varlığın zatında değil, şeklinde meydana gelen bir çokluktur.

İbn-i Arabî'nin bayraktarlığını yaptığı bu düşünceye göre yer, gök, üzerindeki yıldızlar ve bütün varlık; Allah'ın tecelli sünnetleridir, her şey O'dur. İbn-i Arabî bu hususu şu beyitlerle ifade etmiştir:

*«Ey eşyayı zatından yaratan Allah, sen yarattıklarını
nefsinde toplayansın.*

Sen varlığı sende sona erenleri yaratırsın.

Sen geniş olan bir darsın».

Bahauddin el-Amili de, **vahdet-i vücud'u** Allah'ın Rasulûllah'a ve ahiretteki tecellisine benzeterek şu ifadeleriyle açıklamaktadır:

«Yüce Allah'ın bir şahıs suretiyle tecellisi caiz olduğuna göre yerde ve gökte bulunan suretlerin O'nun tecellilerinin sureti ve zatının zuhur tarzları olmasına ne mani vardır. Eğer denirse ki, Allah'ın kendisinde tecelli ettiği suretler güzel bir surettir. Güzellik ve nuraniyette bunların hilâfına olan eşyaların suretleri gibi necis ve pis suretler, nasıl Allah'ın tecelli suretleri olabilir?

Biz de deriz ki: Eşyanın pisliği onların zatından ayrılmayan vasıflar değildir. Eşyanın pisliği onların zatından ayrılmayan vasıflar değildir. Eşyanın pisliği veya temizliği kişilere veya onların zevklerine göredir. Eşyanın pislik ve temizliği izafî şeylerdir. Eşyanın aslında, mutlak ve zatî bir pislik veya çirkinlik söz konusu değildir. Eşya mutlak olarak ele alındığı zaman; pislik de, temizlik de birdir.»

Mutasavvıflardan bazıları ise bir başka esasa, Allah'ı arzulamak ve sevmek esasına yönelmiştir. Her ne kadar mahabbet de **ışrak** fikri gibi bütün tasavvuf ekollerinde mevcut ise de, bazı

mutasavvıflar muhabbete büyük bir önem vermiş, muhabbetten Allah ile birleşmeye bir yol çıkarmıştır. Bu esas **hulul** ve **vahdet-i vücud** esası olmayıp Allah ile birleşmek, mahlukun hâlikini sevmesi ve O'na bağlılığı ile halıkıyla birleşmesi olayıdır.

İbn-i Farid bu görüştedir. O, Allah'ı sevmek O'nun sevgisini elde etmek, böylece Allah Ta'ala'ya kavuşup O'na yükselmek düşüncesindedir. Kişi, Yüce Varlık'la birleşme derecesine ulaştığı zaman «Mahv' yani fanî zatın şahsının sahibi olan Allah'ın zatında yok olması veya hissin ortadan kalkmasından dolayı sekr (sarhoşluk) tabir ettikleri bir halde bulunur. Sofiyye bu halde **vahdet-i şuhud** hali derler. Bu hal, diğer bazılarının vahdet-i vücud dedikleri halin mukabilidir. **İbn-i Farid**, bu hali şu beyitlerle anlatmaktadır:

«Baktığım her şeyde O'nun tecellisini buldum.

Gördüğüm her şeyde, kendi bakışlarımla O'nu gördüm.

O, zahir olduğu zaman gözümü açtığımda orada kendimin O olduğunu halvet halinde buldum.

Varlığım gördüğümde yok oldu.

Her şeyi yok ederek gördüğümün vücudunda kayboldum.

Gördüğüm sekr'den sonraki sahv haline hazırlanmasıyla O'nun mahvında müşahede ettiğimi kucakladım.

Sahv'dan sonraki mahv halinde ondan başkası olmadım. O tecelli edince zatım da O'nun zatı idi.»

Hikam müellifi, **İbn-i Teymiyye**'nin çağdaşı **İbn-i Ataullah** İskenderi Ezher'de ders verdiği günlerde, şeyhi ile arasında cereyan eden bir olayı anlatarak şöyle demiştir:

«Şeyhin huzuruna girdim. Bu sırada içimden bu şekilde Allah'a kavuşmak zahir ilimlerle meşgul olarak, halka karışarak O'na ibadet etmekten evlâdır, diyerek Masiva'yi terkedip Allah'a yönelmeye karar vermiş durumdaydım.

Ben henüz kendisine bu hususta bir şey sormadığım halde şeyh bana şöyle dedi: 'Zahiri ilimlere meşgul olup bu sahada en yüksek mertebeye çıkan, sahasının erbabı olan bir zat bana gelerek:

«—Efendim bulduğum işi bırakıp sohbetinize devam etmek istiyorum,» diyerek benden izin istedi.

—Ben, O'na: «Sen orada kal. Allah'ın bizim elimizle senin için takdir buyurduğu şeyler sana ulaşacaktır.» dedi.

Şeyh efendi daha sonra bana bakarak şöyle devam etti: «İşte Sıddık'lar böyledir. Hak Taalâ çıkarmadıkça onlar hiçbir noktadan çıkamazlar.»

Bir süre sonra şeyhin huzurundan ayrıldığımda, Allah Taalâ o düşüncemi kalbimden söküp almıştı. Ben de Allah'a bağlanarak huzur bulmuştum».

Sofiyye, mutlak bir itimada dayanan gerçek tevekkülün, Allah'a mutlak olarak bağlanmak olduğunu kabul eden kimselerdi. Ruh terbiyesi prensipleri onlarda tevekkül düşüncesini besliyordu. Hatta muhtemelen ilâhî feyz ile elde edilen bilgiye, ruhî işraka inanmaları, onların sebeblerle müsebbibleri arasında güçlü bağı görmemelerine yol açıyordu.

Sofiyye ayrıca:

«Siz Allah'a tam olarak tevekkül ederseniz, Allah sizi sabah aç olarak kıra çıkan ve tok olarak akşama geri dönen, kuşu rızıklandırdığı gibi rızıklandırır.» Mealindeki hadisın zahirine uyarak şöyle diyorlardı:

«O günkü yiyeceği bulunduğu halde ertesi günün rızıkını düşünen kimse günah işlemiş olur.»

Sofiler de, benzeri düşünceleriyle cebrî bir tutum içindeydiler. Kişinin fiillerinde hiçbir iradesinin olmadığına, iradenin sadece bir ve kahredici olan Allah'a ait olduğuna inanıyorlardı.

Cebri bir akaide sahip olan bu kimseler, gaybî işlerde, de Allah'a mutlak olarak tevekkül ediyor, O'ndan gelecek olan her şeye razı oluyorlardı. Çünkü onlara göre kendileri de malik oldukları ve işledikleri her fiil de, çok bilgili ve güçlü olan Allah'ın eseridir. Hatta bu tutumun sonucu olarak onlardan biri şöyle diyordu:

«Eğer Allah'ın rızası, O'nun beni cehenneme koyması ile olacaksa, ben O'na razı olurum.»

Sofiler, **cebri** ve **tevekkül**'ü garip bir şekilde birleştirmiş, Rab'lerine yaklaşmak ve O'nun kendilerinden razı olması için nefislerini ruhî riyazata zorlamışlardı. Bu tutumlarının tabîî sonucu olarak, Allah'ın kendileri için takdir ettiği şeylere daima razı olmuş, nefislerinden şikayet etmiş, O'nu her zaman suçlamışlardı. Bu tutumlarını da riyazat ve tasavvufun bir mertebesi olarak görmüşlerdir. Hatta bu hususta **İbn-i Ataullah, İskender Hikem**'inde şöyle demiştir:

«Nefsinden razı olmayan bir cahil ile beraber bulunman, nefsinden razı olan bir alim ile birlikte bulunmandan senin için daha hayırlıdır. Nefsinden razı olan alime alim denir mi, ondan razı olmayan cahil midir?»

Sofiiye'nin, sebeplerin müsebbeblere etki ettiğine inanmaları onların, evliyanın kerametine inanmalarına imkân sağlayan bir amil oluyordu. *Kerametler, derecesi yükselip Allah'ın velilerinden olan şeyhlerin, ortaya koydukları olağanüstü şeylerdir. Keramet aslında olayların görünen sebeplerinden koparılmasından başka bir şey değildir.*

Veli, Allah'ı sevip O'nun zatında fani olduğu için önündeki perde kalkar, fiillerinin sebeplerine olan bağları kesilir ve sonunda halkın göregeldiğinin dışında cereyan eden keramet zuhur eder. Çünkü veli kendini fani kılmakla, normal insanlar arasından çıkmış olur. Hatta veliden kerametın zuhur etmesi o noktaya gelmekten daha kolaydır. Çünkü O'nun için nefsi arzularından uzak-

laşmak, yüce ve kudretli olan Allah’a yönelmek şarttır.

Kuşeyri’nin risalesinde bu, noktaya işaret eden şu cümle vardır:

«Rivayete göre; **Ebu Muhammed b. Abdullah, b. Muhammed b. el-Murtaîş’e**: «*Falan zat havada yürüyor*» denmiş. O da; «*Bana göre Allah’ın O’na kendi arzularına karşı koyma imkânını vermesi, havada yürümesinden daha büyük bir olaydır*» cevabını vermiştir.»

Sofiyye’nin azmedip yöneldiği ve en büyük gaye bildiği fena hali, onların olayların sebeblerini inkâr etmelerine sebep olduğu gibi, ayrıca günah kavramına da bilinegelenden farklı bakmalarına yol açıyordu. Meselâ onlara göre bir günah, eğer kişiyi dolaşısıyla gururdan alıkoyuyorsa, bu, O’nun için *zarara* götüren bir taatten daha hayırlı idi. Hatta, **İbn-i Ataullah İskender Hikem’in** de şöyle demektedir.

«*Tevazuu ve gururun kırılmasını doğuran bir ma’siyyet, gurur ve kibir doğuran taat’ten daha hayırlıdır. Çünkü gurur, nefsi Allah’ın zatında fani olmaktan uzaklaştırırken, günahla gelen tevazu ve gursuzluk, insanı Allah’ın zatına yakın kılar.*»

Yine, **İbn-i Ata** şöyle demiştir:

«*Nefsin günah işlemede hali açık, taat’ta ise gizlidir. Gizli olanın çaresi daha zordur.*»

Yani ma’siyyet, sahibine bir üzüntü verir. Halkın arasında bu kişi onun yüzünden utanır, kınanır. Taat halinde ise insan farkında olmadan riyaya düşmüş olabileceğinden, onu idare etmek ve korumak zordur. **İbn-i Ata**, aynı hususa işaretle:

«*Halkın bilemediği bir yoldan riyaya düşmüş de olabilirsin*» diye ikazda bulunmuştur.

Sofilerin dualarından bazılarında da Allah’ı sevmenin herşeyden önemli olduğu, O sevildiği zaman günahların önemsiz olaca-

ğı, o sevilmediğinde sevapların bir hükmünün olmadığını ifade eden cümlelere raslanmaktadır. **Ebu'l-Hasan Şazeli'**nin duasında şöyle dediği rivayet edilmiş tir:

«Allah'ım, günahlarımızı sevdiklerinin günahı kıl, hasenatı-mızı ise sevmediklerinin hasenatı kılma. Çünkü sen buğz edersen hasenatın bir faydası, seversen günahların bir zararı olmaz. Rahmetini umalım ve azabından korkalım diye, uhrevî durumumuzu gizli tuttun. Bizi korktuğumuzdan emin kıl, umduğumuzdan mahrum bırakma. Daha önce senden istemeden bize imanı lütfettiğin gibi diğer isteğimizi de ver.»

Sofiler dünyada sebeplerin müsebbeblerle olan bağıını kopardıkları, hakiki bilginin masıvayı terkten doğan **ışrak** ile elde edildiğinde inandıkları; Allah'ı (C.C.) sevmenin herşeyden daha önemli olduğunu, insanın O'nu gerçekten sevdiği, tam olarak tevekkül ettiği ve rahmetini umduğu zaman başka herhangi bir şeyin öneme haiz olmadığını iddia ettikleri için, eğer günahla birlikte pişmanlık bulunuyorsa hasene ile seyyienin, taat ile ma'siyetin bir olduğunu telâkki etmişlerdir.

Mu'tedil tasavvufçular, kişinin günahından dolayı ceza göreceğini, ancak Allah'ın rahmetiyle O'nu affetmesinin umulacağını itiraf etmişlerdir. **İbn-i Ata** bir duasında şöyle demiştir:

«Allah'ım, eğer benden güzellikler zuhur ederse, bu senin fazıl ve ihsanındır ve senin bana karşı minnetin olur. Eğer kötülükler zuhur ederse, bu da senin adaletin iledir ve bana karşı hüccet senindir.»

Ebu'l-Abbas el-Mürsî de, bir duasında şöyle demiştir:

«Allah'ım (C.C.), ma'siyetim (günahlarım) taati, taatim ise ma'siyeti sesleniyor. Hangisinde azabından korkup, hangisinde rahmetini umayım? Eğer ma'siyette rahmetini ummamın gerektiğini söylersen, bana faz-

İnla muamele etmiş olur, bana bir korku bırakmazsın. Eğer taat'ınle korkmamı söylersen, adaletinle muamele eder ve bana bir ümit bırakmazsın. Acaba ben sana itaat edince, bana ihsanda bulunacağını nasıl düşünebilir, isyan ettiğim zaman fazlını nasıl unutabilirim?»

İşte, **Sofiyye**'nin düşüncesi bundan ibarettir. Bunu Allah katında **ma'siyet** ve **taat**'in bir olduğu, **hidayet**'te olanla **dalalet**'te olan arasında bir fark olmadığı düşüncesinin takip edeceğinde şüphe yoktur. Bu, insanlar daha ileri giderek şeriatın asi ile mutî arasında bir fark koymuş olmasına rağmen hakikatin varlığı; her şeyi; lezzetleri, arzuları, emredilen ve yasaklananları yaratan Allah katında bunlar arasında bir fark olmadığını söyleyecek; hakikatin ariflere mahsus olduğunu, şeriatın ise hakikati bilmeyenler için olduğunu iddia edeceklerdir.

Sofiyye'ye göre günah işleyip daha sonra istiğfar etmek Allah'a yaklaşımdır. O'ndan uzaklaşmak değildir. İstiğfarın kulu Allah'a yaklaştırması, günahın O'ndan uzaklaştırmasından daha fazladır. Onlara göre bazı rivayetlerde şöyle denmiştir:

«Eğer siz günah işleyip tevbe etmeseydiniz, Allah günah işleyip istiğfar edecek bir millet yaratırdı.»

Yüksek mertebelere çıkmış olanların anlayışı böyle olunca, tasavvufta o derece yükselmemiş ve üst tabaka kadar hakikatleri idrak edememiş olan müridlere işi, **ma'siyet** ve **taat** diye bir mefhumun mevcut olmadığı iddiasına kadar vardırıdılar.

Bazısı emir ve yasak tanımazken, bazısı da bir taraftan mürşid olduğunu iddia ederken, yasakları çiğnemekte, zevklere dalmakta hiçbir dinî ve vicdanî mani tanıımıyordu.

O'nun için tasavvuf, günahlarını saklamasına yarayan bir örtüden başka bir şey değildi. Bu insanlar, bütün bunlara rağmen evlialık iddiasında bile bulunabiliyorlardı.

Tasavvufun sadece kabuk kısmını tanıyan, bu hususta şekilden başka bir hakikat bilmeyen bazı avam sofiler ise keramet göster-

mek için herhangi bir şeyhe veya veliye ittiba'in yeterli olduğunu halk arasında yayıyorlardı. Onlara göre böyle bir ittiba'dan sonra artık onları ateş yakmayacak, yılan sokmayacaktı. Akılları durduracak olan kerametler göstererek halkın zihinlerini bulandıracaklardı. Böylece halkın kendilerine körü körüne bağlanmalarını sağlayacaklardı.

İbn-i Teymiyye bu anlayışları, tutum ve davranışları müşahade etmiş, çalışmalarının sonunda Sofiyye arasında dolaşan **hakikat, şeriat ve ittihad** fikirlerinin şer'i hükümlerin iptalinden başka bir şey olmadığı sonucuna varmış; bu insanların halkı sapırtıcı yaşayışlarına şahit olmuştu. Her iki noktaya da karşı çıkan **İbn-i Teymiyye**, birinci nokta ile Kur'an ve Sünnet'ten delillerle, ikinci nokta ile de amelleriyle mücadele etmiştir. Nitekim kendisinin hayatından bahsettiğimiz bölümde bu hususa işaret etmiş oluyoruz.

İbn-i Teymiyye'nin yaşadığı dönemde *sofiler*, büyük bir itibara sahiptiler. Meselâ; Mısır valileri şehirde dergâhlar kurup buraların masraflarını karşılayacak tahsisatlar ayırmışlardı. Sığınak ve barınağı bulunmayan yabancılar ve yolcuların ihtiyaçlarını karşılamak üzere tekkeler inşa etmişlerdir.

Mısır ve Şam'da sofilerin ve abidlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere özel mahalle teşkil ediliyor. Oralar için pek çok masraflar yapılıyordu. Öyle ki, Nureddin Zengi haçlılarla karşı karşıya gelince bazı yakınları O'na şöyle dediler:

«Memlekette sofiler ve fakirlere büyük paralar ayrılmış bulunuyor. Şimdilik onlardan da istifade etseniz uygundur.»

Buna çok kızan **Zenqî**, şu cevabı vermişti:

«Vallahi ben ancak onların hürmetine zaferi elde edeceğime inanıyorum. Şunu biliniz ki, ancak zayıflarınızın hürmetine rızıklandırılıyorsunuz. Nasıl olur da; yatağımda uyurken hedefini şaşırmayan oklarla cihad edenlerin maaşlarını kesip, bazen şa-

şırana ve bazen de isabet ettirenlerine sarf ederim? Sonra bahsettiğimiz kimselerin hazinede muayyen bir payları vardır. Ben onu başka birine nasıl veririm?»

Daha sonra **Selahaddin Eyyübi** de, Mısır'da fakir mutasavvıflar için bir tekke yaptırmıştır. Ondan sonra gelen Memlüklüler de aynı şekilde hareket etmiş, bu hususta pek çok harcamalar yapmışlardır.

Ayrıca **İbn-i Teymiyye**'nin dostu olan **Melik Nasır Kalavan** da bir tekke yaptırmıştır. *Seryakus* adındaki bu tekkenin inşa ediliş sebebi tarihçi **Makrizî** şöyle anlatıyor:

«Bir defasında Nasır, adeti üzere ava çıkmıştı. Yolda giderken birden korkunç bir acı hissetmeye başladı. Atından indi. Acısı gittikçe artıyordu. Neredeyse ölecekti, işte bu sırada, eğer Allah kendisine şifa verirse, burada halkın ibadet etmesi için bir ibadet yeri inşa edeceğine dair bir adak adadı. Bir müddet sonra iyileşerek dağdaki kaleye dönen melik, daha sonra bir gurup mühendis ile birlikte hastalandığı o mevkiye gelerek orada bir tekke yaptırdı (H. 823). Melik yüz kadar Sofî'nin ikamet ettiği bu tekkenin yanına bir cami, bir hamam ve bir de aşevi inşa ettirdi.»

İbn-i Teymiyye'nin en çok güvendiği hükümdar Nasır'ın böyle yaptığını gördükten sonra, Sofiyye'nin Mısır ve Şam'da ne denli büyük bir itibara sahip olduklarını tahmin etmek zor olmayacaktır.

İbn-i Teymiyye, hata ve dalalette olduklarına inandığı diğer kimselerle mücadele ettiği gibi, bunlarla da mücadele etmek zorunda kaldı. **İbn-i Teymiyye**, Sofilerin Şam'da kerametvari fiillerine ilişip hilelerini açığa çıkarınca; gizli yanlarını yayıp bazılarının Tatarlarla ilişkisini isbat edince, iki taraf arasındaki çarpışma iyice şiddetlendi.

Bu mücadele sonunda Mısır'da Sofilerin hücumuna uğradı.

Fakat sevenleri araya girip bedenî bir acıya ma'ruz kalmasına mani oldular. Eğer **İbn-i Teymiyye** mani olmasaydı, büyük bir fitnenin çıkmasına ramak kalmıştı.

Burada da olayların birbirini açıklığa kavuşturduğunu görüyoruz. Çünkü biliyoruz ki, **Nasır** ile **İbn-i Teymiyye** arasındaki ilişkiler, **İbn-i Teymiyye** Mısır'dan ayrılıp kesin olarak Şam'a yerleşinceye kadar karşılıklı bir güven içinde cereyan etmiş; Nasır ancak hayatının son demlerinde **İbn-i Teymiyye**'ye karşı tavır almıştır.

Şunu da belirtelim ki, **İbn-i Teymiyye**'ye işkence H. 826 senesinde başlamıştır. Nasır'ın yaptırdığı tekke ise H. 825'de bitmiştir. Demek oluyor ki, bu süre içinde Sofiyye, Nâsır'ı tesirleri altına almış, O'nu dostu **İbn-i Teymiyye**'nin aleyhine geçirmişlerdi. O da **İbn-i Teymiyye**'nin kalede hapsedilmesine izin vermişti.

(*) *İmam İbn-i Teymiyye* – Prof.Dr.Muhammed Ebu Zehra, İslamoğlu Yay., İstanbul, Tarihsiz. S. 189-190

SONUÇ:

İşte, **İbn-i Teymiyye**'nin yaşadığı dönem budur.

İbn-i Teymiyye'nin yaşadığı yüzyıl, siyâsî çalkantılar ve savaşlarla geçtiği gibi, bu dönemde genellikle bütün ilimlerde bir taklit anlayışı hüküm sürüyordu. O'nun da intisap ettiği *Hanbeliler Eş'arî*'nin görüşlerini taklit eden çoğunluğa muhalefet ediyorlardı. Bu yüzden de tartışmalar oluyordu.

Tasavvuf, Mısır ve Şam'da çoğunluğa hakim olmuştu. **İbn-i Teymiyye** delillerle tasavvufun üzerine yürüdü ve onunla ölçülü bir şekilde mücadele etti. Öte yandan Şia İslâm toprakları üzerinde fitnelere sebep oluyor; selefe aykırı birtakım iddialarda bulunuyordu. Bir kısmı da dağlara çekilmişti. Diğer bir kısmı halk için daha büyük bir tehlike oluşturmuyorlardı. **İbn-i Teymiyye**, bunlarla susturucu deliller ve keskin kılıçlar kullanarak mücadeleye girişti.

Gerçek şudur ki, **İbn-i Teymiyye** kalbi ve akli ile Kur'ân, Sünnet, sahabe sözü, kaza ve fetvalarının, onlardan rivayet olunan görüşlerin etkisine girmiş, onların atmosferinde yaşamıştır. Etrafına bakan **İbn-i Teymiyye**, o yüce öncülerin ve Rasulullah'ın getirdiklerine muhalif görüşleriyle karşılaşmıştır. Bunun üzerine halkı Rabbi'nin emrine, Sünnet-i Rasulullah'ı diriltmeye, Selefin yolundan gitmeye çağırmıştır.

Bu arada **İbn-i Teymiyye** ile halk veya şeyhleri taklit ile sırf hakka bağlanmak düşünceleri arasında çatışma olmuştur. Bu savaşta, sağlam ipe tutunmuş olan **İbn-i Teymiyye**'nin sert davrandığı, hiçbir şeyden korkmadan inandığını söylediği görülüyor. O'nun kitaplarında yazdığı düşünceler, risalelerinde savunduğu fikirler, işte bu çarpışmalar sırasında ortaya çıkmışlardır. Bu sebeple, **İbn-i Teymiyye**'nin risale ve kitaplarının sıcak, sert ve güçlü olduğu görülür. Çünkü bir savaş sırasında meydana gelmişlerdir. Onlar sanki patlayan silâhlar, çarpışan oklar ve birbirine giren kılıçlar gibidirler.

TASAVVUFLA MÜCADELENİN KUDSİYETİ

Neden; “Her Müslüman tasavvuf ve tarikatlarla mücadele etmelidir?” (5.3-5)

Yüzyıllardır Türkiye’de; bilhassa doğu vilayetlerinde “*Şeyhlik ve Tarikatçılık*” denilen asılsız ve esassız bir hurafenin hüküm sürdüğü herkesin malumudur.

İnsanları dinin gerçek hedeflerine ulaştırmaktan alıkoyan menfi amillerin başında gelen kara cehalet, şeyhlik müessesinin de bu kadar uzun zaman ayakta durmasında başrolü oynamış ve oynamaktadır.

Şeyhler, kendilerine bağlı olan insanların iradelerine tam manasıyla hakim olmuşlardır. O kadar ki, mürit her şeyi şeyhten bilir. Mesela; birisi hastalandığı vakit doktora gideceği yerde, hemen şeyhe koşar, hastalığının geçmesi için ya bir hayvan, ya birkaç kilo yağ, yahut bir miktar para veya birkaç ölçek buğday götürür. Bazıları da bunlardan birini adar, Allah (c.c.) tarafından hastalığı geçerse onu şeyhe verir. Bir kısmı da adadığı hayvanı senelerce besler, bir sürü olduktan sonra şeyhe verir veya hepsini satar, binlerce lira tutan parasını olduğu gibi şeyhe takdim eder. Mahsul zamanı gelince şeyh ve adamları, tahsil memurları gibi köyle-ri dolaşıp, herkesten gücünün yettiği veya şeyhin istediği kadar

mahsul alırlar. Şeyhin evinde yapılacak bir iş varsa, hemen bir köyden gerektiği kadar adam toplanır ve gidip o işi bitirirler. Bu iş, kadınların yapacağı bir işse, o kadar kadın toplatılıp götürülür.

Sözün kısası; şeyhlerin bütün ihtiyaçları halk ve bilhassa köylüler tarafından karşılanır. Kendileri kral, çocukları ise birer prens gibi, bir işte çalışmaksızın saltanat sürerler.

Bütün bunlara sebep, müritlerin, şeyhi Allah'ın yegâne temsilcisi ve vekili olarak telâkki etmeleri ve buna mutlak suretle inanmalarıdır. Onlara göre şeyh, Kıyamet günü'nde istediğinin imanını dahi kurtarır, sevdiği adamları alıp hesap ve azaptan sıyırır; sevmediği kimseleri ise sahipsiz ve perişan bırakır. Hem bu inanış yalnız şeyhin yaşadığı zamana has olmayıp, ölümünden sonra da devam eder. Bunun için; ölmüş bir şeyhin müritleri, bu defa da ruhundan medet beklerler. Mezarına gittikleri zaman el bağlamak ve göz yummaktan başka, bir de bu mezarından bir miktar toprak alır, şifa(!) niyetiyle suda eritip içer, gerekirse arkadaşlarına da ikram ederler. Hastalığı biraz ağır olanlar, şeyhin mezarına götürülür, orada saatlerce bekletilirler. Maalesef bu zavallılar, ölmüş bir adamın değil, sağ bir kimsenin dahi bu işlerde tesiri olamayacağını bilmiyor ve anlamıyorlar.

Şeyhliğe ve tarikatçılığa inananlar, bu işin dinin bir emri olduğuna inanmaktadırlar.

Bu itibarla bunlarla mücadele etmek, dinin kudsi gölgesinde kamufle ettikleri çirkin oyunlarını meydana çıkarmak, bu oyunların dinle hiçbir ilgisi olmadığını söylemek ve nihayet dini hislerinin istismarı neticesinde tuzaklarına düşmüş saf ve masum insanları kurtarıp layık oldukları seviyeye çıkarmak, her müslüman alimin görevidir. Çünkü alimler, dinin emirlerini doğru olarak halka söylemekle yükümlüdürler. Hiçbir alim, doğruyu gizlemek ve onu yanlışla karıştırmak yetkisine haiz değildir.

Bu hususta Cenabı Hakk'ın şu enirine dikkat buyurulsun:

"Hakkı, batıl ile karıştırmayın ve bilerek hakkı gizlemeyin."—

Bakara: 2/42

Lakin bizdeki, tedavisi güç bir hastalık halini almış “nemelazımcılık” ve “bana değmeyen yılan, bin yıl yaşasın” zihniyetiyle işleri birbirimize bırakmamızın ruhumuza verdiği üşengeçlik, bu hale gelmemize sebep olmuştur.

Alim diye geçinen ve çevrelerinde gerçekten de sevilip sayılan bazı kimseler de, şeyhlerin önünde eğilenlerin safında yer alıyorlar. Esasen cahil halkı, kitle halinde şeyhlerin tahakkümleri sahasına sürükleyen başlıca sebeplerden biri de budur. Zira cahiller, bunların alim olduklarını düşünerek ve gittikleri yolun doğru olduğuna hükmederek peşlerinden gidiyorlar. Bu sebeple suçun ağırlığını bunlar işlemiş oluyorlar.

Bunların çoğu da şeyhlere inandıklarından değil, onların hi-maye ve sayelerinde bir takım maddi çıkarlar elde etmek veya halk arasında yaldızlı bir şöhret kazanmak için bu yolu seçiyorlar. Bu da, düpedüz ikiyüzlülüktür.

Bununla beraber şeyhlik ve tarikatçılık hurafesine şiddetle muhalif olan ve bu yolda ellerinden geldiği kadar çalışmış ve çalışmakta bulunan birçok alim de mevcuttur. Bunların gerçeği görüp söylemekten çekinmeyişleri hakikaten memnuniyete şayandır. Lakin bunların mücadelesi, iletişim araçlarıyla olmadığı ve bulundukları çevrenin hududunu aşmadığı için, şeyh ve taraftarlarının kuru gürültüleri içerisinde boğulmaktadır. Bu suretle de her tarafa aksetmemekte ve tabiatıyla beklenen faydayı sağlayamamaktadır.

Ne pahasına olursa olsun hakka inanmak, hakkı söylemek ve hakkı yükseltmeye çalışmak lazımdır.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Allah’tandır.

Tasavvuf ve Tarikatların İslam’la İlgisi Yok

Tasavvuf; dünya ve dünya işlerinden sıyrılıp inzivaya çekilerek, ibadet ve riyazet yapmaktır. Tasavvufçuların şiarı olan “**Bir lokma, bir hırka**” sözü de bunun kuvvetli bir delilidir.

Şimdi bunun İslami bir esasa dayanıp dayanmadığını inceleyelim:

Bir defa İslam'da başlı başına ruhani bir müessese yoktur. Çünkü İslam; ibadetiyle, ruhiyatıyla, ilmiyle, ahlâkıyla, emir ve icaplarıyla bütün olan bir dindir. Bunların biri diğerinden ayrılamaz.

İslam'da Allah'tan (c.c.) sakınmak ve onun emirlerine riayet etmekle, dünyayı bırakmak arasında hiçbir ilişki yoktur. Müslüman, hem Allah'tan sakınır, hem de dünyadan nasibini alır. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

“Allah'ın sana verdiği ahiret evini ara, dünyadan da nasibini unutma ve Allah'ın sana iyilik ettiği gibi sen de (halka) iyilik et.” —Kasas: 28/77

İslâm hem çalışmayı, hem de maddeperest olmamayı emretmiştir. Eğer dünyayı bırakmak, mal ve mülk sahibi olmaktan sakınmak gerekseydi, İslamiyetin zekat, sadaka, hac gibi malla yapılan ibadetler hakkında hiç bir emri bulunmaması gerekirdi.

Tasavvufçular, tasavvufun İslami olduğunu iddia ediyorlar. Bu iddialarına delil olarak da, Peygamberimizin (s.a.v.) cahiliyet zamanında Hira mağarasına çekilip vaktini inziva ve ibadetle geçirmesini, Peygamberliğinden sonra mal toplamayışını, eline geçen malı halka dağıtmasını, onun zamanında *Ashab-ı Suffe* denilen bir taifenin mescit avlusunda ikamet edip, bütün vakitlerini ibadet ve riyazetle geçirmelerini zikrediyorlar.

Şimdi bunları inceleyelim:

Muhammed (s.a.v.). bir abid veya sofi sıfatıyla değil, hakkı bulmaya meraklı bir mütefekkir sıfatıyla ve halkı doğru yola sevk etmek, çarelerini bulmak için Hira mağarasına giderdi.

Muhammed (s.a.v.) Peygamber olmadan önce çalışırdı. Bir ara ticaret yapmış ve bu vesileyle Yemen ve Suriye'ye gitmiştir. Ancak boş zamanlarını, Hira'ya gidip düşünmekle geçirmiştir.

Muhammed'in (s.a.v.) ibadet için Hira'ya gittiğini farzetsek

dahi onun bu hareketi, tasavvufun İslami olduğuna delil teşkil etmez. Çünkü kendisi o zaman peygamber değildi.

Ehl-i Suffe için yapılan yer, bir ibadet ve riyazet veya bir tembellik yuvası, yahut miskinler tekkesi değil; bilakis ilim, irfan ve kültür müessesesi idi. Buradaki kişilerin de ihtiyaçlarını temin maksadıyla odun taşıyıp sattıkları sabittir.

Şimdi dünyayı bırakmanın İslami olduğunu iddia eden tasavvufçulara sorarız:

İslamiyet, müslümanların hür ve müstakil yaşamalarını ve başkasının boyunduruğu altına girmemelerini emreder. İşte Cenab-ı Hak bu hususta uyanık bulunmaları için müslümanlara şu emri veriyor:

“Onlara (düşmanlara) karşı elinizden geldiği kadar kuvvet hazırlayınız.” —Enfal: 8/60

Kuvvet de, silah ve diğer harp vasıtaları demektir. Bunları hazırlamak ise çalışmaya bağlıdır. Şu halde istediğiniz gibi hepimiz dünyadan el-etek çekip inzivalarda vakit geçirsek ve çalışmasak, bunları bize kim hazırlar ve canımızı, malımızı, namusumuzu, dinimizi kim muhafaza eder? Biz köşelerde tesbih çekmekle; hidrojen, atom ve füzelere ve hatta en basit ve ilkel bir silaha dahi karşı çıkabilir miyiz?

İslam büyüklerine izafe edilen bir tasavvuf vardır; o da, onların ahlaki durumları, ibadetleri ve umumi gidişleridir. Bu gidişleri İslam dininin emirlerine tıpatıp uygundur. Bunun için onların o gidişlerine tasavvuf demek doğru değildir. O gidişlerine gerçek İslam demek lazımdır. Zira her adamın veya her zümrenin hareketlerine ayrı bir isim verilirse, o zaman İslamiyet sayısız şube ve guruplara ayrılmış ve din birliği parçalanmış olur.

Tasavvufçuların bir kısmı, tasavvuf zincirinin Ebu Bekir’e var-
dığını iddia ediyorlar. Hakikatte ise bu iddialarının hiçbiri doğru değildir, tamamen uydurmadır.

Tasavvuf ve tarikat kitaplarından başka tasavvufun Ebu

Bekir'den kaldığını yazan tek bir hadis veya tarih kitabı var mıdır? Ebu Bekir bu tasavvufu kendiliğinden mi çıkarmıştır? Buna imkan yoktur. Çünkü kendisi, dinde olmayan bir işi dine eklemeye yetkili değildi ve bunu O da pekâlâ bilirdi. O halde tasavvufu nereden getirdi? Peygamberden mi aldı? Buna dair tek bir delil var mıdır? Hadis kitaplarında böyle bir şeyden bahsediliyor mu? Sonra eğer bu dini bir emir ise, Peygamber niçin bu emri yalnız Ebu Bekir'e bildirdi de, diğer sahabeleri bundan haberdar etmedi?

Cenabı Hakk'ın:

“Ey Peygamber! Sana Rabb’inden indirilen her şeyi tebliğ et. Eğer yapmazsan O’nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun.” —Maide: 5/67)

Emri gereğince, Allah’tan gelen bütün emirleri herkese bildirmiş olması icabetmez mi?

Tasavvufun Ebu Bekir'den geldiğini iddia edenler, O’nun Selman’ı kendine vekil tayin ettiğini söylüyorlar. Bu münasebetle bir daha soralım:

Ebu Bekir niçin tasavvufu da, diğer din ve dünya işleriyle birlikte, Halife Ömer’e bırakmadı da, Selman’a verdi?

Ömer (r.a.), Selman’dan daha bilgili ve daha selahiyetli olduğu ve bunun için de bütün müslümanların oyu ile seçilip kendisine bütün din ve dünya işleri tevdi edildiği halde; tasavvufun da kendisine değil, Selman’a bırakılmasının sebebi ne idi?

Ebu Bekir'den sonra halife olan Ömer (r.a.) devrinde de böyle birşey yoktu. O da selefi gibi İslamiyet’ten olmayan işlerin din olarak revaç bulmasına meydan vermezdi. Onun zamanında ilim müesseseleri, adli teşkilat, ordu merkezleri, vergi daireleri, memurların kontrolü için müfettişlikler gibi müesseselerin açıldığı herkesçe bilindiği halde; bir de tasavvuf ve riyazet yuvasının veya tekkesinin kurulduğunu niçin görmüyoruz?

Ömer'den sonraki halife Hazreti Osman (r.a.) zamanında da böyle bir şeye tesadüf edilmiyor.

Ali'nin (r.a.) de tasavvufla uğraştığı doğru değildir. Herhangi bir tasavvuf silsilesinin Ali'ye vasil olduğu sabit değildir. Bu silsileler Hasan Basri'de nihayet buluyor. Buna mukabil Hasan Basri'nin, Ali'nin öğrencisi olduğu ve onun sohbetinden istifade ettiği söyleniyorsa da, **Ehl-i Hadis** bunu da kabul etmiyor ve bu rivayetin sabit olmadığını söylüyorlar.

Buraya kadar verdiğimiz izahat, tasavvufun İslami bir müessese olmadığını göstermiş bulunuyor.

Tasavvufun Kaynağı Hindistan ve İran'dır

Tarikatlar, Rasulullah'dan (s.a.v.) 300 küsur yıl sonra kurulmuşlardır ki, o zaman mezhep imamları dahi çoktan vefat etmişlerdi. Eğer dinde böyle bir şey olsaydı, Peygamber ve sahabelerden sonra dinimizin bütün emir ve hükümlerini yazıp yayınlayan müçtehitlerin de tarikatlardan bahsetmeleri icabetmez miydi? Halbuki hiçbir mezhep imamı, tasavvuf veya tarikattan hiç söz etmemiştir.

Üçüncü asırda kurulmuş olan tarikatlar da bugün yoktur. Bugün mevcut olan tarikatların hepsi altıncı ve yedinci asırlarda kurulmuş olanlardır. Hepsi de İslam dininin menşei olan Mekke ve Medine şehirlerinden başka yerlerde çıkmışlardır. Bunların hemen hepsinin İran tarafından gelmiş olmaları da ayrıca dikkati çekmektedir.

Tarikatçılık, Hicretin 5-6. asırlarında İran'da tekrar canlanan -daha doğrusu hortlayan- Mecusiliğin İslami perdeye bürünmüş bir şekil ve devamıdır. Zaten tarikatlardaki mezar etrafında dolaşmak, mezardan yardım ve medet ummak, şeyhin rabitasını yapmak, def ve kavallarla müzikli zikir yapmak... gibi usuller, hep bunu gösterirler. Belki de İran'ın müfrit milliyetçileri, İslamiyet'ten intikam almak için bu çareye başvurmuşlardır. Zira

İslamiyet onları mağlup etmiş, onlar da İslamiyeti akide cephesinden parçalamak istemişlerdi. İranlı kölenin Ömer'i şehit etmesi de intikam saikiyle değil miydi? Yahudi dönmesi İbni Sebe'nin müslümanları birbirine düşürmesi ve parçalaması da intikam almak maksadıyla değil miydi?

Fakat esas dikkate değer nokta; tarikatçı mutasavvıfların kendilerine yeni düzen vermeleri ve her tarikatın kendine mahsus bir nizamı bulunmasıdır. Eğer bunlar İslami olsa, onlarda yeni düzene mahal kalmazdı. Zira İslam birdir, bunun düzeni de Allah tarafından verilmiştir. Artık ona yeni bir düzen verilmesine imkan yoktur. Her tarikatın kendine mahsus bir nizamı demek, dini ayrı ayrı şubelere bölmek demektir.

Bütün müslümanların dini nizamı İslam dinidir. Bu nizamın esası da Kur'an ve Sünnettir.

Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

"Allah'a ortak koşanlardan olmayın. O kimselerden ki; dinlerini parçalamışlar ve guruplar olmuşlar, her bir grup, yanındaki ile hoşnuttur." —Rum: 30/31

Eskiden revaçta bulunan ve birkaç taraftarı olan tarikatlar, hakikaten yekdiğerlerine nazaran başka başka şekildedirler. Mesele; birisinde ağzı kapayıp nefesi keserek zikretmek ve zikir esnasında yüzü perdeyle örtmek gerekirken, başka birinde de bunun tam aksine defler ve sazlarla, bağırma ve çağırımlarla zikretmek lazımdır. Halbuki İslam'da şekil değişikliği yoktur. Zira İslamiyet birdir. Bunu ayrı ayrı şekillere sokanlar hakkında Cenab-ı Allah Peygamberine hitaben şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz o kimseler ki dinlerini parçalamışlar ve guruplar olmuşlar, sen hiçbir şeyde onlardan değilsin. Onların işi Allah'a aittir." —En'am: 6/159

Eğer İslam'da tarikatçılık olsaydı, İslamiyetin yayılması ve en ufak bir hükmünün bilinmesi için durmadan ve yorulmadan çalı-

şan, bu uğurda en çetin mücadelelere ve en korkunç tehlikelere atılan, hayatına müteaddit suikastlar yapıldığı halde yılmadan ve korkmadan hakkı tebliğ etmekten geri durmayan, hatta hakkı tebliğ için yerini, yurdunu bile seve seve bırakıp yabancı bir şehre giden ve nihayet dinin bütün emir ve hükümlerini tebliğ edip vazifesini bitirdikten sonra fani hayata veda eden büyük Peygamberimiz de bir tarikat kuramaz mıydı? Hiç değilse kurulması için haber vermez miydi? Halbuki kurmak veya emir vermek şöyle dursun, bu hususta en ufak bir işaret dahi mevcut değildir. Yoksa tarikatçıların akıllarınca, Peygamberimiz bunun faydasını anlamamış mıydı ki, O'ndan asırlarca sonra dinimize yeni yeni hurafeler ilave etmeye kalkışıyorlar?

Bunların:

“Bugün size dininizi tamamladım.”—Maide: 5/3) mealindeki Allah'ın emrinden haberleri yok mu? Yoksa başkasının haberi olmadığını mı sanıyorlar da, hurafelerini din diye cahillere kabul ettiriyorlar?

“Hidayet Allah’a Aittir” Gerçeği

Tarikatçılara göre, takikatın büyüğü olan kimse, müridinin manevi bir mürşidi, kalbî bir doktoru ve ruhî bir terbiyecisidir.

Bir adamın manevi mürşid olması için kalp üzerinde tesir ve nüfuz sahibi olması ve kalben irşad edeceği kimsenin kalbine tesir yapabilmesi ve böyle bir yetkiye sahip olması gerektir.

Böyle bir yetki bir insana verilmiş olsaydı, bütün mürşidlerin en büyüğü olması nedeniyle, herkesten önce Muhammed'e (s.a.v.) verilmiş olması gerekmez miydi?

Eğer kendisine böyle bir yetki verilmiş olsaydı, bu dini yaymak için o kadar mücadele etmesine, eziyetlere katlanmasına, tehlikelere atılmasına ne lüzum vardı? Herkesin kalbi üzerine manevi bir tesir yapar, kalbini temizler ve imana getirirdi. Böylece Hicrete, harbe, mücadeleye hiç gerek kalmazdı.

Halbuki Rasulullah (s.a.v.) dini yaymak için her türlü mücadeleye atılmış, dinini tebliğ suretiyle yaymıştır.

Demek oluyor ki, İslam'da manevi veya kalbi bir tesir değil, öğretmek ve öğrenmek metodu ve prensibi vardır. Bilmeyen, bilmediğini bilenden öğrenir, bilen de bildiğini bilmeyene öğretir. Bunun içindir ki, İslam dininin esası olan Kur'an-ı Kerim, insana okumayı, öğrenmeyi, muhakeme etmeyi, varlıklardan ibret almayı emrediyor. Bütün bunlar da, insanın bilgi vasıtası olan akılla olur. Buna karşılık Kur'an'da insanı, başkasının manevi tesiriyle hakikati kabul etmeye davet eden tek bir ayet yoktur. Hem Rasulullah'a kalp üzerine tesir yetkisi verilmiş olsaydı, Kur'an'a da gerek kalmazdı. Çünkü Rasulullah o zaman herkesin kalbine tesir eder, imana getirirdi.

Ebu Talip, Muhammed'in (s.a.v.) amcasıydı. Kendisini büyüttü ve Peygamber olduktan sonra da çok korudu. Onu öldürmek isteyenlere mani oldu. Peygamber (s.a.v.) onun bu iyilikleri ve amcalık bağı dolayısıyla müslüman olmasını çok arzu ediyordu. Fakat buna bir türlü muvaffak olamadı.

Eğer Rasulullah'a kalbe tesir yetkisi verilmiş olsaydı, herkesten önce bu tesiri amcasının kalbinde kullanırdı. Onda bile bulunmayan böyle bir kuvvetin, başkasında olmasına imkân ve ihtimal tasavvur edilebilir mi?

Bu konuda okuyucuları biraz daha aydınlatmak için Kur'an'ı Kerim'den bazı ayetler zikretmeyi uygun gördük:

"Şüphesiz sen, (Ey Muhammed!) sevdiğini hidayete erdiremezsin. Lakin Allah dilediğini hidayete erdirir." —
Kasas: 28/56

"Allah kime hidayet etmişse, o hidayete ermiştir. Allah kimi dalalete götürmüşse, sen (Ey Muhammed!) ona hiçbir irşad edici dost bulamayacaksın." —**Kehf: 18/17**

"Peygamber üzerinde tebliğden başka bir şey yoktur." —**Maide: 5/99**

“Kim ki dönerse, biz seni (Ey Muhammed!) üzerlerine muhafız olarak göndermemişiz.” —Nisa: 4/80

“Allah’a ve O’nun Peygamberine itaat ediniz. Eğer dönerseniz, biliniz ki, Peygamberimiz üzerinde ancak açık tebliğ vardır.” —Maide: 5/92

“Allah kimi hidayete erdirirse, işte doğru yolu bulan odur. Kimi de dalaletе düşürürse, artık onlar için O’ndan başka asla veliler (dost ve yardımcılar) bulamayacak-sın.” —İsra: 17/97

“İnsanların çoğu, sen istesen de mümin olamazlar.” —Yusuf: 12/103

“De ki: “Şüphesiz ben size bir zarar ya da yarar verme imkânına malik değilim.” —Cin: 72/21

“Artık sen hatırlat! Sen ancak bir hatırlatıcısın. Üzerlerine musallat olan bir zorba değilsin.” —Ğaşiye: 88/21-22

“Siz, Allah’ın dalaletе götürdüğünü hidayete mi getirmek istersiniz? Halbuki Allah’ın dalaletе götürdüğü kimseye sen hiçbir yol bulamayacaksın.” —Nisa: 4/88

“(Ey Muhammed!) Eğer dönerlerse, biz seni üzerlerine muhafız olarak göndermedik. Senin üzerinde tebliğ-den başka bir şey yoktur.” —Şura: 42/48

İşte bu ayetlerin hepsi, Peygamberin ancak bir tebliğci olduğunu, Allah’ın hidayet vermediği kimseyi, hidayete getiremeyeceğini, Peygamberin bile, sevdiğini hidayete erdiremeyeceğini ve Allah katında kimse için zarar veya fayda verme gücüne sahip olmadığını gayet açık bir ifadeyle beyan etmektedirler.

Tarikatçıların bir kısmı diyorlar ki: *“Küfürden imana getirme yetkisi Peygamber dahil kimseye verilmemiş; ama müslüman*

olup ta kötü ahlaka sahip olanların kalbine tesir etme ve onları o kötü ahlaktan kurtarma yetkisi bazı kimselere verilmiştir.”

Biz de bu söze karşı şöyle deriz:

Osman ve Ali zamanlarındaki fitne ve karışıklıkları çıkaranların çoğu müslümandı. Osman ve Ali (r.a.) niçin bu adamların kalplerine tesir edip yaptıkları bu kötü işlerin önüne geçmediler?

Hem şimdi görüyoruz ki, dünyanın her tarafında zulüm sürüyor, vicdan sahibi her insan bu işlere son derece üzülüyor. Fakat ne çare ki, bunların önüne geçmek bir türlü mümkün olamıyor. Acaba kalplere tesir edip, insanı bir nazarla evliya yapabileceklerini iddia eden veya haklarında böyle bir iddiada bulunan şeyhler nerededirler? Niçin bu adamların kalplerine de tesir edip onları ıslah edemiyorlar? Niçin halkı bunların şerrinden kurtarmıyorlar?

Bir kısmı da şöyle diyor:

“Şeyhin manevi tesirine mazhar olabilmek için, İslamiyetin bütün emirlerini tatbik etmek ve kalbi de o tesirden istifade edebilecek kadar temizlemek lazımdır. Bu sebeple bu şartlara haiz olmayana şeyh tesir edemez.”

Bu söze gülmek mümkün değil. Biz de deriz ki: O halde kapatın şu tarikatlarınızı, bırakın şu şeyhliklerinizi. Çünkü İslamiyetin bütün emirlerini tam yerine getiren ve kalbini de temizleyen adamın, şeyhin tesirine -Şeyh'te böyle bir tesir olsa bile- ne ihtiyacı kalır? Siz, maksadınızın halkı manen doğru yola getirmek olduğunu söylemiyor musunuz? İslamiyete tam riayetkâr olan ve kalbini temizleyen kimse zaten doğru yola gelmiştir. Artık bunu hangi doğru yola götürmek istiyorsunuz? Doğru yoldan sonra sapık ve eğri yoldan başka bir yol var mıdır?

İşte ayeti kerime:

«Haktan sonra dalaletten başka ne var?» —Yunus: 10/32

Allah'tan Başkasını Yardıma Çağırma Sapıklığı

Bazı kimseler, bütün insanların Allah'ın kulu olduklarını, Allah katında hepsinin aynı seviyede olduğunu, Allah'ın onlara iyi ile kötüyü ayırdetmeleri için akıl ve kendilerini kontrol etmeleri için de vicdan verdiğini, her insanın bunlar vasıtası ile hareket edebileceğini, binaenaleyh Allah ile kullar arasında vasıta olan peygamberlerin getirdikleri dinlerin lüzumsuz olduklarını söylüyor.

Buna mukabil tarikatçılar da, her insanın işlediği günahlardan tevbe edecek seviyede olmadığını, bu işleri ancak Allah'ın sevdiği kimselerin yapabileceklerini, salih kimselerin Allah ile kulları arasında vasıta olmaları gerektiğini söylüyorlar. Bunların bir kısmı daha da ileri giderek bu işin daha ziyade, itikada bağlı olduğunu, hakikatte bir şey vasıta olmak kabiliyetine haiz değilse bile insanın onu öyle bilmesiyle vasıta olacağını ve insanı Allah'a kavuşturacağını iddia ediyorlar. Hatta bazı cahiller; *“Bir taşta dahi itikad bağlasak bizi Allah'a kavuşturur”* diyerek büsbütün sapıtıyorlar.

Bu iki fikir de hakikatten uzaktır. Birincisi uzaktır; zira insanın akli hakikaten bilim vasıtasıdır, iyi ve kötüyü bir diğerinden ayırabilir. Fakat bu, ancak onun kendiliğinden kavrayabileceği şeyler ve işler için söz konusu olabilir. Allah'ın zatını, sıfatlarını, onun insanlardan neler istediğini bilmek böyle değildir. Akıl bunları kendiliğinden bilemez, öğrenmesi lazımdır.

Allah, (c.c.) bunları bize öğretmek için içimizden bir elçi tayin etmiş, o da bunları Allah'ın bildirdiği şekilde bizlere öğretmiştir. Bu emirlerin hepsine birden din, onları bize bildiren insana da peygamber denir. İşte, Allah ile kul arasındaki vasıta dindir. İnsan Allah'a kavuşmak ve onun rahmetini kazanmak için dine uyar ve emirlerini tatbik eder. İnsanlara dini öğreten peygamber ise, sadece bir öğretmendir. Binaenaleyh o bile vasıta olamaz. Ancak bildirmek sıfatıyla rehber olur. Yani o bildirme konusunda elçisidir. Bildirdikten sonra aradan çekilir, o zaman arada yalnız din kalır.

İkinci iddiaya gelince, bu da çok yanıltıcıdır. Allah ile kul arasında tek vasıta din olunca başkasına ne lüzum kalır? Din, onu bilen ve tatbik eden kimseyi zaten Allah’a kavuşturur. Başkasının arada işi ne?

Tarikatçılar bu iddialarını ispat için şu ayeti güya delil gösteriyorlar:

“Ey iman edenler! Allah’tan sakının ve O’na (yaklaşmak için) vesile arayın.”—Maide: 5/35

Onlara göre bu ayetteki **“vesile”**den maksat güya şeyhler imiş.

Ayetteki **“vesile”** kelimesinden kasıt; salih amellerdir. Tarikatçı olmayan tüm tefsir alimleri de bunu bu şekilde açıklamışlardır.

Tarikatçılar, vasıta hakkındaki iddialarını sözde ispat etmek için bir de akli(!) delil getirerek şöyle derler: *Her insan Allah’ın rahmetine kavuşacak, tevbesi, duası ve diğer iyi işleri kabul olunacak, fakat derdini Allah’a arz edecek seviyede olmadığı için, kendisine bunları temin edecek birisi lazımdır. Şeyhler de Allah’ın sevdiği(!) insanlar oldukları için bu işi yaparlar. Yani bir insanın yaptığı iyi işleri şeyhler Allah’a kabul ettirir ve buna karşı verilecek mükâfat da onlar vasıtasıyla insanlara ulaştırılır. Böylece insan, ancak onlar vasıtasıyla iyi olabilir.*

Bu cehalete karşı insan nerede ise insanlığından utanacak. Allah -haşa- kral mı oldu ki, kulları ancak mabeyincilerin vasıtası ile kendisine dert ve isteklerini arz etsinler ve iyi işlerini kabul ettirsinler; o da saray erkanı vasıtası ile onlara nimetlerini versin? Bu ne biçim iman, ne biçim akıl, ne biçim mantıktır?

Biz bu iddiaları yine Allah’ın ayetleriyle cevaplandıralım. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

“Kullarım sana beni sorarlarsa, muhakkak ki Ben pek yakınım, çağırdığı zaman çağırısına icabet ederim.”—Bakara: 2/186

“Rabbinizi yalvararak ve gizlice çağırın, şüphesiz O haddi aşanları sevmez. Ve yerde ıslahından sonra fesat çıkarmayın ve O’nu (Rabbinizi) korku ve ümit halinde çağırın. Şüphesiz Allah’ın rahmeti iyilik edenlere yakındır.» (A’raf: 7/55-56)

“Rabbiniz dedi: “Beni çağırın ki size icabet edeyim.” — Mümin: 40/60)

İşte bu ayetlerin hepsi de insanı doğrudan doğruya Allah’a dua etmeye çağırarak, Allah’ın rahmetinin iyilik edenlere yakın olduğunu söylüyor. Fakat hiç birisinde “Şeyhiniz vasıtasıyla çağırın” denmiyor. Bundan anlaşılıyor ki, insan doğrudan doğruya Allah’a yalvarmalı, derdini O’na arz etmeli ve yardımı da sadece O’ndan istemelidir. Zira bu işlerde kendisine hiçbir kimse vasıta olamaz.

Dua ibadeti böyle olduğu gibi, diğer tüm ibadet ve iyi işlerin tamamı da böyledir. Bir insan bunları işlediğinde kabul veya reddedecek olan Allah’tır. Bu hususta da bir çok ayetler vardır. Bazılarını zikredelim:

“Şüphesiz, iman edip iyi işler yapanlara Firdevs cennetleri mesken olur. Orada ebedi olarak onlardan ayrılmak istemezler. —Kehf: 18/107-108

“Şüphesiz, iman edip iyi işler yapan kimseler altında nehirler akan cennetler vardır. O büyük kurtuluştur.” — Buruc, 85/11

“İman edip iyi işler yapanlara, amellerine mukabil mesken olarak me’va cennetleri vardır.” —Secde: 32/19

“Şüphesiz, iman edip iyi işler yapanlara, nimet cennetleri vardır.” —Lokman: 31/8

“Kim ki, O’na (Allah’a) mümin ve iyi işler yapmış ola-

*rak gelirse, onlara en yüksek dereceler vardır.” —Taha:
20/75*

*“Erkek veya kadın; her kim mümin olarak iyi işler yaparsa, işte onlar cennete girerler ve kendilerine hurma çekirdeğinin çukurcuğu kadar zulmedilmezler.” —Nisa:
4/124*

Görüldüğü gibi bu ayetlerin hepsi de, iman edip iyi işler yapanlara mükafatlar verileceğini açıkça beyan ettikleri halde, bu iyi işlerin bir şeyh vasıtasıyla Allah’a arz edilmesi gerektiğine işaret dahi etmemişlerdir. Bundan da anlaşılıyor ki; Cenab-ı Allah, iman edip iyi işler yapan kimselerin, bu iyiliklerini doğrudan doğruya kabul eder ve mükâfat verir. Artık bir şeyhin veya hocanın veya başka herhangi bir insanın arada vasıta olması ihtimali hangi esasa dayanır ve nasıl olabilir?

Hem İslam dininin en büyük hedeflerinden biri de; maddeperestliği yıkmak ve bütün insanları yalnız Allah’a ibadet etmeye sevk etmek değil midir? Başka bir insan Allah ile kul arasında vasıta olursa, bu, maddeperestlik olmaz mı? Zira o kul artık Allah’ı değil, Allah’a işini ulaştırması ve kabul ettirmesi için o vasıtayı çağırır ve Allah’tan evvel ona yalvarır. Böylece Allah’tan önce o vasıta kendinin bir mabut’u haline gelir.

Maddeperestlik demek, yalnızca maddeye **“Allah”** demek değil, maddeyi arada vasıta yapmak da demektir. Zaten putlara tapanların da hemen hepsi onlara **“Allah”** demezlerdi. Onları Allah ile kendi aralarında vasıta yaparlardı. Onlarla, insanları vasıta yapanlar arasında ne fark var?

Onlar sadece cansız bir maddeyi vasıta edinmişler, bunlar da canlı ve belki de günahkâr bir maddeyi vasıta ediniyorlar. Netice itibariyle ikisi de maddeperestliktir. Şu ayete dikkat edilsin. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

“İyi bilinmelidir ki, halis din Allah’ındır. Allah’ı bırakıp O’ndan başka dostlar edinenler: ‘Biz bunlara bizi

Allah’a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz’ derler. Muhakkak ki, Allah aralarında ihtilafa düştükleri konularda hükmedecektir. Allah yalancı ve kafir olan kimseyi hidayete erdirmez.” —Zümer: 39/3

İşte bu ayet de, Allah’a yaklaştırmaları için dost tutanlardan bahsediyor ki, bu umumdur. İster tutulan dost cansız, ister canlı olsun, tutulmasındaki maksat bir olduktan sonra fark yoktur.

Şu halde Allah ile kul arasında Allah’a yaklaştırmak için canlı veya cansız bir maddeyi vasıta kılmak, İslami olmayan, eski cahiliye adetlerindendir. Bu hususta bir de Hristiyanların adeti vardır. Hristiyanlarda ve bilhassa katoliklerde ibadet her yerde olmaz. Yalnız kilisede ve papazın irşadı altında yapılır. Çünkü onlar, papazı Allah’ın vekili bilirler, Allah namına ibadetleri kabul edebileceğine ve günahkârları bağışlayabileceklerine inanırlar.

Bu gibi itikatlar hakikatte Allah’a ortak koşmak oldukları için, İslam dini tarafından yıkılmışlardır. İslam dini alimlere, öğretmekten başka hiçbir görev ve yetki vermemiştir. Bunun için, bir müslüman ibadetinde tamamen serbesttir. İsterse evinde namaz kılar, isterse tarlasında kılar, isterse dükkânında veya dairesinde kılar. Yalnız, şehir, kasaba ve köydeki halkın, bir araya gelip bir diğerini görmeleri, hallerini sormaları, dertlerini ve ihtiyaçlarını öğrenmeleri, aralarındaki dargınlıkları gidermeleri gibi birçok ahlâki ve içtimai faydalar bakımından cemaatla namaz kılmaları daha hayırlı ve daha sevaptır.

Günah işleyen bir kimse doğrudan doğruya Allah’a tevbe eder. Nasıl tevbe edileceğini bilmiyorsa alimlerden öğrenir; fakat alim tevbesini kabul veya reddetmek veya Allah’a kabul veya reddettirmek yetkisine sahip değildir. Kur’an, müslümanları tevbeye davet ederken, başkasını vasıta yapmaları gerektiğinden bahsetmemiştir. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler! Samimi bir tevbeyle Allah’a tevbe ediniz.” —Tanrım: 66/8

“Ey müminler! Hep beraber Allah’a tevbe ediniz.” —Nur: 24/31

Bu ve bunlar gibi bir çok ayetler insanları tevbeye çağırmakta; fakat bu tevbenin şeyh veya başkası vasıtasıyla yapılmasından bahsetmemektedir. Şu halde İslam dininde tevbe de doğrudan doğruya Allah’a yapılır ve hiç kimse arada vasıta olamaz.

Her müslüman diğer bir müslümanın dünya ve ahiret işleri hususunda Allah’a dua edebilir. Bu da alimlere veya şeyhlere mahsus bir şey değildir. Kabul edip etmemek ise ancak Allah’a aittir. Bu hususta Cenab-ı Hak, peygamberine hitaben şöyle bu-yurur:

“Eğer onlar nefislerine zulmettikleri zaman sana gel-seler, Allah’tan günahlarının affını isterler, Peygamber de günahlarının affını istese, Allah’ı tevbeyi kabul edici ve rahmet edici bulurlardı.” —Nisa: 4/64

Yani eğer Peygamber onlar için dua etseydi, Allah günahlarını affederdi. Fakat başka bir ayette de münafıklardan şöyle bahse-diyor:

“Onların günahlarının affını iste, veya isteme! Sen yetmiş defa günahlarının affını istesen, yine Allah günah-larını affetmez.” —Tevbe: 9/80

Bu ayetlerden açıkça anlaşılıyor ki; Peygamber de dahil olmak üzere, bütün müslümanlar başka müslümanlar için dua etmek-te serbesttirler. Fakat mutlaka kabul olunacağını kimse taahhüt edemez. Bu Allah’a aittir. Allah isterse kabul, isterse de reddeder. Nitekim birinci ayette Peygamberin duasının kabul edileceği ikin-cisinde ise reddedileceği sarahatle ifade edilmiştir.

Tarikatçılara göre herkes mutlaka şeyhin yanında tevbe et-mek zorundadır. Bunun için tarikata girecek kimselere önce tevbe ettirirler. Sanki onlar Allah’ın vekiliymişler gibi bu hare-kette bulunurlar.

Tarikata giren bir kimsenin, hangi zikir veya duaları kaç defa okuyacağına da şeyh karar verir.

Müzikli Zikir Sapıklığı (s.22-24)

Şeyhlik ve tarikatçılığın İslamiyete soktuğu çirkin adetlerden biri de, bazı tarikat mensuplarının tertipledikleri zikir alemleridir. Bunlar haftanın belirli bir günü, ekseriya cuma akşamları, şeyhin veya vekili olan sofinin -bazıları buna müritlerin çavuş'u derler-evinde veya tekkesinde toplanarak bir halka halinde oturur ve gözlerini yumarlar. Sonra bu merasimi idare eden yardımcılarıyla birlikte şiir ve beyitler okurlar.

Bu beyitler son derece mübalağalı ve baştan sona kadar şeyhlerin medhi hakkındadır. Mesela birisinde şöyle denmektedir:

“Benim şeyhim zamanın şeyhidir, yükselip göklere gitti, oradan ilaç kutusunu getirdi ve müritlerin kalplerini tedavi etti. Şeyhim ebedi bir şeyhtir; o, dağdaki ayıyı da ehlileştirdi. Onu da kendisine itaatkar kıldı.”

Hepsi böyle saçma sözlerden ibaret olan beyitler, çoğu zaman zikir esnasında def ve dümbelek çalınarak okunur, böylece müzikli bir zikir alemi meydana gelir.

Bu beyitlerin okunmasına devam edildikçe, gözü kapalı müritler de coşar ve sallanmaya başlarlar. Derken içlerinden biri “Allah, Allah...” diyerek zıplamaya ve kendini yerden yere atmaya başlar. Onu takiben bütün müritler de bu hareketi yaparlar. Ondan sonra herkes birbirine girer, ortalık bir savaş meydanına döner; birtakım manasız sözler, uğultular, bağırımlar, çağırımlar meclisi çınlatıp durur. Kimisi yerde sürüklenir, kimisi arkadaşlarını tekmeler, kimisi ayaklarını yere vurur ve bu hal uzun zaman devam eder. Hepsi iyice yorulduktan sonra, töreni idare eden adam kalkar, her birinin sırtını eliyle sıvazlar. Bu “yeter” demektir. Bunun üzerine hepsi yerinde durur ve zikir bitmiş olur.

Bazı zikirlerle kadınlar da iştirak eder, bazılarında onlar da erkeklerle beraber halkada oturur ve deflerle, dümbeleklerle söylenen medhiyeler karşısında coşkunluk göstererek yine erkekler-

le beraber oynayıp zıplamaya ve yerlerde sürüklenmeye başlar ve erkeklerle birlikte birbirlerine karışırlar.

Tabii kalbinde iman, Allah korkusu ve insanlık duygusu bulunan bir kimse buna asla zikir demez. Çünkü bu, hakikatte müzikli ve sazlı bir alemden başka bir şey değildir. Üstelik alemin de en ilkel ve en bayağı şeklidir. Kimbilir hangi insanlık, ahlâk ve din düşmanı tarafından ne gibi bir kötü maksatla icad edilmiş bu rezalet? Sonra bu alemlere katılan zavallı cahil kadınlar da erkekler gibi bunu yapmakla sevap kazanacaklarını sanırlar. Tıpkı Afrika'daki bazı kadınların, dini bir emirdir diye ve sevap kazanmak zanniyle dudaklarına tahtadan büyük halkalar takmaları gibi.

Evet, İslam dininde bazı zikir ve dualar vardır. Tevhid kelimesi, Estağfirullah, Elhamdülillah gibi zikirleri okumak sünnettir. Fakat bunları her müslüman kendi kendine okur, hatta riya olmaması için bunları açık okumak dahi caiz değildir. Kaldı ki İslamiyette, ruhu coşturacak ve insanın bayılmasına sebep olan zevkleri ihtiva edecek bir ayın de yoktur. Çünkü İslam dini duyguya değil, akıl ve şuura hitap eder. Bir müslümanın da gözlerini yumup sallanarak değil, gözlerini açıp şuurunu toplayarak dininin emirlerini dinlemesi lâzımdır ki; ne olduğunu ve ne istendiğini anlayabilsin.

Tarikatlar, müslümanları parçalayıp, gruplara bölmekten başka bir şey değildir. İslamiyetin ilk çağında bütün müslümanlar, Allah'ın:

"Müminler ancak kardeşirler." —Hucurat: 49/10)
emri etrafında toplanarak, Allah'ın:

"Dini doğrultun ve onda tefrika yapmayın." —Şura: 42/13)
emrine sadık kalarak, Allah'ın:

"Çekişmeyiniz ki, gevşemeyesiniz ve kuvvetiniz gitsin." —(Enfal: 8/46)

Emrine inanarak çalıştıkları, birlik ve beraberlik tesis ettikleri ve aralarında hiçbir tefrika ve guruplaşmaya meydan vermedik-

leri için üstün başarılar sağlamışlardır. Fakat Peygamberimizin kurduğu İslam kardeşliği yerine tarikat kardeşliğinin tesis edilmesi sonucunda İslam birliği parçalanmıştır.

Gerçi bundan önce de birçok ihtilaflar çıkmış, siyasi hadiseler cereyan etmiş, saltanat ihtirası yüzünden çıkan kavgalar İslam alemini alt üst etmişti. Ama ne de olsa, İslam çoğunluğu bütün bu olaylara rağmen dini birliğini muhafaza ediyor ve akidede tek vücut bulunuyordu.

Ayrı tarikattan olan iki şeyh, birbirini yenmek için amansız bir propaganda mücadelesine giriyor; her biri kendi tarafının din-dar, karşı tarafın dinsiz veya haksız olduğunu iddia ediyor. Bunun üzerine herbirine mensup olan halk kitlesi, karşı tarafa her türlü itham ve iftiraları reva görmekte asla tereddüt etmiyor. Birbirle-rini tekfir edenler bile oluyor.

Tarikatçıların akıllarınca her müslümanın mutlaka bir şeyhe mensup olması gerekiyor. Bu hususta kendilerine delil getirmek için bir de; *“Kimin şeyhi yoksa, onun şeyhi şeytandır”* şeklinde saçma bir söze sarılıyor ve böylece tahakkümleri altına girmek istemeyenleri dinsizlik ve imansızlıkla damgalayıp duruyorlar. Sanki onlar Allah’ın iman veznedarı imişler ve iman ile küfür ken-di ellerinde imiş gibi kendilerine uyanlara iman verip, uymanlara da kafir deyip duruyorlar.

Sakın bu sözlerimizin mübalağa olduğu sanılmasın. Bu husus-ta şüphesi olanlar, lütfen şeyhlik ve tarikatçılığın hakim bulundu-ğu bir yere, mesela doğu illerinden herhangi birine gidip bilhas-sa köylerdeki durumu incelesinler. O zaman söylediklerimizin az bile olduğunu göreceklerdir.

Evet, doğuda durum hakikaten böyledir. Bir yanda tarikatla-rın muhteris şeyhleri, diğer yandan da bütün toprakları ellerinde bulunduran ağalar, doğuyu sömürüyor ve köylüye göz açtırmaya-rak onu kendi baskıları altında tutuyorlar.

Modern Putperestlik; Tasavvuf Dininde Şeyh-i Rabıta Sapıklığı

İnsanlar put, hayvan, güneş, yıldızlar gibi madenlere taparlarken, Peygamberimiz bütün bu dondurucu akideleri yıkarak bütün insanları tek bir mabut olan Allah'a ibadet etmeye davet etti. O'ndan başka hiçbir şeye tapınılamayacağını bildirdi. Ne yazık ki, tarikatçılar bu esası da bozarak İslam dinine putperestliği tekrar soktular. Ama bu putperestlik, bildiğiniz cansız putlara tapmak değil, insanları putlaştırıp onlara tapmak şeklindedir. Yani bu, putperestliğin ilkel bir şekli değil, modern bir tarzıdır. Bundan dolayı buna modern putperestlik demek daha münasip olur.

Bu modern putperestlik, tarikatlardaki rabıta'dır. Şöyle ki:

Muayyen zamanlarda mürit, diz çökerek oturur, gözlerini yumar, aklını ve kalbini her şeyden tahliye eder, şeyhini gözünün önüne ve hayaline getirerek yalnız ve yalnız onu düşünür. O anda bütün ruhu, aklı, şuuru ve kalbiyle şeyhe bağlanır, o kadar ki, hayalinde ondan başka birşey yoktur. Bu hal, müridin şeyhe karşı olan sevgi ve bağlılığının derecesi nisbetinde devam eder. Kimisi birkaç dakika, kimisi daha fazla, kimisi bir saat, bazıları da saatlerce böyle kalırlar.

Tarikatçılar, bu işin şeyhle mürit arasında bir bağ ve müridin şeyhe bağlılığının bir ifadesi olduğunu ve müridin kalbini şeyhin manevi tasarruf ve tesirine amade bir duruma getirdiğini iddia ile, bunun tarikatçılıkta en büyük ve faydalı bir iş olduğunu söylerler. Bazıları buna o kadar önem verirler ki, yatarken dahi yönlerini şeyhlerinin, ölmüşse mezarının bulunduğu tarafa çevirirler veya yatağa girdikten sonra uyuyuncaya kadar şeyhi düşünürler.

Bazıları da, bunun iyi bir iş olduğunu sözde ispat için şöyle derler: *"Şeyhin kalbimiz ürzerindeki tesiri çoktur. Onu düşündükçe günah işlemeye ve kötülük yapmaya cesaret edemeyiz. Bunun için bir bağlılık kuruyoruz."*

Hani "özürü kabahatinden büyük" derler ya... İşte bu söz de

o çeşittendir. Allah'tan korkmuyorlar da şeyhten korkuyorlar. Bu, Allah'a ortak koşmak değil midir?

Seyyidlik Efsanesi (s.26)

Tarikatçıların, ağaların ve şeyhlerin kendilerini kudsi birer varlık olarak tanıtmak için başvurdukları oyunlardan biri de seyyidlik, yani Muhammed'in (s.a.v.) neslinden olma iddiasıdır. Bunun da sebebi, halkın Muhammed'e (s.a.v.), evlatlarına ve diğer saha-be büyüklerine olan samimi bağlılıklarıdır.

Bir kısmı da bu teraneyi kabul ettiremeyeceklerini anladıkları için seyyidlik değil, Sıddiki, Ömeri, Halidi vesair sahabelerin neslinden geldiklerini söylüyorlar. Bunların en insaflıları ve en aza razı olanları da Arap olduklarını iddia ediyorlar.

Hem, peygamber neslinden olmak neye yarar? İnsan iyi olduktan sonra peygamber neslinden olmasa da iyidir. Kötü olursa peygamber neslinden olması kendisine bir fayda sağlayamaz. Bu hususta Kur'an-ı Kerim şöyle diyor:

Bir zamanlar Rabbi, İbrâhim'i birtakım sorularla im-tihan etti, o da onları tamamen cevaplandırınca, "Ben seni insanlara önder yapacağım" dedi. İbrâhim de, "Soyumdan da önderler yap!" dedi. Allah, "Sözüm zâlimleri içermez" dedi. —Bakâra/124

"Allah yanında en makbul olanınız en fazla muttaki olanınızdır." —Hucurat: 49/13

Seyyidlik, Sıddikilik, Ömerilik ve diğer büyük sahabelerin neslinden olmak iddiası tamamen uydurma ve hurafedir. Hakikat şudur ki; eski zamanlarda padişahlar tarafından gönderilen büyük memurlar, halka daha fazla nüfuz edebilmek için, dini hisleri istismar etmişlerdir. Bunun için de en kolay yol peygamber veya diğer bir İslam büyüğünün soyundan olma iddiası olmuştur. Bu suretle halk, onların emirlerine muhalefet etmeyi günah ve dine

aykırı saymış ve buna cesaret edemeyerek her türlü emirlerine itaat etmeyi dini bir vazife telakki etmiştir.

Şeyhlere Verilen Asılsız Ünvanlar ve Göklerin Yerin Nur'u

Şeyhler halkı kandırıp kendilerine bağlamak için seyyidlik iddiasında bulunmakla da yetinmeyip aynı zamanda kendilerine bazı göz kamaştırıcı unvanlar vermeyi de ihmal etmemişlerdir. Mesela; bütün tarikatçılar tarafından bilinen ve bazı tarikat liderleri hakkında kullanılan Gavs, Kutup, Kutbulfert, Kutbialem gibi unvanlar bunlardandır.

Bu gibi unvanlar Peygamberimiz, ondan sonraki halifeler ve tabiin zamanında mevcut değildi. Sonradan tarikatçılar tarafından ihdas edildiler. Ancak bunlar pek önemli değildir. Bunları gölgede bırakacak diğer bazı unvanlar daha vardır ki, asıl üzerinde durulması gereken bunlardır. Bazı şeyhler hakkında «Göklerin ve yerlerin nuru» unvanı kullanılmaktadır. Halbuki bu doğrudan doğruya Kur'an'a muhaliftir. Zira Cenab-ı Hak Kur'an'da şöyle buyurmaktadır:

“Allah göklerin ve yerin nurudur.” —Nur: 24/35

Bundan başka bazı şeyhlere de “Has ve ammin şeyhi ve hakimi” ve “Mutlak mutasarrıf denilir ki, bu da kayıtsız şartsız tasarruf edici demektir. Buna göre o şeyh her şeyin hakimi olup istediği şekilde kainatta tasarruf edebilir. Halbuki bu da ancak Allah'a (c.c.) mahsustur. O'ndan başkasında böyle bir kudret yoktur.

1. Şeyhler, Ağalar ve Derebeyler Elele (5.28-29)

Eski idareciler halkı kendilerine madden ve manen itaatkar bir hale getirmek için temiz sülaleden olduklarını iddia etmişler, sonra bunların evlatları da aynı yolu takip etmişlerdir. Daha sonra ayrı ayrı kollara ayrılıp birer hanedan sülalesi olmuşlar; bir kısmı madden halka tasallut etmek için derebeyi ve ağa olmuş, bir

kısmı da manen halkı baskı altına almak için kendilerine ruhani bir unvan vermiş ve şeyh olmuşlardır. Böylece şeyhler, ağalar ve derebeyleri elele vererek halkı müşterek olarak hem maddi hem manevi yönden baskıları altına almışlardır.

Ağalarla derebeyleri gayri meşru olarak ve zorla milletin malına mülküne tasallut etmişler; bütün toprakları zaptederek halkı, cüz'i ücret karşılığında bu arazilerde çalıştırmışlar ve mahsulü tamamen kendilerine almışlardır. Köyler hep onların elindedir; hoşlanmadıkları kimseleri derhal köyden kovar, icabında ücretlerini dahi vermezler. Zavallı köylü her gittiği yerde ağanın ve derebeyinin emriyle çalışır; o da kendisini beğenmediği takdirde köyünden atar. Köylü böylece ağaların iradesiyle yaşamaya ve köyden köye kovulmaya mahkumdur. Hatta bazan bir köylü, sende üç dört yer değıştirir.

İnsan haklarına indirilen bu ağır ve merhametsiz darbe, hür ve vicdanlı her insanın kalbinde derin yaralar açtığı halde, Peygamber vekili olduklarını iddia eden şeyhler maalesef bu olaylar karşısında tamamen bigane kalıp vicdanlarına tasallut ettikleri insanların bu feci durumlarına zerre kadar olsun üzülmemişler ve üzülmüyorlar da. Hatta köylülerin bu hal karşısında gösterecekleri herhangi bir tepkiyi de peşinen önlemek için, ağaların da kendileri gibi seyyid ve “sülale-i tahire” den olduklarını(!), üstelik “ululemr” ve hanedan olduklarını, binaenaleyh bunların sözlerine muhalefet etmenin veya kendilerine karşı herhangi bir husumette bulunmanın, hem Allah'ın emrine aykırı düşeceğini, hem de cetleri olan peygamberin hatırını rencide edeceğini, bunun da sonunun ebedi bir hüsrana olacağını söylüyorlar. Bu suretle köylülerin bu azapta kalmaları için ağa ve derebeylerine yardım ediyorlar. Buna mukabil ağalardan da derin saygı ve sayısız maddi yardım görüyorlar.

Gerçekte; Allah'ın (c.c.) bütün kullarını kendilerinin kölesi olarak gören ve herkesi hakir, aşağı zanneden, halka “beş paralık” diye hakaret eden ağalarla derebeyleri, şeyhlerin önünde

iki büklüm olup yerlere kapanıyorlar. Cüz'i bir para veya ufak bir arazi parçası yüzünden adam öldürmekten dahi çekinmeyen aēalar ve derebeyleri, Şeyhlere her türlü maddi yardımı yapıyorlar. Mahsul zamanı gelince babalarının ve dedelerinin halktan zorla aldıkları topraktan gelen buēdaydan Şeyh efendinin evine bir kaç yk gönderip propagandasının ücretini veriyorlar. Buēday yetiŐtirmeyen derebeyi ve aēalar da yerlerine göre koyun, yaē, bal vesair Őeylerle Şeyhi razı ediyorlar.

Demek oluyor ki, Şeyhler halkı hem kendilerine hem de aēalara baēlıyor, aēalar da Şeyhlere maddi yardım yapıyorlar. Fakat bu dalavereli oyunun kurbanı olan, sefil veya perişan bırakılan halk oluyor.

Şeyhlerle aēalar halkın uyanmasını istemiyor, bilakis sürekli cahil kalması için ellerinden geleni yapıyorlar. Çünkü onlar kat'iyetle biliyorlar ki, halkın gözü açıldığı anda bu iēren saltanatları yıkılacaktır. Halk cehaletten kurtulduēu takdirde Şeyhlere de aēalara da, derebeylerine de metelik vermeyecektir. Bunun için bunların en büyük arzusunu halkın cahil kalması oluŐturuyor.

Bir yandan aēalarla derebeyleri çocuklarını okutmaları için köylülere imkân bırakmıyor, onları tehdit ediyor, diēer yandan da Şeyhler, okula gidenin kafir olacaēını, ocuēunu okula gönderenin dinden ıkacaēını söyleyip duruyorlar.

2. Şeyhlerin İslamiyet'e soktukları aforoz adeti (s.30)

Hıristiyanlıkta aforoz denilen bir adet vardır. Allah'ın (c.c.) vekili olduklarını iddia eden papazlar, kızdıkları adamı aforoz eder; yani dinden atarlar. Böyle bir adam artk dünyada halkın, ahirette de Allah'ın (c.c.) gazabına uēramıŐ demektir. Onun kurtuluŐu papazın affına baēlıdır. Hatta eski zamanlarda bazı papazlar, kralları dahi aforoz etmişlerdir. Aforoz edilen kral derhal tahttan indirilir, herkesin nefretine uērar, onun önünde el baēlayanlar, kendisini tel'in ederler. Kralın bu halden kurtulması papazın affına baēlıdır. Affederse eski Őevketini bulur, yoksa en adi bir mahluk gibi,

ölünceye kadar herkesin nefretine uğrar.

Tarikatçılıkta da “**tard** (merdudiyet)” denilen bir çeşit tarikat-tan atma usulü vardır. Şeyh herhangi bir sebeple bir müridine kızdı mı, onu tarikattan atar. Onlara göre tarikattan atılan adamın dini, imanı ve bütün mukaddesatı elinden gitmiş, yaptığı bütün iyilikleri de heba olmuştur. O artık dünyada da, ahirette de fela-ha ulaşamayacaktır. Zaten dünyada, şeyhin müritleri tarafından daimi bir nefret ve tel’ine maruzdur. Ahirette de cehennemi boy-lamak endişesine düşer zavallı. Onun da bu feci durum ve akıbet-ten kurtulması ancak ve ancak şeyhin affıyla mümkündür.

Allah (c.c.) bu hususta şöyle buyurmuştur:

“Her kim ki Allah onu hidayete getirmişse, onun için hiçbir dalaletе götürücü yoktur.” —Zümer: 39/37

Yani iman etmek ve İslam dinine girmek bir ihsana nasip ol-duktan sonra, onu hiçbir kimse dinden atamaz ve dalaletе sü-rükleyemez. Çünkü İslamiyette Allah’ın bir ortağı veya dininde tasarruf yetkisine haiz bir vekili yoktur. Ama şeyhler bu esası da bozarak, halkın tepesinde durmaya devam edebilmek için böyle bir afarozu da İslam dinine sokmaya cesaret etmişlerdir.

3. Adam öldürme ve gözleri kör etme hurafesi (S.31)

Şeyhler halkı kendilerine bağlamak için afarozla da yetin-memişler, ağızlarını kapatmak ve itirazlarına meydan vermemek için, kendilerini öldürmek ve gözlerini kör etmekle de tehdit et-mişlerdir. Fakat bu öldürmek ve kör etmek bir silahla vurmak veya göze bir şey sokmakla değildir; böyle olsaydı kişi kendisini korumak için çare bulurdu. Onların dediğı, manen öldürmek ve kör etmektir. Zaten şeyhlik iddiasında bulunanlar, gözle görülecek bir hünerleri olmadığı ve ellerinden bir şey gelmediğı için, hep maneviyat şampiyonu kesilmişler ve bu yolda faaliyet yap-tıklarını halka anlatarak onları kandırmışlardır. Burada da kendi-lerine itiraz eden veya haklarında konuşan zatı manevi yoldan,

kendisinin göremeyeceği bir şekilde öldüreceklerim veya kör edeceklerini iddia ediyorlar.

Bunun içindir ki, müritlerin çoğu şeyhler hakkında hala bu kanaati beslemekte ve bunun tesiri altında kalarak onlara en ufak bir itiraza bile cesaret edememektedirler. Şeyhlere itiraz eden birisi oldu mu; “Aman yapma, tevbe et; bak, şeyh gözünü kör eder” derler. Bu itikat müritler arasında artık sabit bir fikir halini almıştır ki, hemen hepsi şu cümleyi ezberlemişlerdir: “Allah insanı tarikat büyüklerinin kahrından korusun.”

Şeyhin Kıyamete Müridlerini Allah’tan Gizleyeceği Hurafesi

Şeyhler cahil halkı avlamak için onlara bazı parlak vaadlerde de bulunmayı ihmal etmemişler. Bunların en büyüğü ve en güldürücüsü de şudur:

“Kıyamet gününde şeyh müritlerini gizlice toplayıp, bir kutu içine koyar, kutuyu cebine atıp Sırat Köprüsü’nü geçer, sonra kutuyu açıp müritleri bırakır, onlar da doğru cennete giderlermiş!..” (Subhanallah)

Bir defa buna imkan var mı? Değil birkaç adamı, bir kişiyi dahi kutunun içine sığdırmaya kimsenin gücü yetmez. Fakat bir an için bunu kabul edelim ve onlara soralım:

«Şeyh onları niçin kutunun içine koyup kaçıyor? Eğer bunlar azaba müstahak olmayan iyi kimseler ise, kaçırılmalarına zaten lüzum yoktur. Peki, günahkâr ve mücrim kimseler ise bunların günahı cezasız mı kalır? Şüphesiz ki günahkâr, yaptığı cürümlerin cezasını çekecektir. Çekmemesi söz konusu olursa onu ancak Allah affeder. Nitekim Cenabı Hak bu hususta şöyle buyurmuştur:

“Kim bir kötülük yaparsa, onunla cezalandırılır ve kendisi için Allah’tan başka ne bir dost bulabilir, ne de bir yardımcı.” —Nisa: 4/123

Şu halde bunun işlediği günahların cezasını kim çekecektir? Bunu şeyhin veya başka birinin üzerine alacağını iddia edemezsiniz. Zira Allah (c.c.) buyuruyor ki:

“Şüphesiz hiçbir günahkar diğerinin günahını yüklenemez.” —En’am: 6/164, İsrâ: 17/15, Fatır: 35/18, Zümer: 39/7

Yine Cenab-ı Hak bu hususta şöyle buyuruyor:

“O gün bir kısmınız diğer kısmınız için ne bir menfaate sahipsiniz, ne de bir zarara.” —Sebe: 34/42

Görülüyor ki bu ayetler, böyle cahilane hurafeleri kökünden silip atmaktadır. Yine onlara soralım: “Şeyhin kaçıracağı o adamları Allah gömeyecek mi? Buna evet diyemezsiniz. Çünkü Cenab-ı Hak:

“Muhakkak O saklı olanı da, ondan daha gizliyi de bilir.” —Ta-Ha: 20/7) buyurmuştur.

Buna göre şeyh bunları nasıl kaçırabilir?

4. Şeyhe Kurban Olmak (S.34)

Şeyhlerin yukarıda zikredilen asılsız propagandalarının etkisi altında kalan müritler, şeyhi kutsal bir varlık, dünya ve ahirette kahraman bir kurtarıcı olarak bilirler. Bunun için de her şeylerini, hatta canlarını dahi feda edebilirler. Şeyhlere karşı onlarda aşağılık duygusu o kadar hakim olmuştur ki, kendilerini onlara nazaran adeta hayvan seviyesinde hissederler. Bu hissin tesiri altında kalmaları sebebiyle olacak ki, şeyhlere “Kurban” diye hitab ederler.

Evet bu bir hakikattir. Müritler şeyhlerle daima “Kurban” diye konuşurlar. Şeyhin gıyabında konuştukları ve ondan bahsettikleri zaman da “Kurban olayım” derler. Şeyhlerin çocukları için de

aynı söz söylenir. Çocuk büyük veya küçük olsun farketmez. Şeyhin oğlu veya torunu olduktan sonra mürit nazarında büyüklük küçüklük aynıdır ve hepsine “Kurban” demek lazımdır. Bunun içindir ki, bir şeyhin yedi veya on yaşındaki oğlu bir meclise girdiği zaman, yetmiş yaşındaki ihtiyarlar dahi önünden kalkar, elini öper ve kendisine “Kurban” derler.

İnsanlık için bir yüz karası değil de nedir bu? Allah’ın yarattığı iki insandan biri diğerine nasıl kurban olur?

Buradaki esas kusur yine şeyhlerdedir. Eğer onlar böyle sözlerle mücadele etmeselerdi tabii müritler de söyleyemezlerdi. Oysa şeyhler müritlerin “Kurban” demelerini zevkle dinler ve susarlar. Zaten onların maksatları da halkı bu şekilde madden ve manen kendilerine bağlamaktadır.

İşte bunun için kusur birinci derecede onlarda, ikinci derecede de körü körüne veya menfaat için onlara bağlanan alim diye geçinen kimselerdedir. Böyleleri cahil halk arasında şeyhlere “Kurban” derlerse cahil halk bundan fazlasını da söyler. Zira o, alim olduğuna inandığı şahsın doğru yolda olduğuna inandığı için ona uyar.

Şeyh’in Başına ve Mezarına Yemin (5.35)

Şeyhlerin kendilerini, hayatta iken de, öldükten sonra da halkın nazarında nasıl mukaddes birer varlık haline getirdiklerini iyice anlamak için müritlerin, şeyhlerinin başına veya mezarına yemin ettiklerini hatırlamak ve düşünmek kafidir.

Her şeyhin müridi onun başına, öldükten sonra da mezarına bazıları da ayağına yemin ederler. Hatta bir kısım cahiller o kadar sapıtmışlardır ki, Allah’a yemin edildiği zaman inanmazlar da, şeyhin başına yemin edildiğinde derhal inanırlar. Bu da gösteriyor ki; şeyhler kendilerini müritlere birer kutsal varlık olarak tanıtmışlar ve kabul ettirmişlerdir. Bazıları da şeyhleri bu hususta müdafaa etmek için “Halk, şeyhin başına yemin ediyorsa, bunda şeyhin ne suçu var?” derler. Bu söz hiçbir değer taşımaz. Çünkü

şeyh bunu istemese, başına yemin etmemelerini söyler, müritler de derhal buna son verirler. Fakat kendisi ses çıkarmadığına göre, bunu istiyor demektir. O halde kusur yine kendisindedir.

Peygamber vekili olduklarını söyleyerek cahil halkı kendilerine bağlarken, diğer yandan da peygamberin yasak ettiği işleri yapıyor ve yapılmasını istiyorlar. Artık Peygamberin yolunda olduklarını nasıl iddia edebilirler? Yalnız bu bile, onların İslam dinine muhalif işlerde bulunduklarını göstermeye kafi değil midir?

5. Şeyhler Tasavvufu Çiğniyor (S.36)

Bugünkü şeyhlerin içinde yüzdükleri saltanatı tasavvuf esaslarına göre mütalaa edecek olursak, bağlı bulunduklarını iddia ettikleri tasavvufu dahi çiğnemiş olduklarını görürüz. Zira tasavvufta dünyayı bırakmak ve yalnız ibadet ve riyazetle meşgul olmak vardır.

Bu görüş İslam'a uygun değildir. Fakat bunu bir an için doğru farzetsek bile, şeyhlerin bunu da ihlal ettiklerini görürüz. Çünkü şeyhler dünyayı bırakmak şöyle dursun, bilakis herkesten daha fazla dünyaya sarılmışlar; hem de gayri meşru bir şekilde mal toplamayı, halkın sırtında saltanat sürmeyi kendilerine adet edinmişlerdir.

Şu halde şeyhler bu hareketleriyle, mensubu oldukları tasavvufu da ayakları altına alıp çiğnemişlerdir. İslamiyette dünyadan el çekmek olmadığı halde bunu icad eden kendileri, sonra bunu çiğneyip halkın mallarını toplayan yine kendileri. Kendilerine soralım: "İslamiyette çalışmak, tasavvufta da dünyayı bırakmak lazımdır. Sîzler ne çalışıyor, ne de dünyayı bırakıyorsunuz. Acaba bu hareketiniz hangisine uyuyor?"

Şeyhzadelerin Saltanatı (S.37)

Şeyhlerin halktan aldıkları mal ve paralarla yalnız kendileri değil, bütün evlatları saltanat sürerler. Şeyhlere mallarını ve paralarını veren köylülerin çocukları sefalet içerisinde büyürken,

büyüdükten sonra da binbir azap ve ıstırap içinde hayatla boğuşurken, şeyhin oğlu doğduğu günden itibaren prens gibi, en kıymetsizi ipek yataklar olan envai çeşit deb debeler içinde büyütülür. Daha yavru olduğu zamandan itibaren eli müritlerin ağzında, öpen öpenedir.

Büyüdükçe kendisine karşı hürmet de büyür. Gençlik çağına geldiği zaman büyük şehirlerde, bir petrol kralının oğlunu gölgede bırakacak şekilde para dökerek hayatın tadını çıkarır. Onun için para en kolay bulunan şeydir. Çünkü koca bir kitlenin manevi hakiminin oğludur. Bunun için müritler mütemadiyen verirler. Hatta kendi ihtiyaçlarını dahi bırakıp verirler. Bu itibarla şehzade para sıkıntısı nedir bilmez.

Bunların alem ve sefahatleri müritlerin dikkatini çekmez. Müritler, bunların yaptıkları her işin kendileri için helal olduğunu sanırlar. Onlara mal veya para vermekle de sevap ve Allah'ın rızasını kazanacaklarını sanırlar. Zavallılar, hala daha Allah'ın rızasının, bu adamların rızasında olduğunu sanıyorlar. İşte bu yanlış anlayıştır ki müritleri, kayıtsız şartsız şeyhin zincirine bağlamıştır. O kadar ki, yüz yıl önce de ölen şeyhlerin oğulları, torunları, torunlarının torunları bugün onun sayesinde halkın sırtından geçinmekte. Yani bir şeyhin neslinden olduktan sonra, aradan ne kadar zaman geçerse geçsin, müritler nazarında kutsal bir varlık sayılırlar.

Bundan da şu sonuç çıkar: Müridin akıl ve vicdanı her taraftan tesir altına alınmış, o kadar sinsi bir şekilde aldatılmış ki, şeyhzadelerin sefahatlerine dahi inanmıyor. Gözleriyle görse bile inanmaya cesaret edemiyor, mutlaka bir hikmete hamlediyor.

6. Şeyhlerin ve Ağaların Siyasi Nüfuzları (S.38)

Şeyh halk üzerinde kayıtsız-şartsız nüfuz tesis ettiğinden ve her hareketi büyük hikmet, basiret ve keramete hamledildiğinden, bu husustaki hareketi de mutlaka böyle kabul edilir. Bunun için şeyhin girdiği veya desteklediği partiye, ister iyi, ister kötü olsun, adamları becerikli veya beceriksiz olsun, sırf şeyh bu partiye

girdiği veya onu desteklediği için oy verir. Şeyh ya bizzat veya adamları vasıtasıyla bu partiye oy vermelerini emretmiştir. Artık bu emre muhalefet etmek kimin aklına gelir?

Müritler, o partileri beğenmeyenler bile, şeyhin emri üzerine kendi vicdanlarının istediğine değil, şeyhin istediği partiye oy verirler.

Bu alanda şeyhler kadar ağalar ve derebeyleri de nüfuz sahibidirler. Zira onlar da halkı, kendi partilerine oy vermedikleri takdirde köyden çıkarmakla tehdit ederler. Zavallı köylünün başını sokacak yeri olmadığından, dışarıda işsiz kalmak korkusuyla ister istemez vicdanını ağaya ve derebeyine esir eder. Bu itibarla şeyhlerle ağaların siyasi nüfuzları arasında pek fark yoktur. Yalnız tehdit usulleri ayrıdır. Şeyh, halkı manen zarara sokmakla tehdit ederken, ağa ve derebeyi de maddi zarara sokmakla korkutur.”

(*) *Şeyhler, Ağalar ve İslam* - Mehmet Emin, s. 164.

SUFİNİN HAYATA “SIR”LI BAKIŞI

“Her şeyde bir sır var ve o sırda şeyhim var!”

Sufi böyle düşünecek, düşünecek.. ve her şeyin ona göre tecelli etmekte olduğuna inanacaksınız. Tabii eğer sufi iseniz. Yani tasavvufa iman ve bir şeyhe intisap ettiyseniz!..

Şimdi bu pencereden sufiler hayata nasıl bakıyor, menkıbelerle renklendirilmiş şekilde görelim.

Şeyhinizden İsteyeceksiniz, Olacak!

Ama Tam Teslimiyet Şart

Tasavvuf dinine inandınız mı, artık işleriniz kolay olacak. Yeter ki, Allah’ın vekilleri olan evliyayı unutmayın; onun dediklerini yapın ve isteklerinizi ondan isteyin. Onun vasıtası ile isteyin. Her şey hiç zahmete girmeden ve olağanüstü bir şekilde gerçekleşecektir.

Şu menkıbede olduğu gibi:

“Mevlana Halidi Bağdadi (k.s.) hazretlerinin halifesi Seyyid Taha hazretlerine Ermeni komşusu geldi:

«—Sizin dininizde komşu hakkı vardır, Hristiyan olan komşuya da vardır. Benim sana bir işim düştü. Bizim hiç çocuğumuz olmuyor. Sen Muhammed (a.s.)’in varisisin. Bir dua ediver de, çocuğumuz olsun.»

Seyyid Taha hazretleri yanındaki sofiye:

«—Bizim sürüye git, koyunlardan iki tane kıl kopar da getir.» dedi.

Sofi istenileni getirdi. Seyyid Taha hazretleri Ermeni’ye:

«Şu iki kılı al, yumuşak bir şeye sar. Hanımın, karnına bağlasın. İnşallah çocuğunuz olur.» dedi.

Ermeni kılları aldı gitti. Her sene ikiz çocukları oldu.” — (*)

Tasavvufi Hayat - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996i s. 9

Ancak bu kadar da olmaz dememeniz için menkibenin şöyle yorumlandığını bileceksiniz.

“Muhteremler! Çocukları halk eden Cenab-ı Allah’dır. Evliyanın işi, ahlakıyla, kemalatıyla Peygamber’in ahlakına varis olduğundan, Allah’a ellerini kaldırıp dua edince, duası kabul oldu. Bu yüzden bizler kendimizi ıslah etmedikçe evliyadan fayda ummak olmaz. Musibetlerin, yüzümüzü Hakk’a dönmek için olduğunu da unutmamak gerekir. Ancak, takatımızın yetmediği hallerde ariflerin, evliyanın ellerini tutmakla manen ve maddeten güçleneceğimiz de bir gerçektir.” —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996, s. 9

Tabii burada isteği yerine getirilen Ermeni komşu müslüman olmadığına göre bu yoruma girmiyor. Olsun komşudur, içi ısınır.

Yorumdaki ikinci husus önemlidir. O da: “Kendimizi ıslah etmek” yoksa olmaz. Kendinizi ıslah etmeniz için şeyhe tam teslim olacaksınız.. Öyle ki, “ölü gibi!” Bedeninizle, tüm varlığınıza, malınıza! Sizin ve sahip olduklarınız üzerinde tasarruf hakkı artık şeyhinizindir. Siz onun dediği gibi, onun adına hareket edeceksiniz!

Ha! Bir de ruhunuzla teslim olacaksınız. Teslimiyet, “Ölünün ölü yıkayıcıya teslimi” gibi tanımlansa da, ölü yıkayıcının elinde ölünün sadece bedeni var. Siz ise yaşarken “ölü gibi” teslim olacağınızdan, ruhunuzu da şeyhin eline bırakacaksınız.

Bütün Gizli Sırlar, Şeyhte Ayan!

Gerçi hadis diye anlatılan gelecekle ilgili tüm sözlerin zayıf ve yalan olduklarına dair, pek çok hadis aliminin tespitleri var ama... Siz buna kulak asmayın, eğer sufinin tasavvufa iman etmesine yarayacaksa kabul edebilir ve anlatabilirsiniz.

Bu bakış açısı ile okuyunuz şu hadis diye anlatılanı... Ama aklınıza şu olayı ve benzerlerini getirmeden okuyun.

Birimaune’de 70 kadar sahabesini pusuya düşürüp öldürmek için oyun yapan ve Peygamberimizi kandırarak; “*Bize muallim gönder*” diyen müşriklerin yalan söylediğini ve o güzide arkadaşlarının başına gelecek olanları niye bilemedi, diye düşünmeyin. Tasavvufi yaklaşımlara imanınız sarsılır.

“İmam -ı Ali (r.a.r)’ye Resul-i Ekrem (s.a.v.) buyurdu:

-*Ya İmam, Allah’a asi olanların en büyükleri kimdir?*

-*Allah ve Resulü bilir.*

-*Birisi Salih Peygamberin devesini kesip şehid eden, biri de senin başına zehirli kılıcını vurup kanını akıttandır.*

-*Ya Resulallah, benim başıma zehirli kılıç mı vuracaklar?*

-*Evet*

-*Kim?*

-*İşte şu senin kölen. İsmen, cismen bildi.*

Hız. Ali (r.a.) o köleye dedi ki:

-*Sen beni bir gün katledersin!*

-*Ya Ali, mümkün mü? Gel, ben seni bir gün katletmeden şu kılıncı al, sen beni katlet.*

-Allah günah işlemeyenin boynunu vurmayı helal etmedi.

-Ama sen beni katledersin.

Hakikaten o köle Hz. Ali'yi katletti. Bizler Hz. Ali (r.a.) değiliz ki, sabrederim.

Yarın başımıza geleceği bugünden söyleseler, deli oluruz da yarına tahammülümüz kalmaz. Onun için Allah birçok esrar-ı ilahiyeyi gizli tutmuştur. —() *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996i s. 13

Gelecekte çokça haber veren sufi büyüklerinin söylediklerine bu tür hadisler anlatılmasa kim inanır?

Şeyh Himmet Edince “Olmaz” Olmaz!

“Evliya-i izamdan **Tacü'l-Arifin Ebü'l Vefa** hazretleri bir gün müridleri ile beraber bir sahraya çıktılar. Orada bir sofraya kurup yemek yediler. Yanlarından bir yolcu geçiyordu. Ebü'l Vefa hazretleri yolcuyla çağırıldı ve “Sofraya buyurun” dedi.

Yolcu karnının tok olduğunu söyleyince,

“—Ey yolcu, misafirin hakkıdır. Bari elimdeki bir lokmayı ye” diyerek saadetli eliyle yolcunun ağzına lokmayı koydu.

Lokmayı yiyen yolcu “Allaha ısmarladık” deyip gitti.

Tacü'l-Arifin, o zat uzaklaşınca sofi cemaatine şöyle dedi:

“Bu yediği lokmadan bir oğlu olsa gerek. Onun adına Hüseyin koysa gerek. O, büyüyünce evliyadan olsa gerek. Bize de gelip mürid olsa gerek.”

Meğer o yolcunun çocuğu olmuyordu. Tacü'l-Arifin'in verdiği lokmayı yiyince kan oldu. Hanımı hamile kaldı. Vakti gelince bir oğulları oldu. İsmi Hüseyin koydular. Babası çok zengindi. Çocuk büyüyünce sürülerinin başına çoban oldu. Sürülerin sayısı, ineklerin sütü arttı. Her şey bereket kazandı.

“Rai”, Arapça’da çoban demektir. Hüseyin Rai, Hz. Tacü’l-Arifin’i duydu.

“Allah yoluna girmeden bir kamil el tutmak gerek” diyerek yerini öğrenip Ebü’l Vefa hazretlerinin yanına geldi.

Ebü’l Vefa hazretleri, uzaktan Hüseyin gelirken: **“Haza eserü’l lokma”** dedi. 15 veya 20 sene önce o meseleye şahid olanlar, tebessüm ettiler ve dediler ki: **“Ne lokmadır ki Allah ona, bu zatı getirdi”** dediler.

Hüseyin Rai, Ebü’l-Vefa hazretlerinden ders aldı. Kamil bir zat oldu. Ravda ismindeki köyün ahalisindendi. Şeyh Vefa hazretleri, bulunduğu semte şeyh olmasını söyledi. Zaviye kurdu, nice azmışları yola getirdi. Ölünceye kadar halkı ve gafilleri irşad ile meşgul oldu. Derman arayan nice dertlilere yardım elini uzattı. Bütün bunlar Hz. Seyid Tacü’l-Arifin Ebü’l Vefa’nın yüce himmet ve bereketiyle oldu. —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996, s. 22

Siz bir kere bu yola girin ve sorgulamayın. Her şeyinde şeyhin, vardır bir hikmet, diye düşünün.

Her Şey “Bereketli Ruhaniyet” Hürmetine

Eğer sufi oldu iseniz, **“Hiç bilenle bilmeyen bir olur mu?”** diyen ilahi söze ve **“ilim, kadın erkek herkese farzdır”** diyen hadise kulak asmayın demek olmaz. Ama şöyle düşüneceksiniz: Siz şeyh tarafından sürekli eğitilmektesiniz, başka ilimlere ne hacet!”

Çocuklarınızı da okutmanıza gerek yok. Onların da sizin gibi bir sufi olmasını sağlarsanız, bu başarı size bir baba olarak yeter. Doktor bile olmasınlar.. Gerek yok. Kız çocuklarınızı ise asla okutmayın! Hanım yakınlarınız hasta olunca erkek doktora götürürsünüz, diye size kimsenin söylemesine de izin vermeyin. Şeyhin himmeti ile her dert deva bulur. Şu anlatılanlarda olduğu gibi:

“Fatih Sultan Mehmed’in hocası Akşemseddin hazretlerinin torunu Şeyh Abdülkadir hazretlerine, gözüne ilaç sormak maksadıyla görmeyen bir kadın getirdiler. Mübarek buyurdu: «Bu gece bize konuk ol, sabahı dek görelim Mevla ne ilaç eyler.”

Ertesi sabah kadının gözleri iyileşmiş ve görür olmuştu. Abdülkadir hazretleri, bu gece konuk ol, derken “Mevla bizimle beraberdir, ilacı vermeye muktedirdir.” İnancı ile, öyle sıdk ile (Allah’tan istedi ki Rabbü Teala hazretleri onun bereketli nuraniyet hürmetine kadının gözlerini açtı. —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996, s. 28.

“Her şey şeyhin hürmetine.” Şeyhin ‘ruhaniyeti’ hürmetine! Ruhaniyet önemli çünkü, o öldükten sonra da devam edecek...

Himmet’te Sınır Yok!

Tasavvuf dinine bir şeyhin himmeti ile dahil oldunuz mu? Artık koruma ve himmet nimetleri sizi kuşatmıştır.

Şöyle düşüneceksiniz; “Şeyh var dert yok!”

Bakınız neler olmuş. Olmuş ise gene niye olmasın. Yeter ki siz inanın.

“Kataroğlu ismiyle tanınan çok zengin bir bey vardı. Sakalı bitmemiş, köse idi. Akşemseddin hazretlerinin oğullarından Nurü’l Hûda ismindeki muhterem zata gelerek: “Allah aşkına, babanın hatırına, himmet eyle de sakalım bitsin,” dedi.

Nurü’l Hûda, Kataroğlu’nun yüzüne baktı, tükürüğünü eline aldı, nereden tüy çıkmadıysa tükürüğü ile yüzünü sıvazladı.

“Git var yat. Sabah ola sakal bite” dedi.

Kataroğlu yattı, sabah kalktı, siyah sakal bitmiş.

İşte, “Allah beraberdir” budur. Nurü’l Hûda ile Allah beraberdir de, bizimle değil mi? Nurü’l Hûda’nın yakınlığı bizde yok. O ağaçtan elma koparır gibi kudrel-i Sübhaniyeyi müşahede ediyor.

Kataroğlu sabah kalkıp simsiyah sakalı görünce, çok zengin olduğundan. Nurü'l Hûda'ya altın sırma işlemeli bir cüppe getirdi. Nurü'l Hûda sırmalı kaftanı aldı, bekledi. Bir kelp geldi. Cüppeyi ona giydirdi ve:

“Allah adamına sırmalı kaftan yakışmaz, köpek süsüdür.” dedi. Köpek sırmalı kaftanı aldı gitti. Bu da “zinnetlerin terki” oldu.

—(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996, s. 28

Ziynet ne ki, zenginlik ne ki... Şeyhimin yoluna feda olsun.. Can feda olmuş zenginlik ne ki?..

Siz Zikir Meclislerinde Olun Orada Evliya Hazır ve Nazırdır

Siz, zikir meclislerini ihmal etmeyin. Oralara giderken ve o meclislerde otururken, evliyaların orada her an hazır ve sizinle olduğunu düşünün.

Bir gün:

“Bağdat’ın ulu evliyasından Cüneyd-i Bağdadi hazretlerine sordular:

-Evliya-i izamın menkıbelerinden, sözlerinden mürid için ne gibi fayda vardır?

Cüneyd-i Bağdadi hazretleri buyurdu ki:

“—Bunların sözleri aziz ve celil olan Allahü azimüşşan hazretlerinin er kişilerinin, Allah ordusundan olan askerlerinin sözleridir. Zira Sûre-i Fetih’in 4 ve 7, Sûre-i Müddesir’in 31 ve Sûre-i Hud’un 120’inci ayet-i celilerinde Rabbim Teala şöyle beyan buyurmuş. Bu ayetlere Feridüddin Attar hazretlerinin verdiği toplu meal şöyledir: ‘Şayet müridin kalbi kırılır, morali bozulursa, onunla kuvvetlenir. Allahü azimüşşan’ın o er kişileri olan velâyet sahiplerinin ruhanîyetlerinden medet umar. Allahü azimüşşan onların ruhanîyetleri ile onun ruhuna inayet, kuvvet ve kudreti indirmeyi vesile kılar.

İmam-ı Fahreddin Razi hazretleri: «Şeytandan istiaze bahsinde; “Euzü”den maksadın Allah’a sığınmak olduğunu ve ruhani olan er kişilerin, diğer bir tabirle evliya-i izamın ulvi ve kudsi ruhanîyetlerinin, süfli ruhlara ve nakıs insanlara yardım etmesiyle yüzlerini Hakk’a çevireceklerini beyan etmektedir.

Gavs-ı Hizan hazretleri de *Minah* ismindeki eserinde buyuruyor ki:

Hiçbir mürşid-i kamil ruhanîyet alemindeki evliya-i izamın ruhlarının yardımı olmadan asla müridlerini terbiyet edemez.

Şu halde hatme-i hâceganda, sohbetlerin içerisinde, zikir meclislerinde evliya-i izamın, sâdat-ı kiram olan mübarek insanların ruhanîyetleri hazır olur. O ruhanîyetler, Allah’ın nuranîyet ve kudretiyle, o kullar üzerine, tıpkı bulutun hazır olup yağmuru indirdiği gibi feyz-i ilahinin, bereket-i subhaniyenin yağmasına vesile olur.” —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996, s. 30-31

Doğuştan Evliyalık

“*KitapveSünnet PerspektifindeKader*” isimli kitabındaF.Güen, “Evet! Marks da annesinin karnında iken beşeriyeti idlal edecek beşer suretinde bir şeytandır damgasını yemiştir. gibileri de annelerinin karnında said damgası ile şereflendirilmişlerdir” diye yazması sufinin hayata bakışıdır. Kimi şeytan olacak, kimi evliya. Bu annelerinin karnında yazılıyor ve damgalanıyor.

Sufi iseniz sorgulamaya kalkmayın imanınız gider.

Bakınız nasıl oluyor?

Muhammed Şemseddin hazretleri Miftahü’l Kulub’da:

“*Bir insan dünyanın en büyük alimi olsa, aynı zamanda da ‘dünyanın en büyük abidi olsa nefsi muinime makamını geçemez*” diyor.

“Adetullahta (yani Allah’ın adetinde) doğuştan veli gelenler vardır. Bunlardan biri de İbrahim Düsuki hazretleridir.

Seyid İbrahim Düsuki, doğuştan veli olduğunu ve iki keramet-

le dünyaya geldiğini söylüyor ve babasının Seyid Abdülmecid, annesinin Seyide Fatıma olduklarını hatırlatarak:

“Zamanın evliyasından Muhammed bin Harun ne zaman babamı görse ayağa kalkarmış. Bir gün ayağa kalkmamış. Bunun sebebini babam kendisine sormuş.

Muhammed bin Harun şöyle cevap vermiş:

“Ya Seyid, ben sana kalkmıyordum. Senin zürriyetinden Gavs-ı Samedani Gavsü’l Azam İbrahim isminde bir evladın gelecek, cihanın kutbu olacak, ben ona kalkıyordum. Yakın vakitte o ruh ana rahmine düştü. Şimdi anasını görsem, ona kalkarım.”

Şu halde tasavvuf nurani inkişaftır. Nefsin cibilliyeti muktezası esaretinden kurtulmak içindir.” —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996i s. 39

Helali Nefsinize Haram Göreceksiniz

“Kim Allah’ın helal kıldıklarını haram kılabilir ki?” ayetler bunu söylüyor. Ama siz sufi olacak ve en yüksek mertebeye ulaşacaksınız, helali nefsinize haram kılacaksınız.

Şu anlatılarda olduğu gibi:

Keşfü’l Mahcub sahibi Osman Hucviri’nin şeyhinin anlattığına göre:

“—Yılların birinde evliyaullah bir çölde toplanmıştı. Benim pirim Hazret-i Husr, beni yanına alıp o çöldeki velilerin toplantısına götürdü.

Velilerin her biri değişik şekillerde geliyordu. Kimisi taht üzerinde getirildi. Kimileri kuşlar gibi uçarak geldiler. Her birisi kendi kemalatına göre, Allah’ın kudretiyle göz açıp yumuncaya kadar geldiler.

Nihayet nalinları parçalanmış, asası kırılmış, başı açık bedeni yanık bir genç yorgun argın toplantıya geldi.

Şeyhim Husr hazretleri derhal yerinden kalkarak, o genci yük-

sek bir yere oturttu. Ben ise bu işe taccüb ettim. Şeyhime, sonradan gelen bu yorgun ve perişan genci niye yüksek mertebeye oturttuğunu sorunca, onun yüce bir veli olduğunu söyledi ve:

«—O velayete tabi değil, bilakis velayet ona tabi idi. Diğerleri yorulmadan kerametle geldiler. Bu ise Allah'ın düşmanı olan nefsini ezmek için öyle geldi. Bu sebepten en yüksek makama çıkarıldı.” buyurdu. —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996, s. 40

Allah İle Pazarlık ve Ahdetmek

Sufi öyle bir makamdadır ki, onun cennete gireceği kesindir de, ayrıca istekleri de vardır. Nekşibendi hazretlerinin: “Ben müridlerimin tamamını kendi elimle cennete sokmadan cennet nimetlerinden istifade etmeyeceğim. Rabbimden söz aldım dediği gibi, müridin de ahdi olabilir; “Allah'ın cemalini görmeden gözlerimi açmayacağım” gibi.

“Arifibillahın biri vefat etti. Elleri sımsıkı kapalı, gözleri de yumuktu. Gasil veren gassal yıkamak için ellerini de, gözlerini de açamadı.

Gayb aleminden ses geldi:

“Onun ahdi var. Cemalimizi görmeden, hak ve hakikat eline geçmeden ikisini de açmam” dedi. “Cenneti görse de açmaz, illa cemali görecek.”

İşte tasavvuf bu hallerdir.” —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996i s. 41

Engelleri İlimle Aşamazsınız Siz Nefis Terbiyesine Bakın

Anlatılan menkıbeler sufinin zihni yapısını inşa eder. Akıllı bir tarafa bırakmaz ve ilimle uğraşırsanız bu yolda ilerleye-

mez ve engelleri aşamazsınız. Sufinin beynine bu kanaat iyice yerleşmelidir ki, tasavvufa olan imanı sarsılmasın.

Tasavvufçular da inkar edemez ki, büyük alim Hasani Basri, herkesin takdir ettiği bir ilme sahiptir. Özellikle onu seçerek uydurulan şu hikaye hayat yolunda meşekkatlerle karşılaşması kaçınılmaz olan insanoğluna Peygamber'in tavsiye ettiği ilimle değil, ancak sufilerin yöntemleri ile aşılabileceğini telkin etmek içindir.

Eğer şurada anlatılan *Kader Risalesi'*ni yazan Hasan Basri hazretleri ise, içinde bulunduğu zühd hareketi ve Kur'an'a bağlılığı ile tasvufi yüceltmelere ve abartılara asla itibar etmeyecek inancı ile ve Emevilere karşı verdiği ilmi mücadelesiyle örnek olmuş biri aşağılanıyor demektir ve bu hikaye iki kere uydurma demektir. Ve Hasani Basri ismi özel olarak seçilmiş demektir. O büyük ve örnek alim "*daha nefsi yüklerinden sıyrılamamış*" aşağılaması ne büyük bir haksızlık..

Yürüyerek sudan geçme hezeyanı da işin garnitürü!..
İşte:

"Hasan Basri hazretleri, bir gün Dicle kenarına geldi. Karşıya geçmek için bir sandal aradı, bulamadı. Habib-i Acemi de o sırada oraya geldi. Baktı ki üstadı karşıya geçmek için bekliyor. Sordu: -Üstadım, ne yapıyorsun?

-Karşıya geçeceğim, ama bir vasıta bulamadım.

-Üstadım, ilmi olanın hasedi gönlünden çıkarması, bütün işleri Allahü azimüşşan'dan bilmesi ve Hak'dan gelen belaları ganimet bilip şikayetsiz, itirazsız razı olması gerekir. Eğer bu haller ilim erbabında tecelli ettiyse ayağınızı suya vurup geçersiniz.

Habib hazretleri Dicle'ye ayağını attı, yürüdü ve karşıya geçti.

Habib-i Acemi hazretleri evliya-i izam, Hasan Basri hazretleri hem ilim sahibi asfiya (ilimle velayeti cem' eden) hem irfan sahibidir. İlmî mertebe ne kadar ulvî ve kudsi olursa olsun, nefsanî sıfatları çıkarmak gerekir. Çıkmadıkça yükür. Çıkarılırsa deryayı

yürür geçer, havada kus gibi uçar geçer. Bu yüzden temizlenmesi lazım gelen bir gönül ve nefis vardır. —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996i s. 172-173

Anladıysanız Siz Yorumlayınız

“Habibi Rahi ve Habibi Acemi’nin müridi olduğu söylenen Davud-i Tai hazretleri bir gün oturmuş yemek yerken yanından bir Hristiyan geçiyordu.

Adab-ı muaşeretten yemeğe davet etti.

Hristiyan geldi, Davud-ı Tai hazretlerinin yanında doyasıya yedi, içti. O gece Hristiyan’ın Hanımı Ma’ruf-ı Kerhi hazretlerine hamile kaldı. —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996i s. 174

Kim neden hamile kalıyor. Yemekle ne alakası var? Anladıysanız siz yorumlayınız..

Şeyhlerin Hastalıkları da Ziyaretçileri de Keramet

Sufi öyle bir ruh halinde olur ki, şeyhini bir an bile hatırlıdan çıkarmadan hayata onlar ile ve onların kerametleri çerçevesinde bakar.

Şeyhinin hastalığı da, hastalandıklarında ziyarete gelenleri de keramettir:

“Mevlana Celaleddin Rumi hazretlerinin huzuruna mavi gözlü sarışın bir genç girdi. Selam verdi, konuştular. Ayrıldı, gitti.

Cemaat baktı ki, bu tanınan bir sofi değil. Delikanlının kim olduğunu sordular.

“Sıtma hastalığı idi” cevabını verdi.

“Seni üç gün sıtmaya yakalayacağım, rızan var mı?” diye sordugunu..

Kendisinin de: “Mevla’dan gelen sefa da hoş, cefa da! Buyur efendim” dediğini anlattı.

Sofiler cezbeye yakalandılar ve:

“Dua et, aynı hastalık bizi de üzer gün sarsın” dediler. Allah’a dua etti. Hepsini üzer gün sıtma tuttu.

Allah’ın nurani ameldeki her bir ahvali ahirette maddi sıfatlarla dönüşecek. Yoksa sıtma hastalığı sarışın, mavi gözlü bir adam değildir. Rabbim ona öyle tecelli ettirdi.”

“Şeyh Abdurrahman Tahi hazretleri hastalığı zamanında ya-
nındaki nurani zatlara şöyle dedi:

“Beni ziyarete gelenlere tenbih edin, edeple otursunlar. Çünkü velilerin ruhları ziyaret maksadıyla devamlı odamda bulundukları için, gelenlerin edep noksanlıkları dolayısıyla, velilerin rahatsız olmalarından korkarım.” —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996, s. 114-120

Rabitasız Rahmete Erilemez

Sufiden rabita yapması istenir. Bundan uzak kalan rahmetten de uzak kalır. Çünkü, Allah’tan ne gelecekse şeyh ile gelecek diye bililir.

“Rabita’nın lügat anlamı, iki şeyi birbirine bağlamaktır. Tasavvufu rabita, ilahi ve zati sıfatlarla muttasıf kamil bir şeyhe kalbi bağlamaktır.

Bu müridin şeyhine bağlanması demektir. Bu bağlanma şeyhin huzurunda, şeyhin gıyabında suretini, siretini, nuraniyetini, kudsiyetini hayalen kendisi ile birlikte muhafaza etmek; yanında bulunduğu zaman edebe bürünüp himmet ve inayeti Allah’tan niyaz ederek mürşidden beklemektir.

Mevlana Halid Zülcenaheyn hazretlerinin bildirdiğine göre rabita, müridin, fenafillah makamına ulaşmış olan şeyhinin suretini hayalinde saklayarak ruhaniyetinden istimdad/medet dilemektir.” —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996, s. 90-99.

Şeyhler Rabıta İstiyor

Şeyhler rabıta istiyor, ama şartlarını yerine getirerek... Mürit şeyhi nasıl buyurdu ise, öylece rabıta yapacak ve sonra Allah'tan şeyhi vasıtasıyla kendisine istediğini verecek.

“Şeyh Muhammed Ziyaüddin» hazretleri Nurslu Abdullah'a yazmış olduğu 13 üncü mektupta şöyle diyor:

«Bununla beraber rabıtanın size tesirsiz oluşunun sebebi, şartlarının yerine getirilmemesindendir. O şartların bazıları şunlardır ki, ne olursa olsun mahbubtan başka hiçbir şeye kalben iltifat etmemektir. Mümkünse virdlerini ayrı ayrı vakitlerde yani sabah, kuşluk, öğle, ikindi namazından sonra, mümkün olmazsa yatmadan önce yapmanız, akşam Ve yatsı namazlarından sonra da rabıta niyetiyle gözünüzü kapamanız lazımdır. Sadatın böyle yaptığı düşünülerek sureten bir şey görmesek dahi, adetlere uyma bakımından tefekkür etmeniz lazımdır.”

Muhammed Raşid (k.s.) hazretlerinin: “Ben rabıtadan feyiz’ alamıyorum demeyin, siz bilmezsiniz, rabıtaya oturduğunuz dakikada muhakkak surette menfaat görürsünüz” buyurduğunu duydum.

Şeyh Ahmed Hıznevi (k.s.) hazretlerinin Molla Zeynüdin’e yazdığı beşinci mektubunda rabıta hakkındaki hükmü şöyledir:

“Hayali rabıta yapmayı daha önce sana emrettik. Hayali rabıta şöyledir: Mürid, sanki üstadı her zaman kendisiyle berabermiş gibi hatırandan çıkarmayıp onu anmasıdır.”

İmam-ı Rabbani hazretleri: «Hayali rabıta, pirin gölgesinin (rabıtasının) hayale getirilmesi, Hakk’ın zikrinden efdaldır» buyurdular.

“Nefsi, şeyhin hayalinin vasıtasından yani rabıtadan başka hiçbir şeyle öldürmeye gücün yoktur. Ancak nefsin zulmetini şeyhin rabıtası öldürür. Bu iş devamlı yapıla yapıla kalpte vesvese kalmaz. Kalp beslene beslene iyi bir mahsul alındığı gibi, rabıta yapa yapa huzur melekesi kazanılır.”

Bazı evliya-i izam, rabitanın nuru güneşin, zikrin nuru ise çiranın nuru gibi dediler. Bu, devamlılık cihetiyledir. Zikrin nuru az, rabitanınki çok demek değil, rabita hiç çıkmadan durur da gaflete girmezse, işte o nur feyizlere işarettir. Onun için Gavs-ı Azam Seyid Sıbgatullah Arvasi hazretleri, rabitadan ayrılmayın, diyerek daima en ulusunun rabita olduğunu söylerdi.

Şeyhülekber Şeyh Fethullah Verkanisi hazretleri, Şeyh Muhammed Ziyaüddin hazretlerine öğle namazından sonra ikindiye kadar rabita yapmasını emretmiş. Sıcak bir yaz gününde, hiç kılmıdamadan, gözünü açmadan rabita yapmıştır. Şeyh Muhammed Ziyaüddin hazretleri de, Şeyh Ahmed Hıznevi'ye aynısını emretmiş, sonra halini sormuş: "Elhamdülillah bu rabitadan çok fazla feyiz buldum." cevabını almıştır.

Hazret (k.s.)'de: "Rabita insana Allah'ın nurunu, feyzini devamlı sel gibi akıtır" buyurmuştur.

Gavs-ı Hizani hazretleri şöyle buyurmuştur: "Zikretmeksiniz, sırf rabita sayesinde hedefe varmak mümkündür, fakat bunun tersine rabitasız yalnız zikirle Mevla'ya varılmaz." İmam-ı Rabbanî'nin, rabitanın menfaatçe üstünlüğünü bildirmesi, bu sözle teyid edilmiş oldu. Şu halde bütün kusurumuz rabitanın devamlı olmayışındandır. Rabitamız devamlı olsa, zikrimizi de yapsak nefsin azgınlığı gider ve günah kapısı kapanır.

Şazeli tarikatının piri şeyh Hasan Şazeli: "Bir insan zikir çekmez hale gelirse, bu kalbindeki fitneden ötürüdür. Bir insanın kalbine günah ve isyanın fitnesi girerse, Hayırlı amel olan zikrü rabıtayı bıraktırır» buyurmuştur.

Sıbgatullah Arvasi (k.s.) hazretleri, rabita şeyhinin vird şeyhinden daha üstün olduğunu belirtmek üzere; "Vird şeyhinin müridi, virde devam ettiği halde tarikattan dönebilir, ama rabita şeyhinin müridi ihlaslı oldukça tarikattan dönmez"buyurdu.

Şeyh Abdurrahman Tahi (k.s.) hazretleri de rabita ile ilgili olarak şunları söyledi:

"Bir mürid, yedi gün boyunca kalbini rabita üzerinde yoğun-

laştırırsa ve kalbinde rabıttan başka bir şey kalmazsa, o insan rabıtayı gerçekleştirmiş olur. Eğer bu mürid bir sene rabıtayı böyle devam ettirse, bir daha tarikattan geri dönme olmayacağı gibi, ilahi bir istikamet ve Allah yolunda kökleşmiş bir tarikata salık olur. O mürid günah-ı kebair işlemedikçe bir cuma ile diğer cuma arasındaki küçük günahları; günah-ı kebair işlemedikçe bir Ramazan ile diğer Ramazan arasındaki küçük günahları, günah-ı ke-bair işlemedikçe, iki hac arasındaki küçük günahları yıkanır.”—(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996i s. 99-102

* * *

Bakınız rabıta ile nerelere varılıyor:

“Gâvsül Azam” Arvasi hazretleri, bir sohbetinde şöyle buyurdu: “Nakşibendi şeyhleri ve onların öğrettiği kimselerin okuyup bağışladığı tehlil ile ölülerden kabir azabı kalkar.”

“Rabıta yapı yapı kâmil insanlar o mertebeye gelir ki, bir cenaze vukua geldiğinde yetmiş bin kelime-i tehlili okursa iman sahibi kabir ehlinden muhakkak kabir azabı kalkar.” —(*) *Tasavvufi Hayat* - Mehmet İldırar, Sey-Taç Yay., 1.Baskı, Ankara 1996 s. 129-133.

Ne ayette, ne hadiste böyle bir garanti bulamazsınız. Tasavvuf işte! Ayrıcalığı olmasa, bu tür garantileri vermese birileri, neden mürit olsunlar ki?

Çok düşünmeye gerek yok, sır işte!..

Tasavvuf bu, sırlar dini! Akılla, ilimle anlaşılmaz. Akıl ve ilim gelirse imanı gider müridin! Dağılır, gavsların etrafındakiler.

“AKLEDİN” İYİ DÜŞÜNÜN, YA DA HİÇ DÜŞÜNMEYİN

Din, insanın kendi iradesi ile kabul ve tasdik ettiği inançtır.

Din aklederek kabul ya da reddedilir. İlimle, akılla bir din oluşturulamaz, çünkü dinler akıl ötesinden haber verir. Ancak bir dinin kabul ya da reddedilme işi ancak akıl ve ilimle olmalı.

İnsana verilen en büyük nimet akıl ve irade gücü. Akıl yoksa, din de yoktur. Yani akıllı olmayanın dini bir sorumluluğu, yükümlülüğü söz konusu değildir. Akıl sahibi iseniz, o zaman Yaratıcı, sizi kabul ve tasdik ettiğiniz dinden ötürü hesaba çeker. Büyük sorumluluk! Sonunda ya büyük mükafat, ya da büyük ceza söz konusu.

İşe bu çerçeveden bakınca, eğer müslümansanız Kur'an'ın emrettiği şekilde **“akletmek”** zorundasınız. İslâm sapmaları kabul etmiyor.

Milyon hakikatiniz, bir de şirkiniz olsa, bu bir yanılsınız milyon doğrunuzu siler, götürür ve siz **“müşrik”** muamelesi görürsünüz.

“Oysa sana ve senden önceki peygamberlere şöyle vahyedildi: “Eğer şirk/ortak koşarsan kesinlikle bütün

*yaptıkların boşa gider ve iflas edenlerden olursun.” —
Zümer/65)*

Enam suresi 22-23’üncü ayetleri bulduğunuz bütün meal-le-
rden okuyup, “Allah’tan başka yardıma çağırdıklarınız” üzerinde düşünün.

*“Bir gün onların hepsini bir araya toplayacağız. Son-
ra da, Allah’a ortak koşanlara, “Nerede boş yere davası-
nı göttüğünüz ortaklarınız?” diyeceğiz.*

*Sonunda şunu söylemekten başka bahaneleri kal-
maz: “Rabbimiz Allah’a yemin olsun ki, ortak koşanlar-
dan değildik.” —Enam suresi 22- 23*

“Akli ve Kur’ani yaklaşım” sizi ürpertmiyorsa, o zaman siz
tevhid dini karşısında “Şeytan’ın Dini Tasavvuf” tarafından
esir alınmışsınız demektir. Tasavvufta “akletmek” olmadığı için
düşünemezsiniz.

Tasavvuf bir din, hem de şeytanın en başarılı olduğu din! O
din ki, kimsenin akıl erdiremediği, ama hangi mantıkla inanıldığı
belli olmayan “sırlar” söyleminden başka hiçbir dayanağı yok!..

Tasavvufa iman etmiş müridin imanının sarsılmaması için
tasavvuf dininin en büyük şeyhi olarak kabul edilen **İbni Arabî**’nin
dediği gibi, “Akıl ve İlim” sahiplerinden uzak duracak.

Yine, **İ. Arabî**’nin buyurduğu gibi ilim adamlarını ve dinde faki-
hleri “Peygamberlerin firavunları, deccalları” olarak görecektir!

Kur’an, “Tevhid”e , “akıl ve ilim”le davet ediyor. Siz tasav-
vufta ısrar edecekseniz, akıl ve ilimden uzak duracak ve şeyhinize
“ölünün, ölü yıkayıcıya teslimiyeti” ile hayatınızı bitireceksiniz.

Ama bir farkla, ölü kendi iradesi olmadan bedenini teslim edi-
yor, siz ise kendi iradenizle ve bir daha iradenizi, aklınızı kullan-
mamak üzere ruhunuzla teslim oluyorsunuz.

Tercih sizin!

İyi düşünün, ya da hiç düşünmeyin, devam edin!..

Okuyacaksınız, unutmayınız; Enam suresi 22-23. ayetler!

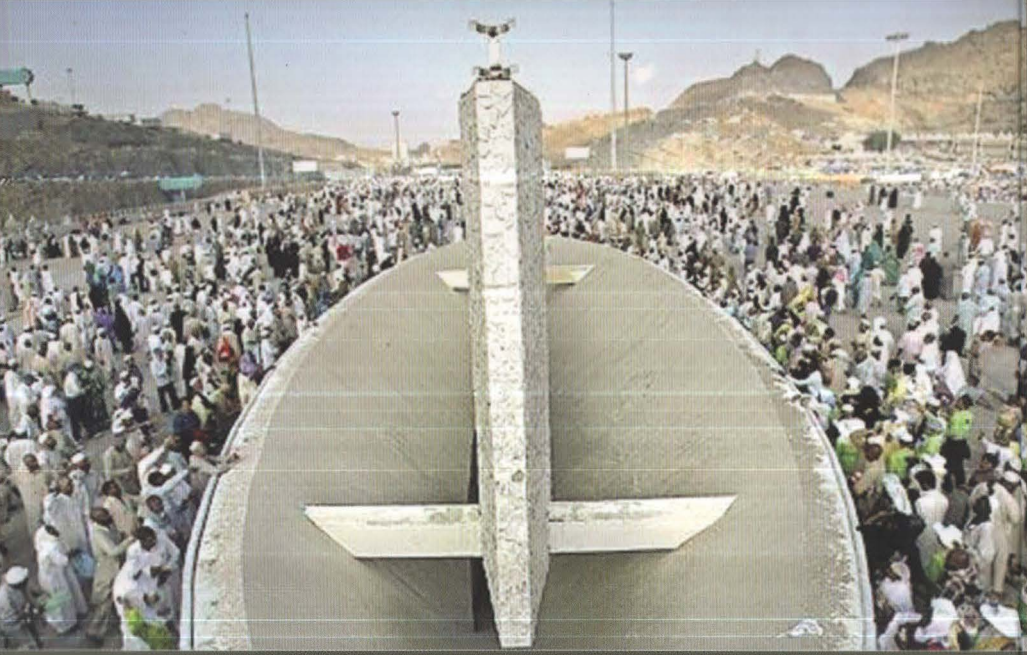
“İkra”

“Oku” ve düşün!

İsterseniz okumayın, düşünmeyin..

Okur ve düşünürseniz sufi “imanınız” gider ve siz “Kur’an müslümanı” olursunuz!

Sonra da cennete gidersiniz...

Kur'an, "Tevhid"e, "akıl ve ilim"le davet ediyor. Siz tasavvufta ısrar ederseniz, akıl ve ilimden uzak duracak ve şeyhinize "ölünün, ölü yıkayıcıya teslimiyeti" ile hayatınızı bitireceksiniz.

Ama bir farkla, ölü kendi iradesi olmadan bedenini teslim ediyor, siz ise kendi iradenizle ve bir daha iradenizi, aklınızı kullanmamak üzere ruhunuzla teslim oluyorsunuz. Tercih sizin!

İyi düşünün! Ya da hiç düşünmeyin, devam edin!..

18.-TL (KDV'li fiyat)

ISBN 13: 978-6058393202

9 786058 393202

